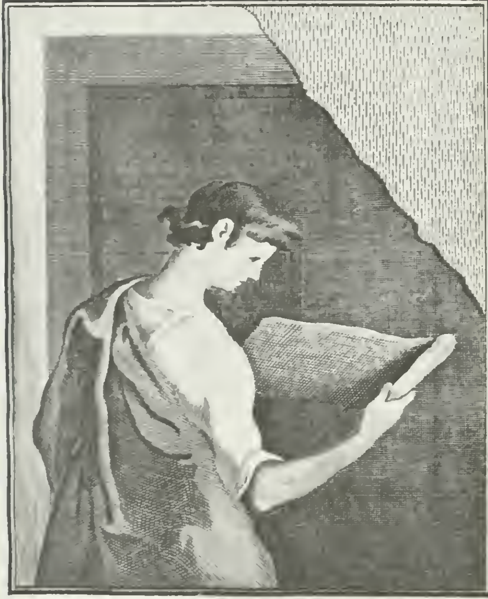

THE J. PAUL GETTY MUSEUM LIBRARY

SOUPIS
PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH
V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM

OD PRAVĚKU DO POČÁTKU XIX. STOLETÍ.

VYDÁVÁ

ARCHAEOLOGICKÁ KOMMISSE
PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ

PODNĚTEM SVÉHO PRVÉHO PŘEDSEDY

† JOSEFA HLÁVKY.

XXX.

POLITICKÝ OKRES STŘÍBRSKÝ.

NAPSALI

JAROSLAV KAMPER A ZDENĚK WIRTH.

V PRAZE 1908.
NAKLADEM ARCHAEOLOGICKÉ KOMMISSE PŘI ČESKE AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

SOUPIS

PAMÁTEK HISTORICKÝCH A UMĚLECKÝCH

V POLITICKÉM OKRESU

STŘÍBRSKÉM.

NAPSALI

JAROSLAV KAMPER A ZDENĚK WIRTH.

(S 238 VYOBRAZENÍMI A 4 NÁPISY ZVONOVÝMI V TEXTU A 17 TABULKAMI.)

V PRAZE 1908.

NÁKLADEM ARCHAEOLOGICKÉ KOMMISSE PŘI ČESKÉ AKADEMII CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

TISKEM ALOISA WIESNERA V PRAZE,
KNIHTISKAŘE ČESKÉ AKADEMIE CÍSAŘE FRANTIŠKA JOSEFA
PRO VĚDY, SLOVESNOST A UMĚNÍ.

THE J. PAUL GETTY CENTER
LIBRARY

PŘEDMLUVA.

Nynější politický okres Stříbrský, zabírající čtyři soudní okresy (Stříbro, Dobřany, Stodo a Touškov) jest po stránce umělecko-historické zajímavým kolbištěm, na němž se uplatňují s různým štěstím a vehemencí nejprve hrady, později tři veliké kláštery (Kladruby, Chotěšov a Teplá), dvě města (Plzeň a Stříbro) a řada drobné šlechty. Není to tedy určitě vyhráněný okrsek, jejž by bylo možno v tomto směru charakterisovati lehko a přesně. Následující inventář podává hojnost dokladů, že umělecká oblast se neváže nynějšími hranicemi a že i sousední Bavory, zemské ústředí, Praha, a veliká část západních Čech jest súčastněna svými umělci a řemeslníky na ruchu uměleckém. Zhruba lze říci, že s přibývajícím poněmčováním zdejší krajiny (od 2. pol. XVII. stol.) doznává i umělecká činnost stále více vlivu cizího. Zachované objekty poskytují problemy umělecko-historické. Jeden z nich, snad nejzajímavější, totiž barokně gotickou přestavbu klášterního chrámu v Kladrubech, pokusil se autor poněkud vysvětliti na jiném místě (Zd. Wirth, Barokní gotika v Čechách v XVIII. a v 1. pol. XIX. stol. Pam. arch. XXIII., 121 sl.), ale zbývá jich celá řada, ku př. zjištění původní románské budovy v Kladrubech, určení gotického jádra na far. kostele v Dobřanech a děk. chrámě ve Stříbře, zámky v Trpistech a Malesicích, klášter v Chotěšově, kostel sv. Víta v Dobřanech atd. Z maleb hojně materiálu poskytuje galerie Svojšínská, obrazárna Úlická a tvorba V. S. Th. Schmittova a Jul. Luxova, v plastice mimo Widmanna je tu ještě Legát a některá anonymní díla, dosti vyspělá, aby lákala k studiu. V uměleckém řemesle zejména starší zvony a řada bohoslužebných předmětů (Malesická monstrance, Všerubský kalich, křtitelnice) vynikají nad průměr.

* * *

Materiál k tomuto svazku sebrali podepsaní během měsíce srpna r. 1907 a zpracovali jej do února 1908. [Podíl obou autorův dá se vymeziti asi tak, že Jar. Kamper obstaral nutnou korrespondenci, prohlédl farní archivy a provedl (až na heslo: Stříbro) popis všech maleb v okresu a někde i kostelního nábytku a Zd. Wirth že obstaral popis všeho ostatního, prostudování archivu kláštera Chotěšovského a vší literatury, historické úvody, konečnou úpravu a ti k díla.] Spolupracovníky jim byli pánové: c. k. vrchní finanční rada a konservátor *Karel Buchtela*, který zpracoval poznámky praehistorických nálezů v okresu se týkající, fotograf *Fr. Duras* ve Slaném a posluchač c. k. umělecko-průmyslové školy v Praze, arch. *Leo Kammel*, kteří současně s popisem předmětů provedli jich ofotografování, vyměření a vykreslení. Mimo to pan *G. Škarda*, úř. zems. výboru, provedl přesné kopie pěti městských plánů.

Vřelými díky a vděčností jsou podepsaní povinni panu *Jiřímu Schmidtovi*, c. k. gymn. professoru a c. k. konservátoru centrální komise vídeňské ve Stříbře, za všechnu ochotu a neutuchající horlivost, s níž se ujímal úřadu dobrovolného jich průvodce v městě Stříbře i v okresu a kterou projevoval i později stále během zpracování materiálu a během tisku; jemu vděčí podepsaní za většinu upozornění na předměty ve Stříbře a okrese málo známé nebo nepřístupné, usnadnění práce se shledáváním obrazového materiálu (obr. čís. 122, 126, 133, 153), zapůjčení štočků k illustr. čís. 144, 151, 154, 155, 182 a 205 (z jeho knihy Eine Mieser Chronik des 18. Jhrdts) a za řadu drobných zpráv pro úplnost Soupisu velice cenných. Dále děkují podepsaní srdečně všem, kdož jakkoliv jim přispěli při práci soupisné, zejména pak pánům: JUDr. *K. Prokopovi*, úř. c. k. fin. ředitelství v Praze, kanovníkům Dr. *A. Podlahovi* a *V. Mantlikovi* v Praze, učiteli *Fr. Andressovi* v Dobřanech, učiteli *J. Manetovi* ve Stříbře, Dr. *Václavu Wolframovi*, iun., c. k. místodrž. koncipistovi ve Stříbře (zapůjčil fot. k ill. čís. 126), prof. *V. Lindnerovi* ve Stříbře (za svolení k reprodukci jeho leptu k ill. čís. 205), *Em. Macenauerovi*, statkáři v Úlicích, Dr. *Fridol. Macháčkovi*, sektetáři Měst. histor. musea v Plzni, stavebnímu úřadu kláštera v Teplé (zapůjčil plány k obr. čís. 5 a 38), *Fr. Kellnerovi*, manipulantu Umělecko-prům. musea v Praze (opatřil nápis na zvonku v Hlinné) a konečně všemu duchovenstvu v polit. okresu Stříbrském, zejména představené kláštera v Chotěšově, priorce *Fr. Sal. Heyrothové*, děkanu ve Stříbře, *J. Krieglsteinerovi*, faráři v Kladrubech, *V. Kopeckému*, faráři v Černošíně, *J. Křížovi* a faráři v Prostiboři *J. Šimonovi*.

* * *

V typografické úpravě a rozvrhu materiálu uvnitř jednotlivých hesel, jak byl učiněn v tom směru pokus v XXIX. svazku Soupisu, v části věnované Litomyšli, postupováno v tomto svazku veskrze důsledně. Zejména půdorysné formaci i stavebnímu vývoji větších míst v okresu věnována

pozornost v textu i obraze. Také archivního materiálu tu použito více (hlavně při hesle: Chotěšov) než dosud bylo obvyklé, ač ovšem do úplnosti je i tu daleko. Ze soukromého majetku zabráno sem vše, co programm Soupisu připouští; bohužel nebylo možno zajímavou gallerii portraitu na zámku Svojšínském a fresky v zámku Luhovském podrobiti zkoumání hlubšímu. Zamýšlený obšírný úvod historický, mapa okresu a věcný rejstřík musily odpadnouti. Pro okres tak důležitý objekt, klášterní chrám v Kladrubech, vedl k zavedení terminu: barokně gotický, jejž nutno dobře rozeznávati od názvu: pseudogotický, užívaného všeobecně pro výtvory XIX. století.

V abecedním pořadu osad jsou uvedena napřed jména původní, česká a v závorce připojena jich nynější forma, jak jest uvedena v úředním seznamu míst.

V Praze, 28. února 1908.

Jar. Kamper.
Zd. Wirth.

Benešov. (Benešovice. Beneschau.)

Na návsi KAPLE P. MARIE, zděná, šestiboká, s komolým stanem, lucernou a cibulovitou bání, vše kryto šindelem. V průčelí pravoúhlý vchod, po stranách segmentová okna, klenba kupolovitá. Oltář s barokní soškou P. Marie, z XVIII. stol. Zvonek puklý, 0·48 *m* vys. i v pr.; na uchách masky, u koruny nápis: + GELOBT SEI CHRISTVS MARIA IOSEF + IO : PERNER IN PILSEN 1733; pod tím hlavy andílčí; na plášti relief sv. Rodiny a Jana Nepom.

Blahousty. (Plahussen.)

A. Sedláček, Hrady a zámky české XIII., 135; Sommer, Das Königreich Böhmen. VI., 243.

TVRZ, jež tu stávala již počátkem XVI. stol., později zanikla.

Blatnice. (Blattnitz.)

Podlaha, Posvátná místa II., 335.

Na návsi mešní KAPLE SV. TROJICE, vystavěná pseudogoticky r. 1900 nákladem obce a kláštera Tepelského.

Březí viz Šestlice.

Brod.

KAPLE SV. BARBORY, zděná, šestiboká, s komolým stanem, s lucernou a cibulovitou bání, krytými šindelem. Okna i vchod polokru-

hové, uvnitř plochý strop a barokní obraz sv. Barbory na plátně. 2. pol. XVIII. století.

Buben viz Plešnice.

Čeminy. (Tschemin.)

J. Schaller, Topographie des Königr. Böhmen. IX., 132; Sommer VI., 368; J A. Dunder, Kraj Plzeňský, 312; A. Sedláček l. c. XIII., 163; Ottovy Čechy IX., 114. Rkp. sbírka topograf. v archivu Musea král. čes. Heslo: Čeminy.

Dvě mohyly byly zde prokopány F. Hegrem z Vídně. (Píč, Starožitnosti I., sv. 2, 137.)

ZÁMEK s parkem vystavěn (na místě staršího, vzniklého za opata Tob. Holmanna (1689—1707) kolem r. 1830 nákladem Josefa sv. pána

Obr. 1. Čeminy. Průčelí zámku.

z Erbenů, krajského hejtmana v Lokti.*) V půdorysu obdélník; na straně přistavěno krátké křídlo s portikem a skleník. Kryt valbový s vikýři, nad středem pseudogotická vížka. (Obr. 1.)

*) V rkp. topogr. sbírce praví se r. 1825 ještě: „ein noch unausgebautes Schloss," kdežto r. 1831 již „ganz neu auf Pillotten gebaut".

Tab. I. Černošín. Plán města z r. 1839.

Průčelní façáda, obrácená do parku, jednopatrová, s trojosým risalitem o dvou patrech, ukončeným trojbokým štítem s římsou na konsolách; poboční křídla čtyřosá. Stěna risalitu hladká, v náběhu oken prvního patra plochá římská, okapní římsa na konsolách; v přízemí i prvním patře polokruhový vchod, před nímž vystupuje nad schodištěm balkon, nesený čtyřmi válcovými sloupy a opatřený nad dřevěnou římsou zábradlím z ellips a kruhů. Po stranách okna: v přízemí obdélná, v 1. patře polokruhová, v 2. patře osm malých podélných. Na pobočních křídlech je do kordonové římsy bossáž z malty, výše plochá arkatura; okna hladká, s jalousiemi.

Postranní façáda do dvora hladká, s vystouplým risalitem; v něm vchod a nad ním trojúhelný štít. Façáda do zahrady o třech osách, shodná s průčelní. Zadní façáda zcela hladká.

Vnitřek sklenut v přízemí plackami a hladce křížem; v patře ploché stropy.

Ve vížce cymbály: 1. Pr. 0·65 *m*, vys. 0·35 *m*. Ucha hladká, na plášti slunečnice s festony, na věnci: ANNO | 1732 | (pták) EVGENIVS TYTTL ORD : CIST : IN PLASS ABBAS · S · M · MAGD : LIP : PRÆP : WELL : ET S : COR : PAT : IMM : PER BOH : MOR : ET LVS : VIS : AC VIC : GENERALIS. Kolem znaku klášterního:

T A
E P
P L
V · V · G ·

2. Prům 0·395 *m*, vys. 0·15 *m*. Bez uch, plášť hladký. Z počátku XIX. století (1812?)

KAPLIČKA na návsi, čtyřboká se zaoblenými rohy a čabrakovitými pilastry, sklenutá plackou na koutních pilastrech a krytá komolým stanem s lucernou a stanovou stříškou. Uvnitř oltářík z poč. XIX. st. Zvonek novější.

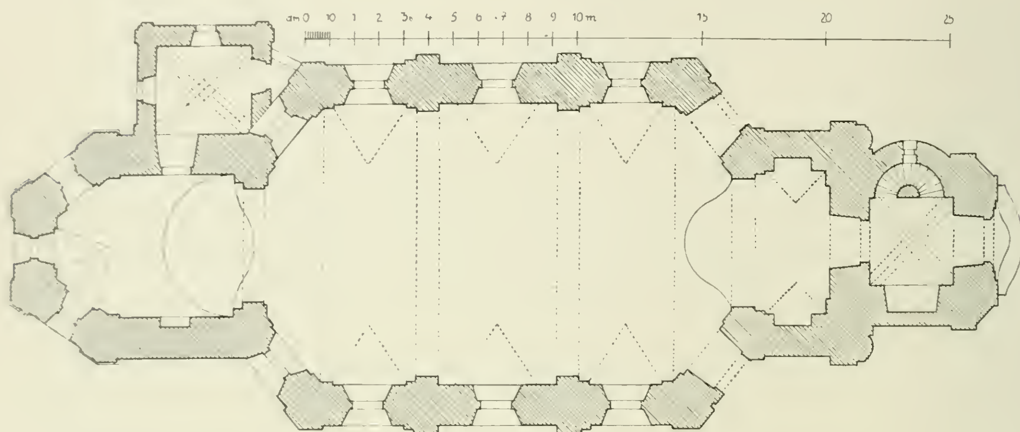
Černošín. (Tschernoschin.)

Schaller IX., 150; Sommer VI., 241; Dunder l. c. 224; K. Tannert, Tschernoschin nebst Wolfsberg (Prag. 1906); Čechy IX., 85; G. Schmidt, Grabplatten u. Glocken-Inschriften im Mieser Vikariat. Wacht an d. Miesa 1906, čís. 720. Rkp. sbírka topograf. v archivu Musea král. č. s (Heslo: Trpisty). (Pam. knihy na faře od r. 1780 a od r. 1848. Matriky od r. 1624.)

MĚSTEČKO (od r. 1541 městysem) na silnici z Prahy do Chebu (od r. 1814 cís. silnice), čítající 245 domů, rozložených po obou stranách silnice v délce 1 kilometru. (Tab. I.) Ve středu na malém návrší stojící kostel dělí náměstí v dolní a horní; k dolnímu dílu přiléhá předměstí Pan-

čova. Požáry r. 1611*), 1804 (zničena radnice s celým archivem), 1836 (radnice a 67 domů shořelo), 1899 a 1907 způsobily, že skorem všechny domy jsou nové.

KOSTEL SV. JIŘÍ (farní) byl již r. 1374 farní a původně sv. Michalu zasvěcen. R. 1445 zřídil tu Jan z Wolfsteinu oltář. R. 1611 vyhořel i s farou a matrikami, ale brzo vystavěn znovu a 24./4. 1614 sv. Jiří zasvěcen.**) Duchovní správu vedli vedle světských kněží někdy též řeholníci z Kladrub nebo Teplé. Zatím kostel sešel a vystavěn nový nákladem hraběte Prospera ze Sinzendorfu; pro nedostatek prostředků stavba vázla a trvala celkem 25 let, od r. 1711 do 1736. R. 1732 byla hotova budova

Obr. 2. Černošín. Kostel sv Jiří. Půdorys.

až na střechu, okna a věž. Na to se vztahoval chronogram za hlavním oltářem umístěný: EXSTRVCTA ET EXORNATA SVB GEORGIO ROEDL BOHEMO TEPLENSI (= 1732) a nad triumfálním obloukem kolem znaku Sinzendorfského malovaný: DEO ET SANCTO GEORGIO PATRONVS EXSTRVXIT COMES PROSPER. (= 1732). Hřbitov kolem kostela byl zrušen r. 1788, ale ohradní zeď ponechána a plocha r. 1827 osázena lipami. O opravě budovy r. 1858 svědčí chronogram na triumfálním oblouku napsaný: RENOVATA ATQVE REORNATA VIRIBVS VNITIS SVB VENERABILI CVRATO IOSEPHO MIESNER EX VRBE SCHÖNFELDA (= 1858). Věž opravena naposledy v r. 1871.

Jednolodní, orientovaná budova barokní, s věží před záp. průčelím. (Obr. 2. a 3.) Zdivo omítnuto, kryt valbový, na věži plechová cibule s osmibokou lucernou a dvojitou bání s hvězdou. Na stěnách pilastry

*) Před tímto požárem byly obě řady domů těsně podél silnice; tehdy na rozkaz vrchnosti strana severní ustoupila v zad.

**) Dle nápisu na zvoně a křtitelnici.

nad dvojitým podvalem, vysoké úseky kládí a oblomená okapní římsa. Kolem polokruhových oken chambrany s kapkami, portály pravoúhlé s pískovcovými rámy zalomenými a profilovanými.

Věž vystupuje až nad okapem z budovy. V přízemí valeně s lunetami sklenutá předsíň otvírá se portálem s vykrajovaným nadpražím,

Obr. 3. Černošín. Kostel sv. Jiří. Pohled od západu.

pilastry na bocích a oblomovanou římsou ve vrcholu. V 1. patře tři okna, nad okapem polopatro s třemi kruhovými prolomy, nad ním 2. patro se čtyřmi okny a hodinami, nad nimiž se prohýbá okapní římsa polokruhy. Schodiště na kůr vystupuje ze zdiva věže segmentovým přístavkem na jihu.

Kněžiště ukončeno třemi boky; na jihu přiléhá k němu přízemní čtyřboká sakristie. Loď širší, se skosenými rohy, spojena s věží krátkým křídlem se zaoblenými nárožími. Okapní římsa nad boky lodi

stoupá trojúhelným štítkem, v němž na severu umístěny dvě kartuše pískovcové z akanthů se znaky rodu Sinzendorfského, spojené dole hlavou andílčí a ovocnou guirlandou a nahoře korunované dvěma korunami.

V n i t ř e k (obr. 4.) osvětlen v kněžišti pěti polokruhovými okny, v lodi třemi páry podobných v podélných stěnách a dvěma páry ve skosených bocích; ve spojovacím křídle u věže pár menších oken. Portály v lodi na jihu i severu ve skosených bocích. Celý prostor sklenut: v kněžišti valená klenba s lunetami, v lodi tři valená pole, pásy dělená, a dvě koncové konchy, nad kruchtou též valená klenba. Pod cípy klenby sdružené pilastry na dvojitém podvalu, hladké. Hrany lunet provázeny štukem, profilované, dělící pásy klenební zdobeny rámečky a malovaným páskovím. Hudební kůr podklenut valeně (na klenbě oblomené zrcadlo) a podkruchtí otevřeno segmentovým obloukem, opřeným na úzký pilastrový sokl. Plná poprsnice zděná, v předu silně vyložená, s balustrovým dřevěným zábradlím.

Stěny hladké. Na klenbě f r e s k o v é m a l b y, orámované oblomenými lištnami a páskovím:

a) v kněžišti. Ve středu Boží oko, obklopené andílky, v cviklech postavy sv. Jeronýma, Ambrože, Augustina a Řehoře. Na oblouku triumfálním pod rudým baldachýnem dva bílí andělé, nesoucí v rocaillové kartuši znak, nad tím na pásce chronogram (letoč. písmena červená) [viz výše!]. V cviklech v průčelí oblouku v lištnových rámcích bíle a žlutohnědě provedené výjevy: Stětí sv. Kateřiny (?), druhý nezřetelný.

b) v lodi. V prvním poli klenebním: anděl se znakem; v druhém: sv. Trojice; v třetím: nanebevzetí P. Marie; ve čtvrtém: apoštolové u hrobu po nanebevstoupení Páně, na hraně desky náhrobní podpis malíře: Wenzl Schmitt fecit A. 1727, v levo: Pixit Carolo Sauersik A. 1863; v pátém poli (nad kruchtou): boj sv. Jiřího s drakem. Po obou stranách ve všech polích freska v trojúhelných, dole segmentem prohnutých rámech, bíle a šedohnědě provedená: výjevy ze života sv. Jiřího. Mezi těmito a velkými obrazy po obou stranách allegorie cností na pozadí nově šachovaném.

H l a v n í o l t á ř má rakvovitou mensu s tabernaklem pilastry lemovaným, v něm nika mušlová se soškou Piety ze XVII. století, na vrchu kříž a na římsách andílci a vásy; za ním sloupová architektura kolem obrazu na plátně, živě malovaného: sv. Jiří, s palmou v ruce, nesen jest anděly do nebes, dole leží drak, jejž anděl kopím bodá, a jiný anděl nese mučednickou korunu. Nahoře nástavec s obrazy sv. Šebestiána a Floriána v oválných kartuších rocaillových, dobré práce 2. pol. XVIII. stol. Po stranách nástavce sošky sv. Anny, Jana Nepom. a dvou rytířů, nesoucích štíty s nápisy:

Noxias
TempesTates
Amoveas

a

Auram
Tranquillam
Permittas.

P o s t r a n n í o l t á ř e pendanty, sloupové architektury s rakvovitými mensami zděnými, sloupy révou zdobenými, akanthy zdobenou

Obr. 4. Černošín. Kostel sv. Jiří. Pohled do vnitrku

římsou a listovým nástavcem kolem oválných obrázků. Na evangelní straně obraz sv. Martina, an se dělí s žebrákem o plášť, pod ním nápis o obnově r. 1864 (*Fr. Ženíškem* z Plzně), v nástavci na dřevě: Kristus zbodený na studni. Na epištolní straně obraz sv. Rodiny s podpisem o zřízení r. 1693 za P. Pavla Roedla a opravě r. 1864, v nástavci podobný obrázek.

Postranní oltářík P. Marie Čenstochovské, s dřevěnou mensou, na níž stojí na nízkém tabernaklu zasklená skříň s voskovou figurkou Ježíška. Na stěně pod baldachýnem na draperii s korunou a anděly v bohatě řezaném rocaillovém rámci obraz P. Marie. Po stranách na konsolách sošky sv. Anny a Joachyma, P. Marie a Josefa.

Kazatelna s kruhovým řečništěm, zdobeným rocailly a oblomenou stříškou s baldachýnem, sochami anděla a P. Marie.

Varhany s barokním římsovím.

V nástavci barokní trojdílné zpovědnice na dřevě obrázek Jana Nepom., uvnitř v levo sv. Petr klečící, ve středu Ukřižování, v pravo sv. Maří Magdalena, vše velmi zašlé a otřelé malby z pol. XVIII. stol.

Křtitelnice má spodek z r. 1614, svršek novější; byly na ní obšírné nápisy (u Tannerta l. c. 7—9), jež bílým nátěrem zničeny.

Křížová cesta z r. 1860 od *C. Sauersika*. Za hlav. oltářem obraz P. Marie v barokně vykrojeném rámu s mušlovým dekorem a růžovými festony, nesený anděly.

Prapor cechu zednického z doby kolem 1830, s ozdobou listovou a kyticí na žerdi ze stříbrného plechu.

V předsíni dubové dvéře s pěkně tepanou klikou a přítuhou.

Vedle dveří ve výklenku dřevěné barokní sošky P. Marie a Krista.

Zvony: 1. Vys. 0·94 *m*, v pr. 0·97 *m*. Na uchách stylisovaná větévka, u koruny pás cípatých ornamentů z volut a řada visutých akanthů. Na plášti obdélný rámec profilovaný, s andílky v rozích, kolem nápisu:

ANNO 1611: DEN 19. APPRILIS. IST DAS
GOTTES HAVS. ZV SCHIRLASCHIN DVRCH
FEVERS BRVNST GANTZ VNND GAR IN DIE
ASCHEN GELEGT. VNND IN SOLCHEM FEVER
DREY GLOCKEN VERBRVNNEN WELCHE DIE
WOHLGEBORNE FRAV FRAV ELISABETH,
VONN SCHWANBERGK. GEBORNE VON LOB,
KOWICZ AVFF IHRE VNCOSTEN, ZV EWIGER
GEDECHTNVS. ANNO 16. 12, WIDERVBM,
RENOVIREN VNND GISSEN LASSENN,
IN DER STAT PILSEN MATTHIAS LAVFFER HAT
DISE GLOCKEN GEGOSEN.

Na druhé straně znaky Lobkoviců a Švamberků, nad nimi nápisy:

(v levo)	(v pravo)
HANS. SEBÆSTIAN AVF	ELIZABET FRAV VON.
SCHWANNBERGK, WESE,	SCHWANNBERGK GEBOR.
RRITZ : T : G : V : M :*)	NE VON LOBKOWITZ :

uprostřed dole:

: PSALM : 51,
SCHAFFE IN MIR GOTT
EIN REINES HERTZ,
VND GIB MIR EINEN NEV,
EN GEWISSEN GEIST.

Na věnci pás visutých akanthů.

2. Přelit r. 1876 firmou *Juranek & Perner* v Plzni.

3. Původní zvon zakoupen ze sbírek r. 1774, později pukl a byl přelit. Vys. 0·48 *m*, v pr. 0·61 *m*. Ucha hladká, u koruny nápis: ☛ AVE MARIA GRATIA PLENA. Na plášti relief sv. Jiří a Zvěstování P. Marie. Na věnci: UMGEGOSSEN IN JAHRE 1832 UNTER H. P. IOSEPH THIEL Na srdci: 1851. S. J.

V lucerně: 4. Vys. 0·32 *m*, v pr. 0·35 *m*. Ucha hladká, u koruny: ∽ VALENTIN LISSIACK HAT MICH GEGOSSEN IN PRAG 1740 ∽ Pod tím pás visutých akanthů. Na plášti relief Jana Nep.

5. Cymbál. Vys. 0·17 *m*, v pr. 0·41 *m*. Bez uch, hladký. Uvnitř vyryto: 1733.

Náhrobky: 1. V dlažbě lodi. Pískovec, 1·70×0·88 *m*. Nápis značně otřelý:

ANNO 1684 DEN 29 8BRI(S)
VMB 9 VHR IN DER NACHT. IST
IN GOTT. SEELIG ENTSCHLAF
EN TITTVL : ANNA IVDITHA
(G)OLLERIN: GEWESENE HA
(V)PTMANIN : IHRES ALTERS
48 IAHR : DERO GOTT DIE
EWIGE RVHE VERLEIHEN
WOLLE AMEN :
IHS
(MIT DIESEM STEIN?) ICH SCHEID VON DIR
(I)N KVRTZER ZEIT WIRST SEIN BEI MIR
(H)IER LIG ICH SCHON VND WART AVF D(ICH)
(G)ESTV VORBEY SO BETT VOR MICH

*) Triebl (Třebel), Guttenstein und Mariafels.

(M)EIN LEIB IST ZWAR HIER TODT
(V)ND IN DEM ORT BEGRABEN ∽
(H)OFF DOCH VON IEDERMAN EIN GVT
TES LOB ZV HABEN.

2. Před oltářem sv. Martina. Pískovec. Náhrobek Heřmana Pitschinského († 1765), zcela otřelý.

3.—5. Nečitelné nápisy s chronogramy, ze XVII.—XVIII. stol. Na jednom lze čísti: IOSEPHUS WENCESLAUS PECK.

KAPLIČKA zděná, na dolním konci města, čtyřboká, s plochým stropem a taškovým sedlem. Uvnitř obraz Stříbrské Madonny. Konec XVIII. stol.

SOCHY na náměstí: 1. Na dolním sv. Florián; pískovec, slušná socha na hranolu s podvalem. V předu:

O SA^{N}CTE
FLORÍANE
ORA APUD
DEUM
PRO NOBIS
D..ON...ES
A 1748.

Na soklu: S K A.

2. Na horním Jan Nepomucký; pískovec, barokní podstavec s volutovými křídly po stranách, zdobenými akanthy a festony; socha klečící, vedle andílek s knihou a biretem v ruce. Na podstavci:

N.....
S. IŌES NEPOMVCENE SERVOS
EX VOTO ET DEVOTE
RESPICE ORANTES
.....BIT. (= 1732.)

Na radnici PEČETIDLA*): 1. Městské, bronzové, 0·035 *m* v pr. Kolem znaku opis: ✳ ✳ MIESTECZKO ✳ V ✳ CZIERNSSYN o XVI. stol.

2. Cechovní, bronzové, 0·035 *m* v pr. Kolem emblemu: SIGL · Z · ZERNOSSIN — D · SCHVSTR : Okolo držadla: ✳ IACOP ✳ GALNER ✳ RICHTER ✳ 18 ✳ XVII. stol.

3. Cechovní, bronzové, 0·04 *m* v pr. Lev se širočinou ve štítě, opis: DAS · ERBAR: HANDWERCK · DER MEZGER · IN · MARCK · SCIERNOSCHIN 1611 ✳.

*) Jedno městské odvedeno do Musea král. Českého. Má v průměru 0·026 *m* a stejný opis kolem znaku. 2. pol. XVI. stol.

Černotín.

F r. A n d r e s s, Denkmäler und Sagen im Bezirke Dobrzan, 50—51.

Na cestě do Dobřan dřevěná BOŽÍ MUKA, 1·70 *m* vys., červeně natřená; nahoře ve výklenku relief Krista v knize čtoucího, nejvýše kříž železný. Asi z 1. pol. XIX. stol.

V okolí několik kamenných KŘÍŽŮ, z nichž nejstarší z r. 1830.

Červený Újezd. (Rothaujezd.)

F r. A n d r e s s l. c. 38.

Ve STATKU čís. 2., ze dřeva roubeném, vyřezán na trámu stropním letop. 1773. Sednice zachována částečně v původním stavu.

Česká Lom. (Lohm.)

S o m m e r VI., 235; Památky arch. II., 173; S e d l á č e k l. c. XIII., 136.

TVRZ tu stávavší zašla v XV. nebo na počátku XVI. století.

Číhaná. (Čihana.)

S o m m e r VI., 292; D u n d e r l. c. 253; S e d l á č e k l. c. IX., 121. (Pam. kniha na faře od r. 1836. Matriky od r. 1635. Tak zv. rodinné knihy [13 dílů] jednotlivých vsí farnosti, od 1. polovice XVII. století.)

KOSTEL SV. VÁCLAVA (farní) staršího založení*) byl r. 1654 obnoven a 1717 přestavěn; věž a sakristie přistavěny r. 1860.

Jednolodní barokní b u d o v a, s věží na západním průčelí, omítnutá (dekorace stěn nová), krytá taškovou valbou; na věži lucerna a báň z plechu. K n ě ž i š t ě ukončeno segmentem a sklenuto valenou klenbou s lunettami a ellipsovitou plochou kupolí na pendentivech; pod cípy úseky římsoví na pilastrech, v závěru čabrakou ozdobených. Po stranách vchody do s a k r i s t i í, plackou sklenutých. L o ď širší, obdélná, s třemi páry oken, sklenutá třemi plackami na silně vystouplých nástěnných pilastrech s římsovitou hlavicí a po výšce přepásaných. Triumfální oblouk segmentový, s římsou a skupinou pilastrů. Visutý hudební kůr na dvou kamenných toskánských sloupech, s prkennou poprsnicí, v půdorysu vyhnutou.

*) U Dundra uvedený a zajisté špatně čtený nápis v kněžišti, dle něhož byl kostel založen r. 1162, zmizel.

V n i t ř n í z a ř í z e n í pseudorenaissanční, z let 1860 a 1900.

Barokní k ř t i t e l n i c e pískovcová, 0·95 *m* vys. Kruhová noha, o čtverečné desce, kotel kalichovitý s píšťalami, víko nové. Uvnitř cínový kotlík, beze značky. Počátek XVIII. stol.

Šest cínových barokních s v í c n ů hladkých.

O b r á z e k sv. Apollonie na dřevě, dobrá práce XVIII. stol.

Z v o n y: 1. Vys. 0·87 *m*, v pr. 0·90 *m*. Ucha hladká, u koruny: Aº · dm̄ · mº · c · c · c · cº · xvº · hec · campana · fusa · est · in · onore · dei · et · sancti · iohannes · babtiste · et · ewengeliste. ✠ ❀ Plášť i věnec hladké.

2. Vys. 0·72 *m*, v pr. 0·74 *m*. Na uchách vruby, u koruny: MARCVS § LVCAS § IOHANNES MATEVS § FECIT § EGIDIVS § IN § PLZNI § 1 § 5 § 35 §. Pod tím arkatura s liliemi. Na plášti relief P. Marie.

3. Vys. 0·52 *m*, v pr. 0·50 *m*. Na uchách masky, u koruny: S: WENCESLAVS CIZHANÆ PATRONVS ‖ P: GILBERTVS PFROGNER CVRATVS CZIHA: RENOVARI FECIT 1808. Pod tím postavy andílků a mušle. Na plášti reliefy dvou světců, sv. Anny a Václava a kartuš s emblemem (zvon, děla, kružidlo) a opisem: (GEGOSSEN?) PERNER IN PILSEN. Na věnci: REYMVNDVS III. ABBAS P: ALOYSIVS WANCKA PFARER P. CLEMENS NONNER 1724.

N á h r o b k y pískovcové zazděny zvenčí do zdi kostelní: 1. 1·60 × 0·76 *m*. Dole znak, opis: LETA PANIE MDLIII VMR | ZELA VROZENA PA · MARKITA WCHINSKA ZE W | CHINIC A NA RAZI | CICH GIZ DVſſI PAN BVH RACZ MILOſTIW ЬITI.

2. 1·12 × 0·63 *m*. Dole znak, opis: LETA PANIE MDLXI | III · VMRZEL VROZNI · PAN ERHARt · SE | KERKA · Z SEDZIC | TVTO GEST POCHOWAN · GEHOZ:

3. 1·12 × 0·56 *m*. Dole znak, opis: LETA PANIE MDLXIII V | MRZEL VROZENI PAN GETRZICH WIKTO | R ſſANOWECZ | Z ſſANOWA · A NA SKVPCZI TVT · GE ‖ nad znakem pokračuje: ſT · POCHOW | AN · GEHOZ | DVſſI · PAN B | VH · RACZ · M | ILOſTIW · ЬTII.

4. 1·75 × 0·86 *m*. Dole znak, opis: LETA · PANIE · M · D · LXVII : | W NEDIELY · GENZ · SLOWE · DEWITNIK · VMRZEL · VROZ | ENY · PAN · IAN · SſANOW | ECZ · GINAK · WIKHART · Z · SſANOWA · A · NA · SKVPCZIſ · | pokračuje nad znakem: GEHOZ · DVſſII · PAN · | BVH · RACZ · MILOS | TIW · BYTII.

5. 1·40 × 0·73 *m*. Dole kosti zalomené a lebka, z nápisu čitelno jen některé slovo. XVII. stol.

6. 1·70 × 0·72 *m*. Dole znak Sekerků ze Sedčic (dvě širočiny), opis nečitelný. XVI. stol.

Na návsí na hranolových soklech SOCHY sv. Floriána a Jana Nepomuckého, bez ceny umělecké. XVIII. stol.

Tab. II. Dobřany. Plán města z r. 1839. (1. Farní kostel. 2. Škola se zvonicí. 3. Kostel sv. Víta. 4. Vysoká brána.)

Před kostelem SOCHA Jana Nepom. Na podstavci plastické slunečnice, v předu v obláčcích štítek s písmeny:

PWAT
PCWP
1704.

Na cestě ke Křelovicům SOCHA sv. Antonína z pískovce, neumělá. XVIII. stol.

Na cestě k Ouněšovu SLOUP pískovcový na hranolovém stylobatu, s širokou římsou; toskánský dřík s hranolovou kapličkou a dvojitým křížem. Na stylobatu v reliefu znak Sekerků ze Sedčic. Poč. XVII. stol.

Dobřany. (Dobrzan.)

Rohn, Antiq. eccl. in circulo zatecensi 66; Schaller IX., 108; Sommer VI., 110; Dunder l. c. 115; Pam. arch. VIII., 420; Světozor 1878, 570; Čechy IX., 497; Sedláček, Slovník místopisný 136; F. Andress, Gesch. der Stadt Dobrzan (Dobřan 1901.); Týž, Die Stadt Dobrzan (Dobřan 1904.); Týž, Denkmäler und Sagen im Bezirke Dobrzan (Mies 1906); A. Podlaha, Posvátná místa II., 263. Rkp. sbírka topogr. v archivu Musea král. Čes. Heslo: Dobřany (Materiál z r. 1834); Archiv kláštera Chotěšovského (v. liter. při hesle Chotěšov, klášter). Pamětní kniha na faře od r. 1839; Matriky od r. 1628; Stadtchronik na radnici od r. 1836.

Pohled na město z r. 1865, na plátně malovaný, v radnici.

Sídliště z doby neolitické prokopané Dr. Boh. Hellichem. Na obecní pastvině rozrušená skupina kamenných mohyl. (Píč, Starožitnosti I. sv. 1. a 2.)

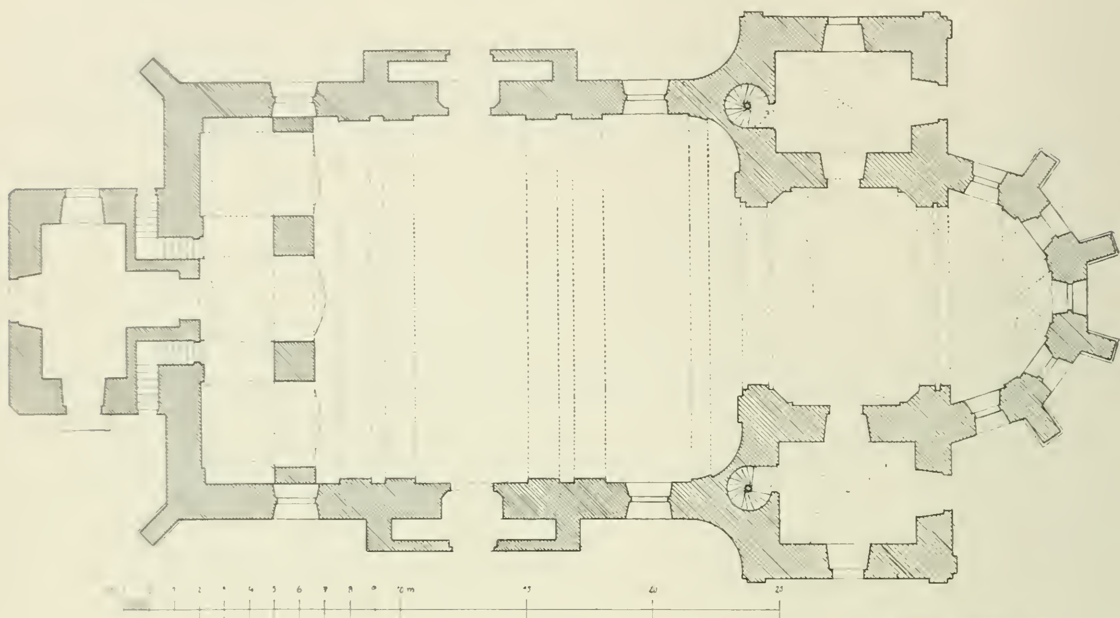
MĚSTO pravidelně založené, již r. 1259 připomínané, leží v rovině na řece Radbuze. Náměstí pravoúhlé, proťaté ode dávna říšskou silnicí; uprostřed něho kostel a zvonice. Ulice ústí v rozích. Na opevnění ukazují časté nálezy zbytků zdiva a vysoká brána (Hohes Tor) do r. 1839 stávavší v ulici Hochtorgasse.*) Ráz staveb náleží skoro výhradně XVIII. až XIX. století. Několik požárů [v listinách zmíněný požár v 2. pol XIV. stol., požár r. 1620 (při němž shořely oba kostely a radnice s celým archivem) a r. 1632 (kdy kostely uchráněny)] a značné přestavby odňaly městu starobylost. I s půdorysu ulic rozšířením a vyrovnáním setřen skoro všude původní ráz. (Rybník na náměstí zavezen r. 1838.) (Tab. II.)

KOSTEL SV. MIKULÁŠE (farní) jest připomenut již k r. 1259, kdy Weichhardus de Tyrna s chotí daruje podací k tomuto kostelu a druhému kostelu sv. Víta, k založení kláštera Bílým sestrám řádu sv. Maří Magdaleny.**) Farním jmenuje se k r. 1431, ale byl jím zajisté již dříve.

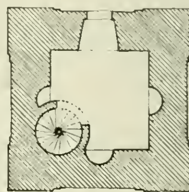
*) Nyní sluje Bahnhofstrasse. Brána stávala mezi domy čís. 126 a 313, byla třípatrová a měla po stranách širokého průjezdu dvě menší branky.

**) Sborník histor. kroužku Vlasti (1900) I., 161; J. Neuwirth, Gesch. der christl. Kunst, 402; Bílek, Statky 281.

Od r. 1272 až do 1804 byla obsazována fara klášterem Chotěšovským, odtud patří podací klášteru v Teplé. Kostel roku 1420 vybit, shořel r. 1620*) a opraven r. 1651 a 1692. Tehdy měl v kněžišti klenbu a v lodi tabulový strop a dřevěnou kruchtu. Později přestavěn a nově zařízen v letech 1757 až 1658 a hřbitov kolem něho zrušen r. 1789. Poslední velká oprava vykonána r. 1907.

Obr. 5. Dobřany. Kostel sv. Mikuláše. Půdorys.

Původně gotická, orientovaná stavba bez věže, barokně upravená. (Obr. 5. a 6.) Stojí stranou od středu náměstí. Stěny hladké, kryt taškový, valba s mnoha vikýři a sanktusem, s cibulovitou bání a lucernou, nad středem křížové lodi. Kolem celé budovy obíhá sokl s výžlabem a barokně profilovaná okapní římsa. Mimo disposici a zdivo z gotické stavby zachovány opěráky a stopy podokenní profilované podbrádky na kněžišti.

Kněžiště ukončeno pětistranným závěrem z osmiúhelníka a opřeno čtyřmi opěráky o ústupku a kosině. Pět oken s hladkou špaletou

*) Při tom shořely varhany, paramenta a oběma literátským sborům, českému i latinskému, všechna privilegia, statuta i registra, načež si daly napsati nové na pergameně r. 1638. (R. 1676 spojeny obě družiny v bratrstvo škapulířové P. Marie Karmelské, jež obdrželo od probošta Kastla stříbrnou sochu P. Marie k procesí, z darů o poutech shromážděn velký poklad zlatých a stříbrných ozdob]; r. 1784 bylo zrušeno.) Nové varhany pořízeny r. 1637 (positiv), ale již r. 1657 koupeny nové z Jáchymova (za 450 zl.) a r. 1687 vyměněny (za příplatek 250 zl.) za nové s *Wolfg. Rabensteinem*, varhanářem z Plané, hlavní oltář byl z r. 1645.

a trojlaločně vykrojeným vrcholem. Na bocích přiléhají barokní přístavky ve formě k ř í ž o v é l o d i, pravoúhlé se skosenými rohy, opatřené v přízemí malými okny polokruhovými a portály na východ vedoucími, s pískovcovým, nahoře zprohýbaným rámem.

K širší, obdélné l o d i, opřené dvěma páry opěráků bez ústupku na bocích a čtyřmi na západním průčelí (nárožní diagonální) a osvětlené

Obr. 6. Dobřany. Kostel sv. Mikuláše. Pohled od východu.

třemi páry oken na stranách a jedním ve středu záp. průčelí, přiléhají přístavky křížové lodi pomocí koutních vyzdívek; mimo to přistavěny: na záp. průčelí čtyřboká kaple s vchodem na kůr, na rozích skosená a třemi vchody a obdélnými okny opatřená a na boční portály mezi opěráky předsíňky s pultovou stříškou, vykrojovaným vchodem a okénky po stranách.

K n ě ž i š t ě sklenuto pásy členěnou konchou a dvěma plackami, dělenými širokými pruhy; pod cípy klenby v závěru prosté, hladké pilastry s římsou, jinde široké pilastry s pseudojonskou hlavicí a na nich úseky

kládí. Po stranách kněžiště vedou vchody do kaple Srdce Páně a sakristie, valeně sklenutých; nad nimi otvírají se polokruhové oblouky do oratoří, též valeně sklenutých a zprohýbanou, dřevěnou balustrádou uzavřených.

Oblouk triumfální segmentový, širokými pseudojonskými pilastry s kládím obložený.

Loď se skulacenými kouty pokryta dřevěným stropem, členěným pásy, jichž cípy spočívají na pseudojonských pilastrech s kládím. Na západě hudební kůr na třech segmentových obloucích, dvou hranolových pilířích a podobných polopilířích nástěnných, podklenutá třemi, pásy dělenými plackami a ohrazená dřevěnou zprohýbanou poprsnicí.

Stěny hladké, na stropě freskové malby: Sv. Mikuláš s odznaky biskupa blíží se sloupové stavbě, v krajině postavené; v pozadí skupina lidí u chatrče (?), velice zašlá. Nad hlav. oltářem apotheosa sv. Mikuláše: Sv. Mikuláš stoje na obláčku stoupá k nebi, nad ním Duch sv., po stranách Bůh Otec a Syn; v otevřeném nebi skupiny andílků, hrajících na různé hudební nástroje. Scénu doplňují dekorativní vásy s kyticemi květin, po jichž stranách sedí andílci a stojí požární urny. (Obr. 7.) V cviklech dvojbarevné medaillony, výjevy ze života sv. Mikuláše. Dekorativně mocně působící fresko z 2. polovice XVIII. stol. bylo opravou *Karla Sauersika* zcela pokaženo. (Pravá kartuše se sv. Mikulášem na trůně je sice celá nová, ale dobrá.)

Hlavní oltář tvoří široce otevřená, těsně do závěru vestavená, plochá architektura o středním výklenku a dvou bočních branách. Na společném soklu stojí na stylobatech sdružené pilastry s kládím nad středem, vypjatým polokruhem a na koncích ve voluty zatočeným. Nad kládím baldachýn římsový se sochami Boha Otce a andělů, po stranách jiní andělé nesou draperie nad holubicí. V bočních branách stojí velké sochy sv. Václava a Floriána na podstavcích a dva andělé. Střední obraz zobrazuje nanebevzetí sv. Mikuláše ze sloupové síně, odkud je výhled do nebe na sv. Trojici. (*Ruinart* rest.) Všude na architektuře rocaillové ozdoby a sošky andílků. V předu stojí tumba s řezanou dekorací, na ní tabernakl zprohýbaný a řezbami zdobený, ukončený řezanou monstrancí s monogramem IHS na konsole z akanthů.

Kredenční oltář má vydutou tumbu a na ní obraz na dřevě: modlící se jeptiška před oltářem, vedle ní klečí andílek. Na predelle malý obrázek na dřevě: sv. Krištof nese Ježíška vodami, v pozadí krajina. Nad tumbou v řezaném rámci z rozvilin zasklený reliquiář, orámovaný mřížkovím; pod ním menší obraz sv. Krištofa. Na rámu řezané sošky andílků.

Postranní oltáře v lodi jsou stejné rokokové nástěnné architektury s řezbou rocaillů, ořímsované a nástavcem ukončené. Na pravém obraz sv. Vavřince do nebe hledícího (obnovou zcela zkažený), po stranách sochy sv. Karla Borrom. a Josefa Kalas., na levém zasklená

skříň se soškou Madonny na konsole, vyjmuté z tabernaklu, po stranách sochy sv. Anny a Joachyma. Na římsách a kládí sochy andílků a obláčky.

Obr. 7. Dobřany. Kostel sv. Mikuláše. Fresko nad hlavním oltářem: Apotheosa sv. Mikuláše.

K a z a t e l n a s čtyřbokým řečništěm a silně vydutým a baňatým spodkem; na podobné stříšce vása.

V a r h a n y rokokové: ve středu malý korpus o pěti dílech, po stranách trojdílné skříně vyšší, ořímsované a s rocaillovou řezbou a vásami;

nad středem vypjatá brána z rocaillů, s vásou a soškami andílků. (Obr. 8.)

Křtitelnice rokoková, na třech stupních, dřevěná; noha čtyřboká a zvlněná, mísa též čtyřboká, vydutá, s víkem, vše pokryto řezbou rocaillů. (Obr. 9.)

Obr. 8. Dobřany. Kostel sv. Mikuláše. Varhany.

Lavice nové. V sakristii na dvou dubových kredencích páskové nástavce.

V síňce u záp. vchodu oltář sv. Kříže: uprostřed velký krucifix,*) u něho sv. Maří Magdalena, po stranách sv. Jan a P. Maria (bílé sochy s poly hrom. obličeji). Ve vítězném oblouku visí také veliký krucifix se sochami P. Marie a sv. Jana ve skut. velikosti. XVII.—XVIII. stol.

*) Původně byl kříž r. 1739 vztýčen na nedalekém vrchu Vrabině a nad ním postavena kaple; po jejím zrušení přenesen kříž r. 1791 do Dobřan a zřízen proň zvláštní oltář uprostřed lodi. R. 1835 přenesen ke zdi a 1892 na nynější místo.

V lodi visí obrazy na plátně: sv. Evermond, bl. Heřman, sv. Isfrid a sv. Gilbert, prostřední malby olejové, z části restaurované, signované na západní straně: Elisabeth Wolframin fieri curavit 1745. And. Schindler pinxit. Prosté, černé oválné rámy.

Kalichy:*) 1. Vys. 0·27 *m.* Noha kruhová, zvlněná, s tepaným římsovím a anděly, nesoucími emblemy víry, naděje a lásky. Nodus vásovitý. Na kupě pláštík z kartuší, v nichž tepány růže, klasy a réva. Na noze vyryto: V · E · G · C · F · = 1748.

2. Hladký, profilovaný vruby, barokní.

Obr. 9. Dobřany. Kostel sv. Mikuláše. Křtitelnice.

ZVONICE stojí na jih od kostela a přiléhá k ní školní budova z r. 1835. Vystavěl ji na bývalém hřbitově, kolem kostela do r. 1789 (do té doby tu byla i kostnice) rozloženém, v letech 1694—1700 *Leonhard Tronner* nákl. 1204 zl. R. 1707 udeřil do ní hrom a zničil veliký zvon. Poslední patro přistavěno a nová střecha dána r. 1865—6.**) (Obr. 5. a 6.)

Hranol (strana měří 7·20 *m*) o čtyřech patrech, krytý plechovou cibulovitou bání s lucernou a křížem, členěný po výšce lisenami a ukončený okapní římsou, nad ciferníky hodin polokruhem vypjatou, výška celkem 45·50 *m* (střecha 17 *m*). Na severu vede povýšený vchod pravoúhlý, s profilovanou římsou, nad ním v akanthové kartuši znak kláštera Chotěšovského a letopočet 1700. Přízemí a 1. patro osvětleno úzkými střílnami, do 3. a 4. prolomena veliká okna, svrchu polokruhová. Uvnitř v přízemí valená klenba, odtud vede cihlový šnek do pater, která mají povalové stropy dřevěné.

*) R. 1686 koupeny z Augsburka monstrance (za 144·14 zl.), ciboř (46·34), kaditelnice s loďkou (77.165) a lampy (131·45) a stará monstrance a ciboř dány do Litic; ornáty koupeny: bílý (za 25·35) a černý (11·52).

**) Původně měřila věž jen 20 *m* výšky a měla stanovou, strmou střechu.

Zvony:*) 1. Původní rozražen bleskem r. 1707. Vys. 0·98 *m*, v pr. 1 *m*. Na uchách ženské masky, u koruny listový ornament a pás rozvilin, mezi nimi tři řádky: + ✠ HANC CAMPANAM REFVNDI CVRAVIT ET CONSECRAVIT AD MAIOREM DEI GLORIAM BEATISSIMAE ☛ ‖ VIRGINIS MARIÆ S · IOANNIS EVANGELISTÆ ET S · NICOLAI EPISCOPI REVERENDISSIMVS DOM · DOM · DOMI ☛ ‖ NICVS PETERKA PRÆLATVS PARTHENONIS CHOTIESCHOVIENSIS PATRONVS ÆCLESIÆ DOBRANENSIS ❀ ANNO ❀ 1730 ❀ Pod tím řada střídavě akanthových listů a ovocných festonů. Na plášti relief P. Marie, kolem ní hlavičky andílčí, dole znak Chotěšovský, naproti Kalvarie a pod ní nápis v ornamentovaném rámečku:

ADMODVM REVERENDVS
AC DOCTISSIMVS DOMINVS
PATER MACARINVS ALBERT
CVRATVS DOBRZANENSIS.

Na věnci oválný štítek se zvoncem v kartuši a opisem: IOANNES PRICQVEY.

2. Vys. 0·79 *m*, v pr. 0·865 *m*. Ucha hladká, u koruny opakuje se relief: zvířata naslouchají hrajícímu Orfeovi, pod tím pás akanthových rozvilin a ovocných guirland. Na plášti relief Kalvarie a naproti nápis v pravoúhlém rámci:

ANNO . DOMINI . 1630 . HANC CA͠
PANAM CVRAVIT PRO AMORE DEI
ET IN HONOREM SANCTI ROCHI .
FIERI DOMINVS ANDREAS FICHEL
ET MARGARITA SVE VXOR.
BALTHASAR HOFMAN IN NOVA CIVI
TATE PRAGENSI FECIT.

3. Vys. 0·70 *m*, v pr. 0·72 *m*. Na uchách masky, u koruny nápis mezi dvěma pásy ornamentu geometrického a z kartuší s andílčími hlavami: VERBVM · DOMINI · MANET · IN · ÆTERNVM · ME · FECIT LEONHARDI · LÖW · IN · NVRNBERG · ANNO · 1649. Na věnci řada oblounů.

4. Vys. 0·60 *m*, u pr. 0·62 *m*. Na uchách masky, u koruny nápis mezi čtyřmi oblouny: ANNO 1651 DA GOS MICH MEISTER HANS BERGER IN WEIMAR. Plášť hladký; na věnci tři oblouny.

5. Vys. 1 v pr. 0·33 *m*. Ucha rýhovaná, u koruny pod laurovým věncem pásky dělené dva řádky: + SANCTE MICHAEL ACHANGELE ET SANCTE ☛ | VITE ORATE PRO NOBIS ❀ ANNO ❀ 1730. ❀ Pod tím pás akanthu a ovoce. Na plášti relief arch. Michala a sv. Víta, na věnci oválný štítek se zvonkem a opisem: IOANNES PRICQVEY.

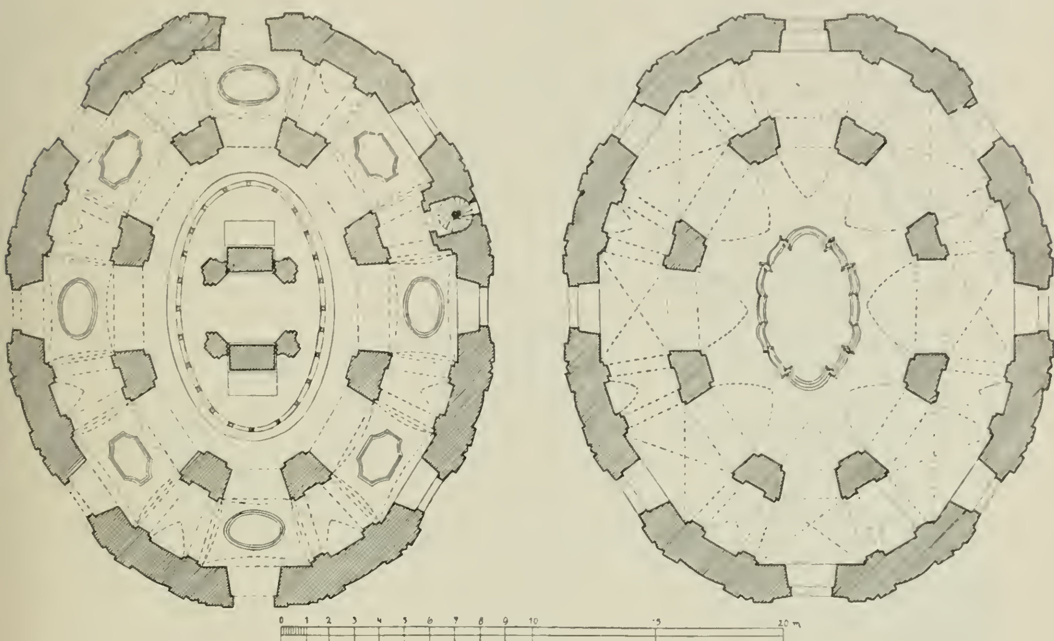
*) Po požáru r. 1620 opatřeny nové zvony; první svěcení jich bylo r. 1630; ze starších zachován jen sanktusník. Roku 1638 byly tři zvony, ale hlavní brzo praskl a přelit r. 1656.

V sanktusu*): 6. Vys. 0·31 *m*, v pr. 0·33 *m*. Ucha hladká, u koruny: ✠ Got 8 sci 8 . . . . . 8 uns 8 anno 2 domini 8 1 8 5 8 50 8.

FARA o jednom poschodí, valeně klenutá a valbou pokrytá, z r. 1719, opravena v letech 1831—32. Kolem oken štukové rámy, nad vchodem ze dřeva řezaný znak kláštera Chotěšovského.

Ze zařízení uvádíme:

Šedě polévaná empirová kamna s bílými reliefy allegorií a urnou na vrcholu, skříň na paramenty s malovanými výplněmi (vásy s květinami

Obr. 10.—11. Dobřany. Kostel sv. Víta. Půdorys přízemí a ve výši empor.

a koše s ovocem) a řezbou akanthových listů na vlysu z 1. pol. XVIII. století. Hodiny v dřevěné skříni s intarsií a obrázkem Jana Nep. na plechu, signov. na ciferníku: Hartig 174(.) in Prag. Obrazy: (v chodbě) sv. Anna, P. Maria, Krištof, Hroznata, Vojslava, Norbert a Poslední večeře, prostřední práce XVIII, století; (v jídelně) Sv. Rodina v černém rokokovém rámci, Ecce homo, Mater dolorosa, Smrt sv. Josefa, Sv. Rodina v dílně, P. Maria ve voze, taženém anděly, vše z XVIII. století.

KOSTEL SV. VÍTA (viz literaturu u farního kostela uvedenou a: E. N. Landschau, Die Kirche zu Sct. Veit in Dobrzan [Pilsen 1868]) (filiální) stál již také kolem r. 1260, kdy tu měly klášter Bílé sestry sv. Maří Magdaleny řádu augustinianského, jenž byl obdařen podacím k oběma

*) R. 1689 dána nová vížka a hodiny odstraněny.

kostelům Dobřanským a jinými milostmi. Pro neshody, jež vznikly mezi Jitkou, převorkou, a Miroslavem, proboštem Chotěšovským, tehdy již vrchností nade vsí Dobřany, prodaly magdalenitky r. 1282 klášter*) i svá práva klášteru a odešly do Stříbra. Odtud proboštové Chotěšovští až do r. 1804 měli tu patronát, po nich předán klášteru v Teplé. Kostel vyhořel také r. 1620 a, nuzně opraven, vypleněn r. 1645 Švédy. V letech 1727 až 1734 vystavěna pak nynější budova. R. 1786 byl kostel zrušen, ale měšťané koupili r. 1789 budovu za 610 zl. v dražbě a vymohli si, že byl r. 1794 zase svému účelu věnován. Poslední oprava provedena r. 1901.

Obr. 12. Dobřany. Kostel sv. Víta. Pohled od východu.

Centrální stavba barokní, šestnáctiboká do oválu (boky střídavě konkavní a konvexní), omítnutá, stojí na bývalém hřbitově,**) těsně zastavěna kolem domy, masnými krámy a zahradami. Úzký vstup vede od východu. (Obr. 10.—12.)

Stěny zdobeny plochými pilastry (na bocích s portály přidány pseudojonské hlavice s páskovou dekorací), nad nimiž obíhá kolem kládí. V přízemí mají protáhlé boky jednak portály, orámované pískovcem s prohnutým nadpražím, jež se vyvinuje v římsový nástavec s ellipsovitým oknem, jednak oválná okna orámovaná. V patře prolomena střídavě v lichých bocích okna široká, nahoře trojlaločná a široce olemovaná. Nad

*) Zanikl beze stopy snad již ve válkách husitských.
**) Zrušen r. 1789 a náhrobky zničeny.

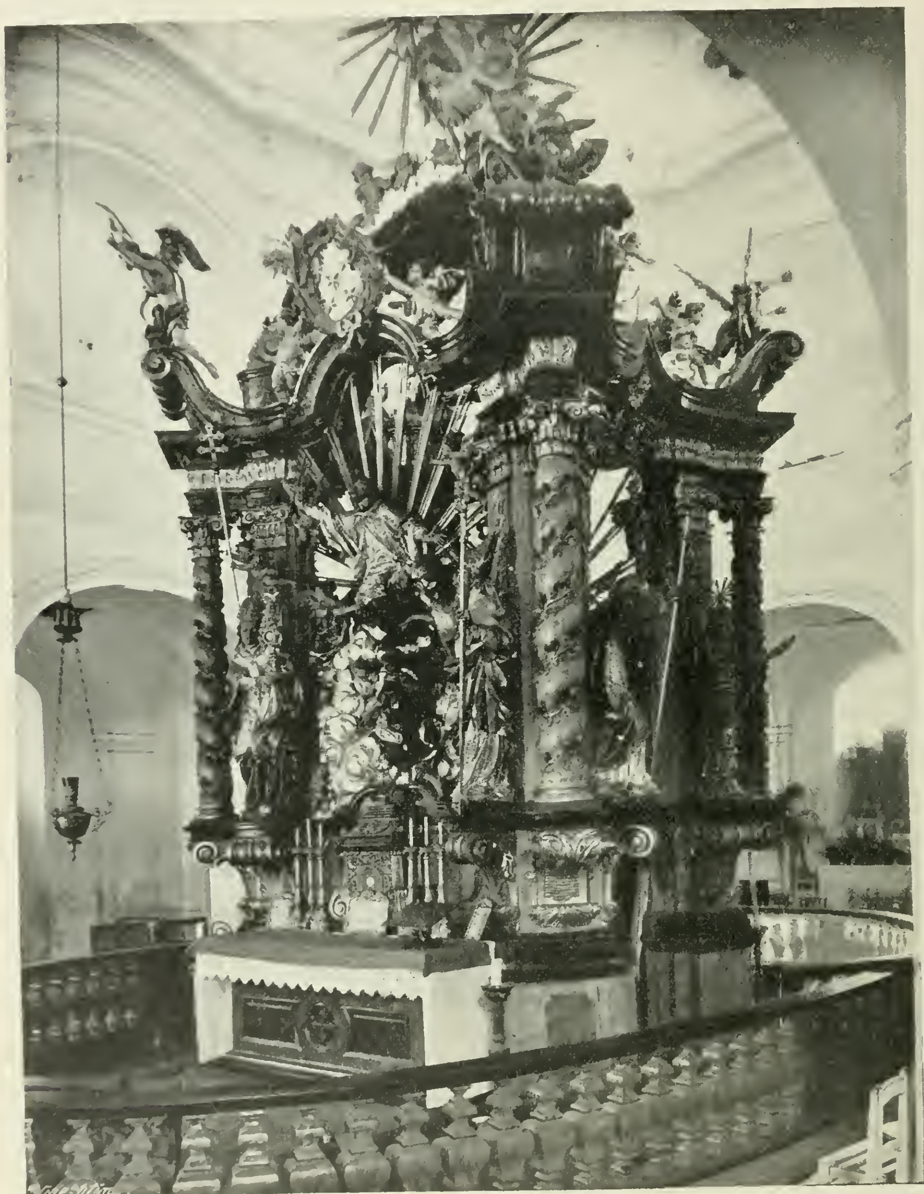
plechovou střechou pultovou vystupuje tambour též šestnáctiboký, s hladkou stěnou a oválnými okny v osmi bocích. Kryt tvoří plochá kupole s lucernou a plechovou cibulovitou baní s křížem. (Obr, 13.)

Obr. 13. Dobřany. Kostel sv. Víta. Pohled od západu.

Vnitřek obsahuje prostor nad oválným půdorysem, o 2 patrech, pokrytý plochou oválnou kupolí s lunetami nad osmi okny; cípy lunet sbíhají na pás oblomeného kládí, kolem se vinoucí a nesený pilastry s pseudokorinthskými hlavicemi a soklem. Mezi pilastry prolomeno zdivo osmi segmentovými oblouky s ořímsovaným náběhem a profilovanou archivoltou do ochozu v přízemí a oratoří v patře; ochoz i oratoře jsou průchody kolem dokola spojeny; v ochozu jsou klenby plackové, dělené pásy na sdružených pilastrech, v oratořích valená klenba lunetová a plná po-

prsnice s profilovanou římsou a plochými výplněmi. Naproti sobě prostupují klenby ochozu a oratoří vrtulová schodiště zděná s pravoúhlým, pískovcem orámovaným vchodem.

Obr. 14. Dobřany. Kostel sv. Víta. Oltář Jana Nepomuckého.

Na kupoli v oblomovém zrcadle štukovém fresko: sv. Vít ve slávě nebeské, oděn hermelínem a rudým šatem, vznáší se na oblaku, u nohou nese andílek na hlavě missál s kohoutem; v nebi sv. Trojice, Panna

Maria a hlavy andílčí. Pod okny střední části namalovány ve štukových rámech drobné výjevy ze života sv. Víta. Na klenbách ochozu ve štukových rámcích osm výjevů ze života Jana Nep. Všechny malby jsou umělecky méně cenné řemeslné práce z 1. polovice XVIII. století.

Oltář jest neobyčejně obratně komponován do centrálního prostoru: ve středu oválného zábradlí balustrového stojí dvojstranná architektura na čtverečném půdorysu o prohnutých bocích. Jsou to dva stejně řešené sloupové oltáře, zadní stranou k sobě obrácené a společným kládím a baldachýnem nahoře a trnožem dole spojené, tvořící takto malou sakristii uprostřed. Oltáře mají novější tumbu a nad ní slabě prohnutou architekturu; tabernakl s predellou ověšen festony a obklopen volutovými pilastry, po stranách na konsolách stojí sochy; nad predellou otvírá se střed, po jehož stranách sdružené pilastry a vrtulové sloupy, ovité růžemi, nesou oblomené kládí, na koncích ve voluty zavinuté a nad středem polokruhem vypiaté; nejvýše umístěn nástavec se skupinou soch. Užší strany mezi oltáři přepiaty kládím na pilastrech, oblomeným a růžovými festony ověšeným, po stranách u pilastrů stojí sochy na konsolách a dole nad vchody do sakristie vásy. Nad celou architekturou na podnožích volutových spočívá oválný baldachýn s andílky a obláčky. Na oltáři k západu obráceném ve středu Jan Nep., nesený anděly do nebe na oblacích; po stranách sochy sv. Vojtěcha a Norberta, na kládí andělé a věnec palmový s pěti hvězdami, v nástavci jazyk v paprscích. Na oltáři k východu směřujícím ve středu nesou andělé sv. Víta do nebe; po bocích sochy sv. Václava a Ludmily, na kládí znak kláštera Chotěšovského v kartuši a v nástavci sousoší sv. Trojice v paprscích. Na užších stranách architektury, nad vchody do sakristie, sochy sv. Josefa, Methoděje, Prokopa a Ivana. (Obr. 14.)

Kazatelna visutá se schodištěm; spodek b ňatý, zdobený mřížkováním, řečniště vyduté, na něm mezi členícími pilastry obrazy sv. evangelistů (zelený ton na žlutém podkladu) v zalomených rámcích; schodiště rozděleno pilastry a ořímsováno a zdobeno malovanými ovocnými a květinovými festony ve výplních; na dvířkách letopočet 1736, znak opatský a písmena D. P. P. C. (Dominus Peterka, praepositus Chotěšoviensis).

Na oratoři prostý, řezaný positiv z poč. XVIII. stol. a prapor cechovní, ševcovský, z r. 1829 (opraven 1868), zdobený kytkou ze stříbrných plechových spirál.

V lucerně zvonek nový, přelitý firmou *Juranek & Perner* v Plzni. Původní měl na plášti chronogram (dle záznamu v archivu Musea král. čes. z r. 1834): OB EXPVLSOS HOSTES DEO DIVO IOANNI SANCTIS REGNI TVTELARIBVS SIT GRATITVDO (= 1743).

V RADNICI, vystavěné na místě staré (z r. 1652) r. 1900 od stavitele *E. Klotze*, zachovány některé starší památky obecní a cechovní:

Archivalie (starší shořely r. 1620) ze XVII. a XVIII. století; na pergamenu psaná a malovaná privilegia z let 1638, 1641, 1652, německý překlad městských práv z r. 1579 a městská kronika od r. 1836.

Rychtářské právo, potažené černým sametem a na obou koncích okované stříbrem; délka 0·50 *m*, průměr 0·04 m. V kování vyryt letopočet 1652, znak kláštera Chotěšovského a nápis: IVDICIVM INSTITVTVM EST AD CONSERVANDAM PVBLICAM IVSTITIAM.

Kameny, z původní stavby radnice zbylé, zazděny na schodišti a ve dvoře: 1. Pískovec, 0·76 × 0·40 *m*. Nápis: W ʔ S / A ʔ 1 ʔ 5 ʔ 5 ʔ 8 ʔ a pod ním kříž. 2. Pískovec, 0·72 × 0·29 *m*. Nápis Z · B · P · C · (Zacharias Brandhauer, praepositus Chotěšoviensis), znak kláštera a letopočet 1650. 3. Pískověc. 0·74 × 0·62 *m*, s městským znakem, neobratně tesaným.

Pečetidla: 1. Městské, 0·06 *m* v pr. Kolem znaku městského opis: ⁝· SIGILLVM : MAIVS CIVITATIS ✳ DOBRZANENSIS ·⁝ ✳ : ❀ : ❀ XVI. století.

2. Kruhové, v pr. 0·035 *m*. Oděnec nese štít s emblemem ševcovským, kolem opis: PECZE · RZE · SEWCOWSKEHO · MIESTA · DOBRZAN. Konec XVI. století.

3. Kruhové, v pr. 0·04 *m*. Oděnec nese štít s nůžkami, kolem opis: PECZET · MISTRVW · RZEMESLA · KREYCZIRZSKA MIE · DOBRZAN · Poč. XVII. století.

4. Kruhové, v pr. 0·04 *m*. Sv. Václav nese štít se sladovnickým emblemem; opis: PECZET · CZECHV · SLADOWNICZKEHO · MIESTA · DOBRZAN · 1631.

5. Kruhové, v pr. 0·034 *m*. V oválném štítku emblemy kovářů a kolářů, kolem opis: SIGIL · DER · SCHMIDT · VND · WAGNER · DER STADT · DOBERZA. XVII. stol.

6. Kruhové, v pr. 0·04 *m*. Lev ve štítě, opis: EIN . ERBAR ✳ HANTW. DER FLECHSLER (Fleischer). ST. DOBRZAN. XVII. stol.

7. Kruhové, v pr. 0·035 *m*. Beránek pod stromem*) (pastýři, postřihači?), po stranách letopočet 1735, kolem: + STAT : DOBRZAM.

8. Kruhové, 0·04 *m* v pr. Po stranách emblemu 1788, nahoře: Statt Dobr.

9. Kruhové, 0·034 *m* v pr. Kolem emblemů společ. cechu opis: STADT DOBRZANN. Poč. XIX. stol.

10. Kruhové, 0·023 *m* v pr. Beránek pod stromem.*) Poč. XIX stol.

11. Oválné, osa delší 0·025 *m*. Poč. XIX. stol.**)

---

*) V knize A. Greusera Zunft.-Wappen und Handwerker-Insignien (1889) tento emblem není zastoupen.

**) V archivu Musea král. čes. (materiál topogr. z r. 1834) jsou mimo to otisky dalších pečetidel: 1. Kruhové, v pr. 0·035 *m*. Kolem znaku: (P)VRGMISTR · A · RADDA · MIESTA · DOBRZAN · XVII. stol.

2. Kruhové, v pr. 0·033 *m*. Ve středu Justitia s mečem a vahami, po straně letopočet 1643, na vnitřním okraji pás lilií; opis: SIGILLVM · IUDICIS · CIVITATIS · DOBRZANENSIS ❀

MASNÉ KRÁMY,*) přízemní podélná budova barokní s řadou krámků; na dřevěných sklápěcích stolech, okenicích a dveřích pozdně barokní řezby.

Na HŘBITOVĚ, založeném r. 1789 — po zrušení hřbitovů kolem obou kostelů v městě — na jih od města a nedávno zcela nově upraveném, stojí novější kaple s kostnicí a několik hrobek; z těchto zajímavá jest hrobka Bohuše z Ottoschütz, zřízená nákladem vdovy po c. k. majoru. Uvnitř pod erbem jest pamětní deska s nápisem: Zu Ehre Gottes und zum Gedächtnisse Ihres hier im Herrn ruhenden unvergeßlichen Gemahls und den geliebten Eltern ließ diese Kapelle erbauen Ludmilla Bohusch von Ottoschütz geb. Janka im Jahre 1833.

Uprostřed hřbitova stojí na kamenném podstavci železný kříž s nápisem: MortVIs parentIbVs propIngVIs CognatIsqVe sVIs CIVes et paroChIanI Dobřanenses pII posVere (= 1846).

KAPLE: 1. Sv. Martina vedle špitálu, je staršího původu, ale byla pseudogoticky nově postavena r. 1881. Uvnitř starší obrázek sv. Martina bez ceny.

2. Čtrnácti sv. pomocníkův, stojí nad pivovárem na Kamýckém vrchu. Zřídil ji r. 1763 měšťan Josef Rupprecht (Ruppach). Prostá barokní stavba zděná s oltářem.

3. Kaple pastýřská (Hirtenkapelle)**) stojí u silnice v Černoblatech. Na zadní straně obrazu je porušený nápis: dieses Bild hat ... M ... Steinerin .... 1654.

4. Sedmibolestné P. Marie u silnice do Vodního Újezda. Vystavěl ji Vojt. Bäuml a postavil do ní sochu, jež dříve stávala naproti a byla kryta plechovou stříškou.

5. Ecce homo, vystavěná v ulici ke hřbitovu kolem r. 1790 prelátem Pav. Jos. Novákem.***) Obraz Ecce homo na plátně.

6.—9. Kapličky: sv. Trojice v ulici Plzeňské, sv. Jana v ulici k nádraží, sv. Rocha u cesty k Vysoké a P. Marie na Chlumčanském předměstí. Všechny jsou zděné, skrovného významu a postaveny v 2. pol. XVIII. —XIX. stol.

---

3. Kruhové, v pr. 0·028 *m*. Kolem znaku: ✝ INSIGEL · DER · STADT · DOBRZAN ✝ Poč. XIX. stol.

Dle téhož pramene nalézal se tehdy v radní kanceláři zvon s nápisem u koruny: IESVS · MARIA · IOHANES · IACOB · PEE + a na věnci: FER IOANES · WINTER BALTASAR · SCHOLR · 1538.

*) Fr. Andress, Das Fleischergew. in Dobrzan. (Deutsche Wacht a. d. Miesa. 1903, 600. 1904, 610.)

**) Pasáci z vrchnost. dvora, celý den tu pasouce dobytek, vykonávali pobožnost v této kapli.

***) Poslední probošt Chotěšovský (1779—1781), jenž po zrušení kláštera se r. 1782 usadil v Dobřanech a na náměstí si dům vystavěl.

SOCHY, BOŽÍ MUKA a KŘÍŽE: 1. Socha Jana Nep. na náměstí u školy. Pískovec. Ořímsovaný stylobat s akanthy a volutovými křídly, socha na patce sloupu. Z pův. nápisu čitelno jen: GANA, letopočet opravy nad tím: 1861. XVIII. stol.

2. Socha Jana Nep. na kamenném mostě, z pískovce, novější.

3. Socha sv. Václava ve výklenku na domě čís. 417 (Lange Gasse), z XVIII. stol.

4. Proti špitálu, u cesty k mostu stojí sloup s attickou patkou a pseudojonskou hlavicí na stylobatu hranolovém, na něm spočívá hranolová kaplička s reliefy krucifixu, sv. Michala, Václava a Vojtěcha. Z nápisu na stylobatu čitelno již jenom:

AŌ 1616 IAHR
IST DIESE SAVL
GOTT DEM ALME
CHTIGEN ZV
EHREN AVFGERI
CHT VON HEREN
ADAM RVDOLF
STREER BVRGER
AL (LHIE) SIGER
ZV DOBRZAN.

5. Boží muka sirotčí (Waisenmarter) stojí u cesty k Černému lomu. Zděná, omítnutá, 5 *m* vys. se stříškou a železným křížem. Po stranách výklenky se sochami (1·10 *m* vys.) pískovcovými: sv. Rocha, nad ním relief modlícího se Krista vedle kříže; sv. Jana Ev., nad ním v reliefu Kalvarie; sv. arch. Michala (?), nad ním relief Piety; sv. Šebastiána, nad ním relief sv. Krištofa. XVII. století.*) Opraveno r. 1896.

6.—9. Boží muka 3—5 *m* vys., s krychlovým podvalem, toskánským sloupem a železným křížem na vrcholu, stojí před kostelem sv. Víta, v ulici ke hřbitovu, u aleje hřbitovní (z roku 1836) a za ústavem choromyslných. Nejsou starší než z XVIII. stol.

10. U rozcestí k Nové Vsi boží muka s nápisem na soklu: DISE MARTER HAT DER H. SEBASTIANVS MELLI BVRGER IN DOBERZAN ZV EREN DEN H. ROCHVS VND SEBASTIANVS AVFSTELEN LASEN. ANNO 1657.

11. U cesty do Chlumčan stojí nový kříž (z r. 1899), zasazený v pískovcovém soklu 0·55 *m* vys., který byl dříve částí na témž místě postaveného sloupu a má nápis: MERGE : DEN ZV EHREN AVFGERICHT VON MAVR EMANVEL VND DESEN FRAV VRSALA SETZEN LASEN BVRGER ALLHIE —

*) Letopočet domnělý 1189, v kameni vytesaný pod sv. Rochem, je asi rok opravy 1789.

— SIGER 1637 DOBRZAN. Druhá část, střední, jest postavena vedle; je 0·55 *m* vys. a má na stranách reliefy sv. Josefa, krucifixu, Ecce homo a sv. Longina. Třetí část, ukončující pyramida, jest ztracena.

12. Vedle předešlého stojí na mezi kámen 0·60 *m* vys., s reliefem muže se zaťatou zdviženou pěstí.

13. Nedaleko u trati železniční boží muka asi 1·10 *m* vys., s reliefem dvou skřížených širočin dole a Krista na kříži a kříž vlekoucího a muže s vytaseným mečem nahoře.

15. Boží muka naproti Podhorskému mlýnu z pískovce, s reliefem Ježíše, dobrého pastýře a letop. F. A. 1684 (Ficklocher Andreas?).

16. V lese Vysoká obraz sv. Petra a červený kříž s letop. 1740.

17. Ruský pomník (na pamět tažení Rusů r. 1799 a 1814) stával ještě před 20 lety na konci Plzeňské třídy; byl 0·90 *m* vys. a 0·70 *m* šir. a skládal se ze dvou desek soklových, hranolu se čtyřmi prolomy a pyramidovitým vrcholem; nyní zbývá jen nejspodnější deska.

Dolany n. Mží. (Dollana.)

Sommer VI., 360; Pam. arch. VI., 302, IX., 534; Sedláček l. c. XIII., 163.

TVRZ tu stávavší zanikla beze stopy.

SOCHA Jana Nepomuckého z pískovce, ve skut. velikosti, na nízkém podstavci trojbokém,ořímsovaném a mnohonásobně na nárožích zalomeném. 1. pol. XVIII. stol.

Dolní Sekeřany. (Untersekeřan.)

Viz literaturu u hesla Horní Sekeřany.

KAPLE P. Marie, zděná, valeně sklenutá, s malým štítkem v předu; uvnitř soška P. Marie ze dřeva řezaná. XVIII. stol.

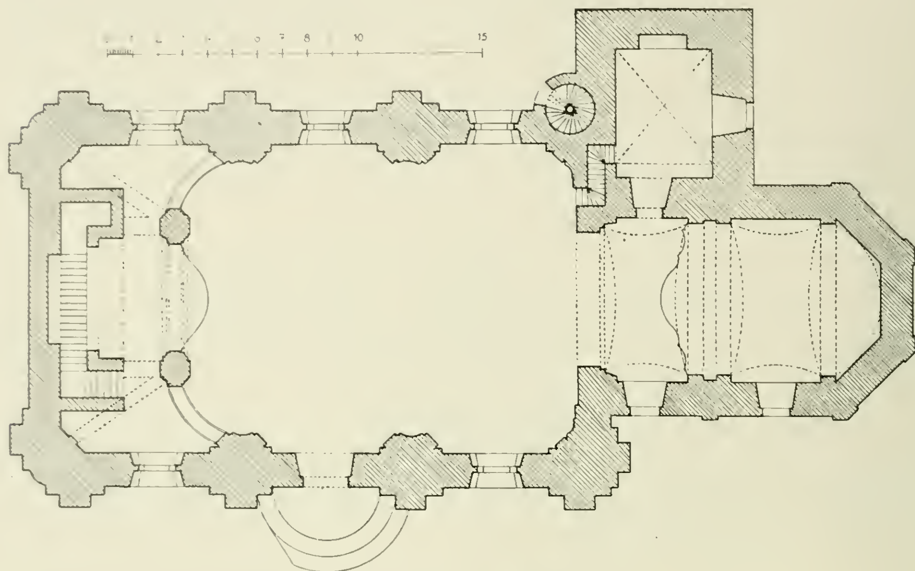
Erpužice. (Welperschitz.)

Schaller IX., 149; Sommer VI., 243; Dunder l. c. 221; Čechy IX., 94; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1904, č. 635, 640—1. Rkp. sbírka topograf. v archivu Musea král. čes. (Heslo: Trpisty.) (Pam. knihy od r. 1763 a 1836. Matriky od r. 1677.)

KOSTEL SV. MARKÉTY (farní) připomíná se již r. 1378 jako farní. Byl r. 1701 nákladem hrab. Prospera ze Sinzendorfu přestavěn.

Jednolodní, orientovaná stavba barokní s věží, u kněžiště přistavěnou. Zdivo dole z kvádrů, nahoře lomové, vše omítnuto. Valbová střecha s prejzy, na věži cibule břidlicí krytá s plechovou lucernou a bání s křížem; nad triumfálním obloukem dělící trojúhelný štít. (Obr. 15.)

Na stěnách kněžiště pilastry s oblou hlavicí korinthskou a úseky kládí pod okapní římsou, při lodi ploché polopilíře sdružené, kolem nichž se okap oblomuje. Na západním průčelí na zakulacených nárožích podobné polopilíře a ještě dva plošší ku středu posunuté, s pseudojonskou hlavicí; ve středu okno barokně vykrojené, jinak bez štítu a portálu.

Obr. 15. Erpužice. Kostel sv. Markéty. Půdorys.

Do kněžiště čtyři barokně vykrojená okna (východní zazděno), vchod, orámovaný pískovcem, z jihu. Do lodi tři páry podobných oken a stejný portál, nad schůdky povýšený, z jihu.

Věž hranolová přiléhá ke kněžišti na severu. Stěny lisenovány, v zazděných okenních výklencích dole kruhové otvory, nahoře polokruhová okna. V posledním patře na nárožích stojí v pravoúhlých ústupcích válcové dříky. Na západě kruhové schodiště. V přízemí sklenutém hladce křížem sakristie, přístupná z kněžiště.

Vnitřek kněžiště (obr. 16.) ukončen třemi boky a sklenut dvěma plackami, jež dělí sdružené pásy a vyplňují štukové zvlněné rámce; pod cípy klenby stojí pseudokorinthské pilastry na společném soklu a se sdruženým římsovím; na dřících pásková výzdoba. Loď obdélná kryta ploše, s voûtou, k níž vystupují po stěnách mezi okny a v koutech sdružené pilastry se společným římsovím, níže položeným, nad nímž se přepínají přes okna polokruhové oblouky a nižší nástavce pilířovité až k voûtě.

Kruchta zděná spočívá na dvou pilířích a třech segmentových obloucích, střed vypjat segmentem; na pilířích pilastry s římsovou hlavicí, zděná poprsnice členěna pilířky; podkruchtí sklenuto plackami, na středním poli štukové zrcadlo.

Hlavní oltář má rakvovitou mensu, zprohýbaný tabernakl s křížem ve výklenku, zdobený rocailly, soškami andílků a vásami; na vrcholu velký kříž. V rocaillovém, barokně zprohýbaném a anděly neseném rámci

Obr. 16. Epružice. Kostel sv. Markéty. Pohled do vnitřku.

obraz sv. Markety, stojící na zeměkouli v krajině, v pozadí zástup divochů; v nástavci bílá a zlacená skupina sv. Trojice, po stranách andělé, dole dvojitý znak. Po bocích oltáře branky, v půdoryse konkávní, se sochami andělů, vásami a velkými sochami Jana Nep. a sv. Vojtěcha. Po obou stranách stojí u stěny řezané, volutové pilastry se sochami svatých.

Postranní oltáře pendanty, barokní architektury sloupové. Na levém obraz sv. rodiny v rámci zlatých rozvilin, korunovaném křížem v mušlovém výklenku, po stranách sošky svatých, nahoře kartuše s nápisem AVE MARIA a boží oko. Tabernakl z jiného oltáře, sloupkový. Na pravém velmi slabý obraz Jana Nepom.; nad ním v kartuši: BENEDICTA SILENTIO a jazyk ve věnci hvězd. V tumbách výklenky se sochami Jana Nep. a mučednice, ležícími.

Kazatelna s okrouhlým řečništěm, spodek hruškovitý končí rocaillovým zvonkem, k otvoru ve zdi vede visutá gallerie polokruhová.

Stříška čtyřboká s prohnutými stěnami zdobena emblemy sv. evangelistů, na vrcholu na volutách desky zákona.

Varhany barokní, ořímsované, z poč. XVIII. století.

Na nové zpovědnici barokní nástavec akanthový.

Křtitelnice pískovcová; na kruhovém spodku dřík vrtulovitě vyžlabený s patkou oblounovitou a skosenou a hlavicí římsovou a skosenou, kotel polygonovitý o osmi stranách, víko dřevěné se sousoším křtu Ježíšova. Na spodní desce nápis: 1558 | Ad honore dei omnipotentis et scto — rum Bartholomei et Margar:; na římse dříku: CASPAR MAGR (magister) MATHEꝰ TVCT PLꝰ (plebanus) Girzik z hradᵒ dorota z wegrzᵃ; na kotli v reliefu tři rosetty a znaky (po stranách AM): beránek s ptákem, vodorovný pás a dva pásy. (Obr. 17.)

Obr. 17. Erpužice. Kostel sv. Markéty. Křtitelnice.

Zábradlí v kněžišti, v půdorysu dvakráte segmentem prohnuté, řezané z dubového dřeva, členěné volutovými pilastry s řezbou mušlí a pásků ve výplních.

Obrazy: 1. Kopie Madonny Zbraslavské, z konce 18. stol., v černém a zlaceném rocaillovém rámci, silně přemalovaná. 2. Reliquiář zasklený, v řezaném, akanthovém, zlacenými stuhami propleteném rámci, z 18. stol. 3. Krucifix na plátně, sign. C. Sauersik 1868.

Spasitel s korouhví, stojící na zeměkouli, barokní dřevěná soška na polygonálním soklu.

Na hlav. oltáři mosazné, lité a kroužené svícny dvojího článkování, ze XVII. st. Na pra ém oltáři dva rokokové a čtyři empirové svícny.

Kalich 0·235 *m* vys. Noha šestidílná s tepanými ozdobami z akanthů a kartuší, nodus s kartušemi, na pláštíku mušle a prolamované páskoví. 1. pol. 18. stol.

Na nové žluté kasuli našit Sinzendorffský znak, reliefně vyšitý zlatem a stříbrem, s monogramem A. E. (2. pol. 18. stol.).

Zvony: 1. Vys. 0·79 *m*, v pr. 0·77 *m*. Na uchách provazec spletený, u koruny: leta ⁝ syna ⁝ bozyeho ⁝ tysyczyho ⁝ cztyrzsteho ⁝ osmdesateho ⁝ osmeho ⁝ ke czti ⁝ panye ⁝ marigi ⁝ | s. bartolomiegy ⁝ s. | markety.

2. Vys. 0·68 *m*, v pr. 0·65 *m*. Na uchách dva pletence po okrajích a lístkový pás ve středu, u koruny enigmatická legenda minuskulí:

[illegible]

Plášť hladký. XV. století.

3. Vys. 0·43 *m*, v pr. 0·41 *m*. Ucha hladká, na plášti relief Jana Nep. XVIII. stol.

N á h r o b k y v dlažbě lodi: 1. Pískovec, 1·25 × 0·89 *m*. Znak v kartuši s korunou, pod ním:

Maria Anna freite Gräfin
zu Sinzendorff welche gestorben
Anno 1708 den 17. Jenner ihres
alters 13 Jahr dere: Gott
gnadig sein wolle.

2. Pískovec, 1·77 × 0·83 *m*. Nahoře kalich a znak (ruka s mečem) v kartuši, dole vyšlapaná nápisová deska. XVIII. stol.

KAPLE: 1. U kostela při silnici. Zděná, omítnutá, s trojúhelným štítem. Na zděné mense oltářík s rámem z akanthových rozvilin s vloženými andílčími postavami a korunou, v něm obraz sv. Anny silně poškozený. Poč. XVIII. století.

2. U cesty do Svinomaz. Barokní, zděná, s pískovcovou socha Jana Nep. a dřevěnou skupinou Kalvarie.

Hlinná. (Líny. Lihn.)

F. A n d r e s l. c. 39.

Na severozáp. konci vesnice hranolová BOŽÍ MUKA, omítnutá, z pískovce 2·10 *m* vys.; stříška z poslední opravy. XVIII.století.

KAPLE sv. Anny z XVIII. století, zděná, šestiboká, s taškovou střechou a cibulovitou vížkou šindelem krytou, klenutá. Štítek vykrojený se soškou sv. Anny. O l t á ř s obrazem sv. Anny na plátně. Z v o n e k 0·39 *m* v pr. a 0·12 *m* vys., s reliefem krucifixu, ornam. pásem kolem koruny, letop. 1767 a nápisem: IOS · WIENER NO · MICH · .

Hněvnice. (Hněmice. Hniemitz.)

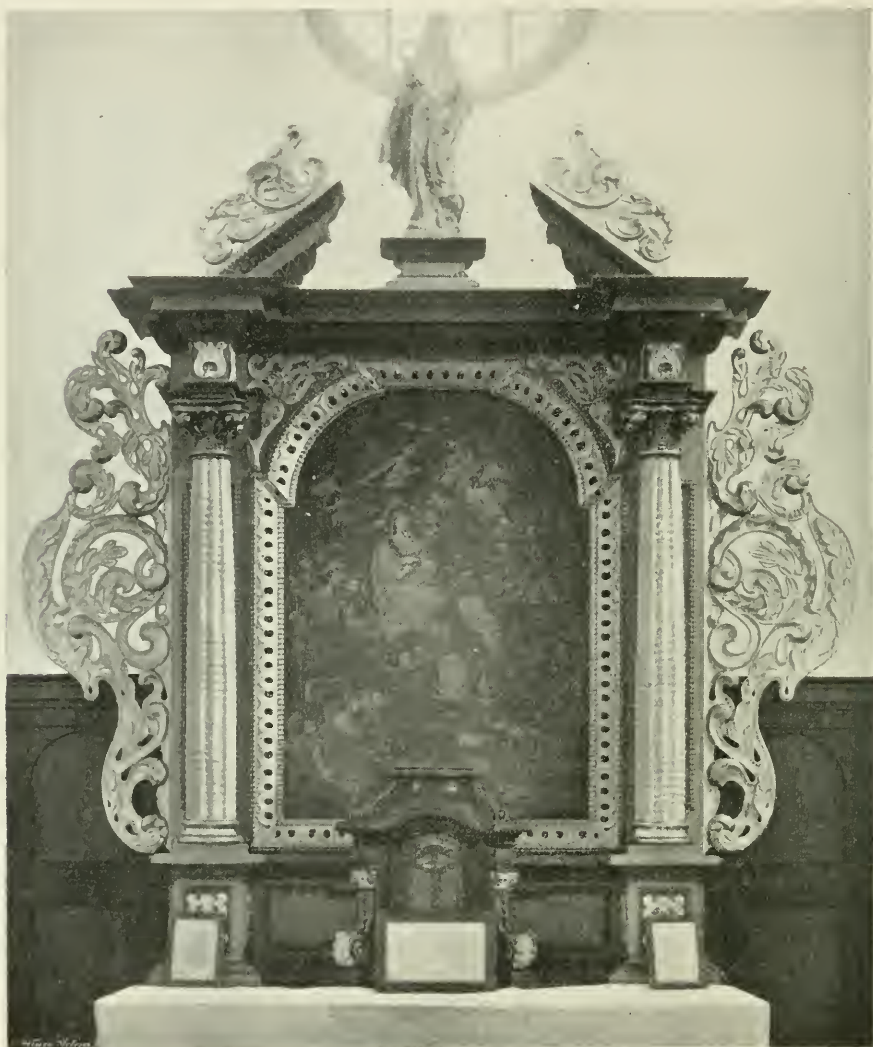
S c h a l l e r IX., 131; S o m m e r VI., 150; Pam. arch. II., 170; G. S c h m i d t, Grabplatten l. c. 1906, čís. 755—6.

KOSTEL VŠECH SVATÝCH (filiální do Dol. Sekeřan) byl vystavěn r. 1737 nákladem kláštera Kladrubského za opata Josefa Siebera.

Orientovaná, barokní s t a v b a jednolodní, s věží, omítnutá a krytá valbou taškovou; na věži lucerna se stanem. Na zdech liseny, kolem oken

chambrany a kolem portálů kamenné rámy; v záp. průčelí dva pilastry po bocích obdélného portálu s římsovitým nástavcem.

Kněžiště čtvercové, s třemi okny úzkými, barokně vykrojenými, pokryté dřevěnou plochou kupolí a otevřené do lodi půlkruhovým oblou-

Obr. 18. Hněvnice. Kostel Všech Svatých. Hlavní oltář.

kem.*) Loď rovněž čtvercová se skosenými rohy, širší, s přílehlou obdélnou prostorou kruchty, osvětlená dvěma širšími okny po stranách a jedním na západě na kruchtě. V lodi plochá kupole plackovitá, rovněž ze

*) Nad obloukem býval kdysi vymalován znak opatský s písmeny I S A C (Jos. Sieber, abbas Cladrubensis) a letop. 1737.

dřeva, nad kruchtou valená klenba s lunettami. Pásy plackovitých kupolí tvoří při zdech výklenky, na jejichž nárožích a v koutech se oblomuje kládí, nesené sdruženými pilastry s nízkým soklem. Kruchta na trámech s rovným stropem a novějším ballustrovým zábradlím; po obou stranách schodiště.

Hranolová věž vystupuje ze stavby až nad okapní římsou; má na zaoblených nárožích pilastry a nad okny segmentovou římsu s klenákem.

Hlavní oltář z konce XVII. stol., s novou mensou a pozdějším tabernaklem. Sloupová architektura s vroubkovanými sloupky na stylobatech a s oblomeným kládím; ve středu v prohnutém rámu řezaném obraz na plátně, z XVIII. stol., bez velké ceny; nad římsou úseky kládí a socha sv. Víta; po stranách oltáře křídla z prolamovaných rozvilin a boltcovitého ornamentu. (Obr. 18.)

Postranní oltář má kolem polokruhového výklenku se soškou sv. Benedikta opata řezaný rámec z rozvilin akanthových a v nástavci monogram IHS v paprscích. Poč. XVIII. stol.

Kazatelna z konce XVII. století, prostá, se sloupky na nárožích; noha a stříška nové.

Zvony: 1. Vys. 0·76 *m*, v pr. 0·74 *m*. Ucha hladká, u koruny opakují se plaquetty pěti nezřetelných výjevů ze života ztraceného syna, pod tím řada visutých akanthů. Na plášti relief Kalvarie nad lebkou, naproti nápis v profilovaném rámečku nad hlavou andílčí:

Odkazugett zagiste Buh lasky swe k nam
Nebo kdyż gſme my Gieſſtie Hrzijſſni byly
Tehdaż Kryſtus vmrzel za nas ⁝ Mnohem
Tehdy wicze nyni giż Sprawedlywi vczinieni
Gſaucze Krwi geho - Wyſwobozeni budeme
Od hniewu ſkrze nieho Samcho ⁝ ⁜

Pod tím na věnci čtyři evangelisté s odznaky a naproti medaille: (revers) ve znaku lev se zvoncem, v klenotu zvonek (avers) portrait Brykcího, mezi tím:

SLOWVTNY BRYKCY ZWONARZ Z CYNPERG-
KV, V NOWEM MIESTIE PRAZSKEM, TENTO
ZWON VDIELAL. LETA PANIE ⁜ 1595 ⁜

2. Přelit věrně dle starého (z XV.—XVI. stol.) i s legendou: **ore ✠ glorie ✠ bona ✠ nobis ✠ pacem.** Plášť hladký.

3. Slil *Rob. Perner* v Plzni.

Na cestě do Vlkýše zděná KAPLIČKA z XVIII. století a barokní SLOUP s válcovým dříkem a hranolovou kapličkou; na něm IHS.

Hološov. (Holleischen.)

Schaller IX., 109; Sommer VI., 115; Dunder l. c. 113; Čechy IX. 495; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1906, č. 728. Topogr. sbírka ikp. v archivu Musea král. českého. (Heslo: Chotěšov.) Materiál z r. 1834. Archivalia při hesle: Chotěšov.

KOSTEL SV. PETRA A PAVLA (farní) byl již farním r. 1384, ale po válkách husitských asi ztratil faráře a byl (od r. 1650) filiální do Touškova; od r. 1745 je zase farní. Tehdy byl přestavěn na nynější stav, jak svědčil nápis, ještě r. 1834 čitelný na poprsnici kruchty: Filia eram | Tuſchkowena | Auguſta, vetuſta et egena | Ampliavit innovavit | Altaribus, Choro et organo locupletavit | ac | Proprio Adminiſtratori copulavit | Reverendiſſimus ac Ampliſſimus Dmus | Chriſtophorus Schmidl | Parthenonis Chotieſchoviensis | Abbas | Anno 1743. R. 1685 koupen kalich a ciborium sem dáno z Touškova.

Jednolodní budova barokní s věží, na sev. straně ke kněžišti přilehlou, orientovaná, omítnutá a valbou krytá; na věži na komolém jehlanu neobyčejně vysoký a štíhlý stan. Stěny zcela hladké, okapní římsa profilovaná; na západním průčelí trojúhelný, hladký štít a novější předsíňka s velikými okny, plochým stropem a vchodem.

Kněžiště, s trojbokým závěrem a dvěma okny polokruhovými, sklenuto valeně s lunettami a otevřeno do lodi hrotitým obloukem s původním profilem žlábku na skosených branách až do náběhu, bez soklu.

Loď obdélná, na rozích skosená, s plochým stropem a dvěma páry oken; kruchta nová, na dvou dřevěných sloupech. Věž hranolová, zcela hladká s polokruhovými okny, profilovaným okapem a přistavěným schodištěm na záp. straně; v přízemí sakristie valeně klenutá, s pravoúhlým vchodem, nad ní stejně klenutá oratoř, otevřená do kněžiště polokruhovým obloukem s plnou, hladkou poprsnicí. V předsíni schodiště na kruchtu.

Na hlav. oltáři původní jen části, zejména rámec a obraz P. Marie Zbraslavské v nástavci, z 2. pol. XVIII. stol.

Postranní oltáře, kazatelna a varhany nové.

Křtitelnice částečně původní, polygonovitá s víkem, volutami zdobeným. XVII. stol.

Zvony: 1. Vys. 0·63 *m*, v pr. 0·66 *m*. Na uchách vruby, u koruny: mateus ✳ lucs ✢ marcus ✳ iohannes ✳. Plášť hladký.

2. Vys. 0·56 *m*, v pr. 0·58 *m*. Na uchách masky, u koruny: SIT NOMEN DOMINI BENEDICTVM 1743, pod tím rostlinný vlys. Na plášti relief sv. Václava, P. Marie v oválném rámečku perlovcovém a kartušový štítek s nápisem: IOSEPH PERNER | GOS MICH IN | PILSEN.

3. Nový, bez letopočtu; byl koupen kolem roku 1825 v Praze u *K. Bellmanna*.

4. U sakristie. Vys. 0·10 *m*, v pr. 0·13 *m*. Bez uch, s nápisem: S MARIA ORA PRO NOBIS. Na dřevěné hlavě: W S 1674

Ve sbírce rukop. v archivu Musea král. Čes. otisk PEČETIDLA farního, oválného (osa 0·035 *m* dl.), s postavou sv. Petra a Pavla a opisem: *Sigillum ecclesiæ Holleischowiensis* ✱ a písmeny P H D. Poč. XIX. stol.

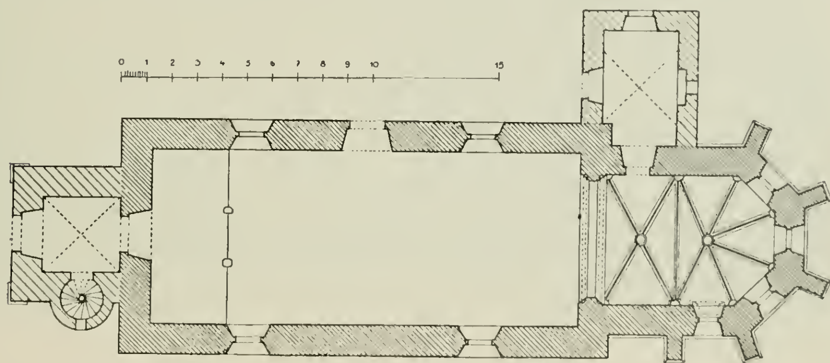
Holostřevy. (Hollezrieb.)

Schaller IX., 132; Sommer VI., 151; Dunder l. c., 148; Pam. arch. II., 174; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1904, čís. 643—4. Rkp. sbírka topogr. v archivu Musea král. čes. (Materiál z r. 1834.) Heslo: Kladruby. Na faře: Pamětní kniha od r. 1679. Matriky od r. 1624.

KOSTEL SV. MIKULÁŠE BISKUPA (farní) byl již r. 1367 farním.

Jednolodní, gotická stavba, orientovaná, s věží barokní na západě, omítnutá a krytá šindelovou valbou; na věži na prohnutém komolém jehlanu lucerna se stanem a křížem. (Obr. 19. a 20.) Stěny hladké, okapní římsa vyžlabená.

Kněžiště ukončeno pěti stranami pravidelného osmiúhelníka; na rozích opěráky s profilovaným soklem, ústupkem, opatřeným podbrádkou, a trojúhelným štítkem na kosině; čtyři okna hrotitá, dělená

Obr. 19. Holostřevy. Kostel sv. Mikuláše. Půdorys.

prutem, s kružbou (obr. 21) tří plaménků v kruhu nad dvěma nosy, trojlistu nad dvěma dvojnásobnými nosy a tří trojlistů v kruhu nad dvěma nosy; špalety hladké. Na severu přiléhá sakristie barokní, hladce křížem sklenutá a krytá šindelovou valbou.

Loď obdélná, širší, s dvěma páry sgotisovaných širokých oken a pravoúhlým portálem barokním na severu, s pískovcovým rámem.

Věž hranolová, užší než loď, s okrouhlým schodištěm přistavěným na jihu do kouta. Stěny lisenovány. V přízemí dvě sgotisovaná okna a portál pravoúhlý, barokní; v patře nad římsou okno kruhové v architektonickém orámování, římsa okapní nad středy stran polokruhem vypjata.

Vnitřek kněžiště (obr. 22.) sklenut závěrem a křížovým polem, odděleným žebrem. Žebra (obr. 23.) hrušková, svorníky kruhové, hladké, pod žebry oblé přípory (obr. 23.) s profilovaným soklem a hlavicí; u oblouku triumfálního v koutech prosté konsoly polygonovité. V jižní stěně sedile s polokruhovým obloukem, na němž obíhá až k zemi rámec zevně skosený a profilovaný žlábkem a obloukem; v sev. stěně pravoúhlý vchod do schodiště.

Obr. 20. Holostřevy. Kostel sv. Mikuláše. Pohled od jihu.

Triumfální oblouk hrotitý, hladký, s profilovaným soklem, na obě strany skosený a hluboce vyžlabený; v náběhu římsky.

Loď kryta plochým stropem se štukovým plochým zrcadlem. Kruchta spočívá na dvou dřevěných sloupech; má plochý strop a slabě prohnutou ballustrovou poprsnici.

Hlavní oltář má pravoúhlou mensu s pozlaceným rámem, tabernakl pětiboký s bílými pseudokorinthskými sloupky a řezaným boltcovitým ornamentem (beránek a kříž nové). Mezi vroubkovanými sloupy obraz sv. Mikuláše, nad bohatě řezaným římsovím architektonický, sloupový nástavec s obrazem sv. Šebestiána, po stranách novější sošky, andělé a svrchu oko boží. Na bocích oltáře současné branky, ornamentem

boltcovým zdobené, na nich pozdější, barokní sošky sv. Benedikta a sv. Scholastiky.

P o s t r a n n í o l t á ř e: 1. Zděná tumba s řezaným rámem akanthovým, jednoduchý tabernakl, obraz světce se modlícího v bohatém řezaném rámci z akanthů, růží a guirland; po stranách sošky P. Marie a sv. Jana Ev., nad tím obraz z mrtvých vstání Kristova a nejvýše v oválné kartuši obraz sv. Jana Nep. 1. pol. XVIII. stol.

2. Tumba, tabernakl a po stranách stojící sochy sv. Josefa a Prokopa z 1. pol. XVIII. st., architektura z 3. čtvrti XVII. stol. Sloupky po stranách obrazu sv. Anny s prolamovaným rámem, vrubované, římsoví zalomené, na něm nástavec s řezbou boltcovitou, na vrcholu kruhová deska s monogramem MARIA v paprscích, pod ní obrázek sv. Josefa. Na tabernaklu na dřevě malovaná Madonna Pietà s korunou na hlavě, dobrá práce barokní, lepší než ostatní malby.

Obr. 21. Holostřevy. Kostel sv. Mikuláše. Kružby okenní v kněžišti.

3. Na stěně malovaná architektura s kládím polokruhem vypjatým, pod nímž otvírá se průhled do otevřeného nebe na planoucí oko boží. Po obou stranách sedí andílci, nahoře na konsole v svatozáři beránek. Na mense stojí nová soška P. Marie, na stěně pod architekturou bezcenný obraz sv. Barbory.

K a z a t e l n a z poč. XVIII. st., má řečniště na šestibokém sloupku, na hranách točenými sloupky a dole akanthy ozdobené. Mezi sloupky výklenky se soškami čtyř sv. evangelistův. Stříška šestiboká, ořímsovaná, na ní sošky církev. otců (jeden chybí), nejvýše socha Ježíše.

Křtitelnice dřevěná, čtyřboká a profilovaná, se skupinou křtu Ježíšova na víku.

Pacifikál barokní, s šestidílnou nohou, dekorovanou páskovím; na paprscích rámeček páskový a nasazené reliefy: boží oko, sv. Barbora a její emblemy (věž a kalich).

Obr. 22. Holostřevy. Kostel sv. Mikuláše. Pohled do vnitřku.

Lampa na věčné světlo cínová, rocaillová.

Nad postr. vchodem bezcenný obraz Krista na hoře Olivetské, v předsíni kopie Madonny Stříbrské.

Zvony: 1. Vys. i v pr. 0·87 *m*. Na uchách torus, u koruny dva řádky: ꞉ Anno ꞉ domini ꞉ millecimo ꞉ cccc ꞉ xxi ꞉ en ꞉ ego ꞉ campana ꞉ nunqvam ꞉ pronuncio ꞉ vana ꞉ ignem ꞉ perfectum ꞉ bellom ꞉ || avt ꞉ fonus ꞉ honectum ꞉ Qui ꞉ me ꞉ fecit ꞉ magicter ꞉ bartholomeus ꞉ nomen ꞉ habet ꞉ in ꞉ Ciuitate ꞉ prage ꞉ cit ꞉ laus ꞉ deo ꞉ pat ꞉ Na plášti relief sv. Václava.

2. Vys. 0·64 *m*, v pr. 0·66 *m*. Ucha hladká, u koruny: x bud x geho x gmeno x pozihnano ȝ bud bohu ȝ chwala x czest. Plášť i věnec hladké.

3.—4. Cymbály v lucerně, hladké.

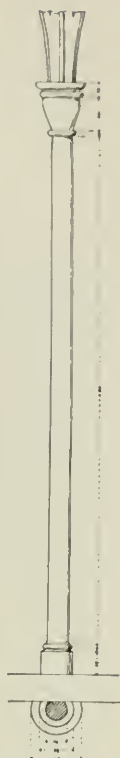
FARA, barokní stavení jednopatrové, mansardou kryté, z 1. pol. XVIII. století, vystavěné za opata kladrubského Jos. Siebera (1729—56). Okna a portál pravoúhlé, pískovcem orámované. V přízemí valené klenby, v patře štukový strop. V rkp. sbírce v archivu Musea král. česk. otisk pečetidla z r. 1834; okrouhlé, v prům. 0·035 *m*, s postavou sv. Mikuláše a opisem: SIGILLUM · ECCLESIE PAROCHIALIS HOLLOSTRO || VIENSIS,

KAPLE na návsí, v půdorysu polokruhová, z 2. polovice XVIII. stol., byla zbavena klenby a střechy; zbývá jen zděná mensa a na stěně malovaná korunovace P. Marie, sv. Josef s Floriánem a jesličky.

U kostela žulový SLOUP s profilovanou patkou a pseudokorinthskou hlavicí; na dříku nápis:

A P M
VOFF
H
1800.

Na sloupu novější skříň se soškou Jana Nep.

Obr. 23. Holostřevy. Kostel sv. Mikuláše. Přípora a profil žebra.

Honosice. (Honositz.)

KAPLE SV. BARBORY, šestiboká, hrázděná, s profilovanou římsou, krytá komolým stanem s lucernou a šindelovou cibulovitou bání (obr. 24). Vchod s trojbokým nadhlavím, nad tím vyřezáno: EHRET S. BARBARA | ANNO 1715. Strop plochý z trámů, skládaný do hvězdice.

Na oltáříku obraz sv. Barbory na dřevě v rámci nahoře polokruhovém. Dobrá práce XVIII. stol.

Na stěně obraz na dřevě P. Marie a apoštolů v pravoúhlém rámci, s nápisem: Zu gräserer Ehre Gottes und seyner Hochwirdigen Mütter, wie aüch zü ehren = | deren h. zwelff apostlen hatt dise capellen pauen lasen der ehrngeachte Jaübüsz = | Leszer = wirth allhier ihn Jahr christij 1749.

V lucerně zvonek, 0·36 *m* vys. a 0·0375 *m* v prům. Na uchách vruby, u koruny: ✠ HONORIS · MARTINI EPISCOPI ET MARTIRIS AC ☛ LAVRENTY LEVITÆ FVSA ❀ ANNO ❀ 1 · 7 · 22 ❀ Pod tím pás akanthů a lilií. Na plášti štítek se zvonkem a opisem: ✱ IOANNES PRICQVEY, hlava andílčí, relief sv. Vavřince a Martina.

Obr. 24. Honosice. Kaple sv. Barbory.

Horní Sekeřany. (Obersekerschan.)

Schaller IX., 107; Sommer VI., 116; Dunder l. c. 114; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1904, čís. 650—52; O. Mannl v Progr. des deutsch. Gymn. in Pilsen 1903, 9. Rkp. sbírka v archivu Mus. král. čes. (Materiál z r. 1834.) Heslo: Chotěšov. Na faře: Pamětní kniha od r. 1732. Matriky od r. 1617.

KOSTEL SV. MARTINA (farní) byl jako farní poprvé připomenut r. 1384, ale již k r. 1272 mluví se o zdejší kapli sv. Haštala mučedníka. Roku 1678 sklenuto znovu kněžiště, dán nový hlavní oltář, kazatelna, křtitelnice a předsíňka vystavěna. R. 1685 dány sem varhany

ze Stoda, r. 1686 koupená nová monstrance (za 142·43 zl.), kalich s patenou (38·51), ciborium cestovní (10·85) a 3 ornáty, r. 1690 stavěna zeď hřbitovní. R. 1704 byl péčí Chotěšovského probošta Ondřeje Fabricia znovuzřízen a věž přistavěna.*)

Jednolodní, orientovaná, v základě gotická budova (obr. 25.) stojí uprostřed bývalého hřbitova těsně na rozcestí dvou silnic, povýšená

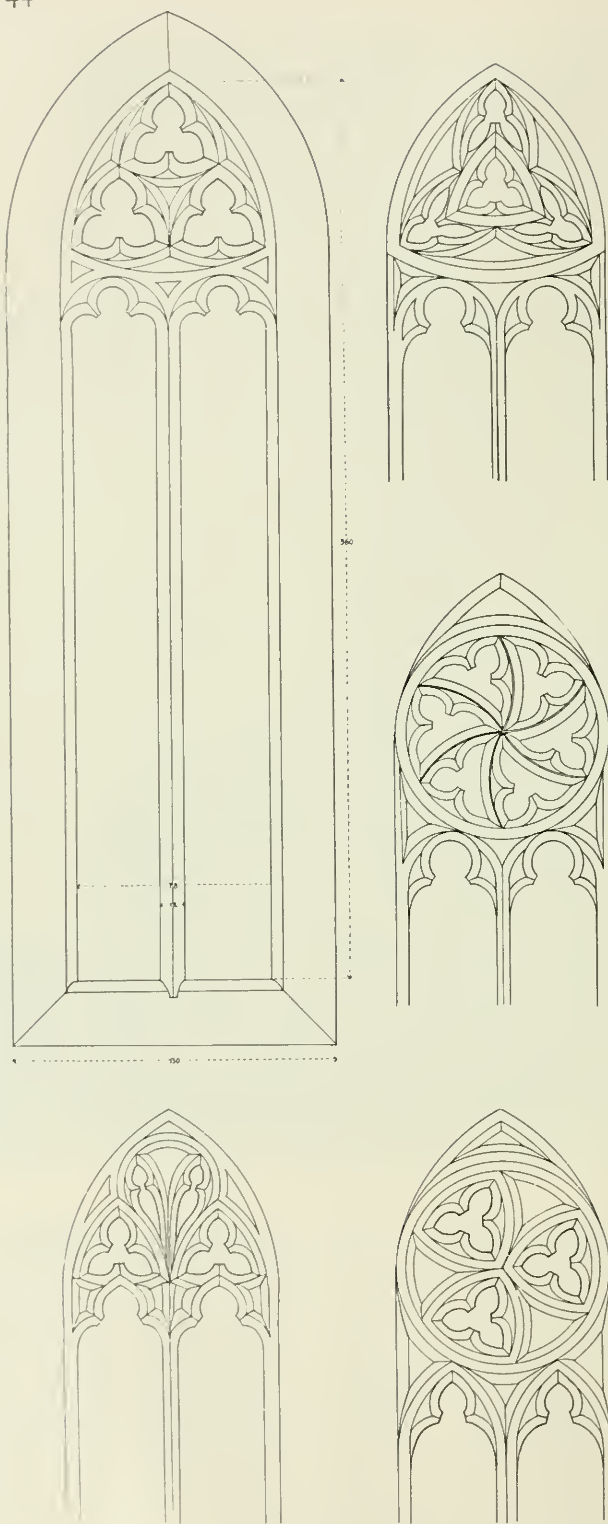

br. 25. Horní Sekeřany. Kostel sv. Martina. Pohled od jihu.

na mírném pahrbku; hřbitov ohrazen k silnicím novější zdí a k hlavnímu vchodu ze silnic zřízeno schodiště. Stěny hladké, kryt valbový.

Kněžiště uzavřeno pěti stranami pravidelného osmiúhelníka a opřeno šesti opěráky s novými podbrádkami a kosinami; sokl obíhá kolem celého obvodu. Pět oken dvojdílných, hrotitých, se žlábkem ve špaletě a kružbou (obr. 26.) několika druhů: tři trojlisty v kruhu, dva trojlisty a dva plaménky, šest nosů v kruhu, kolem středového trojlistu tři trojlisty a nad trojlistem dva trojlisty.

*) Původně stála vedle kostela nízká dřevěná zvonice.

Obr. 26. Horní Sekeřany. Kostel sv. Martina. Kružby okenní v kněžišti.

Loď obdélná, s třemi páry oken (na jihu jedno zakryto přistavěnou věží); na jihu proti triumfálnímu oblouku nový opěrák; kolem oken chambrany, pod nimi plochá kordonová římsa. Západní průčelí barokní má v přízemí pseudogotický portál; zeď členěna do okapu lisenami a prázdnými výklenky po stranách polokruhového okna. Nad oblomenou římsou okapní štít na nízké attice, ukončený trojúhelným nástavcem a po stranách volutovými křídly rozšířený; ve středním výklenku socha Madonny, po bocích pilastry.

Na jihu přiléhá k lodi hranolová věž, krytá cibulovitou bání s lucernou a členěná na nárožích skupenými pilastry s římsovitou hlavicí; okna v patře polokruhová, široká, okapní římsa vyložená. V přízemí na jihu valeně sklenutá předsíň, k níž vede portál pravoúhlý, pískovcem orámovaný, nad nímž mezi úseky římsy znak kláštera Chotěšovského v kartuši a písmena:*)

*) Andreas Fabritius, praepositus Chotěšoviensis.

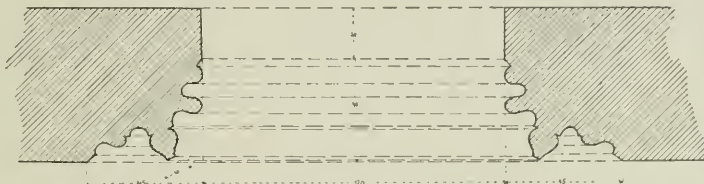
A · F ·
P · C ·
1 · 7 · 0 · 4 ·

V předsíni původní gotický portál do lodi, hrotitý, profilovaný (obr. 27.) na celém ostění nizoučkým soklem, hruškovitým prutem, třemi oblouny a čtyřmi žlábky; tympanon hladký.

Kněžiště zaklenuto valeně s lunetami; pod cípy klenby stojí pilastry na zachované podokenní římse vyžlabené. Na severu vchod do sakristie pravoúhlý s rámem; tato sklenuta valeně s lunetami.

Oblouk triumfální hrotitý, s výžlaby po obou stranách, sokl bez profilu.

Loď s plochým stropem. Kruchta dřevěná, na dvou válcových sloupech s římsovitou hlavicí, ballustráda nová.

Obr. 27. Horní Sekeřany. Kostel sv. Martina. Profil jižního portálu.

Oltář hlavní z poč. XVIII. stol., řezby a postranní branky ze středu XIX. stol. Zbytky původní architektury tvoří rám nového obrazu (sv. Martin dává plášť žebráku), mimo to zbyly z původ. predella, sošky po stranách a nástavec se soškou sv. Norberta. (?)

Oltáře postranní, z poč. XVIII. stol., nástěnné architektury, s novými nástavci, rámy a obrazy: na ev. straně Madonna na půlměsíci, na epištolní Jan Nepom.

Kazatelna a varhany nové.

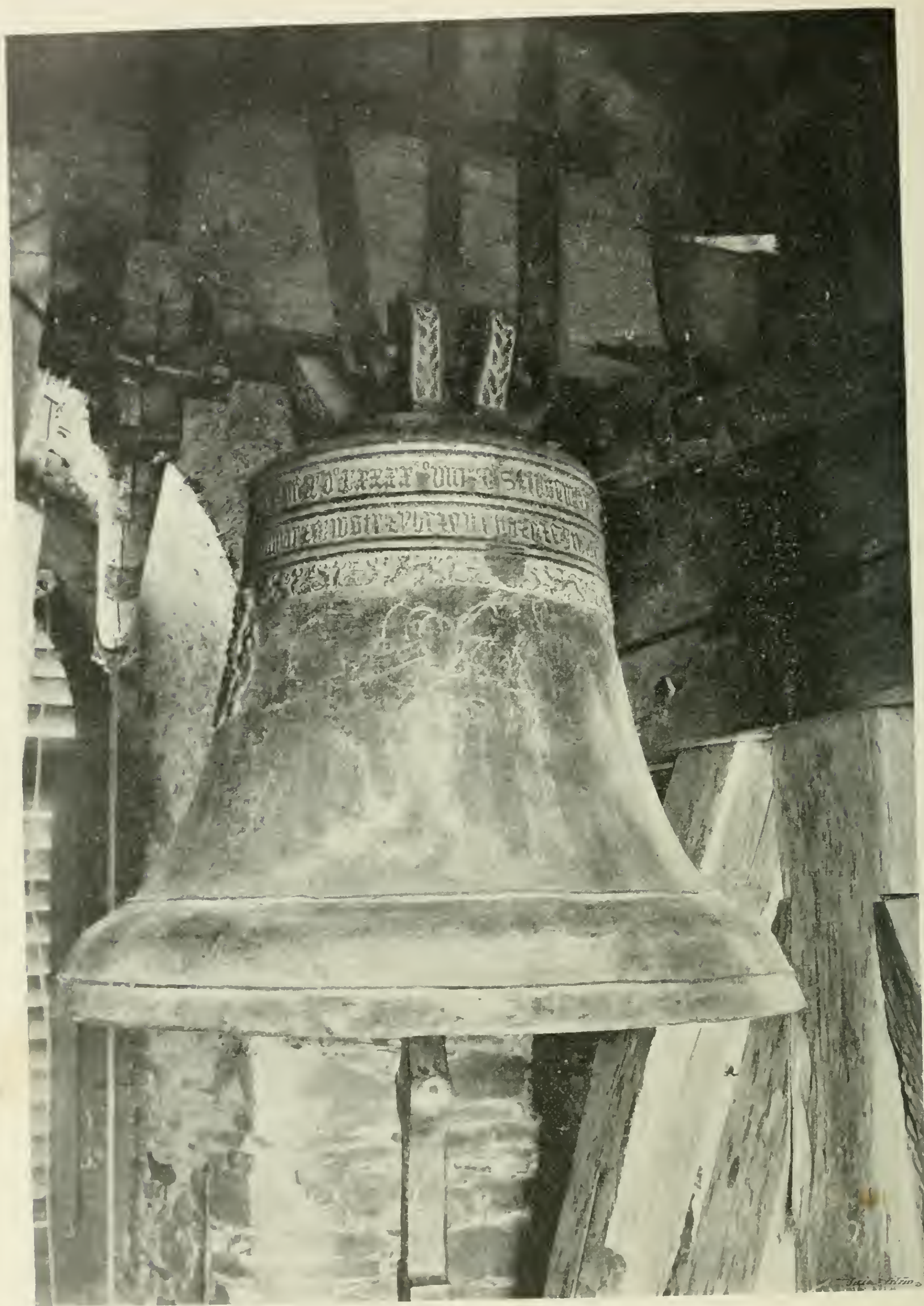
Monstrance z 1. pol. XIX. stol. Lunula, obklopená mečovitými paprsky, z XVIII. stol.

Kalich s trojdílnou nohou a šestibokým, ballustrovým nodem; na plášti profilující žebra a polodrahokamy a oválné destičky porculánové ve stříbrných rámcích s obrázky utrpení Kristova z XVIII. stol.

Reliquiář z konce XVII. století. Na oválné noze tepané mušle, nodus kulovitý, svršek s dvojitou září; v předu schránka, v zadu tlačený rámeček z obláčků a hlav andílčích.

Křtitelnice na kanelovaném tambouru, mísa podoby vásy, z poč. XIX. stol.

Zvony: 1. Vys. 1·06 *m*, v pr. 1·11 *m*. Na uchách pletenec, u koruny dva řádky, pásky dělené: ⁑ leta panie ⁑ m° ⁑ d° ⁑ xxxx°vIII° ⁑ slil sem zwon tento ⁑ ke czti a k chwale ⁑ gedinemu panu ⁑ boohu nassemu ⁑

Obr. 28. Horní Sekeřany. Kostel sv. Martina. Zvon čís. 1 (1548).

x ya yan x konwarz x w strzybrze neboźcze x tomy saukenika syn x pan buoh ma wſſecka nadiege y ochrancze. Pod tím pás ornamentu ze spirálových karyatid a postav lvích (obr. 28.). Na plášti nápis, orámovaný pásy z lilií:

Tento erb dan bil
panu mikulaſſowi
z hobsoſſtu k libo
ſli na budanczi cziaſi
kazdemu bez ſſkodi.

Naproti krásně stylisovaný znak (kolo z pštrosích per, v klenotu péra). Na srdci: 1871.

2. Slit r. 1900 od *A. R. Pernera* v Plzni, přelit r. 1905 od *Petra Hilzera* ve Víd. Novém Městě.*)

V lucerně: 3. Z r. 1858. 4.—5. Nové cymbály k hodinám, bez nápisu.

FARA nová. V staré (původně z r. 1670) budově, při níž se připomíná r. 1817 krásná zahrada, byl na stropním trámě chronogram: SVB REGIMINE PRÆSVLIS CHRISTOPHORI CELLA HÆC EXORNATA FVIT A CVRATO NICOLAO (= 1737).

V rkp. sbírce topogr. otisk farního pečetidla ze XVII. stol., oválného (delší osa 0·027 *m*), s postavou sv. Benedikta a opisem : SIGILL : ECCL : PAROCH : SEKRZANENSIS.

Hradec. (Hradzen.)

Schaller IX., 105; Sommer VI., 116; Dunder l. c. 113; Sedláček l. c. XIII., 234; Čechy IX., 495; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1906, č. 726. Rkp. sbírka topogr. v archivu Musea král. čes. (Materiál z r. 1834.) Heslo: Chotěšov. Archivalie při hesle Chotěšov, klášter.

V lese „Hoříně" 40—50 kamenných mohyl a zbytky valů, zahajujících několik jiter půdy, kde vyskytují se kosti zvířecí, střepy, spálené zrní atd. (Památky XI., 368, M. W. A. Gesch. 1880, 280; Šnajdr, Počátkové místopisu 76.)

TVRZ připomíná se zde od XIV. stol. Zanikla beze stopy.

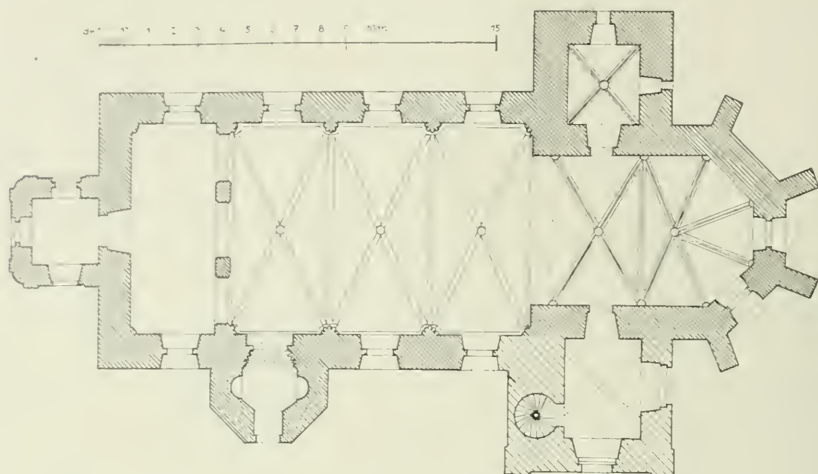
KOSTEL SV. JIŘÍ (farní) byl již r. 1384 farním. R. 1773 vyhořel s celou vsí a byl znovu zřízen (jižní věž přistavěna); přestavba pseudogotická patří asi pol. XIX. století.

Jednolodní, orientovaná, gotická stavba (obr. 29.) s dvěma věžemi po bocích kněžiště. Zdivo lomové, omítnuté, kryt valbový, s dvěma štíty nad lodí; na věžích stany s kříži. Kostel stojí na pahrbku na bývalém hřbitově; kolem vysoká zeď s třemi vchody; dva mají pískovcové rámy a nástavec s prohnutou římsou, před nimi schodiště.

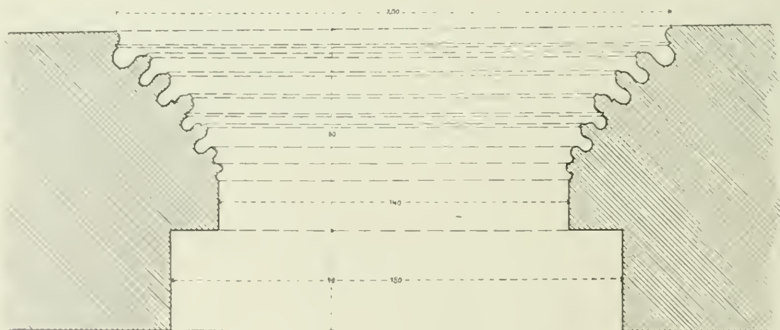
*) Dle zápisů kláštera Chotěšovského byl vysvěcen původně roku 1568 na jméno Martin Burian.

Kněžiště ukončeno pěti stranami pravidelného osmiúhelníka a opřeno opěráky bez ústupku, s neprofilovaným soklem a nahoře skosenými. Kolem zvětšených oken, hrotitých, bez kružeb, chambrany. Okapní římsa s novějším profilem.

Obr. 29. Hradec. Kostel sv. Jiří. Půdorys.

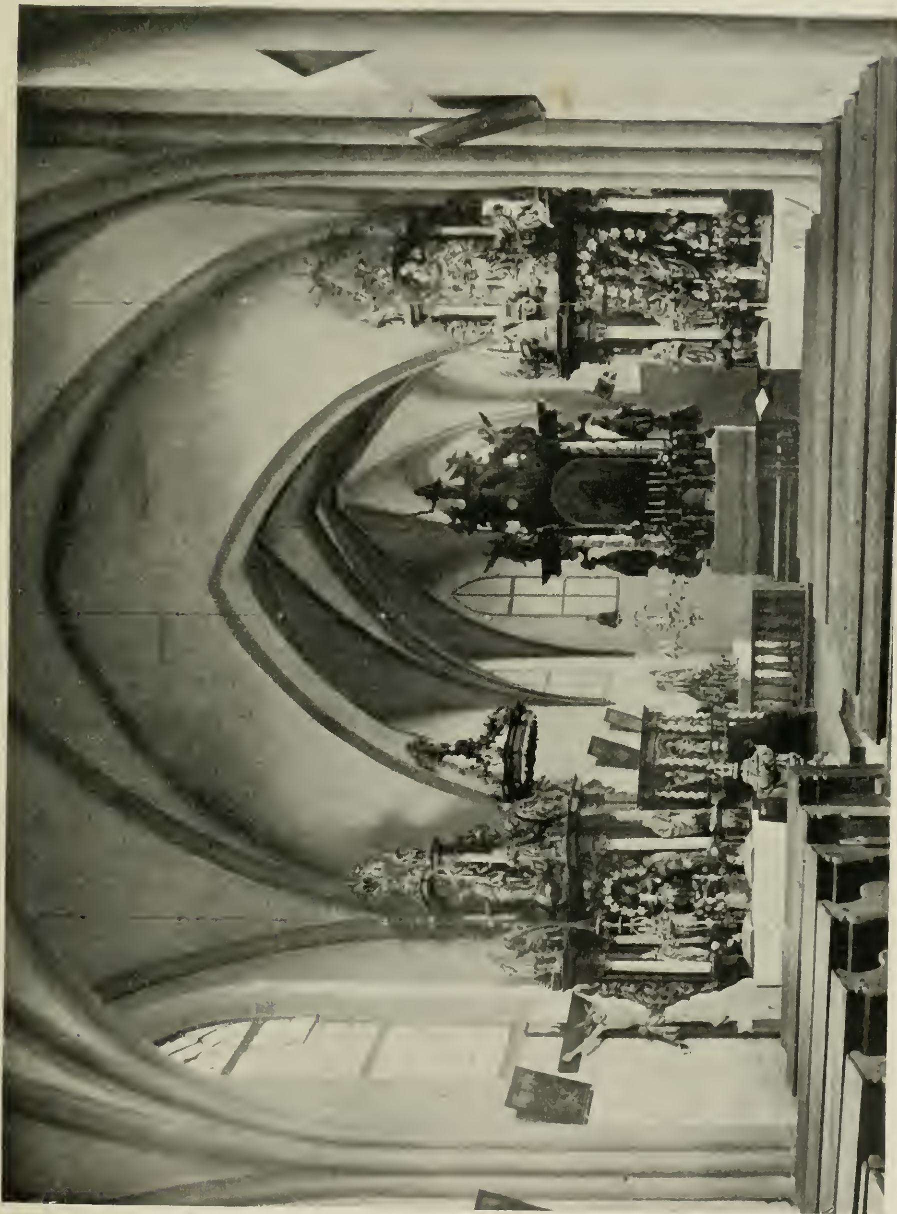
Věže hranolové vstaveny do koutů mezi kněžiště a loď; sokl pískovcový, na nárožích liseny; v přízemí pravoúhlý vchod a čtyřboká okna s kamennými rámy, v prvním patře široká pseudogotická okna, nad tím užší druhé patro se stejnými okny.

Obr. 30. Hradec. Kostel sv. Jiří. Profil portálu jižního v lodi.

Loď obdélná, bez opěráků a hladkých stěn, se čtyřmi páry vysokých pseudogotických oken. Západní průčelí zcela hladké, ukončené trojúhelným štítem, před ním předsíňka barokní, čtyřboká, s výzdobou pilastrů a s prohnutou římsou a štítkem. Před jižním portálem, hrotitým a profilovaným (obr. 30.) šesti pruty a sedmi žlábky o nízkých patkách, jehož hladký tympanon nesen čtvrtkruhovými konsolami po stranách

stojí pětiboká předsíňka s širokým vchodem, s plochým stropem a taškami krytá; uvnitř ve zdi výklenky.

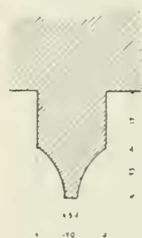
Obr. 31. Hradec. Kostel sv. Jiří. Pohled do vnitřku.

Kněžiště (obr. 31.) sklenuto původní klenbou závěru a křížového pole, odděleného příčným žebrem. Svorníky okrouhlé, hladké, žebra (obr. 32.) vyžlabená po obou stranách, nesena konsolami čtyř druhů: polygon s maskou, profilovaný kužel, se stylisovanými lupeny a s třemi

maskami (obr. 33.). V sev. zdi sanktuarium hrotité, bez profilu, s kovanou mřížkou, složenou ze skřížených prutů, hřeby spojených (obr. 34.). Po obou stranách vedou vchody do věží: v severní, která je původní a byla jen povystavěna v barokní době, portálek hrotitý a vyžlabený vede do staré sakristie, křížově sklenuté s okrouhlým, hladkým svorníkem a žebry vyžlabenými a tupě na stěně zahrocenými; v jižní, zcela barokní, vede vchod pravoúhlý s rámem do křížově hladce klenuté nové sakristie. Nad touto místností v patře věže klenutá oratoř, otevřená do kněžiště plochým obloukem, k níž vede v síle zdiva kamenné schodiště šnekové.

Triumfální oblouk s neprofilovaným soklem, hrotitý; obě hrany skoseny a vyžlabeny.

Loď sklenuta pseudogoticky: na valené klenbě s lunetami čtyři kříže s dekorativními žebry půlkruhového profilu, sbíhajícími až k zemi spolu s přízedními archivoltami nad okny na talířové patky a sdružené polygonální sokly; svorníky okrouhlé, hladké. Kruchta na třech hrotitých obloucích a dvou párech hranolových pilířů a polopilířů, s plnou zděnou poprsnicí a plochým stropem v koutě schodiště.

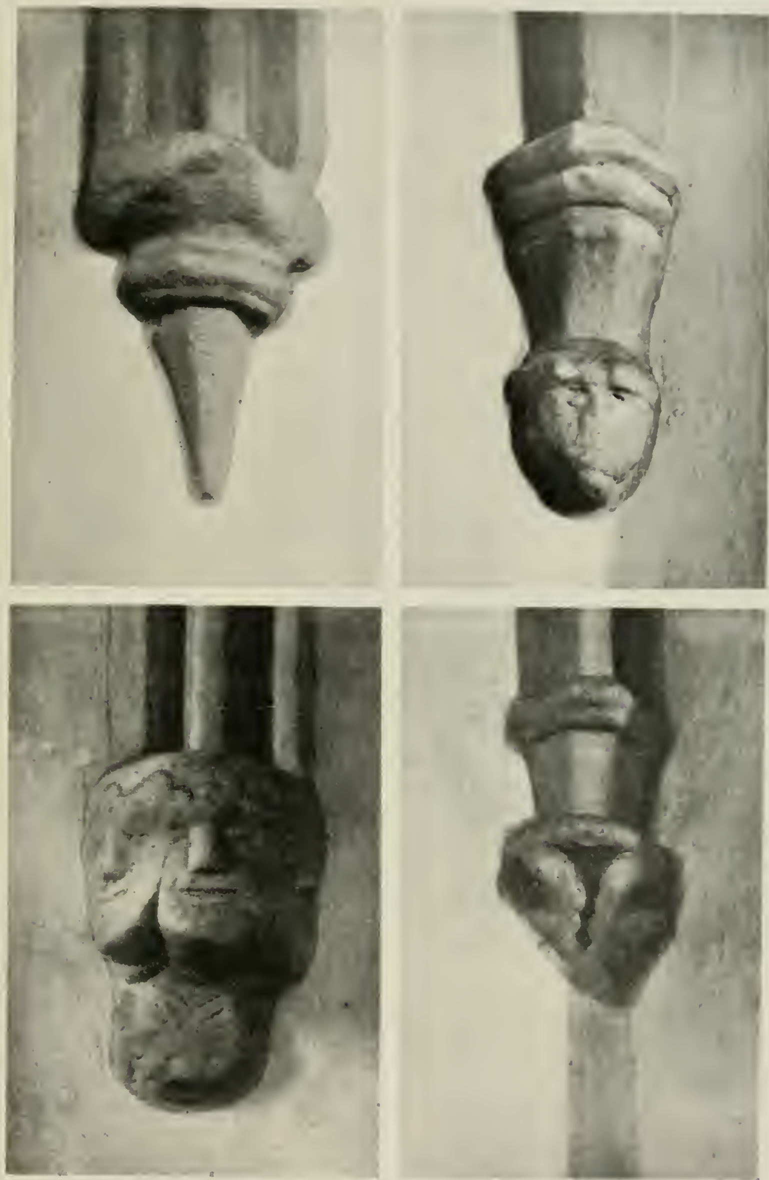
Obr. 32. Hradec. Kostel sv. Jiří. Profil žebra.

Hlavní oltář je raně barokní architektura s točenými sloupy a vodorovným kládím, nad nímž stojí nástavec s plochou nikou, v níž je socha Boha otce; nejvýše soška anděla s palmovou ratolestí, na římsoví andělé a světci. Otářní obraz sv. Jiří nový, po bocích jeho na vysokých konsolách sochy sv. Václava a Víta. K celku, z konce XVII. st. pocházejícímu, k němuž patří i zděná mensa s pískovcovou římsou, přidány v XVIII. století vrtulové sloupy a tabernakl s pěkně řezaným krucifixem.

Postranní oltáře jsou pendanty, nástěnné architektury do koutu po stranách oblouku triumfálního vložené a dvakráte pravoúhle zlomené. Deštění opatřeno v předu sloupy s hladkými dříky a oblomeným kládím, nad nímž se zdvihají sloupovité nástavce; po bocích křídla, řezaná z akanthových rozvilin. Mezi sloupy na prolamovaných konsolách ve středu plochy a na kládí sochy: (na pravém otáři) uprostřed soška P. Marie, po stranách sv. Vít a 4 evangelisté, v nástavci ve středu vystupuje po žebříku do otevřeného nebe anděl, v nebi Bůh se zeměkoulí, kolem obláčky a hlavičky andílčí; na kládí sošky (sv. Adriána?), sv. Kryštofa a apoštolů, nejvýše na nástavci oko Boží a sochy sv. Barbory a Kateřiny; (na levém) ve středu socha sv. Barbory, po stranách sv. Diviš, Vavřinec, Vojtěch a Benedikt, v nástavci Spasitel na zeměkouli, na kládí sv. Hubert, Jiří, Ivan, Markéta a Augustin (?), nad nástavcem srdce probodené a sošky sv. Tomáše Aq. a Augustina.

Oltář P. Marie na levé stěně v lodi, bohatá nástěnná architektura se sdruženými pilastry a dvěma páry vrtulových sloupů, obepjatých větévkami révy a růží a zalomeným kládím. Ve středu výklenek s mušlo-

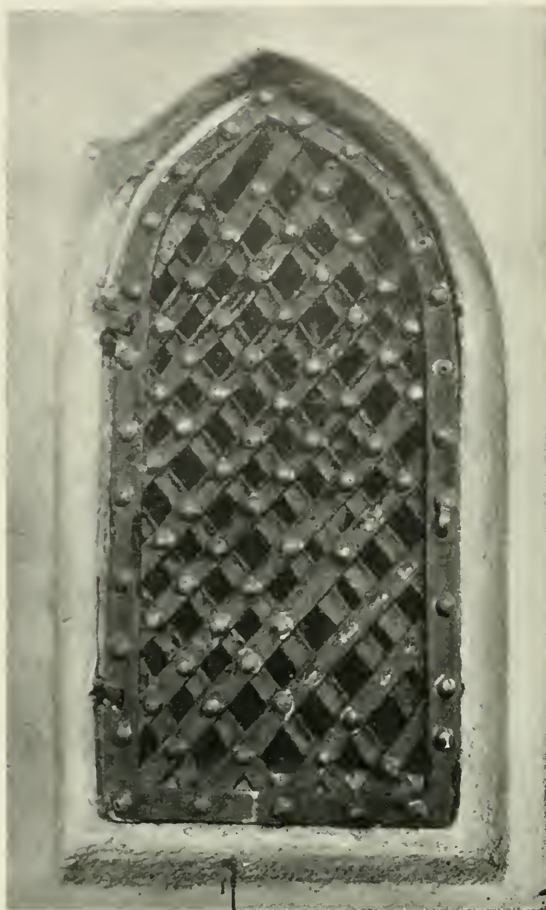
vitou konchou, v něm soška Piety, po stranách křídla z akanthových rozvilin a visuté konsoly, nyní bez sošek. Nástavec tvoří plochý výklenek

Obr. 33. Hradec. Kostel sv. Jiří. Konsoly klenby v kněžišti.

s krucifixem, po stranách prohýbají se pilastry v akanthové voluty a stojí sochy andílků, P. Marie, sv. Jana a andílků, nejvýše Spasitel.

K a z a t e l n a stojí na soše anděla; řečniště je šestiboké, s vrtulovými sloupky na nárožích, mezi nimiž výplně s nikami pro sošky sv. otců;

Obr. 34. Hradec. Kostel sv. Jiří. Sanktuarium.

na konsolách a na kládí hlavičky andělů, na těžkém schodišti velká hlava anděla. Stříška šestiboká, římsovaná, na vyvýšeném stropě hlavy andílčí a holubice, nejvýše na podnoží z akanthových listů soška sv. Jiří.

Varhany a zpovědnice novější, pseudogotické.

V staré sakristii zbytky barokního oltáře, dvě andílčí karyatidy, nesoucí hlavice pseudokorinthských sloupů.

V nové sakristii hladké barokní kredence a relief sv. Jiří ze XVII. st., roku 1900 opravený, lidová práce.

Křtitelnice: 1. Původní, pískovcová, s neprofilovaným okrouhlým kotlem a kruhovým otvorem. Leží v staré sakristii.

2. (obr. 35.). Vásovitá, bohatě řezaná, zdobená guirlandami, hlavičkami andílků, čabrakami a vejcovci. Svrchu sousoší křtu Ježíšova. Uvnitř cínový kotel s letop. 1727 a značkami: dva klíče a monogram GS.

Zvony: 1. Slit r. 1833 od *Václava Pernera* v Plzni.

2. Vys. 0·51 *m*, v pr. 0·54 *m*. Na uchách masky, u koruny: IACOB WILHELM SEITZ HAT MICH GEGOSSEN IN PILSEN AO: 1788. Pod tím pás slunečnic a guirland. Na plášti relief sv. Vavřince, anděly neseného, a Floriána.

3. Vys. 0·385 *m*, v pr. 0·435 *m*. Ucha hladká, u koruny: inomine + domini + gexu Kristi + amen + mar +. Na plášti krucifix. XV.—XVI. stol.

4. Vys. 0·21 *m*, v pr. 0·23 *m*. Bez uch; u koruny pás slunečnic a guirlandy, na plášti relief sv. Floriána a Jana Nep. 2. pol. XVIII. stol. (*Jak. Wilhelm Seitz?*)

FARA jest prostá budova barokní, s mansardovou střechou, v přízemí klenutá. Portál segmentový, orámovaný, stěna členěná lisenami, kolem oken štuková dekorace a rámy.

Obr. 35. Hradec. Kostel sv. Jiří. Křtitelnice.

U kostela SOCHA sv. Jiří z pískovce, na hranolovém stylobatu s římsou a letopočtem: 1728.

Na cestě do Stoda barokní KAPLIČKA P. Marie, valeně sklenutá, s trojúhelným štítkem; uvnitř dřevěná soška Madonny.

Nedaleko vesnice stával na návrší KOSTEL SV. VAVŘINCE, připomínaný již ve XIII. století (1298).*) Za opata Michala Kastla (v kronice kláštera Chotěšovského nazývá se chudým, prastarým, úzkým a tmavým) nákl. 200 zl. a z darů r. 1669 o polovici zvětšen, vydlážděn, sklenut, okna zvětšena a věžička postavena, celé zařízení obnoveno a oltář sv. Vojtěcha koupen za 100 zl., načež r. 1670 vysvěcen. R. 1685 dán sem nový oltář v Plzni za 80·15 zl. zhotovený a r. 1688 pozlacen nákl. 120 zl. R. 1686 koupen sem černý ornát (za 14·6 zlatých). Také r. 1768 byl kostelík zvětšen a opraven. Po zrušení kláštera Chotěšovského vydražen a zbořen.

Hradišťany. (Radelstein.)

Schaller XII., 119; Sommer VII., 181.

Schallerovu domněnku o dvou TVRZÍCH Ostrovci a Hradišti a zbořenině kostela Sedláček pomíjí mlčením.

KAPLE P. Marie (k faře do Bukovce) šestiboká, barokní, zděná, s plechovou střechou s lucernou a s plochým stropem. Vchod pravoúhlý,

*) R. 1498 slul capella interfossata supra villam Hradecz sita.

okna kruhová. Na oltáři soška Madonny ze dřeva. Zvonek těžce přístupný, z 2. pol. XVIII. století. (*Jak. Wilh. Seitz ?*)

Hracholusky. (Rakolus.)

Schaller IX., 114; Sommer VI., 360; Dunder l. c. 328; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1905, čís. 659. Rkp. sbírka topogr. v archivu Musea král. čes. Heslo: Luhov.

KAPLE SV. DIVIŠE (farou do Ježné) vystavěna r. 1687 nákladem pana Viléma Leopolda z Říčan na Ulicích a vymalována r. 1735 za některého ze Schirndingů.

Obr. 36. Hracholusky. Kaple sv. Diviše. Pohled od jihu.

Šestiboká centrální stavbička s přilehlou věží na jihu a kryptou na západě, omítnutá a krytá vlašskou čepicí se zděnou šestibokou lucernou a stanem (obr. 36). Stěny hladké, nad soklem na nárožích liseny, okap profilován. Na průčelí portál pravoúhlý s římsovitým nástavcem. Čtyři okna polokruhová, hladká. Hranolová věž je lisenována a kryta komolým stanem s plechovou osmibokou lucernou a ježkem.

Vnitřek pokryt prkennou kupolí šestibokou, otevřenou do lucerny; pod ní obíhá profilovaná římsa a vouta. Kruchta visutá, na plochém stropě,

se schodištěm zděným v koutě; poprsnice vypjatá segmentem; na podstropí štukový rámec. V přízemí věže sklenuta sakristie.

Poprsnice kruchty a kupole pokryty freskovou malbou, signovanou *Václavem Schmidtem*. Na poprsnici ve středu andělé hrající na různé nástroje, po stranách David s harfou a sv. Cecilie s varhanami, vše v kartušovém orámování a s ornamentovanými cvikly. Kupole rozdělena na 6 polí nahoru se súžujících. Nejníže obíhá kolem malovaná ballustráda sloupková, s oválnými otvory; na sloupcích stojí vásy, od nichž vycházejí pásy, členící pole kupole a dekorované páskovím, pod ballustrádou ve středu polí vkomponováni andílci, znaky nesoucí. Jednotlivá pole jsou orámována rocaillovými kartušemi a ověšena festony; (orámování jest dvojího druhu); nad velkými malbami výjevy ze života P. Marie a Krista jsou v oválných, hlavičkami andělu zdobených kartuších menší malby v tonech žlutohnědém a bílém. Fresky jsou živé v barevném podání a působivé v dekorativním účinu, ale v technice dosti primitivní. V jednotlivých polích postupují za sebou:

1. Zvěstování P. Marie. Maria klečí skloněna nad hebrejským závitkem, archanděl Gabriel přichází s větví v ruce a pravicí zdviženou, mezi ním a Marií vznáší se Jesulátko, obklopené aureolou, nad ním holubice a bůh otec. V kartuši dva andělé, po stranách vásy. Nad obrazem nápis: VAS SPIRITVALE, dole dvojznak a nápis: SVB IPSIS EXORNATVM.

2. Zasnoubení Mariino. Nahoře v kartuši Maria, obklopená mučednicemi, s nápisem: REGINA VIRGINVM; dole znak s initiálami: A. I. W. N. — H. D. S. C., pod ním: SVB IPSA RENOVATVM EST.

3. Nad kruchtou. Narození Kristovo. Kolem jeslí a rodiny, nad níž andělé drží pásku s nápisem: GLORIA IN EXCELSIS DEO, realisticky pojatá skupina pastýřů, pod tím dvojitý znak s nápisem: FVNDAVIT ET EREXIT. Obrázek v hoření kartuši již nezřetelný. (Tab. III.)

4. Očišťování P. Marie. Marie klečí, s hořící svíčkou v ruce, v chrámě, pravici má na prsou. Velekněz drží Jesule na loktech, v předu klečí sluha chrámový v dobovém kroji a drží kaditelnici, za Marií sv. Anna s holuby v koši, v levo od velekněze jiný kněz otvírající mešní knihu; v pozadí Josef a skupina osob. V kartuši Abraham obětující Isáka s nápisem: QVIA FECISTI HANC REM BENEDICAM TIBI. Deut. 2. V. Dole sdružený znak s initiálami I. E., V. P. a M. I., V. SCH., nad znakem Schirndingů na pásce: CHARA OMNIVM BONA MEMORIA, pod ním: SVCCESSIONE CONIVNCTORVM. V levo na stupni pod klečícím sluhou nápis:

WenceSiaus S : T : Schmid
Ciuis PlanenSis pinxit (Tab. III.)
Anno 1735.

5. Ježíš v chrámě. Ježíšek stojí s pravicí k nebi pozdviženou ve sloupové síni na stupňovité estrádě, kolem učenci, v levo sv. Josef a P. Maria. Učenci mají vysloveně typus východní a také v kroji hleděl malíř

Obr. 37. Hracholusky. Kaple sv. Diviše. Hlavní oltář.

Hracholusky. Kaple sv. Dionysia. Fresky v kupoli.

aspoň částečně lokální a dobový charakter vystihnouti (jeden má na klobouku splývající pruhovanou látku, jiný plochý klobouk, jeden brejle atd.). Nahoře v kartuši sv. rodina, s nápisem: FILI QVOD FECISTI NOBIS SIC? L 2. V. Dole znak s nadpisem: I. A. E. D. W. D. I. R., pod ním na pásce: SVB IPSO RENOVATVM EST. (Tab. III.)

6. Nad oltářem. Obětování Ježíška. V chrámě sedící Madonna zdvihá v loktech Jesulátko, Josef klečí na stupních oltáře, s lilií v ruce, v pravo od něho mává velekněz kaditelnicí; před Ježíškem klečí sv. Jan Křtitel jako jinoch, sv. Alžběta, Anna a Joachym. Na stupních klečí beránek s křížem. Nahoře v kartuši vycházející slunce s nápisem: AVRORA CONSVRGENS. Z lucerny kupole padá na Marii paprsek s nápisem: DILECTVS MIHI BENE COMPLACVI IPSVM AVDITE. M. 17. V. 5. Pod tím znak.

V lucerně sv. Trojice a pod ní obíhá nápis, jen z části čitelný: QVEM VISITANDO ELISABETH PORTASTI Q... PRO PECCATORIBVS. QVEM VIRGO CONCEPISTI...... IN TEMPLO.

Oltář z poč. XVIII. století má zděnou mensu, úzkou stupňovitou predellu a nad ní řezaný oválný rámec z akanthových rozvilin, ve středu v oválném otvoru sochy P. Marie a sv. Anny, po stranách a nahoře v polokruhových výklencích sošky sv. Diviše, Josefa a Mikuláše. Z rozvilin vystupují řezané postavy andílčí, mimo to upevněn na rámci dvojznak a obrázek Stříbrské Madonny v řezaném rámečku. Na predelle šest andílků. (Obr. 37.)

Kazatelna z poč. XVIII. století, s vrtulovými sloupky na poprsnici a zlacenými řezbami, stojí na šestibokém sloupku.

Varhany s rocaillovou výzdobou.

V sakristii dvě barokní sochy P. Marie a sv. Anny, porušené.

Dva barokní obrazy, lidové malby: Unbekandes Leiden Christi a Die Schmertzliche Beurlaubung Jesu mit Maria.

Za oltářem nad vchodem do sakristie zapuštěn do zdi kámen pískovcový, v jehož středu je znak pánů z Říčan a nápis:

VRO : AST : RIT · F · D

P : CZ : DZC ·

L : E : C : R : ZRZ

AN NO

16 87

FVNDATOR : ANAR : K : I ..

Dva zvonky ve věži, nepřístupné.

Hrobčice. (Hrobschitz.)

Fr. Andress, l. c. 34, 43, 45.

SOCHA Jana Nepom. z pískovce, z XVIII. století.

BOŽÍ MUKA 1. Na cestě do Litic, s letopočtem 1639.

2. Sloup na cestě do Šlovic, 1·86 *m* vys., postavený r. 1714 a později křížem opatřený.

3. U školy byl 0·60 *m* vys. kámen, asi z poč. XIX. stol., ale bylo ho užito nedávno při stavbě mostu.

Hunčice (Hundschitz).

Schaller IX., 201; Sommer VI., 360; Pam. arch. X., 250; Sedláček l. c. XIII., 226; Bernau, Studien und Materialien 1—11.

Nedaleko vsi u dvorce Strumphof hradiště HRADU Frumšteina (Fromenstein), lidově Rabštejn zvaného. Kolem r. 1520 slove již hrad pustý a dnes jsou jen nepatrné zbytky příkopu a valu.

SOCHA Jana Nepom. z XVIII. století, na hranolovém soklu s volutami. V předu: S: | IOHANN | VON NEPOMVCK, vzadu: (DIE)SE (STATVE?) HAT DIE | GANZE GEMEINDE | ZV EREN GOTTES V. | DESSEN H: AVF | RICHTEN LASSEN | VNTER DAMAHL | (IGEN)......

Chotěšov. (Chotěschau.)

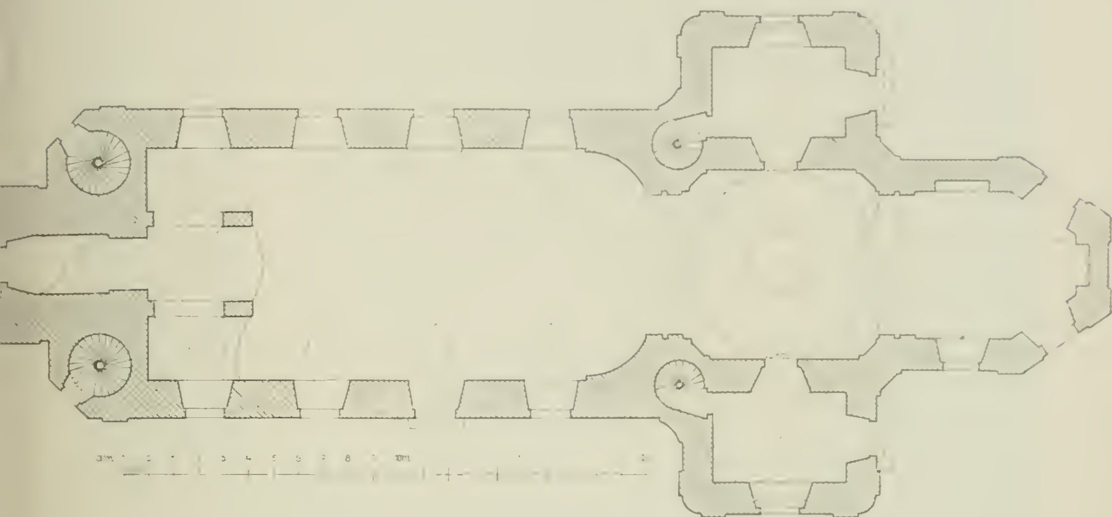
Schaller IX., 93; Sommer VI., 103; Dunder l. c. 79; Pam. arch. II., 169; Čechy IX., 496; Sedláček, Slovník místopisný 326; Podlaha, Pam. místa II., 278; P. O. Mannl v Jahresb. des deutsch. Gymn. in Pilsen 1903, 7. Na faře: Pamětní kniha od r. 1738. Matriky (křestní) od r. 1599—1680 české, pak německé, (oddávací) od r. 1614.

OSADA, jíž ode dávna dominuje klášter a farní kostel, je rozložena podle široké cesty vedoucí do Dobřan a ke Stodu a po návrší ke kostelu; disposici části obce, na samém návrší položené, určuje silnice Plzenská. Typ ochranné osady, vyrostlé při klášteře a během doby rozšiřované dle vhodnosti terrainu.

KOSTEL NAROZENÍ P. MARIE (farní) byl již r. 1366 farním; tehdy tu slulo v Kostelci nebo v Chotěšovci. (A. Sedláček v Methodu V, 51.) Právo podací měli proboštové zdejšího kláštera; po zrušení jeho (1782) připadlo klášteru Tepelskému. R. 1672 přistavěna nová věž místo nízké, staré, jež stála vedle, *Šeb. Meylem* z Dobřan, ale r. 1674 spadla, strhla část kostelní klenby, poškodila sakristii a oltář sv. Kateřiny a 3 zvony se rozbily. Oprava vykonána ihned, také celý kostel opraven. Varhany

zřídil *Val. Marcksteiner* z Teplé. R. 1686 koupeny z Augsburku monstrance (za 149 zl.), ciboř (61.39) a kalich s patenou (42·40), lampy (136·75) a cestovní ciboř (10·23), 3 ornáty a antipendium (58·10). R. 1689 obnovena zeď u fary kolem zahrady. R. 1690 shořel kryt věže a poškozeny varhany. V 1. pol. XVIII. st. přestavěn kostel barokně a opraven naposled r. 1900.

Jednolodní, orientovaná stavba barokní s křížovou lodí a věží na západním průčelí (obr. 38.). Stěny omítnuty, kryt valbový se sanktusem; na věži plechová cibule s lucernou a bání s křížem a kohoutem; na kupoli plechová helmice a osmiboká zděná lucerna s bání, na níž železná hvězda a monogram MARIA.

Obr. 38. Chotěšov. Kostel P. Marie. Půdorys.

Kněžiště uzavřeno třemi boky a osvětleno třemi okny, segmentem sklenutými. K němu přiléhá křížová loď se skosenými a zaoblenými rohy; v koutech vyplněných vstavěna schodiště na oratoře a na půdu. Loď obdélná, se čtyřmi páry oken a dvěma orámovanými portály, shora vykrojených barokně. Kouty mezi ní a příční lodí zaobleny. Na stěnách kněžiště a křížové lodi ploché pilastry, loď hladká; na lucerně kupole pseudojonské pilastry; okna polokruhová s chambranami. Věž hranolová, na čtvercovém základě; na nárožích pilastry, okapní římsa lodní oblomuje se kolem. Na styku s lodí kouty vyplněny polygonovitými schodišti. V průčelí portál orámovaný, s novým nástavcem prohnutým a třemi vasami; okna obdélná, nejvýše sdružená, polokruhová.

Kněžiště (obr. 39.) sklenuto valeně s lunetami nad okny; nad středem křížové lodi kupole kruhová na pendantivech, otevřená do nečleněné lucerny s pravoúhlými okny a kupolovitou klenbou; ramena lodi vyplněna sakristií a kaplí, hladce křížem sklenutými, do nichž vedou portály

s pravoúhlými rámy a nad nimiž otvírají se stejně klenuté oratoře polokruhovými oblouky, opatřené segmentem vypjatými poprsnicemi s dřevěným, ballustrovým zábradlím. Pod klenbou v kněžišti římsky, v příčné lodi kládí, oblomené na pseudojonských, podvojných pilastrech.

Loď pokryta ze dřeva napodobenou klenbou valenou s lunetami, nesenou vypjatými římsami; zdi hladké, jen u triumfálního oblouku kouty zaobleny a dekorovány v náběhu římsou. Kruchta podklenuta třemi kříži bez žeber a nesena třemi polokruhovými oblouky na dvou hranolových pilířích; poprsnice po stranách prohnuta a ve středu vypjata segmentem; zábradlí dřevěné z ostrohranných ballustrů a pilířků dělících.

Klenba pokryta freskami z části (v kněžišti a kupoli) z 1. pol. XVIII. stol., z části novějšího původu (v lodi), nebo zcela přemalovanými. V kněžišti ve středu v oblomeném štukovém rámu andělé nesoucí archu úmluvy, v lunetách andílkové s kaditelnicemi, v malém cviklu za hlavním oltářem na oblacích hlavy andílčí; v kupoli nanebevzetí P. Marie (jednotlivé údy, část kříže, křídlo anděla atd., jsou do obrazu plasticky modelovány), kolem andělé se symboly invokací Mariánské litanie; v pendantivech allegorie mocné ochrany P. Marie, orámované malovanými pásy z rocaillů a muší: loď na moři, s nápisem: IN TEMPORE OPORTUNO — lodička blíží se skále, kotva s monogr. Mariánským na ní, nadpis: UNA SALUS — věž s prapory, nad ní monogram a nápis: A FACIE INIMICI — a pohled na bývalý klášterní kostel sv. Václava v Chotěšově s podpisem: HOC MIHI PRÆSIDIUM (obr. 40).

Na stropě lodním, také v oblomených štukových rámech: v poli u kupole: výjev narození Páně; v úzkém poli středním jásající andělé na oblacích, z nichž jeden nese pásku s nápisem: GLORIA IN EXCELSIS DEO; v poli u hlav. vchodu klanění se tří sv. králů, s exotickým rázem, nahoře v oblacích hvězda, z níž padají paprsky na anděly dole (obr. 41.).

Hlavní oltář (obr. 39.) barokní má rakvovitou mensu s tabernaklem (dvířka nová), nad ní na dvojnásobných konsolách trojí sloupoví, tvořící v segmentu prohnutou architekturu, nahoře korunovanou nástavcem se skupinou Boha otce a holubice. Pod architekturou stojí na vysokém soklu soška Madonny,*) po stranách mezi sloupy sošky sv. Zachariáše, Jachyma, Anny a Alžběty; na římsoví a nástavci skupiny hlav andílčích.

Postranní oltáře sv. Kateřiny a Apollonie, barokní, stejné, s plochou architekturou sloupovou, ukončenou nástavcem s andílky a božím okem a dosti dobrými obrazy na plátně; na bocích nového tabernaklu oltáře sv. Kateřiny sošky sv. Barbory a Kristiny, na oltáři sv. Apollonie

*) Birckhartova rytinka (in 8°) s obrazem Madonny, znakem klášterním a nápisem: BEATA DEI genITrIX MARIA CHOTIeCHOVena IbIDEM VT CAPITVLI praeses poenIteutes soLATVR. F. Lukas del. Birkhart Sermae March. Bad. sculp. Aul. Fecit (= 1720.)

Obr. 39. Chotěšov. Kostel P. Marie. Hlavní oltář.

Obr. 40. Chotěšov. Kostel P. Marie. Pohled do kupole.

po stranách zasklené skříně s novou soškou sv. Anny sochy sv. Petra a Pavla. Nad obrazem sv. Kateřiny malý obrázek sv. Augustina.

V lodi na boční stěně severní oltář sv. Justina:*) na zděné ploché mense konsola nese skříň zasklenou, s prohnutým římsovím, nad

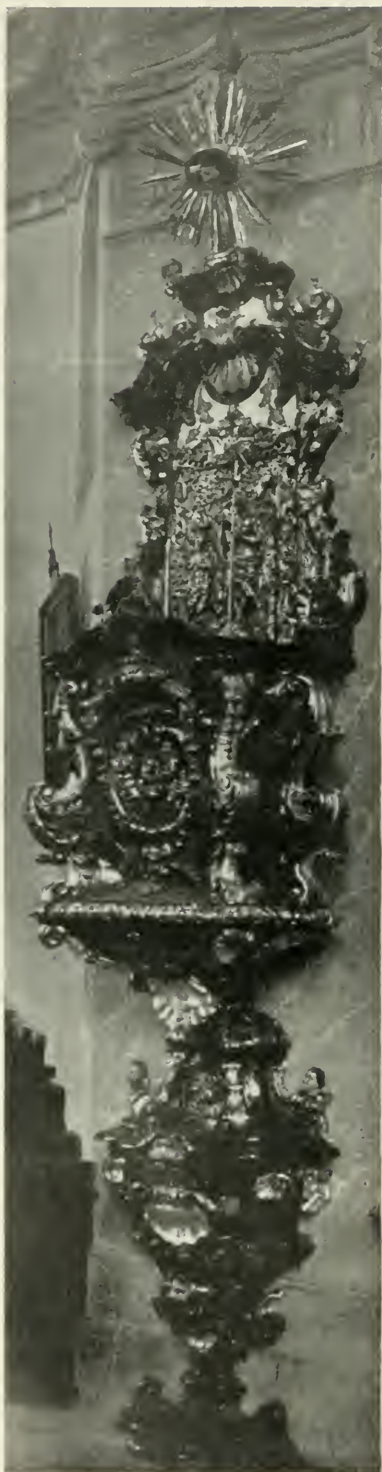
*) Stával původně v klášterním kostele se 3 jinými a byl přenesen sem po zrušení r. 1782. Rytinka Birckhartova s nápisem: IVSTINVS MARTYR CHOTIESCHOVII SIBI DEVOTOS PROTEGAT. Birkhart sc. 1729.

Obr. 41. Chotěšov. Kostel P. Marie. Fresko na stropě lodi.

nímž nesou andělé korunu a růžové a slunečnicové festony; ve skříni hnáty šatem obalené, s voskovou hlavou a nohama, šat pokryt umělými květinami a vyšit zlatem. Na skříni nahoře vyřezaný znak opatský a písmena: D. P. P. C. (Dominicus Peterka, praepositus Chotěšoviensis), dole chronogram: SANCTVS IVSTINVS MARTYR DEI | QVI SVB NOMINE PROPRIO | HIC VENERATVR | FVIT DE VRBE ACCEPTVS (= 1729).

V triumfálním oblouku proti sobě pendanty rokokové, ze dřeva řezané bohatěa zlacené: křtitelnice a kazatelna. Dole mísy s rocail-

Obr. 42. Chotěšov. Kostel P. Marie. Křtitelnice.

lovým dekorem, svršek volutový, v něm dvířka s reliefem sv. Dominika; (na kazatelně) a Ježíše s Janem Křt. (na křtitelnici). Hoření část se liší: u kazatelny čtyřboké řečniště zdobené pilastry a reliefy (výjevy z legendy sv. Norberta), nad ním nástavec prohnutý s reliefem kazatele a holubicí; u křtitelnice proláklé plochy s reliefem narození Kristova ve výklenku ovální kartuše, nástavec se skupinou křtu Kristova, nejvýše hlava Jana Křtitele, sťatá. (Obr. 42.)

Varhany, zpovědnice, lavice a křížová cesta jsou nové. Jen křeslo pontifikální, čtyři lavice patronátní a mřížka v kněžišti jsou barokní, řezbou zdobené.

Kalich 0·305 *m* vys., rokokový, mosazný a zlacený. Noha šestidílná, s rocailly a révou, nodus oblý, rocaillový, na pláštíku též réva v kartuších.

Kaditelnice stříbřená, z poč. 18. st., prolamovaná z akanthových lupenů

Kříž k pohřbu, z konce XVI. nebo poč. XVII. století, dřevěný, s pozdější polychromií; dole lebka s hnáty, kříž s liliovitými konci ramen, na něm na jedné straně Kristus, na druhé Madonna v paprscích. (Obr. 43.)

Rokokový svícen dřevěný, pro paškální svíci, trojnohý, s akanthovou řezbou na stvolu.

Zvony*): 1. Vys. 1·16 *m*, v prům. 1·14 *m*. Na uchách ženské masky, u koruny: ☛ ECCE CRVCEM DOMINI + FVGITI + PARTES ADVERSÆ + ANNO DOMINI (hlava andílčí) 1674 (hlava andílčí). Nápis sevřen pásem stojících akanthových listů a vás a vlysem ze spirálových rozvilin s vloženými andílky a ptáčky, pod

*) Staré (18, 6·96 a 4·11 centů) se rozbily při pádu věže r. 1674. Místo čís. 3. byl zde dříve též zvon Pricqueyův se znakem kláštera a reliefy sv. Michala, Norberta a Kateřiny.

nímž se střídají visuté akanthy, ovocné guirlandy a kartuše s andílčí hlavou. Na plášti v kartuši znak kláštera a písmena M. K. P. C. (Michael Kastl, praep. Chot.); naproti Kalvarie, pod ní kartušová výplň a vlys jako u koruny; na třetí straně pod arkádou s korinthskými sloupky a vásami a trojúhelným štítkem Madonna a hlavy andílčí; pod tím v laurovém věnci nápis: STEPHANVS | PRICQVEY, CIVIS CLATTOVIENSIS | ME FVDIT a níže kartuš se zvonkem; na čtvrté straně v téže architektuře sv. Jan Křtitel.

Obr. 43. Chotěšov. Kostel P. Marie. Kříž k průvodům pohřebním.

2. Vys. 0·89 *m*, v prům. 0·875 *m*. Na uchách ženské masky, u koruny ornament z lilií a pod tím: ☛ IESVS + NAZARENVS + REX IVDÆORVM + ANNO DOMINI (hlava andílčí) 1674 (hlava andílčí). Pod tím vlys ze spirál akanthových, pás masek s ornamentem akanthovým a visuté akanthy. Na plášti pod sloupovou architekturou s polokruhovým obloukem a vásami sv. Václav; na druhé straně pod toutéž architekturou sv. Jakub Větší, po stranách karyatidy nohů, níže nápis v laurovém věnci (jako na čís. 1.), ale bez zvonku; na třetí straně v téže architektuře sv. Jan Qualbert; na čtvrté stejný znak kláštera (jako na čís. 1.).

3. Vys. 0·75 *m*, v prům. 0·815 *m*. Na uchách pletenec, u koruny: ⁝ lecrl ⁝ campana ⁝ ke cty ⁝ a cwale ⁝ panu bohu ⁝ matce ⁝ bozy ⁝

a wysem z swa z yohanes z de rostens z yc. Na plášti relief sv. Petra. Konec XV. nebo poč. XVI. století.

4. Vys. a v pr. 0·27 *m*. Na uchách vruby, u koruny mezi páskem laurovým, propleteným pentlí, nápis: + AVE MARIA GRATIA PLENA DOMINVS TECVM · A° · 1671. Na plášti střídají se visuté listy akanthové a hlavy andílčí s reliefy: Zvěstování P. Marie, znak kláštera (jako na čís. 1.); na věnci oválný štítek kartušový se zvonkem a písmeny S P (Stephanus Pricquey).

Náhrobky byly původně

Obr. 44. Chotěšov. Kostel P. Marie. Náhrobek čís. 1

Obr. 45. Chotěšov. Kostel P. Marie. Náhrobek čís. 2.

v klášterním kostele sv. Václava, ale po jeho zboření r. 1830 přenešeny sem. Jsou zazděny v čelných zdech oblouku pod kupolí:

1. 2·34 × 1·15 *m*. Pískovec. Kopie původního gotického náhrobku ze XVII. nebo XVIII. století (obr. 44). V reliefu celá postava řeholnice, v ruce knihu, vedle stojí na štítku se znakem klášterním věž, nahoře arkáda na konsolách a neumělá kružba z prostupujících se volut, pod ní letopočet

1 · 1 · 96
OB · 1227.

Z opisu čitelno jen: hic . ſepulta e d . d . woyſla = | wa illuſtr . d . d . hroz-nate zc tepl . ē chot . . . . | fūdatoris . . . ſoror man . . . . | . . . . gga . . .

2. 2·08 × 1·17 *m.* Červený mramor. Poprsí probošta s berlou; na šatě vyšívané rozviliny, bohatá agraffa a mitra; vedle znak klášterní, dole deska s akanthovým rámcem a nápisem:

REVERENDISSIMVS PERILLVSTRIS
AC AMPLISSIMVS D̄N̄V̄S DNVS
ANDREAS FABRITIVS SACRI CA
NONICI ET EXEMPTI ORDIN= PRÆ
MONST,, PRÆLATVS INFVLA=
TVS CELEBERRIMI PARTHENONIS
COTIESCHOVIENSIS PRÆPOSITVS
SACRÆ CÆSAR : REGIÆQVE MAIES,,
TATIS CONSILIARIVS REXIT VIII AN̄IS̄
ET VIII DIEBVS OBYT PIE IN DOMINO ANNO
1706 DIE XIII APRILIS, ÆTATIS . LXI

Opis: OB PLVRIMA MERITA | ELECTVS IN HVIVS LOCI PRÆPOSITVM | REQVIESCAT IN PACE | ANTECEDENTER 27. ANNIS HVIVS CÆNOBY QVÆSTOR, TANDEM. (Obr. 45.)

V rkp. sbírce topograf. otisk farního pečetidla z XVIII. stol., oválného, (větší osa 0·023 dl.) s postavou P. Marie a opisem: SIGILL : ECCL : PAROCH : CHOTIESCHOVIENSIS.

KLÁŠTER SALESIÁNEK, kdysi ŽENSKÝ KLÁŠTER PRAEMONSTRÁTSKÝ.

Archivalia (v univ. knihovně v Praze): Urbář z r. 1367 (Truhlář, Catalogus codicum, č. 2689—90; J. Emler, Deset urbářů českých, 23—52). — Nekrolog z XV. (—XVII.) století [1489, posl. zápis 1640] (Truhlář, čís. 2387). — Pamětní knihy: *a*) 1641—55 od Zach. Brandhauera (Truhlář, čís. 2702); *b*) 1666—82 od N. Kastla (Truhlář, čís. 1071. Obsah v. Šimák J. V. ve Věst. kr. Spol. náuk 1900, čís. X.); *c*) 1683—91 (Truhlář, čís. 2009). — Diarium Zach. Brandhauera 1645—57 (Truhlář, čís. 2022). — Annály H. Zicklera a C. Weisse [sv. I.—IV.] (Truhlář, čís. 2682—8). — Zpráva o svěcení nového konventu a převedení jeptišek do něho r. 1750 (Truhlář, čís. 2545 a 2553).

Literatura: Fontes rerum bohem. I., 374; Archiv Český IV., 31—63; Dr. A. Schubert, Urkunden-Regesten der aufgehob. Klöster Böhmens (1900), 216—230 a 249; R. Köpl, Das ehem. Prämonstratenser-Chorfrauen-Stift Chotieschau. Prag 1840; Grueber, Die Kunst des Mittelalters I., 30; Bienenberg, Versuch I., 5; Neuwirth, Gesch. der bild. Kunst, 448; Týž, Gesch. der christl. Kunst, 55; Lehner, Dějiny I., 104; Method XX., 57.

I. Dějiny kláštera.

Klášter ke cti sv. Václava pro řeholnice řádu praemonstrátského založil Hroznata*) kolem r. 1200, hlavně k žádosti sestry své Vojslavy, choti krakovského kastelána Oty, která ovdověvši vrátila se do Čech a vstoupila do kláštera. Zde zemřela r. 1227 a byla pochována uprostřed chrámu sv. Václava, tehdy již dostavěného. I druhá sestra Jitka stala se řeholnicí a postoupila klášteru svůj majetek. První jeptišky přivedeny sem z Doksan, probošty byli kněží z kláštera Tepelského. Klášteru již v 1. polovici 13. století patřily tři městečka a asi 30 vesnic a tento majetek byl později ještě zvětšen zejména získáním Dobřan. Ke konci století, r. 1278 vybit byl klášter i kostel vojskem a pak znovu r. 1282 vysvěcen. Za opata Oldřicha (— 1380) mluví se o novostavbě konventu, nemocnice prostornější a vodárny. Před válkami husitskými byl klášter na vrcholu moci, jsa v držení asi 56 vesnic a maje velký vliv v celém kraji. R. 1421 osadil klášter Žižka (jeptišky uchýlily se v čas do Plzně) a král Zikmund jej později značně ochudil, zastaviv valnou část jeho statků. Budovy opravil a konvent zase zřídil teprve probošt Václav († 1453) a kostel sv. Václava probošt Tristram (vysvěcení r. 1490). Také za probošta Matěje (1521—49) byly podniknuty opravy na konventu a kostele, ale potom během 16. století klášter zastavením a prodejem statků a nepořádky ve správě poklesl v každém ohledu. Asi r. 1590 zvýšena zeď kolem kláštera. Teprve za probošta Adama Rudrische vystavěna na místě starého proboštství nová prelatura v letech 1614—1616 nákladem 11.000 zl. Roku 1618 celý konvent (14 jeptišek a 8 jiných členek) zachránil se do Plzně, ale po dobytí této Mansfeldem byl donucen k složení výkupného 25.000 zl. a vydání celého pokladu chrámového. Válka třicetiletá doléhala i na Chotěšov často, takže k nezbytné novostavbě konventu vedle nové prelatury došlo až za probošta Pavla Herolta r. 1638. Stavba byla po úplném zboření staré budovy nákladem 15000 zl. (dvorní architekt byl z Prahy a dostal 5000 zl.) ještě za jeho života († 1639) přivedena pod střechu, ale úplné dokončení oddálily následující vpády Švédů (probošt s celým konventem třikráte opustil klášter a skryl se v Horšově Týně, Plzni a Windbergu v Bavořích) až do roku 1642 za probošta Zach. Mauritia Brandhauera; 23. října byla nová budova slavnostně obsazena 30 jeptiškami. Na to vystavěl tentýž probošt r. 1643 novou zeď ohradní na jižní straně, která r. 1630 se zbořila a zatím byla dřevěná, a na ostatních stranách ji zvýšil o sáh. Při návštěvě císaře Ferdinanda III. r. 1653 vyprosil probošt prostředky na stavbu choru pro jeptišky (500 zl.), ale hned díl onoho neprovedl, jen o něco chor zvětšil. R. 1656 se sloupy

*) Viz literaturu u Z í b r t a, Bibliografie čes. historie II., 1002, čís. 10619 — 10633 a zvláště Festschrift zum 700-jähr. Jubiläum der Gründung des Stiftes Tepl (1893) a Dr. F. K r á s l, Blahoslavený Hroznata v Časopise kat. duch. 1898, 138.

hud. chóru lámaly, i podchyceny trámy, jež odstraněny až r. 1688.*) Následující probošt Vojtěch Pelletius (1657—66) zřídil u severozápadní zdi stodolu, bránu klášterní s věží (r. 1825 snesenou) a přilehlou kancelářskou budovou. V tu dobu byl klášter zase již v plném blahobytu, takže probošt Michael Norbert Kastl mohl prováděti rozsáhlé opravy chrámu a kláštera, jejž nalezl v hrozném stavu; zejména celly a oba refektáře byly na spadnutí. Nejprve v letech 1666—68 vystavěl nový kůr pro jeptišky, zřídil dva nové vchody do chrámu, sklenul přízemí obou věží chrámových, zvětšil kapli andělského pozdravení na severní straně chrámu a založil pod ní hrobku pro jeptišky; na to celý chrám dal znovu obíliti a vymalovati a okna opatřil novým sklem. R. 1669 opravil věž při choru jeptišek (byla s dřevěným podsebitím), dal na ni štít a plechový kryt; při snímání staré báně nalezeny zápisy o prvním pokrytí plechem za prob. Rudrische r. 1613; na průčelí chrámové dán pozlacený kříž a socha sv. Václava, obě velké věže pokryty též plechem a ostatní střechy pokryli taškami pokrývači z Prahy. R. 1671 opravena důkladně sakristie, zřízena v konventě hovorna a položen nový vodovod (první s ozdobnou kašnou a dřevěnými rourami dal klásti prob. Rudrisch) prací *Daniele Šrámka*, mlynáře z Plzně a *Fr. Mich. Schönfelda* z Prahy (boty k pumpě). R. 1672 opraveno proboštství, dána nová okna a stropy v pokojích ozdobeny štukem a vymalovány; podobně kaple P. Marie celá štukem vyzdobena. R. 1674 zřízen nově refektář v konventě; v tom čase také opraveny budovy hospodářské a upraveny zahrady, zejména zvětšena vinice na svahu pod klášterem. R. 1676 kameník z Plzně *Jan Mejlík* zhotovil fontánu se soškami a postavou sv. Michala nákl. skoro 500 zl. pro dvůr a postavil do zahrady studnu „o dvou mísách, z nichž voda přetéká a nádherné divadlo poskytuje.“**) R. 1678 byly obě věže kostelní zbořeny a povystavěny zedníkem *Maylem* z Plzně (430 zl. dostal), pokryty plechovými báněmi a dány na ně kříže, koupené z Norimberka (zlatil je malíř z Plzně, dostal 66·15 zl., klempíř *Hans* z Plzně dostal 6 zl., tesař z Prahy za krov na obou věžích a na sanktusu 300 zl.); postavena nová stolice na nový velký zvon a dána nová střecha na kapli sv. Víta a nová věžička nad stodolou; všechny střechy opraveny a průčelí kláštera nad zevnější branou a stranou ke stodole opraveno; kostel klášterní vymalován. R. 1680 vystavěny nové stáje a obydlí služebnictva, kaple sv. Uršuly (u věže ke konventu hledící přilehlá) opravena; byla sešlá, bez oltáře a sloužila za skládku. R. 1681 opraven konvent, celly přestavěny a několik nových místností zřízeno a před vchod chrámový dána předsíňka až pod okna ženského choru.

*) Na zdi nad chorem byly obrazy sv. Augustina a Norberta a orel císařský a nápis: AVGVSTISSIMI IMPERATORIS FERDINANDI III. LIBERALITAS CHORVM SACRARVM VIRGINVM AMPLIFICATVM FECIT ANNO CHRISTI 1653 QVI RATISBONAM AD COMITIA IMPERIALIA CVM IMPERATRICE ET REGE BOHEMIÆ PROPERABAT FERDINANDO IV.

**) J. V. Šimák v Pam. arch. XXII., 591.

R. 1684 spadla zeď u zahrady, prádelna u řeky a část konventu s ložnicemi. R. 1686 dána nová okna do choru ženského, vystavěna nová brána do konventu a kolna vedle stájí. R. 1687 zřízena do kostela z klausury oratoř pro jeptišky; téhož roku celý dvůr klášterní urovnán a vydlážděn. R. 1689 opravena puklá věž u kanceláří a dána na ni nová střecha s bání. R. 1690 a 1691—2 dány nové střechy na konvent, chrám i proboštství a zřízeny měděné okapní žlaby. Za probošta Ondřeje Norb. Fabritia (1698—1706) ochoz klášterní vydlážděn mramorem a z fontány na dvoře položen kanál do rybníčka u brány. Probošt Dominik Kristián Peterka r. 1734 začal stavbu nového konventu položením základního kamene. Stará budova konventní, jež stála k západu v zahradě, zatím ponechána a novostavba založena v křídlech východním a jižním a postupovala pak k západnímu. Peterka zemřel r. 1737, když bylo dokončeno první patro a dostavění převzal jeho nástupce Krištof Fr. Schmidl; ten převedl 22. září r. 1750 jeptišky do nové části a po stržení staré budovy dokončil do r. 1756 i stavbu celého čtverhranu klášterního. Roku 1782 dne 22. března zrušen klášter — tehdy zde bylo 5 kněží a 44 jeptišky — (Bílek, Statky 279—84.), jmění předáno náboženskému fondu (3 městečka, 39 vsí, 8 dvorů, 5 mlýnů, velké lesy a 14 rybníků), načež r. 1822 prodáno knížeti Karlu Alexandrovi z Thurn-Taxisů. Klášterní chrám sv. Václava byl také r. 1782 zavřen a bez opravy ponechán zkáze. Ještě r. 1826 stály obě věže a zdi kostela beze střechy. R. 1837 požárem i obě věže zničeny, takže nyní není po kostele ani stopy. Proboštství i s kaplí užito za obydlí a konvent se zahradou byl r. 1878 pronajat Salesiankám z kláštera v Moselweissu na Rýně, jež r. 1901 přistavěly ke konventu kostel Srdce Páně dle plánů stav. *Haberzettla.*

Vnitřní zařízení kláštera a chrámu bylo v různých dobách dle prostředků opravováno a rozmnožováno; podrobnější zprávy o něm máme však jen z let 1641 až 1691: R. 1616 dal probošt Rudrisch 4 nové oltáře do kostela a oltář sv. Víta do žensk. choru a opraviti varhany (nákl. 431 zl.). R. 1618 zastavil klášter zlatníku *Šeb. Bössrovi* v Praze (mezi svědky též zlatník z Plzně *Václav Stoss*) poklad: 14 kalichů a 14 paten zlacených, 4 stříbrné kalichy a pateny, 3 monstrance, stříbrná kaditelnice, 11 pacifikálů (některé s drahokamy), 6 stříbrných ampulí (zlacené 4), stříbrná kapsula, 3 kříže, 5 pohárů (3 zlacené) a 12 lžic, oltářík a dva obrazy (svatý Václav a Z mrtvých vstání). R. 1642 koupeno z Norimberka za 404·94 zl. mnoho příprav k šití bohoslužebných rouch (zlacené třepení, perly, atlas, hedvábí, porty, střapce), dále kalich s granáty z Norimberka (105·25 zl.), jiný kalich zlacený (27 zl.), zlatý pontifikální kříž z Prahy (za 114·20 zl.), stříbrný pohár (129 zl.), dva velké svícny k oltáři ze Slavkova u Chebu (129 zl.), stříbrný příbor (27 zl.), hyacinthový červený kříž (48 zl.) a paramenta (ornát z červ. atlasu 186·11 zl., kasule za 137 zl., kasule z květov. atlasu a dvě antipendia za 525 zl., stříbrný ornát a tři stříbrné kasule za 700 zl.). R. 1643 opraven v Norimberce kalich z čistého zlata (praskl na číši) za 51 zl. (za vyrytí klášter. znaku na číši dáno 1·30 zl.). R. 1645 vyšila *Barb. Joh. Rosnerová* novou mitru s drahokamy v ceně 500 zl. a jinou s perlami a monogramy IHS a M R A pro preláta v Teplé. R. 1651 posvěcen oltář P. Marie v chrámě. R. 1657 na hlav. oltáři sv. Václava se vyklonil obraz nanebevstoupení Páně. Také za prob. Pelletia (1657—66) dány do chrámu obrazy a nová paramenta. Při velké opravě chrámu v letech 1666—68 přenesen oltář P. Marie ze středu chrámu do kaple

P. Marie, do sakristie dány nové skříně, varhany opravil *Val. Marksteiner* z Teplé (30 zl.), pak koupeno 15 kasulí, 4 antipendia, jeptišky vyšily pokrov na hrob Vojslavin, vela a bursy, infuli (perlami vyšita od *Zuzany Šlikové* za 2 léta), koupeno pedum a kříž, stříbrné, zlacené a drahokamy vykládané, 6 kalichů zlacených, od *Marka Herbecka*, zlatníka z M. Strany v Praze koupena malá monstrance k průvodům (velká byla příliš těžká) a do kostela dány obrazy a sochy a nový nábytek. R. 1669 zhotovil *Jiří Gerstenecker* ze Stoda (přišel tam r. 1663 z Moravy) malou monstranci měděnou, zlacenou, se stříbrnými ozdobami (za 33 zl.), stříbrnou vásu očistil a ozlatil, opravil berlu a lampy. Z Norimberka koupeno 5 svícnů za 114 33 zl. Poněvadž přenesen oltář P. Marie do ženského choru, dal probošt nový oltář do nové kaple P. Marie; v choru postaveny nové lavice. R. 1671 dána do chrámu socha sv. Augustina a 4 obrazy na dřevě, místo starých: sv. Norbert, Augustin, Josef a Anna, nový oltář do kapitolní síně, opatřeno 7 červených křesel, 2 tiary (vyšily *Z. Šliková* a *Lud. Rosenthalerová*), velum (šila tři léta *Vojsl. Kleonová*), koberec na schody před hlav. oltář, paramenta (10 kasulí, antipendia, vela atd., šily jeptišky pod dozorem priorky) a nový nábytek do sakristie, dva obrazy (P. Maria Svatohorská a ad sacram Crucem) do choru ženského. R. 1674 pro nepokojnou dobu schoval probošt na Strahově z majetku klášterního: velký kříž, celý zlatý, s kameny, zlacenou berlu z mědi, kalich zlatý s patenou, zlatý náprsní křížek se stříbrným řetězem, kříž z ametystu, ve zlatě zasazený, velkou monstranci stříbrná a zlacená, 21 menších a 7 větších prstenů zlatých s drahokamy, 2 stříbrné zlacené svícny, stříbrný kalich s drahokamy a patenou, celý stříbrný oltářík zlacený se zlaceným pouzdrem na relikvie, stříbrný kropáč, 2 stříbrné pohárky, zlacený pohár s víčkem, pedum stříbrné, zlacené a s drahokamy, 5 zlacených terčů plechových, různé gemmy, perly a ozdoby plastické, celkem v ceně 17.000 zl. (Vráceno zase r. 1685.) Téhož roku opatřeno koupí šest nových kalichů. R. 1676 koupeno 6 stříbrných svícnů, monstrance, nové pedum, lampa stříbrná, stříbrný a zlacený kalich se šesti kartušemi a drahokamy, 15 alb, vše v Augšburce. R. 1677 posvěcen nový oltář v kapli P. Marie. R. 1678 slil Klatovský *Št. Pricquey* (za 7 54zl.) nový zvon,*) koupena z Augšburka monstrance, 3 stříbrné svícny a kříž s perlami (za 150 zl.), socha stříbrná sv. Václava (494·24 zl.), dva příkrovy na rakev sv. Vojslavy a pět zelených židlí pontifikálních a obraz umučení sv. Jakuba a Hadriána (za 36 zl.); infuli, tři kasule a 5 vel vyšily jeptišky. R. 1679 koupen obraz hostiny Páně (za 50 zl.), nový obraz na oltář Jana Evang. od téhož malíře (20 zl.), obraz umučení sv. Vojtěcha a Šebastiána (za 24 zl.). R. 1684 obnoven sloup se sochou P. Marie na cestě ke Stodu. R. 1685 postavil nové varhany do ženského choru *Wolf. Rabenstein* z Plané (za 360 zl.): v předu měly píšťaly a v zadu tvořily oltář, jejž zhotovil domácí truhlář *Markus Hieret*; stará kamenná kazatelna odstraněna a nahrazena malovanou a zlacenou ze dřeva, již týž zhotovil. R. 1685 byla dvě pastorale z Prahy v Augšburce opravena, koupeno umývadlo (za 100 zl.), láhve (za 104 zl.), koruna na ciborium, kaditelnice s lodkou (za 140 zl.), paramenta (tři kasule, 7 antipendií atd., mitry, celkem za 700 zl.). R. 1686 koupena monstrance (za 143·815 zl.), stříbrné řetězy k lampě (20 zl.), ciboř (61·39 zl.), pět kasulí a antipendium (za 122·315 zl.). R. 1688 koupeno 6 párů stříbrných svícnů pro postranní oltáře (za 1342 zl.) a krucifix z čistého stříbra, vše z Augšburka, dále paramenta a 7 antependií, 2 menší svícny, 24 držadla (za 345 zl.). R. 1689 vyšily jeptišky červený parament, infuli a stříbrnou kasuli. Za probošta O. N. Fabritia (1698—1706) několik nových oltářů opatřeno do chrámu. Probošt D. K. Peterka opatřil pro kostel ostatky sv. Justina (1729), Theodora, Voršily a Benedikta a zřídil pro ně zasklené skříně.

---

*) Měl nápis jako zvon čís. 1. ve farním kostele a reliefy sv. Václava, Michaela, Nanebevzetí P. Marie, Kalvarie a znaku klášterního.

Po zrušení kláštera byly přeneseny r. 1793 skříň s ostatky sv. Justina do farního kostela, ostatky sv. Voršily a Theodora a kosti Vojslaviny do kláštera Tepelského a sv. Benedikty do Stoda; r. 1830 odneseny náhrobky Vojslavy a prob. Kastla do farního kostela. O osudech jiných předmětů víme málo. Monstrance odtud prodána do děk. kostela v Rokycanech. Je stříbrná a zlacená, perlami a drahokamy posázená, v původním pouzdře z hnědé kůže a s tlačeným ornamentem; oboje z pol. XVIII. stol. (Viz Soupis IX., str. 101, ill. 152 a 153.) Do univ. knihovny v Praze odevzdány jednak archivalia a rukopisy [Truhlář, Catalogus codicum, čís. 1342 (z r. 1353); 2151, 2310 a 2464 (XIV. stol.); 1377 (XV. stol.); 1054 a 2084 (Graduale o 98 listech, psané, s červenými a bledězelenými initiálkami, se superexlibris opata Zach. Bandhauera a letop. 1646 na vepřové, slepě tlačené vazbě)], jednak knihy, opatřené klášterním ex libris (Hanslik, Gesch. der kk. Univ.-Bibl. 83).

II. Popis kláštera.

a) DISPOSICE.

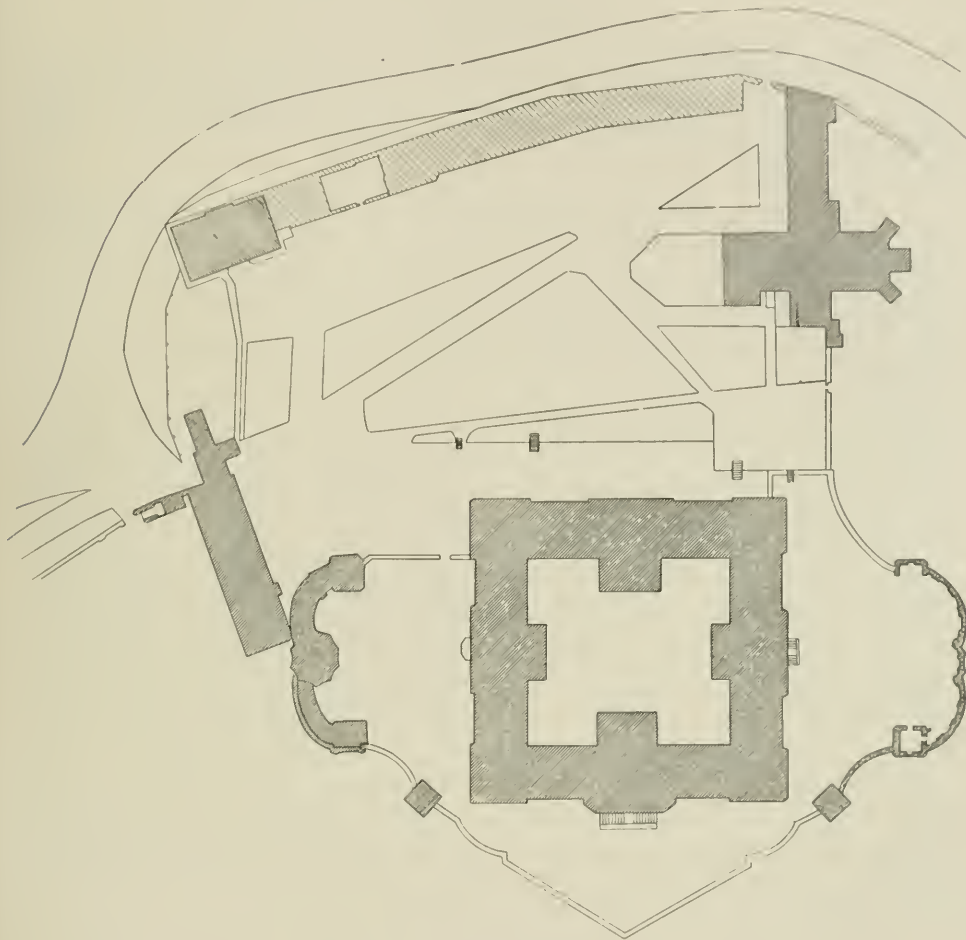
Klášter tvoří celý komplex budov ze XVII.—XIX. stol., rozložený na klesajícím terrainu kolem dvora lichoběžného, nyní v park proměněného, a velké zahrady, položené na jižním svahu pod konventem (obr. 46.). Celek je obehnán vysokou zdí, kolem níž vedou komunikace: silnice z Plzně do Stoda a do Dobřan a stupňovité pěší cesty po obou stranách do osady; mimo to protíná dvůr cesta vedoucí od farního kostela kolem konventu k bráně na straně západní. Ve zdi je několik bran: u stájí na severu novější vrata; na východě pravoúhlý vchod k farnímu kostelu s římsovitým nástavcem zprohýbaným, na němž stojí koule a pinie, v ploše nástavce plastická kartuš se znakem kláštera, písmeny F. S. A. C. (Fr. Schmidl, abbas Chot.) a letopočtem 1750 po stranách; na západě vede kancelářskou budovou klenutý průjezd (cca 1660), nad nímž do r. 1825 stávala věž, a vedle něho postranní východ ze zahrady z konce XVII. století, s polokruhovým obloukem a štítkovým nástavcem s pinií.

Na jihu, kde spadá návrší příkře dolů, vyzděna před konventem terasu tvořící opěrná zeď neobyčejné mohutnosti a výšky. V půdorysu tvoří trojúhelník o zvlněných stranách do tupých úhlů a segmentů, na hrot k jihu obrácený, po jehož bocích stojí věže; odtud postupuje zeď v segmentu k nárožním risalitum a dále vypjatou křivkou se připojuje k zahradním pavillonům.*) Vyzděna je z cihel a omítnuta; nároží a sokl z pískovcových kvádrů, větší plochy členěny zvýšenými výplněmi; nejvýše pískovcová, vyžlabená římsa a na ní plná ballustráda s římsou, oblomenou na dělících pilířcích, vypjatá nad středy jednotlivých zalomenin opěrné zdi do zprohýbaných nástavců.

Boční věže jsou čtyřboké, trojpatrové, kryté plechovou kupolí s čtvercovým středem a zakončením; podnoží jich jsou rozšířena dolů a nárožníky pískovcovými opatřena, v nich pravoúhlé portály s pískovcovým rámem a dvoje okna nad sebou, kruhová a polokruhová, stejně

*) Východní již zbořen.

orámovaná; hlavní římsa opěrné zdi oblomuje se kolem podnoží tvoříc přechod k užšímu trupu věže; stěny členěny třemi kordony pískovcovými a okapní římsou, polokruhem nad stranami vypjatou, na zaoblených nárožích bossáž; okna v 1. a 2. patře jsou polokruhová a mají prohnuté

Obr. 46. Chotěšov. Klášter. Celková disposice.

římsy dvojího druhu a pískovcové rámy, v 3. patře prostě orámovaná okna kruhová.

Na koncích opěrné zdi, jež dle stoupajícího terrainu ztrácejí na výši, připojovaly se p a v i l l o n y zahradní, jako salla terrena upravené. Nyní je pavillon na východě zcela zbořen a od západního ubourána nárožní část; ostatek slouží za sýpku a částečně za obydlí. Skládaly se z oválného středu desetibokého, s plochou kupolí, do zahrady otevřeného pěti segmentovými oblouky; k němu přiléhala segmentem zahnutá křídla

s risalovitě vystupujícími čtverečnými trakty na koncích; v nich bylo klenutí hladce křížové s lunetami nad okny, později prostor rozdělen na patra s plochými stropy. Na stěnách pseudojonské pilastry, kolem oken rámy a nad nimi římsy zprohýbané, kryt mansardový.

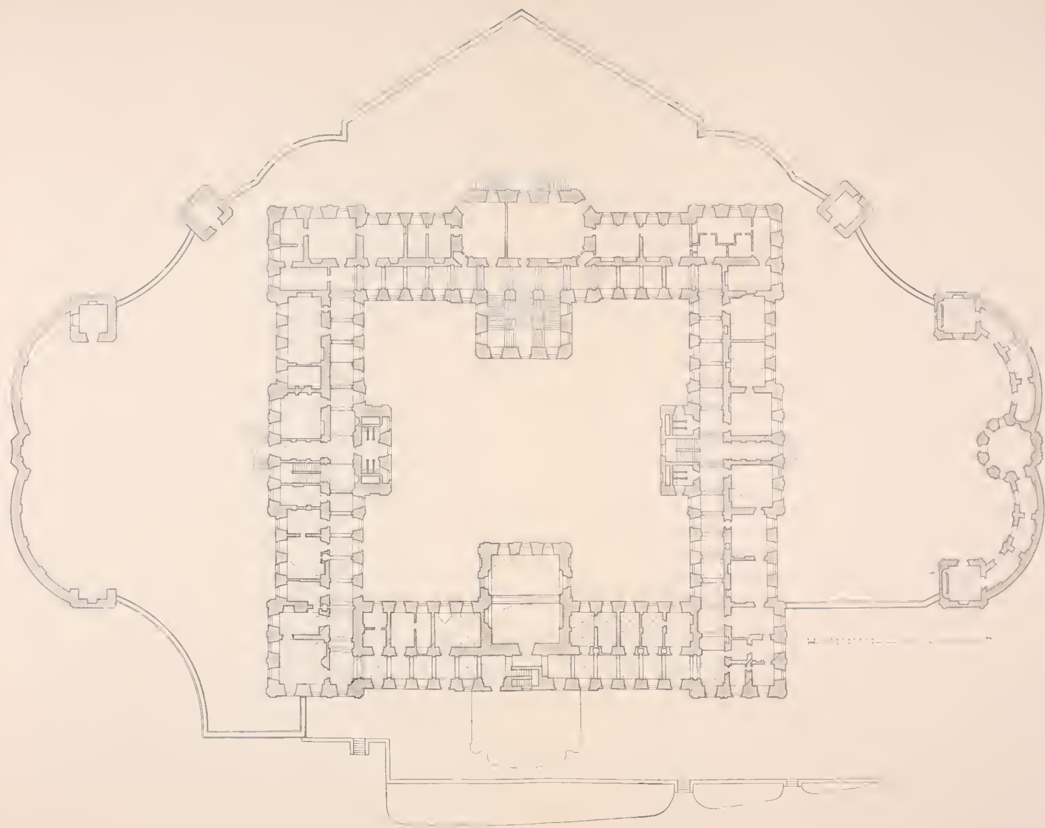
b) KONVENT.

Vlastní budova konventu (tab. IV.) jest složena ze čtyř traktů, taškovou valbou krytých, dle terrainu jedno- až čtyřpatrových, rozložených kolem obdélného dvora, do něhož risality na straně sev. a jižní značně vystupují.

Hlavní průčelí, obrácené na jih, vystupuje nad mohutnou opěrnou zdí, shora popsanou, při pohledu z dola až svým přízemím; ve skutečnosti však vystupuje budova ze zahrady, na terase zřízené, třikráte odstupňovaným mohutným zdivem z pískovcových kvádrů a nad tímto zdivem teprve založen sokl přízemí. Plocha průčelí jest rozčleněna velkým, pětiosým risalitem středním a dvěma ploššími, o třech osách, po stranách bočních křídel. Přízemí a první patro, společné celé budově do prvního profilovaného kordonu, jest obloženo pískovcem; na risalitech bossážované pilastry, okna s pískovcovými rámy; ve středním risalitu prostý portál s pravoúhlým rámem, před ním dvojramenné schodiště. Ve vyšších patrech nastupuje různé členění. Střed jest o patro vyšší, po stranách skosen a kryt mansardou s vikýřem kruhovým, prohnutou římsou zdobeným, a vásami na vrcholu; mezi okny sdružené pilastry pseudojonské, vystupující od kordonu prvého patra až k hlavní okapní římse, jež nasazuje výše než okap ostatního průčelí a jest ozdobena nad středním oknem úseky segmentového římsoví. Okna ve 2. patře jsou segmentová a mají architektonicky řešený plochý nástavec se zprohýbanou římsou, okna ve 3. a 4. patře jsou pravoúhle orámována. Patro nad okapní římsou rozčleněno lisenami a ukončeno oblomenou římsou. Postranní risality mají na bocích sdružené, jinde jednoduché pilastry s vysokým kládím; nad středy vikýře, okna stejná, jen římsy jednodušší. Křídla mezi risality jsou bez členění a okna mají pravoúhlé prosté rámy. (Obr. 47. a 48.)

Západní i východní průčelí stejná, podobně rozdělená málo vystouplými a stejně vysokými risality ve středu i v bocích. Na risalitech prosté pilastry pseudojonské na soklech, mezi risality stěny nečleněny. Okna na risalitech v přízemí s římsami střídavě vypjatými trojúhelně nebo polokruhem, v patře jen orámovaná, mezi risality prosté rámy a štukové nástavce.

I severní průčelí bylo původně řešeno souhlasně a stejně na stěnách a oknech vyzdobeno. R. 1900 však původní vchod ze středu přeložen do bývalého okna a na střední risalit přistavěno pro kapli krátké křídlo pravoúhlé s trojbokým závěrem a dvěma postranními okrouhlými vížkami. Nad středem nová vížka s plechovou lucernou a bání.

Tab. IV. Chotěšov. Klášter. Půdorys konventu s terasami.

Obr. 47. Chotěšov. Klášter. Průčelí s terrassou.

Ob. 48. Chotěšov. Klášter. Pohled na průčelí od západu.

Chotěšov. Klášter. Pohled do kapitulního sálu.

N á d v o r n í s t r a n y kláštera jsou zcela hladké, bez pilastrů; kolem oken rámy pískovcové, v 1. patře polokruhem vypjaté, v 2. patře pravoúhlé; portály s podobnými rámy a velikými klenáky; vysoký sokl pískovcový.

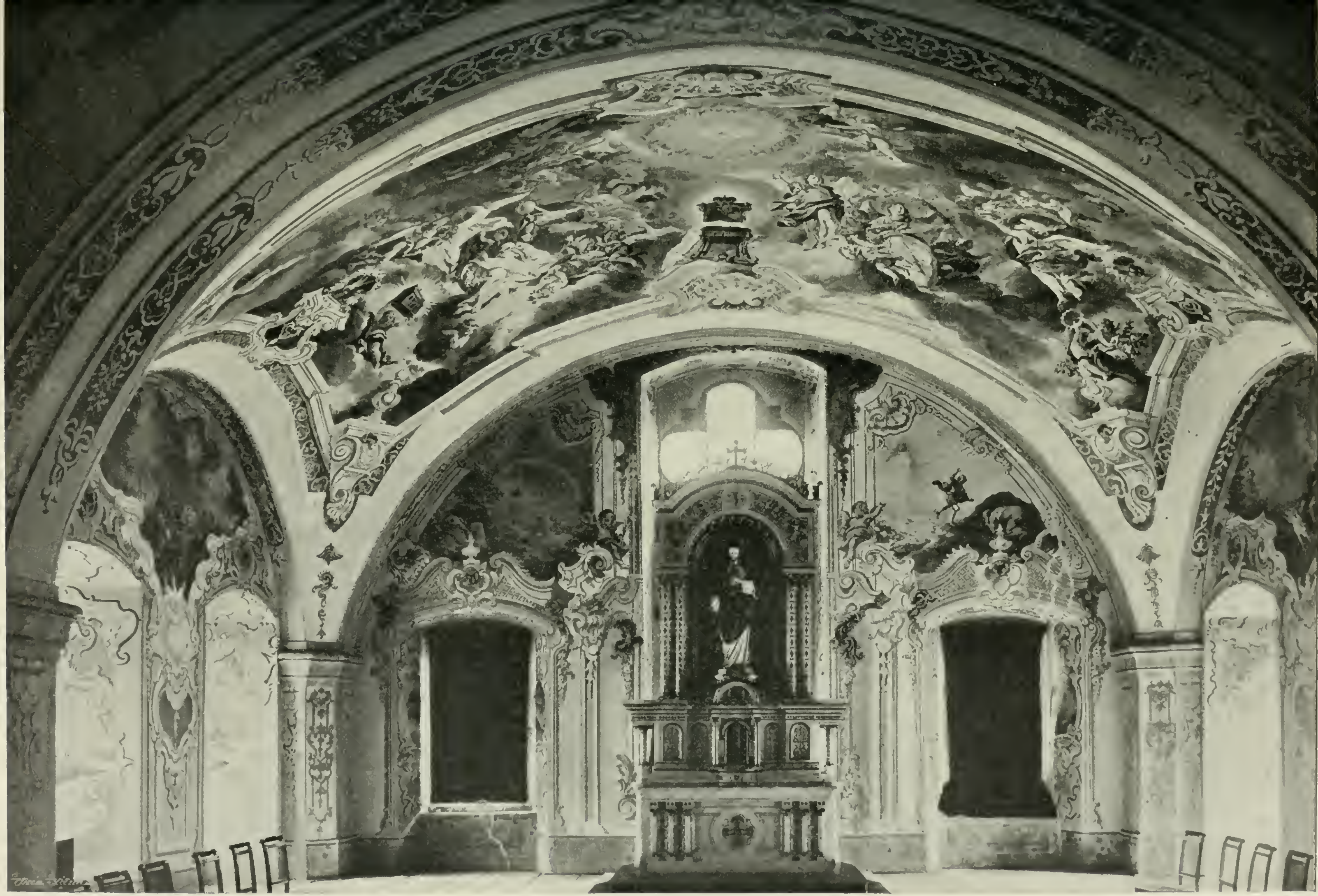
V n i t ř e k kláštera rozdělen pravidelně a veskrze sklenut. Kolem dvora obíhá ve všech úrovních o c h o z o ruzných šířkách a výškách, sklenutý hladce křížem; v přízemí sdružené pilastry ploché, v 1. patře dělící pásy mezi kříži, ostré lunetty a štuková zrcadla v plochách klenby. S c h o d i š t ě dvojramenné v jižním křídle, široké, s dřevěnými stupni; v posledním patře končí ve čtyři mohutné pilíře s římsou a volutovými nástavci; na stěnách sdružené pilastry římsovité a voûtová římsa, několik výklenků mezi nimi. Plochý strop s effektní malbou: sen poutníka, jenž vidí otevřené nebe, do něhož stoupají po schodech jeptišky, vedeny anděly; na vstupu schodiště, spočívajícího na polokruhových obloucích a nahoře v ploché platteau přecházejícího, stojí andělé, rozdmychujíce kaditelnice, jiní hrají na loutnu; nahoře Bůh Otec přijímá jeptišky, nejníže novicky, jež jsou dosud nebe vzdáleny. Jednotlivé p o k o j e v parterru sklenuty hladce křížem, v patrech také valeně s lunettami. Velikostí nebo výzdobou vynikají:

C h o r pro sestry při kapli, dvěma plackami sklenutý, s dekorativními výplněmi; otevřen okny do nové kaple.

K a p i t o l n í s í ň, sklenutá dvěma plackami, podvojnými pásy dělenými, jež sbíhají na nástěnné pilastry na koutních a meziokenních pilířích. (Tab. V. a obr. 49.) Všechny plochy síně zdobeny jsou freskovými malbami z pol. XVIII. století, zobrazujícími život P. Marie a sourozenců Hroznaty a Vojslavy; malby jsou těžkopádného obsahu mysticko-symbolistického, ale dobře komponovány a svižně provedeny:

a) klenba. Na dělících pásech i pilastrech páskoví a rocaille dvojího druhu. V ploše placek obrazy v dekorativních rámcích oblomených, přerušených ve středech kartušovými nástavci a mušlovými konsolami; v cviklech konsoly s vásami. Obrazy znázorňují rozličné invokace loretánské litanie: anděl s věží Davidovou, dva andělé s archou úmluvy, jiný s věží ze slonové kosti, anděl se zrcadlem moudrosti, se žezlem a korunou na polštáři, andělíček se zlatým domem, andělé s květinami, palmami atd.

b) stěny. Podélné strany děleny na dvě pole a vyplněny v polích zadních velkými obrazy, orámovanými rocailly a dekorativními konsolami, kolem nichž zbývající plochy vyplněny kartušemi, mřížkami a architektonickým soklem s vásou. Strany kratší nestejné: jedna s třemi okny, rozčleněná malovanou architekturou s římsovím a konsolami kolem oken, druhá plná, se vchodem, vroubeným malovaným římsovím a pilastry a s obrazem v supraportě; po stranách dveří dva velké rámy rocaillové kolem obrazů, pod nimi velké kartuše s růžovými festony a výplně mřížkové s těžkým rámem kartušovým. Jednotlivé obrazy představují:

Obr. 49. Chotěšov. Klášter. Kapitulní síň. Pohled k oltáři.

1. Nad dveřmi nanebevzetí P. Marie. P. Maria nesena anděly, dole sedící andílek a blahosl. Hroznata, na cestě do Jerusalema. V pravo: zástup zajatých křesťanů v okovech, střežených Turkem na koni, v pravo kaple, v levo loď s křížem na plachtě, nahoře v oblacích P. Maria. V levo: dole

Obr. 50. Chotěšov. Klášter. Fresky v kapit. sále: Madonna jako pastýřka křesťanského stáda.

blahoslav. Vojslava na loži smrtelném, o niž pečují tři jeptišky, v oblacích P. Maria, z jejichž prsů vyzařují paprsky na umírající.

2. Na podélné stěně v levo: P. Maria stojí na půlměsíci, obrněná helmou a štítem s monogramem IHS a chrání lilií symbolisovanou nevinnost, nahoře hlavy andílčí, kolem prchají symboly nepřátel cnosti a neviny'

draci a kanci; v pravo: P. Maria jako rokoková pastýřka s kloboukem, zdobeným květinami, holí v ruce a přehozenou brašnou. Kolem stádo ovcí, v zadu stáj, v levo studně s vodotrysky, nahoře andílci. (Obr. 50.)

4. Podobenství P. Marie: Gedeon klečí před stanovým táborem a hledí k nebi; před ním bílá kůže, v trávníku helma. — Eliáš natažen leží na zemi, obláček na hoře Karmeli — Archa Noemova tkví na hoře, na nebi duha a mariánský monogram. — Hořící keř, ve středu tetragrammaton, Mojžíš klečí v lesnaté krajině.

c) výklenky okenní a dveřní. V oknech rocaillové rámce s emblemy, mušlové nástavce a páskové festony, někde prázdné rámce s páskovím, ve dveřích rocaillová kartuš s mřížkovím a páskové a rocaillové výplně. Emblemy: (na podélných stěnách). 1. Loď na moři, s mariánským monogramem na plachtě, dole páska s nápisem: Properè & Prosperè. — Zeď parku s vásami a stromy kvetoucími, na zdi monogram mariánský s podpisem: Germinans, Germinabit. 2. Výhled na moře, nahoře holubice s ratolestí, nápis: DIVINA NVNTIA PACIS. — P. Maria jako ohniváček v plamenech, na prsou nápis: Ardore Secunda. 3. Nad domem v oblacích ruka se lžicí zednickou, v oblacích oko boží, podpis: Non Commovebitur. — Studně, nad ní monogram mariánský a nápis: Quas excipit abdit, sed nulli obnuit. 4. Orel s monogramem MARIA na prsou, letí k slunci, podpis: Hæc Requies Mea. Psalm 131. — Labuť a nápis: Candor Illaesus; (na kratší straně). 1. Slunce s nápisem: Illustrat universa. — Zatmění slunce s nápisem: Speravi in tenebris. Lucas. 2. Zeměkoule a slunce v temnotě, s nápisem EAM non comprehendere Tenebrae, nahoře monogram MARIA. — Krajina s vycházejícím sluncem, nahoře v paprscích nápis: Pavia SOLIS.

Dva sály oválné nad sebou. V 1. patře ložnice s valenou lunetovou klenbou,na níž v profilovaném rámci fresko allegorické: požehnání ranní hodiny (východ slunce). Podobný sál v přízemí, s plochým stropem dřevěným a skosenými kouty; ve stěnách výklenky, na stropě umělé lunety a v oblomených rámcích allegorické obrazy nebe, země a ročních počasí.

Nábytek a vnitřní zařízení většinou nové; ze starého majetku klášterního zachováno jen několik kusů: dobře tepané barokní dvéře s rosetami ve výplních; obraz blahosl. Hroznaty, z pol. 18. století, na plátně, se znakem kláštera. Z přinesených předmětů uvádíme: barokní socha P. Marie v životní velikosti, zlacená, na zeměkouli stojící (koupena z Berlína); Pietà ze XVI. stol., s novou polychromií (ze soukromého majetku); obrazy: Nanebevstoupení Páně, na dřevě malované, barokní, ze XVII. století (v spol. pokoji), Nanebevzetí P. Marie na plátně, z XVIII. stol. (v studovně), Madonna s Ježíškem a sv. Josefem, Annou, Jáchymem a božskou Trojicí, signovaná: Io Hartmann invenit et pinxit. Dobrá malba z 2. pol. 18. století.

Zvonek nad kaplí z r. 1878.

c) PRELATURA

v severových. rohu klášterního komplexu položená, skládá se ze dvou křídel, v pravém úhlu k sobě postavených, o jednom poschodí, valbou krytých. Zevně na obou křídlech hladké stěny, kolem portálu profilované rámy, nad okny profilované římsy. Jižní křídlo vybíhá na východ uprostřed v hranolovou věž bývalé kaple, s hladkými stěnami a pravoúhlými okny v přízemí a hrotitými (bez profilu a kružeb) v patře, krytá plechovou cibulí s lucernou; na nárožích křídla diagonálně postaveny též hranolové věže beze střechy, s pravoúhlými okny

V jižním křídle na hranolové pilíře bez žeber sklenutý průjezd. Kaple sklenuta hladce křížem na cípaté konsoly štukové. Ve schodišti mříž ze železa kovaná, a tvořená ze spirál akanthových kolem znaku kláštera Chotěšovského pod korunou a s písmeny B H 1739. Na chodbě kredenční stůl barokní, bíle natřený, ořímsovaný bohatě a volutovými pilastry s festony zdobený.*)

Dole pod klášterem SÝPKA obdélná, s valbou a dvěma trojúhelnými štíty; na průčelním po stranách volutová křídla a pyramidky, plocha rozčleněna pilastry, ve vrcholu liché okno kruhové ze štuku a letopočet 1699 po jeho stranách, nejvýše šiška.

SOCHY: 1. V parku před konventem pískovcové barokní sochy P. Marie a sv. Jana, postavené na oblých hlavicích a kusech římsoví barokního.

2. Před hospodářským dvorem pískovcový sloup se sochou Jana Nep., na dvou stupních; stylobat s vyžlabeným soklem a profilovanou římsou, sloup s pseudokorinthskou hlavicí a attickou patkou; nad soškou pozdější plechová stříška s hvězdami. Na stylobatu kartuš se zvonkem kláštera a odznaky opatskými, na druhé straně nápis v oválném věnci laurovém:

HONORI
B : IOANNIS
NEPOMVCENI
ERECTA
RMO ET AMLMO
D · D · A · F · P · C (Andreas Fabritius praep. Chot.)
ANN · 1700.

3. U silnice do Plzně sloup pískovcový na hranolovém stylobatu, s širokou římsou, dřík bez patky, hlavice římsová s vajcovníkem, na dvou stranách akanthy zdobené závity. Na sloupu čtyřboká kaplička s prázdnými výklenky a dvojitý kříž, jehož ramena ukončena trojlistem. XVII. stol. počátek.

*) U Schallera jest zmínka o galerii portraitů všech proboštů, po níž dnes není stopy.

4. Na návsí socha Jana Nepom. na vysokém podstavci, z r. 1853. Tesal *J. Wildt* z Plzně.

KAPLE Smrtelných úzkostí Kristových, vystavěná r. 1773 péčí jeptišky Kateřiny Merklínovy, za Sommra (r. 1838) již byla zbořena.

Chotěšovičky. (Chotěšovec. Kleinchotieschau.)

Sommer VI., 129; Sedláček XIII., 164.

TVRZ, připomínaná od počátku XIV. století, byla již r. 1520 pustá.

Chotíkov. (Kottiken.)

Schaller IX., 113; Sommer VI., 372; Dunder l. c. 330; Sedláček XIII., 249; Věst. král. Spol. náuk 1883, 18 (nekrolog fary); Podlaha, Posv. místa II., 302.

KOSTEL POZDVIŽENÍ SV. KŘÍŽE (filiální do Malesic) byl ve XIV.—XV. století (1370) farním, potom asi fara zašla v bouřích husitských. Stará budova sešla tak, že musila býti r. 1828 uzavřena a na místo ní vystavěn nový kostel r. 1834 a 20. září 1835 vysvěcen.

Jednolodní, orientovaná budova, s věží na západě, omítnutá a pokrytá valbou; na věži komolý jehlan s menším stanem. Kněžiště s trojbokým závěrem, loď obdélná, širší, hranolová věž nevystupuje do okapní římsy z budovy. Okna segmentová, ve věži polokruhová, v západním průčelí pravoúhlý vchod. Stěny lisenovány. Pod průčelním oknem z plechu letopočet: MDCCCXXXIV.

Kněžiště sklenuto jednou, loď třemi plackami, dělenými sdruženými pásy, jež nesou sdružené pilastry římsové. Triumfální oblouk segmentový, v náběhu ořímsovaný. Hudební kruchta ve věži jest otevřena třemi polokruhovými oblouky; ve středním korpus varhan. Podkruchtí sklenuto třemi plackami. Sakristie, přilehlá ke kněžišti na severu, je též sklenuta plackou.

Na hlavním oltáři v novém rámci z r. 1873 (dle návrhu *Bed. Wachsmanna*), obraz Krista na kříži, na plátně, šir. 1·90 *m* a vys. asi 4 *m*, po jehož stranách stojí Marie a Jan, připisovaný K. *Škrétovi* a darovaný sem prý z některého zrušeného kláštera pražského. Byl r. 1873 silně přemalován, ale ukazuje aspoň v komposici a výrazu na dobrou malbu. (Obr. 51.)

Postranní oltáře, proti sobě postavené v lodi, pendanty: sv. Josefa, s novým obrazem, jenž zakrývá lepší starší malbu, a novým

obrázkem P. Marie v nástavci; P. Marie, se soškou její ve výklenku, pod řezanou korunou a obrázkem sv. Trojice v nástavci. Tumby rakvovité, architektura sloupová, svrchu nástavce se zástupem andílku a soškami svatých. XVIII. století.

Obr. 51. Chotíkov. Kostel sv. Kříže. Obraz na hlavním oltáři.

Na stěně obraz na plátně (z bývalého hlavního oltáře): andělé nesou kříž; neumělý, z XVIII. století.

Nad vchodem do sakristie visí ze dřeva řezaný relief: sv. Jiří potírá draka; na skále v pravo sedí princezna, v levo z okna hradu nad mlýnem hledí rodiče. Původně byl prý tento relief v kostele Malesickém a je asi středem bývalé archy. Rozměry 1·55 × 1 *m*. XVI. stol. (Obr. 52.)

V triumfálním oblouku proti sobě stojí na konsolách sošky sv. Václava a Jana Křtitele, 1·07 *m* vys., z poč. XVII. století. (Obr. 53.—4.)

Obr. 52. Chotíkov. Kostel sv. Kříže. Střed archy: sv. Jiří potírá draka.

Dva cínové svícny z poč. XVII. stol. a šest, akanthy zdobených, z poč. XVIII. stol.

Zvony: 1. Vys. 0·70 *m* v pr. 0·71 *m*. Ucha hladká, u koruny pod vavřínovým věncem nápis: + ECCE CRVCEM DOMINI FVGITE PARTES ADVERSÆ VICIT LEO DE TRIBV IVDA · ANNO CHRISTI M · DC · LXII. Pod tím se střídá visutý list akanthový a hlava andílčí. Na plášti Kalvarie, na druhé straně v rámci z pletence:

AD DEI CRVCIFIXI GLORIAM
ET DOLOROSÆ MATRIS EIVS
HONORE COLLATOR ECCLE
SIÆ HVIVS WENCESLAVS

Obr. 53. — 54. Chotíkov. Kostel sv. Kříže. Socha sv. Václava a Jana Křt.

RVDOLFI DE TREWFELS CI-
VIS CONSVLARIS PILSNÆ CVM
DOROTHEA CONIVGE IMPĒSIS
SVIS REFVNDI FECERVNT.

Na třetí straně relief Madonny, na čtvrté hlava andílčí, zvonek, skřížená dvě děla a nápis: M · M · MICHELIN | ME FVDIT.

2. Z r. 1851.

Chrančovice. (Chräntschowitz.)

Schaller IX., 201; Sommer VI., 362; Dunder l. c. 311; Sedláček XIII., 228; Podlaha, Posv. místa II., 294.

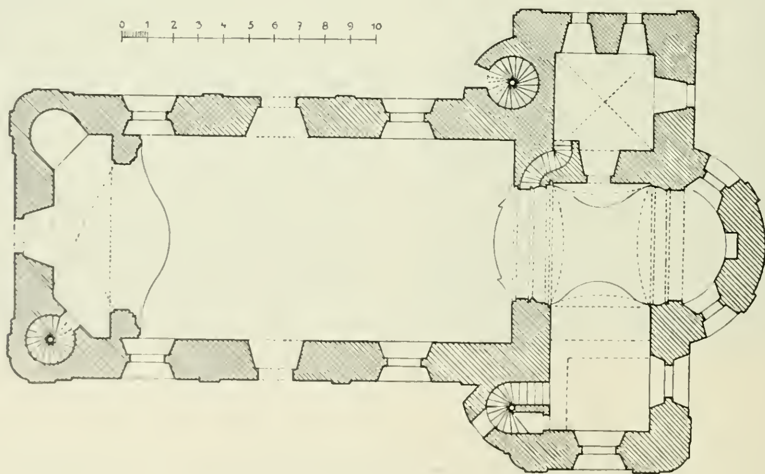
ZÁMEK vystavěl v letech 1794—5 na místě bývalé tvrze rytíř Jan Václav Widersperger z Widerspergu. Jest to prosté, obdélné stavení s mansardou, v přízemí klenuté. Na střeše nová, plechová vížka s novým cymbálem.

Nedaleko zámku zřídil r. 1776 týž šlechtic KAPLIČKU Jana Nepom., obdélnou, s trojbokým štítem v průčelí a vížkou s cibulovitou bání a zvonkem; strop plochý, okna pseudogotická, pozdější. Oltář sloupkový s obrazem Jana Nep., bez ceny umělecké. Zvonek nepřístupný.

Ježná. (Jezdná. Gesna.)

Schaller IX., 115; Sommer VI., 129; Dunder l. c. 124; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1904, čís. 646—8, 1907, čís. 800. Rkp. sbírka topograf. v archivu Musea král. čes. Heslo: Úlice. Na faře: Pamětní kniha od r. 1825. Matriky od r. 1694.

KOSTEL SV. TROJICE (farní) byl farním již ve XIV. století (1352). Dle nápisu na zvoně vyhořel kolem r. 1600. Přestavěn byl r. 1767,

Obr. 55. Ježná. Kostel sv. Trojice. Půdorys.

při čemž věž ponechána ze starší stavby. R. 1907 opraven ve stavbě i zařízení.

Jednolodní, orientovaná barokní budova, s věží a kaplí po stranách kněžiště (obr. 55.). Stěny lisenovány, okna barokně vykrojená

s chambranami, římsa oblomena na skulacených nárožích. Valba tašková, nad kaplí mansarda, na věži plechová cibule s lucernou a bání.

Kněžiště uzavřeno půlkruhem, osvětleno dvěma okny a sklenuto dvěma plackami, jichž cípy nesou sdružené pilastry. Po stranách vedou: na jihu oblouk segmentový do čtvercové kaple, plackou se štukovým zrcadlem sklenuté, na severu pravoúhlý portálek do sakristie, sklenuté hladce křížem v přízemí věže; nad oběma otvírají se oblouky do oratoří, s vypjatými poprsnicemi a přístupné šnekovými schodišti.

Triumfální oblouk polokruhový, s dekorací pilastrů skupených.

Loď obdélná, pokrytá plochým stropem, má tři páry oken a tři portály s pískovcovými rámy. Západní průčelí rozčleněno lisenami, nad portálem okno, v trojúhelném štítě s volutovými křídly po stranách trojkruhové okno a na vrcholu kříž. Uvnitř na stěnách liseny a kolem oken chambrany. Kruchta zděná, na segmentovém oblouku a dvou pilířích se zvlněnou zděnou poprsnicí, podklenutá valeně s výseči. Na stropě malby (v kněžišti Nanebevstoupení P. Ježíše, v lodi evangelisté a narození P. Ježíše) *Jana Herzoga* z Plzně z r. 1854.

Věž hranolová, s kruhovým schodištěm, lisenovaná; v přízemí sakristie s obdélnými okny, v patře široká okna polokruhová, okapní římsa vypíná se nad středy stran polokruhem. Ve zdi k východu zasazeny z pískovce tesané znaky (dva se střelou pošikem na pravo položenou, jeden Ulických z Plešnic), nad nimiž nečitelný nápis: Chro · Rozena z z . . . rozeny leta 1606; celek, 2·89 × 1·32 *m*, orámován kanelovanými pilastry s úzkou hlavicí a římsou; nad tím obdélná deska s nečitelným obšírným nápisem, asi stavby kostela se týkajícím.

Hlavní oltář je sloupová architektura z 1. pol. XIX. stol., s novějším obrazem Korunování P. Marie; po stranách na branách sochy sv. Josefa a Jana Nep.

Postranní oltáře, stejné nástěnné architektury se sloupy, pokryté řezbou akanthů, růžových festonů a listů. Na predelle kartuše s reliefy: (pravý) cesta do Jerusalema, (levý) sv. Josef a příbuzní; v nástavcích: (pravý) srdce s písmeny CHARITAS, (levý) skřížené ruce na aureole; obrazy: oblékání řádového roucha sv. Františka z Alkantary a Sv. František de Paula kráčí s dvěma bratřími po moři; silně zašlé, dobré práce z pol. XVIII. stol.

V kapli oltářík Jana Nep., dobře řezaná skupina andělů, nesoucích Jana do nebe, obklopená řezanými akanthovými rozvilinami s vloženými tílky andělů; nahoře socha Ježíše. 1. pol. XVIII. stol. (Obr. 56.)

Kazatelna a zábradlí v kněžišti jsou jako hlavní oltář z 19. stol.

Varhany s ozdobou rocaillovou.

Křtitelnice pískovcová, čtyřboká se skosenými rohy a pilířky ve voluty zatočenými; kotel oblý s římsou, sokl profilovaný. Víko cínové,

kupolovité, o osmi bocích, na hranách akanthy, v ploše reliefní znak a písmena S · N · Z · D · s letop. 1701.

Stříbrná monstrance rocaillová, silně zlacená, s reliefy Boha otce, sv. Ducha, Jana Nepom. (s nápisem: Beatus silentio) a Ant. z Paduy

Obr. 56. Ježná. Kostel sv. Trojice. Oltář Jana Nepom. v kapli.

(s náp. Beatus eloquia). Na noze relief sv. Josefa a sdružený znak s nápisem: Concordia conjugalis. Na spodu nohy vyryto: Antoniuſ Caroluſ Liber Baro WanZura de Rzechnitz Maria Anna Conjux ejuſ Baroniſſa de Wanzura nata è Liberis Baronibus de Ottenhauſen 1764.

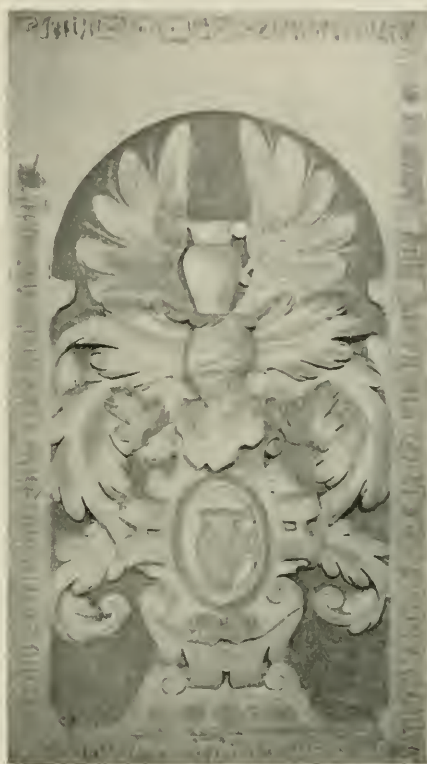
Kalich s týmž nápisem, rocaillový.

M o n s t r a n c e s oválnou nohou, rocaillovou, s dvěma znaky pod korunou. Nodus vásovitý, korona s dvěma kartušemi, pod ní P. Maria pod baldachýnem, nahoře sv. Duch. 2. pol. XVIII. stol.

C i b o r i u m s okrouhlou nohou rocaillovou, kupa se stříbrným pláštíkem s tlačenými rocailly a římsovím, nodus vásovitý, na víčku rocaille.

O b r a z votivní, nákl. Jos. Pertina z r. 1719, bez ceny umělecké.

Obr. 57. — 58. Ježná. Kostel sv. Trojice. Náhrobek čís. 1. a 2.

S o š k a sv. Václava, barokní, ze XVII. století.

S v í c n y: Dva mosazné a tři bronzové, kroužené, dva cínové, trojboké — vše ze XVII. století.

Z v o n y: 1. Vys. 1 *m* v pr. 0·97 *m*. Ucha hladká, u koruny pás akanthů a nápis: (medaillon s poprsím) DVRCH ◈ DAS ◈ FEVER BIN ◈ ICH ◈ GEFLOSEN ◈ CHRISTOF ◈ SCHERB ◈ IN ◈ DER ALTEN ◈ ST ◈ PRAG ◈ HAT ◈ MICH ◈ GOSSEN ◈ 1604 ◈ Na plášti ve vavřínovém věnci relief sv. Trojice, po stranách allegorické figury; nahoře i dole znaky s nápisy: (v levo) VROZENY ◈ PAN ◈ IOZEFF ◈ VLICZKY | Z PLESSNYZ ◈ A NA ◈ VLICZYCH (v pravo) VROZENA ◈ PANY ◈ DOROTA ◈ | VLICZKA Z DRA-

HOBVZY; (v levo) VROZENY ❖ PAN ❖ APOLLON ❖ VLICZKY | Z PLESSNYCZ ❖ A ❖ NA VLICZYCH (v pravo) VROZENA PANY ❖ ANNA | VLICZKA Z MERZETYCZ. Na druhé straně reliefy sv. Václava a dvě allegorické figury a nápis:

LETHA 1604 ❖ V WIGILGI SWATEHO ❖ WACZLA
WA ❖ TENTO ❖ ZWON ❖ GEST ❖ SLYTEY ❖ KECTI ❖ A
K CHWALE ❖ BOZY ❖ K ZADVSSY
FFARY ❖ GEZENSKY.

Na věnci relief Kalvarie a allegorické postavy. Na srdci vyryto: PETER :· | PFROGNER :· 1839 :· 13 · AP :·

2. Vys. a v pr. 0·85 *m.* Na uchách masky, pod korunou ornamenty z listoví, na plášti znak konvářský s písmenami V P (*Václav Perner*) a letop. 1836, naproti relief sv. Trojice. Na srdci vyryto: 1864.

3. Vys. i v pr. 0·60 *m.* Ucha hladká, u koruny: * IOHANNES MATE * IVS MARCVS. Majuskule XV. století. Plášť zcela hladký. Na srdci vyryto: P : P : 1839 (*Peter Pfrogner*).

4. Původní zvon z r. 1738, slitý *V. Pernerem* v Plzni, pukl r. 1840 a byl přelit r. 1849 *Karlem Bellmanem* v Praze.

Náhrobky pískovcové, 1·78 × 0·95 *m*, v lodi zapuštěny do zdi proti sobě: 1. V celé ploše znak (ve štítě kolo), na okraji opis: * leta 1·5·66· Vmrzela gest | Vrozena pani Markyta Vlyczka z zihovecz W sobotu Po na nebe | wzeti Panny Marye a tuto | pochowana Gegizto Dussy Pan Buh Racz milostiw byti. (Obr. 57.)

2. V ploše znak pánů Ulických z Plešnic, opis: Letha ·1·5·52· Vmrzel Vro | zeny Wladyka Pan Sebestyan Vlyczky z Plessnycz Wstrze | do po Swatym W(aczsla) wu | Gehozto Dussy Pan Buh racz milostiw byti. (Obr. 58.)

Hrobka pod sakristií (otevřena 13. září 1907) pokryta žulovou deskou 1·64 × 0·95 *m*; uvnitř prostor 3·18 *m* dl., 2·95 *m* šir. a 2·10 *m* vys., bez schodiště; klenba a podlaha z cihel, stěny z lomového kamene; dřevěné rakve bez nápisu. XVIII. století.

Pečetidlo farní z r. 1804, zhotovené v Praze. Okrouhlé, 0·027 *m* v pr. Sv. Trojice, kolem: SIGILLUM ECCLESIÆ PAROCHIALIS GESNENSIS.

Jivjany. (Jivňany. Gibian.)

Sommer VI., 150; Pam. arch. II., 169; Sedláček l. c. XIII., 112.

TVRZ zde bývala od XIV. století; dosud nepatrné stopy tvrziště.

Juratín. (Guratin.)

KAPLE SV. VAVŘINCE, čtyřboká, s polokruhovým závěrem, krytá plechem a opatřená plechovou vížkou. Strop plochý. Okna čtverečná, vstup segmentem překlenutý. Uvnitř obraz světce na plátně. Zvonek nový. 1. pol. XIX. století.

Kladruby. (Kladrau. Cladrona. Cladruba.)

Schaller IX., 118; Sommer VI., 139; Dunder l. c. 145; Pam. arch. II., 1857, 167; IX., 724; Mitt. Ver. Gesch. der. D. in Böhmen XXXII., 57; Světozor 1874, 526; 1878, 228; Čechy IX., 481; W. Schöft, Die Stadt Kladrau (Mies 1891). Viz i literaturu uvedenou dále při klášteře a při hesle: Stříbro.

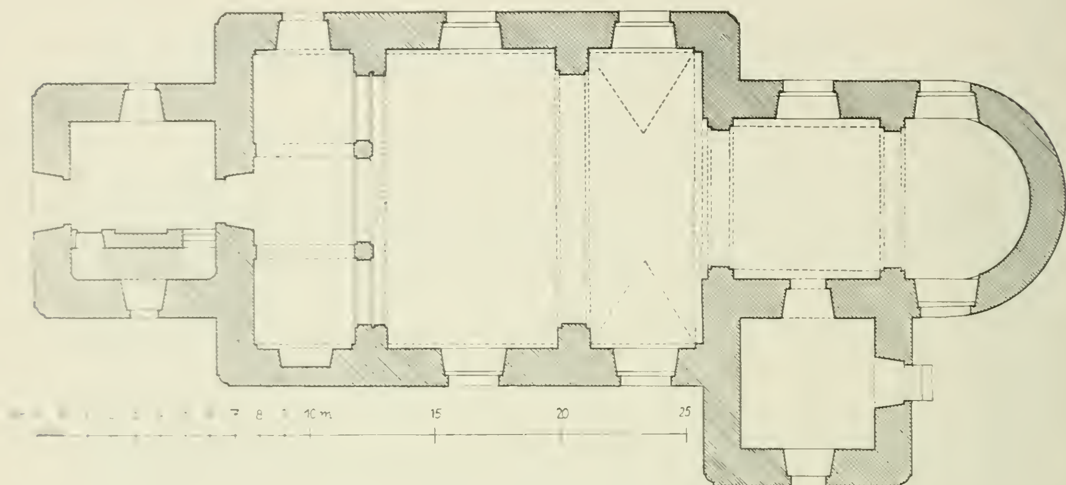
Archiv městský (viz obsah u Schöfta, str. 5.). Na faře: Pamětní kniha od r. 1838. Matriky od r. 1625.

V poloze „na Mlýnovce" kamenná mohyla se zajímavým obsahem (2 kola vozu, ozdobné puklice, laténeská záponka pasu, železné součásti udidel, železný nůž a pěkně ornamentovaná nádoba). Mohyla pochází z pozdní doby „bylanské". Prokopal Dr. Píč. (Pam. arch. XXII., 473.)

První historická zmínka o Kladrubech jest v zakládací listině kláštera r. 1115 a také dějiny tržní vsi, později městečka, jsou spjaty úzce s osudy kláštera. Výnosné trhy a opaty podporovaná německá kolonisace zvětšily ves tolik, že již někdy koncem XIII. nebo počátkem XIV. stol. (určitě před r. 1334) povýšena na městečko. Zdá se, že původní osídlení, okolí nynějšího hřbitova (Staré Kladruby), jež mělo farní kostel sv. Petra, bylo opuštěno a nová osada založena blíže klášteru. R. 1334 mluví se o starých Kladrubech, r. 1352 o novém městečku. Při něm vznikl brzo kostel sv. Jakuba. R. 1380 dovolil král Václav IV. klášteru, aby městečko hradbami opevnil, ale pro odpor Stříbrských milost tu odvolal r. 1382. R. 1421 dobyt klášter Žižkou a městečko také utrpělo. Z pozdějších událostí významné jsou útrapy za války třicetileté a požáry r. 1657 (shořelo 56 domů), r. 1711 (zničil celé město s radnicí, kostelem, farou a pivovarem) a 1843 (shořelo 136 domů ze 178, radnice s registraturou, fara a střecha kostela se sanktusníkem). Po posledním požáru odstraněny z náměstí budovy tu stávavší: radnice, chlebový krám, vojenská strážnice a kolna hasičská a celé městečko přestavěno. R. 1844 dostavěna silnice městem a 1853 začata regulace ulic, 1864—5 vydlážděno náměstí, 1878 vystavěna nová radnice a 1882 opět postaven hřbitovní kostel.

Typ DISPOSICE MĚSTSKÉ jest určitě vyjádřen: při cestě*) vzniklá osada s ulicemi souběžnými s hlavní cestou a několika pojkami příčnými. Asi uprostřed rozšiřuje se po boku cesty nyní zcela volné obdélné náměstí, na němž stojí kostel. Plocha náměstí svažuje se ze dvou třetin šířky k jihu. Ráz budov na zevnějšku patří vesměs až polovici 19. stol. (po požáru 1843) nebo době nové. Číslování domů datuje se od r. 1771.

KOSTEL SV. JAKUBA VĚTŠÍHO (farní) jest připomenut poprvé jako filiálka k staršímu kostelu sv. Petra roku 1396, když při něm

Obr. 59. Kladruby. Kostel sv. Jakuba. Půdorys.

založeno kaplanství. Tyto dotace na kaplany i později obnovovány (1404, cca 1450, 1484). Ve válkách husitských kostel byl poškozen. Z dalších osudů jest známo, že po velikém ohni r. 1711 byl kostel jen nuzně přikryt, ale když se r. 1772 strop probořil, přistoupeno k nové stavbě, jež pečí opata Amanda Streera, částečně ze sbírek a klášterního jmění, r. 1779 ukončena. Současně povýšen kostel na farní a kostel sv. Petra zůstal hřbitovním. Zvony, až na jeden po požáru r. 1711 přelité, byly pověšeny na dřevěnou zvonici, r. 1715 nedaleko kostela vystavěnou. To trvalo do r. 1780, kdy vytaženy zvony na věž kostelní. R. 1784 zrušen hřbitov kolem kostela. Nový požár r. 1843 zničil střechy; na věži od té doby zůstala nízká střecha z nouze, jež teprve r. 1908 byla nahrazena.**)

Jednolodní, barokní, orientovaná budova s mohutnou, nízkou věží v západním průčelí (obr. 59. a 60.). Kryt valbový, na věži nízký stan. Zevnějšek zcela prostý, stěny členěny na kněžišti lisenami, na lodi dvojicemi pilastrů pseudojonských. Nároží skulacena. Kolem oken chambrany, nad

*) Vedla tudy odedávna velice živá silnice z Tachova do Prahy.

**) Mitt. der Zentral-Kommission. 3. Folge. VI., 107.

středními v lodi mimo to polokruhem vypjaté římsy. Na severu portál do lodi s pravoúhlým rámem a dvakráte zlomenou římsou, pod níž palmetta a rozviliny ze štuku; dvéře zvenčí pobity plechem a přepásány pruty

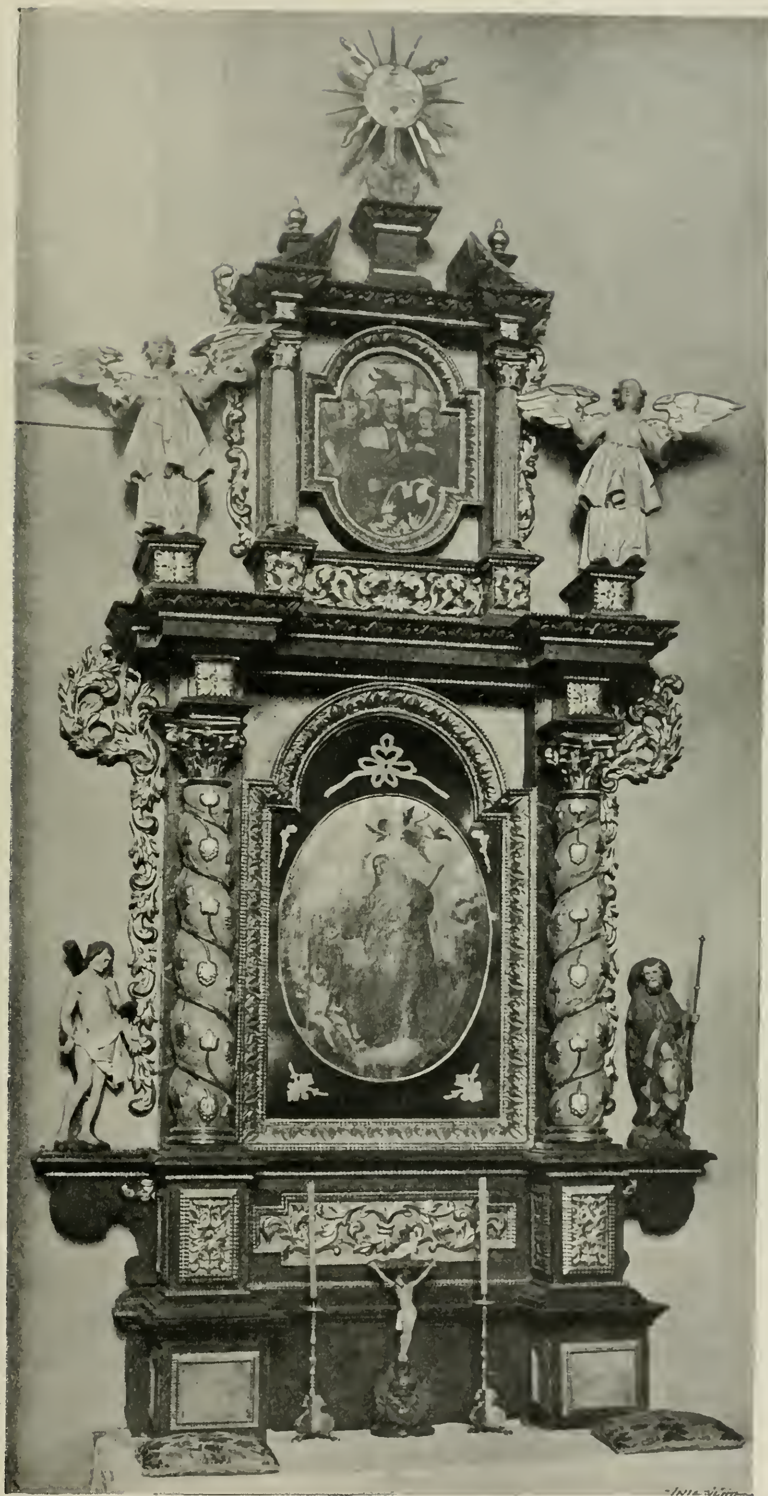

Obr. 60. Kladruby. Kostel sv. Jakuba. Pohled od severozápadu.

s rosettami a kosočtverečnými štítky, zevnitř olištnovány a profilovanými výplněmi ozdobeny. Stěny věže lisenovány a okna obdélná a kruhová ovroubena chambranami. Okapní římsa vystupuje polokruhem nad ciferníky hodin. V západním průčelí nad pískovcovým rámem portálu zlomená a prohnutá římsa, nad tím okno barokně vykrojené s římsou a štukovou

Obr. 61. Kostel sv. Jakuba. Pohled do vnitřku.

Obr. 62. Kladruby. Kostel sv. Jakuba. Postr. oltář sv. Jakuba.

dekorací palmettovou a volutovou, v němž stojí pískovcová socha sv. Jakuba.*) Nad oknem v patře znak kláštera Kladrubského v kartuši.

K n ě ž i š t ě ukončeno segmentovým závěrem a sklenuto konchou a plackou, širší l o ď má tři pole klenbová, z nichž střední plackové širší, postranní valená s výsečí užší. Okna všude barokně vykrojená, na chambraně v kněžišti štuková dekorace z rocaillů a poutnických emblemů sv. Jakuba: na tyči mošna a láhev nebo mušle a kápě, v lodi velké rocaille. Klenba nesena v kněžišti a v koutech lodi u triumfálního oblouku sdruženými pilastry s hlavicemi suše modelovanými a vysokým soklem, na nichž úseky vysokého kládí, v lodi stojí jednoduché, hmotnější pilastry s hlavicemi antikisujícími, nad nimiž plochou římsu nesou drobné konsoly. Pole klenební dělena širokými, neprofilovanými pásy. (Obr. 61.).

Ke kněžišti přiléhá na severu čtvercová s a k r i s t i e, plackou klenutá, s pravoúhlým portálem, pískovcem orámovaným, v jehož klenáku vytesána lilie kláštera Kladrubského, nad ním nástavec s prohnutou římsou a štukovou dekorací. V lodi na západě sklenuta k r u c h t a segmentovým obloukem a dvěma menšími na dva hranolové pilíře, jež jsou dekorovány pilastry s pseudojonskou hlavicí. Střed vydutý, ballustráda řezaná z volutových článků. Podkruchtí sklenuto třemi plackami na plochých pilastrech přízedních; odtud portál pravoúhlý s tepanou přítuhou a klíčními štítky na dveřích vede do podvěžní předsíně, sklenuté plackou; zde výklenek v okně a schodiště na kruchtu.

H l a v n í o l t á ř má skříňovitou tumbu, za ní postaven tabernakl s predellou, hojně oblomované a rocailly pokryté, kolem něho sošky andělů a řezané kartušové reliquiáře, svrchu baldachýn. Na stěně upevněn čtyřmi anděly nesený velký obraz na plátně s vykrajovaným rámem, na němž vyřezána dole velká kartuš a nahoře mřížkovaný a ořímsovaný nástavec. Obraz, přenesený sem ze zrušeného kostela sv. Kříže u Stoda (viz Vrabina) r. 1802, je dobrá práce barokní z pol. XVIII. století; dole nesou dva andělé kartuš s klášterním znakem Chotěšovským, nad tím v zástupu andělů skupina tří Janů: Evangelisty, Křtitele a Nepomuckého, ani hledí do otevřeného nebe, kde na oblacích spočívají andělé a holubice.

Dva p o s t r a n n í o l t á ř e stejné, s širokými mensami, na nichž rocaillové kartuše, novými tabernakly a sochami; na stěně široké rocaillové rámy s mřížkovým nástavcem a soškami andělů. Obrazy současné, z 2. pol. XVIII. století, stejně pojaté: sv. Antonín a sv. František hledí do nebe, odkud se snáší zástup andělů k nim; u nohou andílkové nesou odznaky.

O l t á ř sv. Jakuba sloupový, z 2. pol. XVII. stol. (obr. 62.). Vrtulové sloupky, ovité na dřících révou, s korinthskou hlavicí a na stylobatech s listovou řezbou, nesou po stranách novějšího obrazu oválného (původní byl nahoře barokně vykrojen a měl rámec pokrytý řezbou vavřínových listů) kládí s řezanými akanthy, na němž stojí nástavec s vroubkovanými

*) Stála do r. 1843 na římse proti faře, od r. 1853 umístěna v okně.

sloupky a ornamentovaným kládím; v nástavci vykrojovaný rámec s původním obrazem sv. Václava s dvěma anděly; na kládí úseky římsoví a podstavec s paprskovou monstrancí. Po stranách velkého obrazu sochy sv. Šebestiána a Rocha na konsolách, po bocích nástavce sošky andělů.

Oltář sv. Anny z pol. XVIII. století. Stával do r. 1833 v kapli špitálské. Na stěně nad mramorovou tumbou deska s architektonickým orámováním z umělého mramoru, dole ve voluty, nahoře v římsu zakončená; na volutách sedí andílci, na římse hlavičky andílčí. V ploše stojí barokní zasklená skříň, nahoře zprohýbaná, v ní krucifix posázený polodrahokamy různého druhu a korály; stěna vzadu pokryta mřížkováním. Nad skříní obdélný obraz zasklený, darovaný kolem roku 1700 Matyášem Strakou,**) úředníkem nejv. soudn. dvora ve Vídni; rámec má skleněné lištny, rocailly lemované a nad tím nástavec mušlový, sklem vyložený, s monogramem ANNA; obraz je asi volná kopie vlašského*) originálu XV.—XVI. století a představuje Madonnu s Ježíškem v loktech, za níž prohlubuje se krajina.

Obr. 63. Kladruby. Kostel sv. Jakuba. Kazatelna.

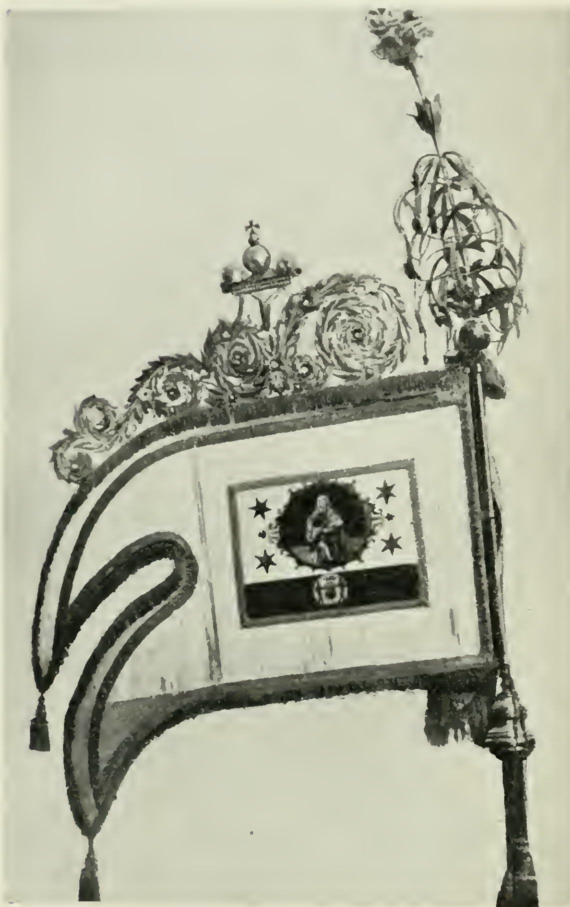
Kazatelna dubová, s visutým, silně vydutým řečništěm, jež dole končí hruškovitě; mimo několik později přidaných zlacených ozdob celá plocha vykládána páskovím, květinovými guirlandami a kartuší s heslem: PRO MEMORIA. Stejně intar-

*) Současně daroval kříž k oltáři sv. Benedikta a reliquiář.

**) Zprávy v literatuře topogr., že na zadní straně obrazu jest značka *Dürerova*, jsou bezpodstatné.

sována stříška, ořímsovaná a zprohýbaná, s nástavcem, řadou andílků a sochou Kristovou. (Obr. 63.)

Varhany byly sem přeneseny r. 1802 ze zrušeného kostela sv. Kříže u Stoda (viz heslo Vrabina); v předu v ballustrádě malý korpus s řezbou rocaillu a empirovým guirlandem na spodku, v pozadí pětidílná skříň ořímsovaná, s řezbou rocaillů, andílky a vásou.

Obr. 64. Kladruby. Kostel sv. Jakuba. Prapor cechu mlynářů a ševců z 1. pol. 19. stol.

Zpovědnice novější, s hrubou řezbou ovoce na přední straně.

Z lavic dvě barokní, dubové, řezané a vykládané.

Křtitelnice barokní, řezaná ze dřeva; ucha složena ze dvou volut rocaillových, svršek šestiboký a sošky nové.

Kalvarie ze dřeva řezaná, ve skutečné velikosti, barokní, z polovice XVIII. století. Původně stávala v konventu klášterním, odtud po zrušení roku 1786 přenesena do kaple starého špitálu a po jeho zboření roku 1833 sem.

Po stranách hlavního oltáře stojí barokní sochy sv. Theresie a Kateřiny, Elišky a Ludmily, v životní velikosti.

V předsíni pod věží velká socha Kristova, u sloupu ukovaného, z pískovce, barokní, bez umělecké ceny.

Křížová cesta asi z let 1860tých. V sakristii obraz sv. Anny a P. Marie, barokní, v řezaném rámečku z růží a akanthů. Ve věži obraz na plátně, z 2. pol. XVIII. století, asi původní oltářní: sv. Jakub pase dobytek, shora snáší se anděl s odznaky biskupskými, v pozadí dává sv. Martin plášť žebrákovi.

Kalich z poč. XIX. stol. Noha šestidílná, zvlněná, pokrytá tepaným ovocem a římsovím, na pláštíku rocaille a ovoce.

Reliquiář: 1. Barokní, z pol. XVIII. století. Oválná skřínka na noze v půdorysu oválné, rámeček kartušový.

2. Z poč. XIX. století, srdčitý.

Věčná lampa plechová, z poč. 19. stol., ověšená vavřínovými guirlandami s rosettami. Lustr skleněný v lodi, koupený r. 1850 ze Smržovky (starý při požáru 1843 spadl).

Dvě raménka na svíčky, barokní, ze železa kutá, 0·225 *m* dl., s volutovou kostrou a listovou dekorací, se stopami původního zlacení. Nyní uložena v Měst. prům. museu v Plzni.

V lodi zavěšeny čtyři cechovní korouhve z 1. pol. XIX. stol., vykrojované v předu a nesené na žerdi železným raménkem s ozdobou ze spirál a lístků plechových, stříbrných a kyticí, pod korunou. Obrazy patronů cechu a výjevů legendárních, olejem malované, zcela obnovené, pod nimi obšírné nápisy. Korouhev cechu krejčovského a kovářského (obnovena 1907), z r. 1832, mlynářů a ševců (opravena 1882) bez letopočtu. (Obr. 64.)

Zvony: 1. Vys. 1·16 *m*, v pr. 1·36 *m*. Ucha hladká (zdá se, že nová), u koruny: + A FVLGVRE ET TEMPESTATE LIBERA NOS DOMINE IESV CHRISTE | + IOHANNES PERNER GOS MICH IN PILSEN · 1 · 7 · 15 · Pod tím opakuje se široký ornament z rozvilin a ovoce. Na plášti ve vavřínovém oválu relief sv. Jakuba, pod ním hlava andílčí a nápis:

HERR IACOB GOLDSCHMITD
PVRGER DER STAT KLADRAV
HAT MICH ZV EHREN DES H:
IACOBI RENOVIREN LASEN.

Naproti relief krucifixu, po stranách sv. Václava a Floriána, pod tím kruhový medaillon se znakem městským a opisem: SIGILLVM · CIVITATIS ❀ CLADRVBENSIS · 1714. Věnec hladký.

2. Původní přelit r. 1715 nákladem téhož Jak. Goldschmidta a přelit znovu r. 1872 (kopie dle starého) nákladem obce od *Anny, dcery Karla Bellmanna*.

3. Slit nákladem obce r. 1881.

4. Vys. 0·43 *m*, v pr. 0·45 *m*. Ucha hladká, u koruny: + IOHANN GEORG IORDANN GOSS MICH IN EGER 1746. Nad nápisem řada stojatých akanthů, pod ním opakuje se rostlinný ornament s hlavou andílčí. Na plášti reliefy Jana Nepom. a druhý nezřetelný. Na věnci nápis: IOANNES NAGEBIRT SVSANA NAGERIRTIN PVRGER VND PFLASTERER.

5.—6. Cymbály novější, bez nápisu.

KOSTEL SV. PETRA (hřbitovní) býval ve „Starých Kladrubech" farním a zůstal jím i pro nově založenou osadu až do r. 1779. Poprvé jest připomenut jako farní k r. 1344, ale stával již asi ve XIII. století. Byl

gotický, s věží, na níž měl obydlí hlásný, a stával na západním konci nynějšího hřbitova. Když r. 1779 fara přenesena k novému kostelu sv. Jakuba, zavřen zcela r. 1783 a r. 1796 zbořen. Z jeho zdiva vystaven r. 1808 pivovar v městě. Nynější kostel pseudogotický postaven v letech 1882—1884. Obraz na oltáři maloval *Ant. Ebert* z Vídně, dva zvony z r. 1883 a 1887 lil *Petr Hilzer* ve Víd. Novém Městě.

RADNICE původní, ranně barokní stavba s šindelovou střechou a vížkou se zvonkem, stála na náměstí, jen asi 8 *m* vzdálena od hlav. vchodu do kostela. V přízemí byla školní světnice a dřevník, v patře předsíň, depositář, kancelář a zasedací síň; byt učitelův a druhá učebna byly v přístavku. Radnice shořela r. 1843 a nová vystavěna až r. 1878 na místě domu čís. 85 a (také r. 1843 spálených) masných krámů. Stavěl *Jos. Erler* z Tachova.

V archivu městském*) řada listin (25 originálů pergamenových i papírových) s pečetmi opatů kláštera Kladrubského (od r. 1334, 1389, 1449, 1484, 1584, 1628), konventu (z r. 1334, 1441, 1494, 1628), obecní (z r. 1462), krále Vladislava (z r. 1490) atd. Na vazbě register špitálních z let 1566—1615 vytlačeny v reliefu podoby Husova, Lutherova, Melanchthonova a Erasma Rotterdamského. (Viz Mitt. Ver. f. Gesch. d. D. in Böhmen XXXI, 53; XXXIII, 172; XXXIV, 248).

Na radnici byl uložen prapor bývalé městské gardy z r. 1742, na němž mimo znak městský byl namalován výjev bitevní, patron, sv. Jakub, a nápis: CIVITAS CLADRVB HOC IVSSV REGINÆ ET FIDELITATIS POSVIT SVE PROTECTIONE SANCTI IACOBI. Shořel r. 1843.

Pečetidlo stříbrné, 0·035 *m* v průměru, s křížem ve štítě, u něho stojí postava zbrojnoše a opisem: SIGIL · IVDIC · CLADRVB. XVII. stol.

ŠPITÁL byl v městě ode dávna; r. 1833 zbořena stará budova a do r. 1835 postavena nynější od stavitele *Michala Mrazíka* (Mrasick) z Kladrub. Z bývalé kaple přenesen oltář sv. Anny a sousoší Kalvarie (do zrušení kláštera v konventu) do farního kostela. Nad vchodem nápis na mramorové desce: CIVIBUS CLADROVIENSIBUS ANNIS ET FORTUNA MISERE FRACTIS PIUM HOC AC PLACIDUM REFUGIUM PARAVIT SUMMI TRIBUNALIS IUDEX CANDIDISSIMUS IOANNES NEPOMUCENUS SCHEPPEL.

PIVOVAR byl vystavěn r. 1808 z materiálu zbořeného kostela sv. Petra a r. 1843 po požáru zcela přestavěn.

Na náměstí u kašny stojí STATUE P. MARIE. Původně byla u vchodu kostelního, po požáru r. 1843 přenesena blíže k pivovaru a posta-

*) V historickém museu města Plzně jest uložena cechovní ferule Kladrubská z XVIII. století.

vena na nový sokl, r. 1853 znovu opravena a dána na nynější místo. Na dvou schodech stojí dvojitý stylobat, spodní původní, s širokou římsou, vrchní novější a užší; dřík čtyřboký s reliefy nástrojů umučení po celé ploše: kalich, meč, žebřík, kleště s kladivem, konvice, veraikon, halapartna a ježek, provaz a kostky, kohout na sloupu, metla a důtky, pochodeň, košile, houba a kopí, trnová koruna a kříž. Svrchu stojí socha P. Marie s mečem v prsou, rukama sepjatýma a hvězdami kol hlavy. Na spodním stylobatu monogram IHS, tři hřeby, kladivo a lžíce zednická a písmena: M Z A Z. Na druhé straně prázdný výklenek a rytý nápis:

Ao 1701.
Mit Allen Trost Hier
Ewig Segne,
Zur Einigkeit: Iesu
Treu, Lieb, Ehr,
Regne. (Obr. 65.)

Obr. 65. Kladruby. Statue P. Marie na náměstí.

U cesty do Stříbra vedoucí KAPLE P. MARIE, barokní, z 1. pol. XVIII. století. V půdorysu čtyřboká, se segmentovým závěrem a vyhloubenými nárožími, krytá taškovou valbou. Stěny hladké, s několika lisenami a těžkým okapem. Průčelí s polokruhovým portálkem, nad ním prázdný výklenek a trojúhelný štítek v římsoví; nad okapem attika s pískovcovou pyramidou a kulí. Po stranách oválná okénka. Uvnitř kupole s bezcennou malbou zobrazující korunování P. Marie a malovaný baldachýn nad oltářním výklenkem se soškou Kladrubské Madonny. Po stranách ve výklencích sošky sv. Václava a Víta. Nade dveřmi tepaný železný světlík z plastického listoví ve voluty zatočeného.

Na cestě do Brodu vedoucí KAPLIČKA P. MARIE zděná, valeně sklenutá, s polokruhovým závěrem a předsíňkou, na dvou hranolových pilířích polokruhy otevřenou a plackou sklenutou. V předu prohnutý štítek s nikou. 2. pol. XVIII. nebo poč. XIX. století.

Na konci ulice k mlýnu (Mühlhöfener Gasse) pískovcový KŘÍŽ, postavený prý na památku požáru r. 1711.

KLÁŠTER BENEDIKTINSKÝ S KOSTELEM NANEBEVZETÍ P. MARIE.

Archivalia: Listiny klášterní z let 1404—1719 v c. k. univ. bibl. v Praze. (Jungmann, Historie V., č. 431 a Dr. A. Schubert, Urkunden-Regesten der aufgeh. Klöster Böhmens (1901) 74—7, 248.) V archivu Broumovského kláštera rukopis Chronologia seu ortus et progressus monasterii Cladrubensis.*) Na faře v Damnově nekrolog klášterní ze XVI. století a rukopis s tit. Sex saeculorum Ilias seu Memorabilia coenobii Benedictino-Cladrubiensis (až do r. 1761 dovedeno opatem Mik. Sexstetterem).

Literatura: C. Rob. Köpl, Abtei Kladrau. (Pilsen 1863); W. Mayer, Die Marienkirche des ehem. Benediktinerstiftes Kladrau (Mies 1894); Mitt. des Ver. G. D. in Böhmen XXXVI., 428, XXXIX., 356; Mitt. Zentral-Komm. I., 245 XVII., Neue Folge IV. a V.; Pam. Arch. XXIII., 121; Method 1881, 39, 1895, 85; Grueber, Die Kunst des Mittelalters I., 26; Atlas kirchl. Denkmäler des Mittelalters im österr. Kaiserstaate (Wien 1872) tab. 91. č. 10.; Braniš, Dějiny umění I., 57; Neuwirth, Gesch. der christl. Kunst 71; Lehner, Dějiny I., 72, II., 293; Schmerber, Beitr. zur Gesch. der Familie Dienzenhofer 39, 48; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1905, č. 660—662 a 1906, č. 716—720; W. Mayer v Neuer Prager Kalender 1891; A. Sedláček, Histor. slovník 410.

Na tit. listě VI. dílu Sommerovy Topografie rytina Rybičkova dle C. Würbse. U Köpla rytina M. Körnera dle předlohy z roku 1774., neobratné. Západní průčelí chrámu v Světem čes. letem č. 491.

I. Dějiny kláštera.

Založení kláštera Svatoplukem spadá do r. 1108 (dle pověsti byl Svatopluk již r. 1109 v kostele klášterním pohřben), ale listina zakládací dána a klášter vysazen teprve Vladislavem r. 1115. Založen kostel P. Marie a Vladislav tu pochován r. 1125. Není známo, z kterého kláštera událo se osazení, ale později pokoušeli se po třikráte o získání Kladrub mniši z kláštera Zwiefalten a to dvakráte marně. Tehdy nebyl vystavěn klášter s kostelem úplně, a teprve svěcení r. 1233 za opata Reinhera**) v přítomnosti Václava I. vykonané (dle Lehnera druhé svěcení, po přestavbě) je datem dokončení staveb klášterních. Klášter vzrůstal až do válek husitských neustále, takže mu ve XIV. století patřilo město Kladruby, dva městyse, 3 proboštství a 128 vesnic.***) Za opata Martina Bubna Žižka r. 1421 přitáhl do Plzeňska; mniši utekli se do Bavor do Řezna a klášter po krátké obraně dobyt a odevzdán Petru Zmrzlíkovi ze Svojšína. Ale klášter byl brzo z moci husitské vybaven a za čas, za opata Jana (1486—1504), přikročeno k opravě kostela. Z té doby víme, že měl kostel

*) Kronikář Zbraslavský (Fontes rerum bohem. VIII., 107 a zvl. otisk) měl ještě před sebou rukopis starší kroniky kladrubské.

**) Z téhož roku jest zachována nejstarší pečeť opata a konventu na listině v dvorním c. k. archivu ve Vídni (Mitt. Ver. Gesch. D. in B. XII., 72.).

***) Jak rychle však se klášter ke konci XIV. stol. zadlužil, vidíme ze zprávy, že opat Werner prosí r. 1399 krále Václava, aby směl prodati stříbrnou monstranci a puklý zvon na úhradu dluhů.

vedle hlavního sedm oltářů: P. Marie, sv. Apolináře, 14 pomocníků, sv. apoštolů, Petra a Pavla, Anny, Šebestiána a sv. Kříže a kapli Všech svatých [od r. 1238 zmín.] s 3 oltáři: P. Marie, sv. Uršuly a Benedikta; snad jest tato bývalá kaple nyní hrobka knížecí na jižní straně kostela. V ten čas také daroval kostelu Jindřich ze Švamberka a na Zvíkově ornát (Č. Mus., roč. 81, 225). Vysvěcení kostela vykonal r. 1504 biskup světící Peter von Krafft z Řezna. R. 1526 odkázal Vilém soukeník v Plzni 30 kop na tabulový oltář do kaple Všech S atých (Strnad, Listář II., 755.) Klášterní budovy byly opraveny až za opata Jana IV. r. 1547, ale brzo na to utrpěly nových škod r. 1557 od franckých vojáků a r. 1590 vyhořely do základu. Tehdejší opat Vít Hifftl*) záhy dovedl klášter znovuzříditi a také kostel opatřil novým zvonem, kalichy a drahými paramenty. R. 1620 vypleněn klášter německým vojskem a 1645 a 1648 též poškozen značně. Po těchto nehodách se klášter přízní panovníků zase vzmohl, ale majetku a slávy ze XIV. stol. nedosáhl již nikdy. R. 1653 byl otevřen hrob Vladislavův a ostatky přeneseny do nového hrobu u oltáře sv. Kříže; provedl to opat Matěj Romanus Platzer, jenž do r. 1680 zřídil novou sakristii s hrobkou**) a již r. 1664 přistoupil k přestavbě starého konventu (nynějšího opatství), jenž od požáru r. 1590 částečně byl v zřícenině, a zdvihl na rozích hranaté věže; dokončení stavby provedl až nástupce jeho Celestin Mendl do r. 1670.***) Za opata Tobiáše Hohmanna (1689 až 1707) vážil kostelní poklad 148 liber stříbra.

Úplnou přestavbu klášterního chrámu provedl opat Maurus Finzgut, (1701—1729), neobyčejně energický a pilný. Stavba padá do let 1712—1726 a byla provedena dle návrhů architekta *Giov. Santiniho* z Prahy. Malby nástěnné provedl do roku 1726 *Kosmas Damian Assam* z Mnichova.†) Kámen se lámal v Chotíkovských lomech (ročně za 60 zl.). Náklad celkový asi 150.000 zl., za některé práce, na něž účty vystavené zbyly v archivu, dáno: architekt 13.000, kameníci 17.000, sochař 1150, štafír 4000, varhanář v Lokti 4150, zlacení koruny a měď 1800 zl. Základní kámen položen dne 3. června r. 1712 v severozápadním rohu průčelí lodního; chór uzavřen zatímní zdí. Ačkoliv pracovali z počátku jen 4 zedníci, bylo západní průčelí již r. 1716 hotovo a nad portálem dne 14. srpna postavena do výklenku socha P. Marie. Pak sneseny věže, které stály na koncích (nebo spíše v koutech mezi chorem a lodí) příčné lodi a měly zděné jehlanové střechy, a vztýčena kupole. Pak přenesen pod kupoli dne 14. ledna r. 1718 hlavní oltář a počalo bourání absid. Do r. 1726 bylo nové kněžiště

---

*) Za jeho mládí byl nalezen v zazděné skrýši zlatý oltář s drahokamy, monstrance, opatská hůl a infule s pokladnicí, schované asi před válkou.

**) První v ní pochován dne 4./2. 1680 P. Martin Damiani z Prahy. Také laikové, klášteru blízcí, tu byli pochováváni, ku př. medicus Dr. Joh. Zeidler († 1775); chronogram na jeho rakvi viz u G. Schmidta, Eine Mieser Kronik, 66.

***) Při pokrývání a natírání střechy na jihozápad. věži spadli a zabili se klempíř z Plzně a malíř (laik) *Prokop Wersch* z Tachova.

†) Po skončení prací přijal jej opat i s chotí do bratrstva klášterního, začež se odvděčil malíř věnováním zlaceného kalichu pro kostel.

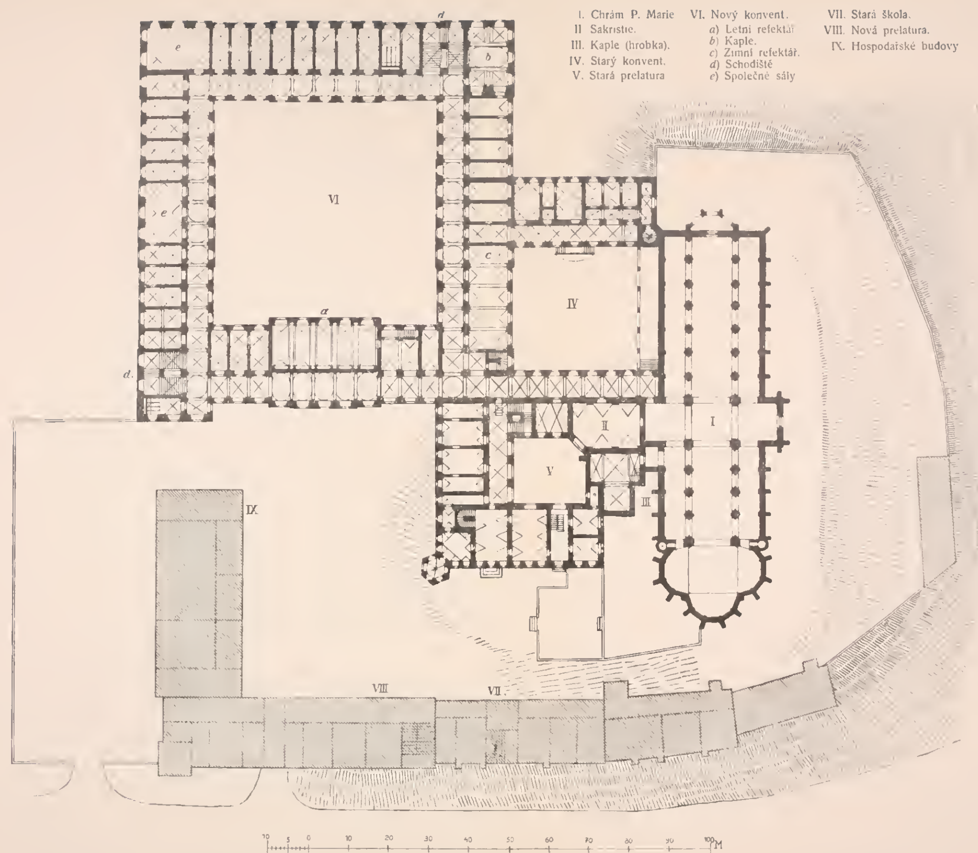
dokončeno a 15. září postavena socha P. Marie na nový hlavní oltář, načež dne 15. prosince kostel slavnostně vysvěcen. Po čas stavby byly ponechány ostatky Vladislavovy v hrobce, načež r. 1728, dne 12. dubna, přeneseny pod mramorový náhrobek na evangelní stranu do kněžiště. Opat Maurus zamýšlel ještě za svého života novostavbu konventu,*) zejména když r. 1728 oheň strávil střechy opatství i starého konventu, ale vystavěna jen část. Za opata Josefa Siebra, jenž obdržel nádherný pontifikální ornát darem od hraběnky z Sinzendorfu v Plané, přivezeny r. 1731 z Prahy ostatky sv. Victoriana a Aurelie.**) Do kostela mimo to za něho pořízeno mnoho stříbrného nářadí, mezi jiným 18 svícnů a zlatý kalich (3 lib. 12 lotů). Na novostavbě konventu, jejíž návrh se připisuje *Kiliánu Dienzenhoferovi* (Santini zemřel r. 1723 a proto asi Maurus vyhledal nového architekta), změnil Sieber půdorysné založení ve čtvercové; r. 1739 byla severní a jižní křídlo hotova a 13. července sem uvedeni mniši. Za opata Amanda Streera (1756—1783) koupeno r. 1775 ze zrušené koleje Klementinské za 1800 zl. 109 obrazů, většinou Raabem malovaných, 4 lokte do čtverce, a pověšeny v ambitech zatím zcela dohotoveného konventu; 33 kusů bylo ze života Kristova, 44 z příběhů apoštolských a 30 kusů ze života církevních otců. Do kostela postavil opat oltáře sv. Magdaleny a Scholastiky za 5200 zl. a sv. Viktoriana, Aurelia a Jucunda za 7000 zl. prací sochaře pražského *F. Eignera* v letech 1776—78. R. 1782 koupil opat ze zrušeného kláštera Chotěšovského nové lavice kapitulní za 50 zl. a postavil je do nového sálu kapitulního.

R. 1785 byl klášter zrušen a mniši, jichž tehdy bylo 50 kněží a 2 klerikové, jej opustili 7. dubna 1786; klášter měl panství Kladruby s 22 osadami, 7 dvory, 6 mlýny a hojnými lesy, panství Čeminy se 13 osadami, 5 dvory a 2 mlýny a panství Přeštice s 3 osadami, 3 dvory a mlýnem, dále 81.048 zl. na hotovosti, 177.334 zl. na kapitále a 8.902 zl. na dluzích; 26 křížů náprsních s drahokamy, řetízky a prsteny a stolní stříbro odhadnuto na 25.000 zl., kostelní stříbro (kalichy, monstrance, kříže, berly opatské, vše s drahokamy, emailem a perlami) a paramenta (136 ornátů, 10 infulí) oceněno na 44.500 zl.***) Kostel byl zavřen a jmění dáno náboženskému fondu. Nábytek a všecko zařízení jednak prodáno, jednak přeneseno jinam. Tak dány varhany menší do Skapců, dva oltáře a kazatelna z r. 1724 do Ošelína, oltář sv. Anny a sousoší Kalvarie do špitální kaple v Kladrubech (str. 97 a 100), velký zvon z konce XVI. století prodán r. 1795, neznámo kam, za 1020 zl., Raabovy obrazy za 300 zl. do kláštera ve Valdsasích r. 1795 (odkud se po jeho zrušení r. 1803 dostaly do Amberku),

*) Měl býti založen do trojúhelníku, ale zatím začata jen strana průčelní a dovedena do 1. patra. Zdá se, i že novostavba prelatury začata v této době, ale že pro nějakou neznámou příčinu zastavena.

**) Byly neseny ve veliké slávě v processí z města čtyřmi slavnostními branami do kostela a dány do oltářů v lodi.

***) Bílek, Statky klášterů, 180.

Tab. VI Kladruby. Půdorys kláštera s kostelem a dvorem.

lavice ze sálu kapitulního do synagogy v Nov. Sedlištích u Tachova. Archiv odevzdán do stát. archivu ve Vídni, knihovna*) z části do dvorní knihovny vídeňské a do univ. knihovny pražské, ale mnoho též ztraceno.

R. 1798 zřízena z konventu vojenská nemocnice a na čas přebývali tu také mniši trapisté, z Francie vyhnaní, v letech 1802—1818 byly tu kasárny. R. 1807 uhodilo do kupole, při čemž kříž na koruně byl rozpoltěn a blesk poškodil oltáře sv. Benedikta a Maura. R. 1815 zřízena při kostele expositura. R. 1818 proměněny kasárny v invalidovnu, ale již r. 1825 prodáno celé panství s klášterem knížeti Alfredu Windischgrätzovi z Aremberka za 275.500 zl. R. 1843 při větru spadlo mnoho fiál na kostele a zničena krásná alej topolů od kláštera k městu. R. 1864 změněn klášter v pivovar, v letech 1874—86 přestavěna hrobka klášterní u kostela v knížecí. R. 1874 zřízena při kostele fara. R. 1876 shořely střechy na konventu a nahrazeny lepenkovými, r. 1908 vyhořela střecha od blesku nad sladovnou, ale kostel uchráněn.

II. Popis kláštera (zámku) s kostelem.

a) DISPOSICE BUDOV A JICH SLOHOVÝ RÁZ.

Klášter jest situován na jih od města, na návrší nad říčkou Úhlavou, jež spadá k východu a severu dosti příkře do údolí, kdežto na jihu a západě přechází v plochý terrain (obr. 66.). Patří k části osady, mající jméno G i b a c h t; silnice Horšovotýnská a Plzeňská vede z města podél svahu východního ke klášteru a odtud dále k jihu a východu. Na nejvyšším bodě leží a silhouettu určuje chrám, jehož podélná strana severní je obrácena k městu a jíž dominuje kupole nad středem. K dojmu přispívá nejen mohutnost stavby, ale i krásná barva pískovcových kvádrů, z něhož je chrám zbudován a hojnost zeleně v pozadí i po stranách.

Obr. 66. Kladruby. Klášter. Celková disposice.

Kolem nynějšího nádvoří, k severu a východu stoupajícího, rozloženy jsou budovy různého stáří (tab. VI). Nejstarší část, kam asi také původní založení klášterní lze klásti, je k o s t e l P a n n y M a r i e a starý k o n v e n t s p r e l a t u r o u, na nichž dosud se v půdorysu jeví středověké založení. Časově jeví se nynější stav tak, že k pozdně románskému kostelu z počátku

*) Z rukopisů jsou tu dva latinské (Truhlář, Catal. codicum, čís. 2525 a 2801) a česká bible z XV. stol., pergam. a krásně illuminovaná, již daroval r. 1706 cís. rada J. Kr. Bořek klášteru. (Truhlář, Katal. čes. rkp. č. 29. Pam. arch. XIII., 362.) Na knihách je dvojí super-exlibris: v oválním kartušovém terči lilie, nad ním andílčí hlava, mitra a opatské berly, nahoře A S A C (Amandus Streer, abbas Cladr.), dole 1766 (J. E m l e r, Několik ex libris pražské univ. knihovny v Čas. Společ. přátel starož. čes. v Praze XV., 85, ill. 17, Haslik, Gesch. der Univ.-Bibl. 81).

XIII. st., na poč. XVIII. st. barokně v pseudogotických formách přestavěnému, přiléhá na jihu gotická, v XVII. a XIX. století přestavěná hrobka, sakristie, prelatura a starý konvent (z části odbouraný) z 3. čtvrti XVII. století. Tento komplex budov jest dokonale uzavřený a objímá dva dvory, rajský v konventu, jenž byl kdysi zahradou a nepravidelné nádvoří v prelatuře. K tomuto komplexu přiléhá na jihu ohromná kvadratura nového konventu z 1. pol. XVIII. století, obrácená průčelím k východu a na klesajícím terrainu položená; nedokončený risalit boční na façádě východní a střední na façádě severní nasvědčují, že starý konvent a prelatura měly býti odbourány a s kostelem že měla konvent spojovati chodba, také z 1. pol. XVIII. st., tvořící pokračování ambitu ve východním křídle konventním. Nádvoří hlavní je konečně na východě ohraničeno novou, nedokončenou prelaturou z poč. XVIII. století, s hlavní branou klášterní, dvěma budovami podélnými ze XVII. století, v nichž bývala klášterní škola a budovou mladší (nyní schodiště); v pravém úhlu přiléhá k tomuto komplexu ještě budova stájí. Ostatní přístavby a úpravy, zejména na dvoře staré prelatury a nového konventu, pocházejí z adaptace na pivovar.

Kolem nového konventu na jihu a západě býval příkop, který je nyní částečně proměněn v zahradu; okolí kostela je upraveno v terassu a v novějším čase osázeno stromy. Budova školy podchycena na svahu mohutnými opěráky.

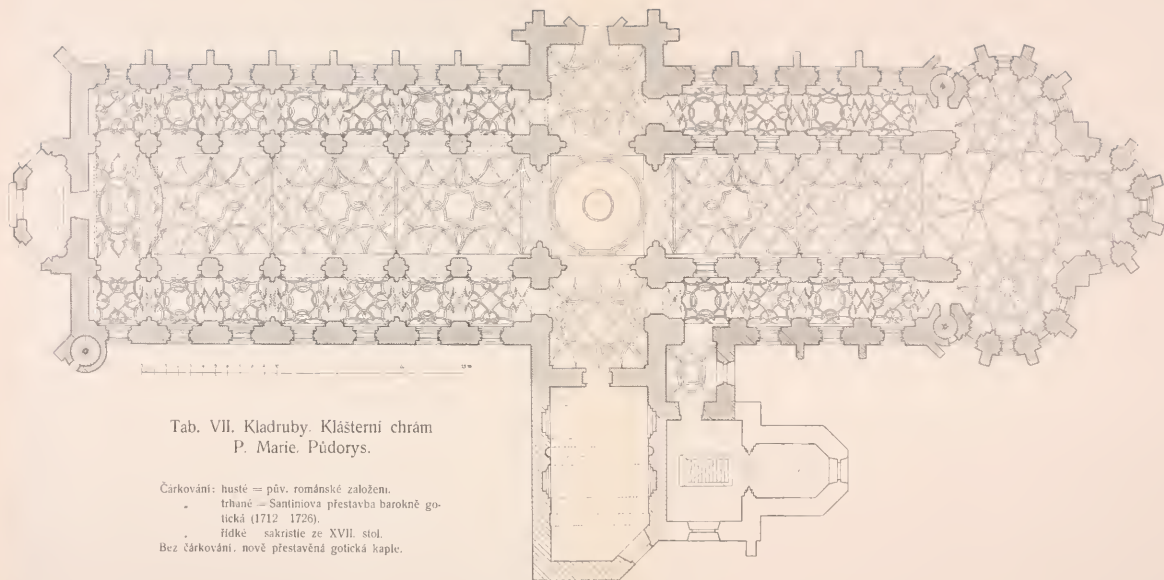
b) KOSTEL P. MARIE (farní).

1. Budova s přístavky (sakristií a hrobkou).

Románská, třílodní basilika s křížovou lodí a původně s dvěma věžemi na bocích této lodi, sgotisovaná v barokní době, zbavená věží, rozšířená o trojdílné kněžiště polygonální a opatřená kupolí nad křížením lodí. (Tab. VII.)

Z románské stavby mimo půdorys zbylo zdivo ve všech lodích i choru; pokud lze stopovati na nezakrytých částech, svědčí o románském původu zdiva jeho složení na sev. lodi z drobných, dobře vrstvených pískovcových kvádříků, nepravidelné vázání v barokní době přistavěných opěráků a rozšířených oken, zbytky původních kleneb křížových (bez žeber) nad postranními loďmi a konečně zachovaná část obloučkového podřímsí se zubořezem na styku jižní bokové lodi s křížovou. Tato románská stavba měla asi tam, kde nyní končí chor, tři absidy jako zakončení lodí a na západním průčelí podle pravidelného systemu byla asi o jedno klenbové pole delší.*) Úprava pilířů lodních svědčí, že asi celý prostor byl překlenut křížově, což neodporuje době dokončení chrámu v 1. pol. XIII. stol. Jaké vlivy měla na kostel pozdější století, nelze stopovati, protože vše setřela přestavba Santiniova.

*) Na půdě bočních lodí dobře lze stopovati, jak se váže baroknĕgotické západní průčelí se starým zdivem.

Tab. VII. Kladruby. Klášterní chrám P. Marie. Půdorys.

Čárkování: husté = pův. románské založení.
" trhané = Santiniova přestavba barokně gotická (1712–1726).
" řídké – sakristie ze XVII. stol.
Bez čárkování: nově přestavěná gotická kaple.

Obr. 67. Kladruby. Klášterní chrám P. Marie. Portál v příční lodi.

Barokní sgotisování chrámu změnilo zejména na zevnějšku charakter chrámu jako stavby románské, takže činí z dálky — mimo kupoli — dojem gotického díla. Přikomponování trojdílného kněžiště, provedení opěrného systemu všude — až na, zrakům ukrytou, část jižní lodi — a rozšíření oken v hrotitá je obratná fikce barokního dekorateura, provedení kupole pak a úprava vnitřku dílo pravého architekta, umělce.

nějšek (ab. VIII.)

Stěny chrámu zvenčí jsou hladce přitesány; dole obíhá kolem celé budovy sokl bez profilu, v mezioknί a na nárožích opěráky*) o jednom až třech ústupcích s vyžlabenými římsami a trojúhelnými štítky na kosině. Pod 90 hrotitými okny bez kružeb vyžlabené římsy; ostění buď jen sko ena, nebo vyžlabena, někde ještě na hraně profilovaná. Hlavní římsa na postranních lodích prostě vyžlabena, na hlavní a kněžišti bohatěji profilována. Valby taškové. Na koncích bočních lodí na východě vyzděna schodiště vřetenová, s oválnými okénky; jich pokračování nad střechou bočních lodí vestaveno do koutů kněžiště a ch ru a prolomeno jediným hrotitým oknem zaskleným, s ochrannou sítí.

Západní průčelí má v přízemí v hlavní ose portál převýšený, hrotitý, profilovaný oblými články; před ním předsíň trojboká (z šestiúhelníka), valeně sklenutá a otevřená třemi hrotitými oblouky na hranolových pilířích, na nichž jsou lípány pilířky s fiálami; v bocích po stranách portálu vyklenky; svršek předsíně sešikmen, s plnou zděnou poprsnicí (v ní nový letopočet 1726), pod níž trčí dva lví chrliči. Do bočních lodí vedou po stranách portálu hrotitá okna; nad nimi vyzděny trojúhelné štíty s trojlistými otvory, přes ně od diagonálních, nárožních opěráků pnou se k hlavní lodi opěrné, ploché oblouky s visutými akanthy a fiálami. Nad předsíňkou velké okno hrotité do hlavní lodi, po jeho stranách velké fiály s opěrnými oblouky a monogramy ze železa (MÆ a MR) ve vrcholu. Hlavní římsu prostupují od dola po stranách hlavní lodi postavené opěráky s fiálami; nad římsou hmotný nástavec s výklenkem hrotitým, na němž profilující pruty se prostupují a v němž stojí velká socha P. Marie se svatozáří; po stranách nástavce pilířky na koso postavené, spojené svrchu segmentovým obloukem s dekorací visutých akanthů; na oblouku na konsole stojí železný benediktinský kříž s počátečnými písmeny devi y; po stranách prolamovaná attika, na ní pilíře s fiálami, spojené plochými oblouky s dekorací akanthů.

Průčelí křížové lodi na sever jest opřeno na bocích opěráky, jež končí nad střechou ve fiály. V přízemí v ose portál (obr. 67.) s hrotitým, převýšeným obloukem, po jeho stranách diagonálně postavené pilíře s fiálami, spojené trojúhelným štítkem s dekorací visutých akanthů a

*) Pokud jsou zakryty střechami bočních lodí, jsou vyzděny z cihel.

Tab. VIII. Kladruby. Klášterní chrám P. Marie. Pohled od severu.

Obr. 68. Kladruby. Klášterní chrám P. Marie. Kupole.

rytým nápisem: VT SVNT DETRVSI MAGNATES ARCE PRAGENSI ET SVPERA MATRIS DERVIT ARTE CAPVT (dvojnásobný chronogram dává 1618). Nad tím hrotitý výklenek se soškou P. Marie, protínající římsu pod širokým oknem, do lodi vedoucím, nad oknem štítek trojúhelný s čabrakou na dvou konsolách, na něm socha sv. Benedikta, k jehož podstavci se sbíhají ploché opěrné oblouky s visutými akanthy a fiálami.

Protější průčelí na jihu zakryto částečně přistavěnou sakristií, ale vyvrcholeno obdobně se severním.

Kupole osmiboká, do vrcholu 75 *m*, vystupuje nad křížením lodí ze slemene střešního,*) súžuje se ve štíhlou, osmibokou lucernu a končí měděnou a zlacenou knížecí korunou s křížem. Proti volným oknům tambouru (čtyři zkrácena střechami) stojí opěráky s fiálami, na něž příkře sbíhají od obou ostění okenních ploché oblouky s visutými akanthy; také v meziokní postaveny větší pilířky s fiálami. Okna hrotitá jsou profilována a orámována rámy s dekorací akanthu, jež vybíhají ve vimperky s liliovitou kytkou na vrcholu. Nad tambourem vystupuje plechem krytá hruškovitá kupole, přecházející v lucernu s úzkými okénky hrotitými, mezi nimiž na hranách stojí opěráky v drobné fiály končící a nad nimiž trčí úzké trojboké štítky s kytkou. Stříška prohnutých ploch ukončena je římsou profilovanou, na níž leží koruna. (Obr. 68.)

Sanktusová vížka nad kněžištěm, plechem pobitá, má širší hranolový spodek, otevřenou lucernu s otvory barokně vykrojenými, opřenou volutovými opěráky na pilířích, a prohnutý stan, ukončený kulí a hvězdou na volutovém podnoží.

Sakristie zvenčí jeví se jen jedinou stěnou (sešikmeným nárožím jihovýchodním), obrácenou do dvora staré prelatury a prolomenou širokým, polokruhovým oknem; střecha na ní valbová, v přízemí z nádvoří několik otvorů do knížecího mausolea, pod sakristií sklenutého.

Hrobka také ukazuje na nádvoří staré prelatury jedinou stěnu, jižní, opřenou původním gotickým opěrákem s trojnásobným soklem a římsou pod skoseným vrcholem. Okna nová, polokruhová. Polygonové kněžiště, pseudogotické, jest přístupno z menšího dvorku za prelaturou.

Vnitřek. (Tab. IX. a X.)

Celková délka ve světlosti 82 *m*, šířka 21 *m*, v křížové lodi 27 *m*. Výška 17 *m*, v bočních lodích 8 *m*, v kupoli 68 *m*.

Kněžiště 15 *m* dl., s přilehlými dvěma kaplemi, má v půdorysu tvar trojlistu. Závěry polygonální, z pěti stran osmiúhelníka. Okna hrotitá,

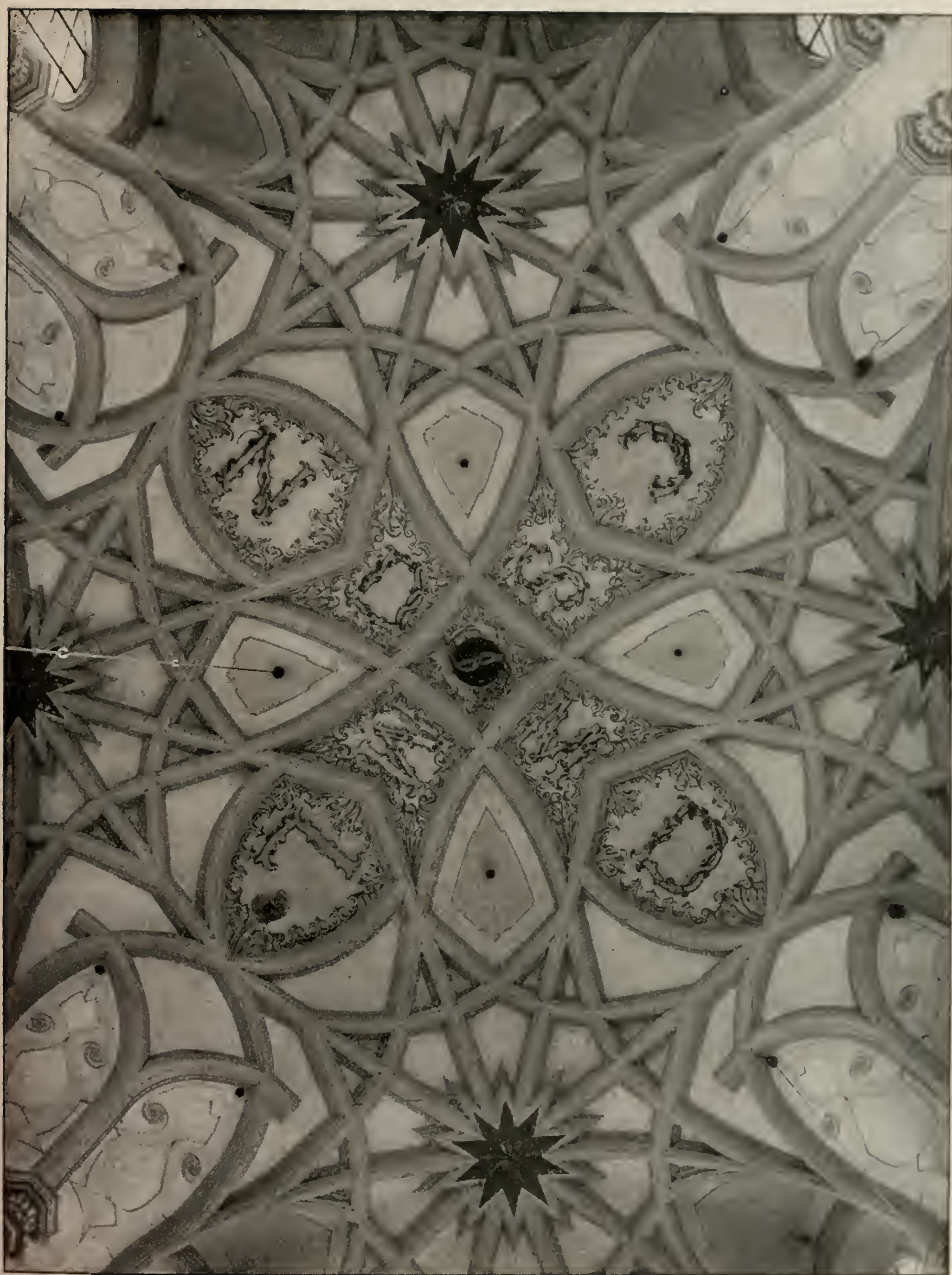
*) Na půdě chrámové lze pozorovati její ohromné rozměry a opěrné zdivo nad čtyřmi pilíři základními, jímž prolomeny průchody z půdy nad hlavní lodí na půdu křížové lodi a kněžiště.

Tab. IX. Kladruby. Klášterní chrám P. Marie. Pohled k hlav. oltáři.

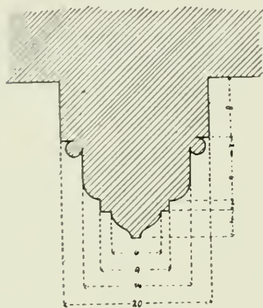
Tab. X Kladruby. Klášterní chrám P. Marie. Pohled do hlavní lodi.

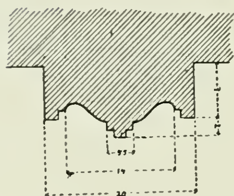

Obr. 69. Kladruby. Klášterní chrám P. Marie. Pohled na klenbu v kněžišti.

ve dvou úrovních nad sebou*) (v kněžišti dvě zazděná), s hlubokým výžlabem na ostění a drobným profilem na zevnější hraně, lavice sešikmeny; pod okny v dolní úrovni probíhá profilovaný kordon, v hořejší úrovni jsou jen úseky vyžlabené římsy.

Do obou kaplí vstaveny visuté e m p o r y, v půdorysu segmentem prohnuté a zalomené, valeně s výseči podklenuté; na klenbě dekorativní žebroví drobného profilu, hvězdovitě se protínající, ve výplních mezi žebry palmetty s lilií. V meziokní sbíhají žebra až k zemi ve formě přípor s polygonálním soklem. Ballustráda dřevěná, pilířky dělená, výplně geometrické.

Obr. 70. Kladruby. Klášterní chrám P. Marie. Profily štukových žeber klenebních.

K l e n b a (obr. 69.) nad celou prostorou kněžiště a kaplí je valená s dekorativní žebrovou sítí, velice složitou, vyvinutou ze čtyř středů, označených hvězdovitými svorníky (v nich zlaté středy) a přecházející důmyslnou kresbou do klenební sítě choru; žebra se protínají ve tvarech hvězdovitých a mají bohatý profil (obr. 70.). V náběhu hlavních žeber na stěnu umístěny hlavice polygonální s výžlaby a píšťalami a od nich sbíhají k zemi profilované přípory s polygonálním soklem. Mezi žebry v cviklech ze štuku geometrické obrazce plošné a ve tvaru kříže umístěny kolem středu pásy akanthových listů a lilií podél žeber a písmena devisy benediktinské, z listových motivů složená a řezaná ze dřeva(?):

D
M
CSSML
D
N

C h o r, do něhož kněžiště přechází, je 22 *m* dl., o čtyřech polích klenebních, osvětlen s obou stran čtyřmi páry hrotitých oken, hluboce na ostění vyžlabených a otevřen do bočních lodí čtyřmi páry úzkých oblouků, na obou stranách vyžlabených; oblouky jsou částečně zazděny do výše chorových lavic. Z kněžiště pokračuje po celé délce choru kordon, pod okny úseky vyžlabené římsy. Klenba valená s žebrovou sítí, tvořící osmiúhelníky, kruhové a jiné geometrické tvary, bez svorníků; v meziokní a na koncích choru sdružené hlavice, podobné oněm v kněžišti, ale plošší a širší, pod nimi sbíhají neprofilované přípory do výše chorových lavic a jsou zachyceny konsolou.

P ř í č n á l o ď, 27 *m* dl., skládá se ze čtvercového středu s kupolí a čtvercových dvou ramen. S t ř e d, 9·6 *m* do čtverce, tvoří čtyři pilíře, sdružené čtyřboké hranoly 4 *m* široké, se společným soklem neprofilovaným

*) Barokní cítění proti vysokým oknům gotickým.

a společnou hlavicí z páskovitých řims a profilujících článku. Pilíře nesou široké pásy klenební, hladké, na nichž vystupují skosená, pádná žebra, nesená příporami polygonálními, se společným soklem a hlavicí jako v kně-

Obr. 71. Kladruby. Klášterní chrám P. Marie. Pohled do kupole nad křížovým středem.

žišti. Na pendantivech a těchto pásech vyvinuje se kupole (obr. 71.) v nejnižší partii čtyřboká se skulacenými rohy a římsou, do osmihranu zalomenou, ukončená; nad římsou klene se vlastní kupole, osmi okny hrotitými prolomená, mezi nimiž stojí polosloupy s pilastry sdružené, kanelované,

s římsovitou hlavicí; nad tím přechod k lucerně tvoří žebroví profilované, řadou akanthů na hranách ověšené, tvořící kosočtverečné a jiné geometrické tvary; lucerna kruhová, krytá kupolí a osvětlena osmi hrotitými okny a členěna na spodním otvoru římsovím a vlysem. V pendantivech obnovené malby andílků s emblemy v rukou, ve vlysu kupole nápis: QUÆ EST ISTA QUÆ ASCENDIT DE DESERTO DELICUS AFFLUENS cant 8. V. 5. Ve výplních sítě žebrové hlavy andílčí ze štuku. Na klenbě kupole fresko.

Obě ramena příční lodi mají po třech vysokých oknech hrotitých s výžlabem a sešikmenou lavicí; pod okny obíhá kordon a v rozích stojí přípory, stejné jako v kněžišti a nesoucí žebrovou síť na valené klenbě, podobné kresby jako v hlavní lodi. Z ramene jižního vedou dva portálky. Do sakristie pravoúhlý, s vyplněnými kouty, pískovcem orámovaný, z 2. pol. XVII. století; na dubových dveřích nahoře kartuše s lilií, ve výplních relief sv. Benedikta a Scholastiky, dole hlavy andílčí a ovocný dekor. Do spojovací chodby k novému konventu podobný prostší, s lištnovanými dveřmi, z 1. pol. XVIII. stol.

Hlavní loď, 10 *m* šir. a 35·4 *m* dl., o sedmi klenebních polích, má sedm párů hrotitých oken, pod nimiž úseky vyžlabené římsy, a jedno široké a vyšší v západní stěně. Sedm párů polokruhových oblouků, sklenutých na hranolové pilíře, na hraně skosené, s neprofilovaným soklem a římsovitou hlavicí, otvírá se do bočních lodí; na vnitřní straně oblouku vystupují hranolová žebra pásová a podpírána jsou k pilířům přistavenými polosloupy s polygonovitou hlavicí a soklem. Klenba obdobná klenbě v choru, přípory střídavě*) sbíhají až k zemi po pilířích nebo jsou zachyceny v náběhu lodních oblouků konsolami. Hudební kůr podklenut plackovou klenbou s dekorací žebrové sítě, poprsnice nesena plochým segmentovým obloukem, ballustráda dřevěná, složená z hvězdovitých tvarů a zlacenými festony z růží zdobená.

Boční lodi, o poloviční výšce a šířce jako hlavní loď, přiléhají na hlavní loď i chor a vyúsťují do příčné lodi i kněžiště segmentovým obloukem, v náběhu ořímsovaným, na jehož vnitřní straně nesou baňaté konsoly hmotný pás žebrový. Lodi jsou osvětleny stejnými okny hrotitými, s výžlabem na ostění a sešikmenou lavicí, a otevřeny oblouky do hlavní lodi volnými, do choru v dolní partii do výše chorových lavic zazděnými; v čelných zdech na západě po hrotitém okně. Klenba placková, s dekorativní sítí žebrovou, střídavě do kruhu a kosočtverce komponovanou. Pole klenební dělena širokými pásy příčnými, jež spočívají u choru na konsolách polygonálních, s vydutým spodkem, u hlavní lodi na plných přípořách oblých s polygonovitou hlavicí a soklem. Žebra klenební sbíhají na nástěnné pilastry dvojího druhu, s římsovitou hlavicí (obr. 72.).

*) Motiv románský.

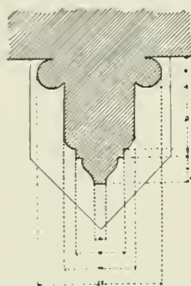

Obr. 72. Kladruby. Klášterní chrám P. Marie. Pohled do levé boční lodi.

V dlažbě kostelní z desek pískovcových zapuštěny na středech tří polygonů kněžiště a v křížové lodi pod kupolí hvězdice z červeného a tmavošedého mramoru a vyloženy mosazí.

V kněžišti před hlavním oltářem v dlažbě kámen na otvoru do hrobky, z červeného mramoru, s mosaznými kotouči v rozích.

Sakristie jest v půdorysu obdélná, se skoseným rohem jihovýchodním, v němž prolomeno veliké polokruhové okno. Vchody sem z křížové lodi a ze spojovací chodby k novému konventu (nyní zazděný). Klenba barokní, valená s výseči ve dvou polích; pod cípy lunett římsovité pilastry a v nich výklenky s mušlovitými konchami. Výklenky u dveří a pro skříně profilovány a opatřeny klenáky. V dlažbě kruhový otvor se silnou skleněnou deskou, vedoucí do hrobky.

Obr. 73. Kladruby. Klášt chrám. Profil triumf. oblouku v hrobce.

Hrobka byla původně asi kaple, v gotické době při kostele založená. Na plánu z doby před r. 1864 (viz tab. VII.) zachován stav před úpravou v letech 1874 až 1886: závěr kněžiště byl pravoúhlý, v čtvercové lodi vedly těsně u nynějšího vchodu schody do hrobky, tehdy klášterní a při kněžišti na jihu byla oratoř.

Z nynějšího stavu nelze již seznati, jsou-li profilování hrotitého oblouku triumfálního (obr. 73.) dvěma výžlaby a hruškou a válcovité přípory v koutech u tohoto oblouku, prostupující barokní klenbu, původní zbytky gotické nebo je-li nutno i tyto přičísti na vrub barokně gotické úpravě. Nesporně nový jest pětiboký závěr kněžiště s polokruhovým oknem, podobná okna v lodi, schodiště do hrobky se zábradlím, nyní do středu lodi posunuté, oltář a ostatní zařízení. Z doby barokní pochází klenba valená s lunettami v kněžišti, valená dvě pole v lodi a sklenutí hrobky pod zemí.

Mezi hrobkou a jižní boční lodí zřízena obdélná předsíň, obdobná s posledním polem klenebním v lodi, osvětlená z východu hrotitým oknem a sklenutá plackou s žebrovou dekorací do ellipsy komponovanou. Oblouk sem vedoucí shodný s oblouky v boční lodi. Portál do hrobky hrotitý, převýšený, s pískovcovým rámem, nad ním oslím obloukem vypjatá římsa s visutými akanthy. Dvéře zdobeny páskovou intarsií (dub a ořech), světlík tvořen z intarsovaných a po způsobu kružby proplétaných lišten.

2. Výzdoba a vnitřní zařízení.

V kupoli a 20 nástěnných plochách pod okny v chóru a hlavní lodi po obou stranách v prostých, profilovaných a zlacených, štukových rámech cuykls freskových obrazů, jehož základní myšlenku tvoří oslava Boha v rozličných fasích a v různých formách výrazu a život P. Marie; obrazy připisují se bratřím *Assamům*, Cosmu Damiánovi a Petrovi,*) jsou dosud nepřemalované, ale velice vybledly a místy ovětraly.

*) M. Hahn, Künstlerfamilie Assam. (München 1896.)

Postup jich je následující: (na levé stěně) 1. Klanění apoštolu. Kolem kříže z hrubých trámů sbitého a dvěma palmami zdobeného stojí volně skupeni apoštolové, nesouce každý nástroj svého umučení a ve středu majíce Petra a Pavla. Nad výjevem září v plápolu světla monogram IHS.

2. Adam v ráji, obklopen stvořeními starého světa, stojí v bujné krajině, nad níž se klene modrá, hvězdnatá obloha. Bůh Otec vznáší se na obláčku v kruhu andílků a rozmlouvá s Adamem.

3. Klanění andělů. Nahoře uprostřed ve světelném kotouči, jehož střed tvoří věnec hlav andílčích, plane monogram, po stranách vznášejí se andělé prozpěvující chválu Hospodinu; v popředí uprostřed anděl s kaditelnicí a knihou (v ní na otevřeném listě zlatě napsáno třikráte SANCTVS), v pravo archanděl se zrcadlem, v němž se obráží zářící oko Boží.

4. Starý a Nový zákon. Nahoře v oblacích anděly nesený Hospodin, kolem něhož planou hvězdy; v levo v předu oltář, před nímž stoupá dým oběti, vzadu za ním bělovousý stařec v oděvu kněžském a s obětní misou v pravici, vedle něho klečí muž držící levicí beránka a pravicí nůž; v předu v pravo tři postavy: kněz zdvihá hostii, jiný mává kaditelnicí a vedle v modlitbu pohřížený král, vedle něhož leží na zemi žezlo, koruna, plášť a zlaté rouno.

(Na pravé stěně:) 5. Klanění všech rodů. Mojžíš na hoře Sinajské s deskami úmluvy; nahoře Hospodin obklopený anděly s žezlem v levici a s pravicí pozdviženou. Na zemi leží desky úmluvy, Mojžíš se modlí se sepjatýma rukama a klečе, vedle něho proroci (Eliáš), patriarchové (Melchisedech) a králové (David).

6. Klanění všech stavů. V krajině na vrcholu hory symbol církve, beránek s červeným praporkem a bílým křížem, krvácející z boků; krev kane po hoře, kolem níž mraky táhnou, a barví dole na zemi rozprostřenou korouhev víry, již rozhrnul obrněný bojovník Kristův. Alejí palem přicházejí v levo různí mučedlníci se svatým Vavřincem v čele (také svatý Václav je mezi nimi), mávajíce palmovými ratolestmi a vzrušeni. V pozadí blahoslavení.

7. Klanění všech národů. Mramorová síň sloupová s balustrádou obíhající ve výši prvého patra; tři otevřené brány vedou dovnitř. V pravo v předu, ve výklenku sloupy obstaveném, sedí na bílém trůně bílá postava s holubicí na pravém koleně; před trůnem na polštáři papežská tiara. Zde klečí královna, kolem níž se skupili: Turek s turbanem, černoch s bílým pštrosím perem ve vlasech a pestrobarevným pásem z peří, jiný Orientálec a konečně mladý muž v oděvu pážete s dvojhlavým orlem na plášti. V pravo ve předu dvě mladistvé klečící postavy, z nichž jedna drží hudební nástroj a druhá otevřenou knihu a taktovku. (Pravou polovicí obrazu jde silná trhlina.)

8. Poslední soud. Na duze stoupá, anděly obklopen, Bůh Ježíši vstříc, aby mu předal žezlo. Spasitel, oblečený v bílý, zlatými věnečky vyšitý šat, shlíží k zemi, za ním stoupají postavy nesoucí kříž opletený palmami a věnci myrtovými. V předu troubí dva andílci, v levém rohu prchá poražený ďábel.

V lodi koresponduje v obdobných polích podokenních 12 obrazů cyklu ze života P. Marie, jejž dovršuje apotheosa Mariina v kupoli.

(Na levé stěně:) 1. Archanděl vyhání s plamenným mečem prarodiče z ráje, ale současně již objevuje se v nebi P. Maria přímluvkyně; v pravo klečící patriarcha, v levo modlící se žena, v pozadí stádo ovcí.

2. Madonna s Jesulátkem na rukou stojí na zeměkouli, u nohou drak.

3. V chrámě odhrnuje velekněz oponu, za níž se tlačí v před andílci, ve výklenku klečící děti se svícemi v rukou, v levo za balustrádou andílci. Před výklenkem Maria jako dítě, s věnečkem hvězd kolem hlavy, za ní dva andělé se svícny. V pravo v popředí na stupních stařec a stařena, nejblíže diváku žena s knihou a košem.

4. Narození P. Marie. Sv. Anna sedí na křesle pod baldachýnem a drží v natažených rukou dítko, s jehož hlavičky mladá žena zdvihá plenky. V levo sedí jiná žena, dále sedí o hůl se opírající stařec, shlížející k dítěti; ve středu anděl s lilií v ruce, v předu kovová mísa, nahoře v pozadí v světelném kruhu mariánský monogram, nad ním holubice.

5. Zasnoubení P. Marie s Josefem. V chrámě vyměňují u oltáře Josef, držící hůl lilií zdobenou, a Marie před veleknězem prsteny. Velekněz žehná, nad párem poletuje holubice. Nahoře v levém rohu tři andělé. V pravo i v levo od bohaté architektury slavnostně osvětleného oltáře skupiny mužů a žen, z nichž jeden nese v klíně květiny.

6. Zvěstování P. Marie. Archanděl Gabriel přichází s lilií v ruce a nesen na obláčku andílky do síně, kde Maria, s otevřenou knihou v levici, přijímá poselství. Nahoře vznášejí se andílci.

(Na pravé stěně:) 7. Navštívení P. Marie. Marie přichází, slezši s osla, jejž drží služka, k tetě Alžbětě; stojí s holí v ruce na schodech domu, kde ji vítá u dveří Zachariáš a Alžběta se klonf k Marii, chtějíc jí ruku políbiti. V pozadí ideální stavba.

8. Narození Páně. Sv. Josef rozkládá slámu v jeslích, Marie zdvihá Jesulátko, nahoře Bůh Otec s větví v levici a křížem v pravici, kolem andělé. V pravo v pozadí vzbuzení pastevci, jimž anděl zvěstuje narození, u jeslí vůl.

9. Obětování. Starý velekněz drží Ježíška a vzhlíží k nebi, na stupních oltáře klečí Marie se svící v rukou, v pravo klečí Josef a obětuje holubici a minci, již vkládá do pokladny. Za ním dvě ženy s košíkem, za Marií stojí starší žena s brašnou, v předu v pravém rohu vybírá žena holubice z košíku, v pozadí pod stavbou chrámovou jiná matka s dítětem. Z urny ve tvaru svícnu stoupá dým, nahoře se vznášejí andělé.

10. Útěk do Egypta. Pod palmami sedí na stupních mezi trosky sloupoví Marie s dítětem, v levo hraje anděl na loutnu, svrchu vedle Marie klečící anděl, na obláčku v pravo dvě hlavičky. Josef, stojí v popředí, opřen o mezka, v pozadí krajina tropická.

11. Maria pod křížem s mečem v srdci, s něhož vlají krvavé plátěné pruhy, objímá děcko pravicí a levicí drží tělo synovo, položené na desce náhrobní. V levo v pozadí Jerusalem. V pravo nahoře krvavé slunce, kolem létají andílci nesoucí veraikon a nástroje umucení, malý andílek pláče hořce.

12. Smrt Mariina. Pod zeleným baldachýnem leží na loži Maria s očima k nebi obrácenýma a se svící v pravici. Apoštolové truchlící, z nichž jeden drží kaditelnici, obklopují umírající a loučí se s ní.

Ukončení cyklu a zároveň apotheosu života tvoří obraz nanebevzetí P. Marie v kupoli. Anděly provázená přichází P. Maria s věncem hvězd na skráni do nebe. Ježíš kráčí jí v ústrety, aby jí předal žezla vlády. Skupina andělů nese vítězný kříž (částečně malovaný, částečně plasticky nanášený a trčící do prostoru kupole) za ním. V lucerně umístěna Trojice Boží, ponořená pro žluté sklo v oknech do zlatového tonu.

V obou ramenech křížové lodi jsou na čelních stěnách namalovány výjevy, k řádovým světcům se vztahující, mnohem slabší malby z pol. XVIII. století. Nad severním vchodem znázorněno pokušení sv. Benedikta: Dole v levo personifikovaná cnost v postavě panny s lilií v ruce a se sklopenými zraky, jdoucí mezi keři růží po stezce. Nahoře na návrší sv. Benedikt, nahý v trní ležící, maje zrak obrácen na kříž v pravo stojící. V pravo od toho sv. Benedikt v jeskyni před sloupovou stavbou sedící a v knize čtoucí. Na skalisku sedí anděl s palmou v pravici, drže levici na bochníku chleba. Za ním stojí džbán. Shora spouští se skaliska laik řádový v košíku na provaze sv. Benediktu potravu do jeskyně. V pozadí ďábel u stromu, symbol pokušení.

Na čelní zdi v pravém rameni: Nebeský Jerusalem. Na výšině v předu mezi palmami břeh jezera, na jezeře ve člunu námořníci; v levo vedou od sloupové stavby tři kamenné schody k vodě, kde stojí prázdný člun s vesly. Od budovy přichází na obláčku anděl strážce veda mladíka (sv. Maura) a ukazuje mu rukou k návrší; za těmito postavami před ideální budovou na posteli koruny a jiné odznaky moci královské; v předu v levo leží na zemi loutna, nádoba hliněná a otevřená kniha; v pravo kvádrová stavba s květináčem na římse a dolů splývajícím révovím. Sv. Benedikt vyhlédá z okna, drží v levici knihu a pravicí kyne sv. Mauru, jenž zachraňuje do vody spadlého sv. Placidia a kráčí pevně věře po vodě k němu.

Z doby před Santinovou přestavbou kostela zbylo jen několik kusů nábytku v sakristii a také po přestavbě až do zrušení kláštera pořízena již malá část vnitřního zařízení, takže celkový ráz (mimo fresky) i ve vnitřním zařízení udávají barokně gotické kusy. Jsou právě jako archi-

Obr. 74. Kladruby. Klášterní kostel P. Marie. Hlavní oltář.

Obr. 75. Kladruby. Klášterní chrám P. Marie. Postranní oltář v křížové lodi.

tektura (až na dva postranní oltáře v křížové lodi, zajisté později mramorované) málo barevné, spokojujíce se se zlacením a bílými sochami, jen kazatelna intarsována.

Hlavní oltář tvoří otevřená pseudogotická architektura, kolem mensy do polygonu kněžiště vstavěná; skládá se ze šesti pilířů, ke středu postupně se zvyšujících, vybíhajících ve fiály a stoupajícími visutými opěrnými oblouky spojených; na pilířích lípané ploché fiály s dekorací zrn hořčičných a lilií, na obloucích visutá obloučková kružba. Mensa obdélná, zděná, na ní tabernakl ořímsovaný a rocailly pokrytý, s výklenkem, v němž stojí krucifix, a nad ním pod baldachýnem, anděly neseným, obrázek P. Marie. Nad mensou povýšena ve středu v ellipsovitém rámu s velkou korunou a anděly nesoucími růžové guirlandy, po bocích pozdně gotická socha P. Marie, s barokní korunkou a svatozáří — vše zlacené, jen postavy andělů bílé. Nad tím ohromné emblemy evangelistů a dva okřídlení andělé, nesoucí po stranách krucifixu kartuše s nápisy: TU | PATRIS SEM. | PITERN | IS FILIUS a: TU | REX GLORIÆ | CHRISTE. Za mensou mezi pilíři architektury stojí na konsolách sochy sv. Wolfganga,*) Benedikta a dvou jiných světců, bíle natřené. Před oltářem mramorové zábradlí, v půdorysu zvlněné, s hranolovými pilířky a prolamovanou výplní geometrickou; dvířka litá, z mosazi, podobně geometrického ornamentu a s liliemi. (Obr. 74.)

Postranní oltáře: V kněžišti: 1.—2. Pendanty v postranních kaplích. Na mramorovém spodku rámec z ploše lípané barokně gotické architektury: na postranních pilířích s fiálami trojúhelný štítek s lilií; v nástavci rozviliny, mušle a feston, anděly nesený. Obrazy na plátně, dosti dobré práce z 1. pol. XVIII. století. (v pravo) Nad církví, jež symbolisována nevěstou Kristovou, sedící na trůně, vznáší se holubice; církev drží odznaky moci a důstojnosti, kříž patriarchů, nad trůnem tiara a klíče Petrovy, nad čtyrmi knihami evangelií planou plameny, v pravo blesk kacířství do nich vráží, v pozadí chrám sv. Petra v Římě; (v levo) Bůh Otec se vznáší, anděly obklopen, v prázdném prostoru, symbol stvoření světa.

3.—4. V křížové lodi, pendanty, dřevěné, na mramorovém spodku (obr. 75.). Predella s reliefy: (v pravo) anděl stojí na býku; sv. Lukáš maluje P. Marii; smrt sv. Maura; orel s kalichem; evangelista Jan píše na Patmu pod palmou; (v levo) anděl, sv. Marek se modlí; sv. Benedikt přijímá; schody do nebe; sv. Matouš čte v knize; lev. Nad predellou malé obrázky. Architektura skládá se z hranolových sloupů s kládím, nad nimiž se pne bohatý nástavec s baldachýnem v předu, pod nímž v levo sošky andělů a beránek a v pravo gotisující socha Madonny s pěkně tepanou barokní korunkou. Na vrcholu koruna zdobená akanthy, révou a křížem. Po

---

*) Sv. Wolfgang souvisí legendárně také se založením kláštera. (J. B. Mehler, Der heilige Wolfgang. Regensburg 1894.)

stranách nástavce gotisující baldachýnky z révových větvic, na nich vysoké sloupky a pilířky s fiálami. Na pravém oltáři obraz sv. Maura, k němuž přicházejí prosebníci a nemocní. Dobrá práce, účinná v barvě, místy poškozená a přemalovaná. Pod tím obrázek Madonny v barokním rámečku, na zlatotkané látce napjatý, s podpisem: EFFIGIES THAVMATVRGÆ PRZESTICENSIS. Na levém oltáři obraz sv. Benedikta, an mši sv. slouží; nad ním sv. Trojice na zeměkouli a anděl, portieru pozdvihující a na stupních v předu dva jiní sedí. Po stranách sošky sv. Kateřiny Janovské, světice se slunečnicí, s korunou a láhví na knize. Dřevěné části nápadně mramorovány a zlaceny.

V hlavní lodi opřené o mezilodní pilíře: 5.—6. Pendanty, mramorové, barokní. Mensy architektonicky řešené jako tumby, na nich zasklené skříně se soškami, nepravými drahokamy na šatě zdobenými, a nápisy:

ARA DIVO AVRELIO MARTYRI SACRA	ARA DIVO VICTORIANO MARTYRI SACRA

Po stranách skřínek na hranolových spodcích sloupy se zlacenými hlavicemi a pilastry s kládím, nahoře spojující oblouk segmentový a plochý nástavec. Sošky andílků a světců bílé.

7.—8. Dřevěné architektury gotisující, pendanty. Nástěnné architektury s vysokou predellou a postranními pilířky s volutami, nesoucími nástavec bohatě zvlněný, s vyloženými volutami a pyramidami s liliemi, kolem nichž řezby rocaillové, oblaky a sošky andílků. V obou rámech původně byly obrazy: sv. Josef a Marie, ale místo tohoto dána nová socha; obraz sv. Josefa s Ježíškem v náručí, u jehož nohou sedí andílek s páskou nápisovou: ITE AD IOSEPHVM, jest signován vzadu na rámu (přepsáno z dnes již nečitelného záznamu na plátně): Wenzel Samuel Theodor Smitt Maler in Plan Anno 1743. Za obrazem v oltáři skřínka s reliquiemi. Po stranách oltářů na konsolách bílé sochy sv. Prokopa, Vojtěcha, Václava a Jana Nep., nad nimi pilířky s ozdobou révy a lilií.

9.—10. Mramorové architektury barokní, pendanty. Tumby rakvovité, střed plochý, se zaoblenými hranami a pilastry rámovaný, po stranách kanelované sloupy korinthské s bohatým kládím a nízkým nástavcem. Části zlacené. Po stranách obrazů [sv. Scholastika v řádovém obleku s křížem v ruce, nad ní holubice; sv. Maří Magd. kajicnice ve spánku, jíž přináší anděl korunu mučedlnickou, v levo krajina v pozadí] bíle natřené sochy sv. Terezie à Gesu, světice s rohem hojnosti a sv. Marty.

Mimo oltáře stojí v postranních kaplích kněžiště dva mramorované pendanty, gotisující: 1. Oltář sv. Jukunda. Mensa ve formě sarkofagu, před nímž podium s šachovnicovou intarsií a kamenným orámováním. Architektura s vysokou predellou, s vydutým středem, po jehož stranách stojí pilířky, lilií ukončené a v jehož ploše prolomen výklenek

pro ostatky. Nad středem zdvihá se trojboký sloup s kulí a svatozáří, obklopený postavami andílků. Po bocích na diagonálně postavených soklech bíle natřené sochy sv. Floriána a Šebastiána. Pod ostatky nápis na černé desce: ARA | DIVO IUCUNDO | MARTYRI | SACRA.

2. Náhrobek krále Vladislava. Zřízen před nebo brzo po přenesení ostatků opatem Finzgutem (12./4. 1728) z křížové lodi. (M. Millauer, Die Grabstätten der Landesfürsten Böhmens. Prag. 1830. Abh. der Kgl. Böhm. Gesell. der Wissensch. 4. Folge. II. Bd., 24—26.) Ze dřeva a tří druhů mramoru: červenohnědého, s bílými žilami, černého a šedého. Spodek podélný, s přední stěnou vydutou, opatřený soklem a stoupající římsou; na něm stojí hranolové jádro s trojbokou pyramidou a dvojitou lilií, výše na konsole dva líbající se andělé. V podstavci ve výklenku žezlo a meč s korunou, po stranách bílé sochy víry a naděje. Na podstavci na šedé desce nápis (s dvojnásobným chronogramem):

GRATA POSTERITAS
STATVIT HANC STRVCTVRAM
FVNDATORI SVO
WLADISLAO
ET EIVS OSSA DEVOTE HVC
DEPONIT (3456 = 2 × 1728).

Po stranách:

SANCTI
PER FI
DEM VI
CERUNT
AD. HEB.
CAP · XI · V · 33.

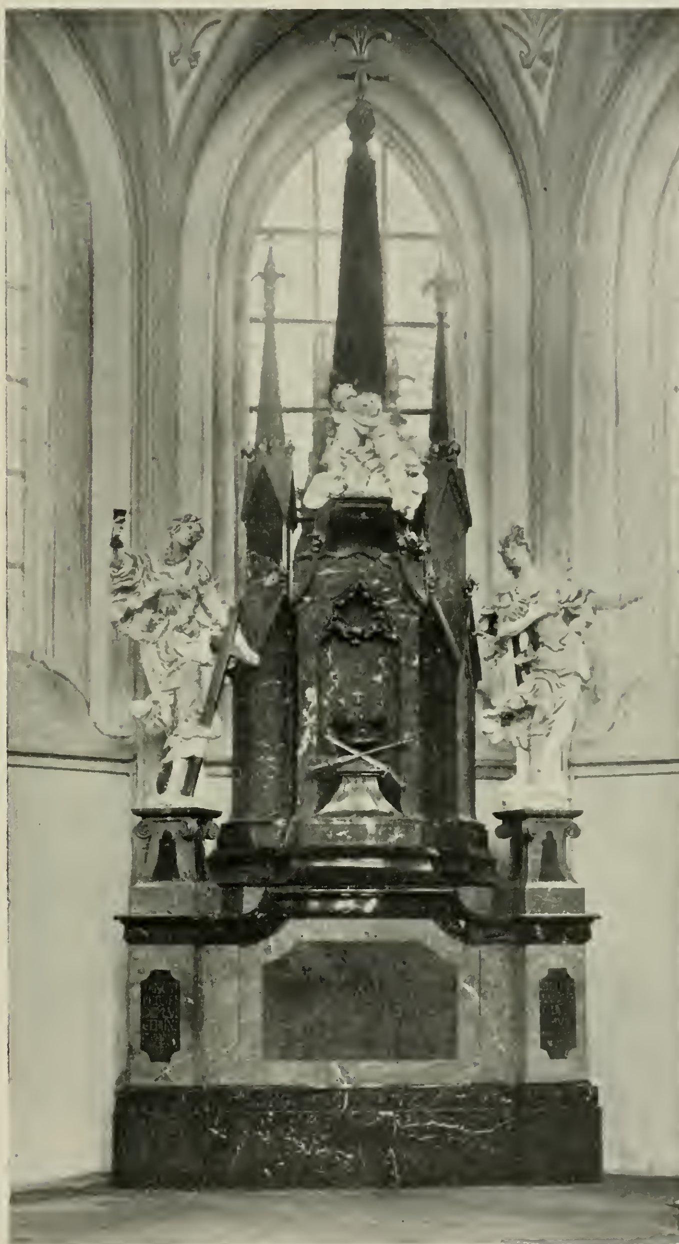
SPE ENIM
SALVI FA-
CTI SV
MVS
AD. ROM.
CAP · VIII · V · 24.

Pod konsolou:

CHARI
TAS OPE
RIT MUL
TITUDINEM
PECCATORUM.
I · PE · C · IV · V · 8. (Obr. 76.)

Kazatelna barokně gotická, v hlavní lodi. Řečniště pětiboké, hruškovité podoby, intarsované pásky ebenovými v hruškové dyze a s deskami přikázání, stojí na mramorové zeměkouli a profilovaném soklu; na hranách tři velké andílčí hlavy okřídlené, dolů obrácené. Stříška též pětiboká, s intarsií, na ní koruna z oblouků, ověšených akanthy a svrchu zlacená koule. Schodiště vyduté, zdobené intarsií, brána k němu s hrotitým obloukem a intarsovanými dveřmi. (Obr. 77.)

Lavice chorové, po obou stranách choru umístěné, o střední skříni a 25 sedadlech, z nichž nárožní širší, diagonálně postavené. Dubové,

Obr. 76. Kladruby. Klášterní chrám P. Marie. Náhrobek krále Vladislava.

bez nátěru. V předu na čelech lavic výplně s geometrickou řezbou; nadhlaví rozčleněno výplněmi hrotitými, s plochou řezbou páskoví, akanthů

Obr. 77. Kladruby. Klášterní chrám P. Marie. — Kazatelna.

Tab. XI. Kladruby. Klášterní chrám P. Marie. Chorové lavice.

a mušlí; mezi výplněmi tvoří profilované žebroví cvikle s plastickými rosettami akanthovými; dvéře středních skříní mají výplně se zlacenou řezbou akanthů. Nad profilovanou římsou na koncích nástavce z úseků volutové římsy, prostupující se vzájemně s hlavní římsou; ve třetinách délky stojí vimperky hrotité, končící v křížovou kytku a zdobené hořčičnými zrny a festony; mezi nimi stojí sochy bíle natřené: sv. Benedikt, Řehoř, Ambrož, Johanna z Valois, Scholastika, Dorota, a dva jiní světci. (Tab. XV.)

Šest zpovědnic trojdílných, s hrotitými výklenky, přímsovaných; svrchu na velkých volutách lilie a koule s klíči.

Veliké varhany*) pětidílné, na společném základě; uprostřed malý korpus s řezbou visutých akanthů a velikou lilií nad střední kružbou, postranice vyhloubeny ve výklenky a přímsovány; nad tím zdvihá se velký korpus, ukončený arkaturou oslích oblouků a nosů, s dekorací zrn hořčičných, lilií a akanthů; nad středem mitra a skřížené berly. (Tab. X.)

Obr. 78. Kladruby. Klášterní chrám P. Marie. Skříň v sakristii.

Dvě kropenky mramorové, trojboké, na pilířovité noze, s ostře profilovanou mísou.

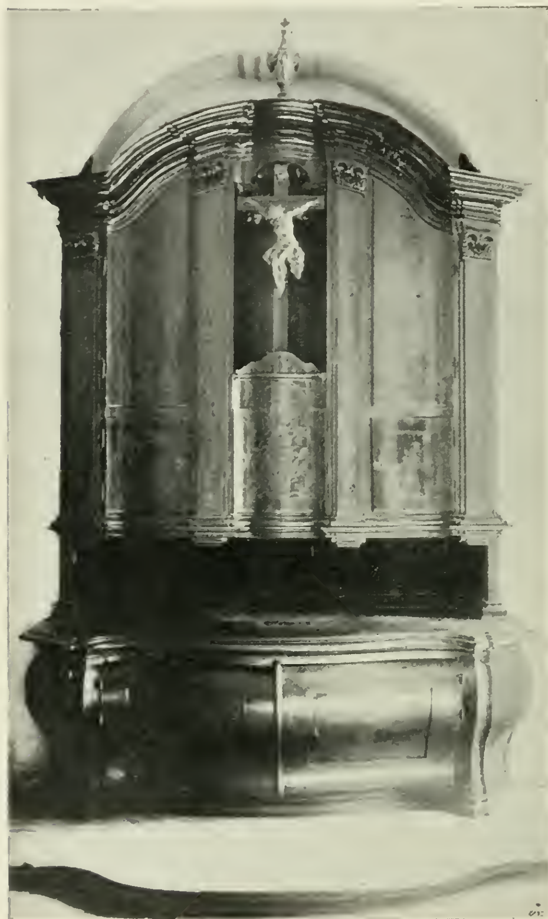
V sakristii:

Skříň paramentní a kredenční z konce XVII. století s dvanácti menšími a čtyřmi většími dvířky; na spodní skříni lištnové ozdoby, mezi dvířky dělící pilastry, ve výplních řezby rozvilin, nakládí akanthy, nástavce boltcovité.

*) Malé varhany, jež stávaly na empoře v kněžišti, dány po zrušení kláštera do kostela ve Skapcích.

S k ř í ň na paramenta, vysoká, dvojkřídlá, ze XVII. století. Dvéře lištnovány, kládí bohatě ornamentováno, v nástavci řezaná monstrance z rozvilin, s monogramem MRA. Druhá podobná, jednodušší, s lilií v nástavci. (Obr. 78.)

K r e d e n c barokní, z r. 1748, intarsovaná. Spodek v půdorysu vydutý: svršek plochý, trojdílný, s vysokým, zvlněným kládím, tvoří tabernakl se schránkami po straně a výklenkem, v němž stojí dobře řezaný krucifix, ve vrcholu. Vše pokryto intarsií s připalovanými stíny: postavy P. Marie a sv. Jana, sv. Scholastiky, Benedikta, výjevy ze života sv. Josefa, Mariin útěk do Egypta, rostliny, koše ovoce, mušle. Na tabernaklu lilie, církevní emblemy, letop. 1748 a dva lvi. (Obr. 79.)

Obr. 79. Kladruby. Klášterní chrám P. Marie. Skříň v sakristii.

U Božího hrobu (novějšího) řezaný t a b e r n a k l, rocaillový; na dvířkách hořící srdce, trním opletené a baldachýn.

Sousoší K a l v a r i e v životní velikosti, dobrá práce z počátku XVIII. století.

Barokní k r u c i f i x ze XVII. století.

O b r a z y na plátně: Judita a Salome, z XVIII. století, dobré.

K a l i c h y: 1. Z poč. XIX. století, meandry a laurovými guirlandami zdobený. 2. Z polovice XIX. století, zdobený révou.

P a c i f i k á l z 1. pol. 19. století.

Ve h r o b c e:

Tři p r a p o r y 14. pluku Windischgrätzských dragounů, ze XVII. až XVIII. století, montované v kovových rámcích za sklem. Látka hedvábná — rudá, žlutá a zelená, — na ní ornament renaissanční, vyšitý zlatem, znaky, dvojhlavý orel, kartuše s výjevy bitevními a kříž s emblemy bitevními. Nápisy jen z části čitelné: IN HOC SIGNO VINCES a EN

VAIN ILS LE PROTEGENT .... Na špicích žerdi vyryty iniciály: J S CLE N 4 a orli.

Zvony*) v sanktusové vížce: 1. Vys. 0·63 *m*, v pr. 0·56 *m*. Na uchách torus a dva drobnější provazce, u koruny nápis: leta x bozijho x tisicziehø x ccccLxxxxiii x slit x gest x tento x zwon x | panu x bohu. Plášť hladký. Na srdci vyryto: F I 1831.

2. Slit od *Roberta Pernera* v Plzni r. 1899.

3. S nápisem: GEGOSSEN ANNO 1769.

4. S nápisem: IESVS CHRISTVS IN ÆTERNUM . S . VICTORIANE ORA PRO NOBIS . IAKOB SEITZ HAT MICH GOSSEN IN PILSEN ANNO 1762.

Náhrobky zazděny v předsíni k hrobce po obou stranách:

1. Torso epitafia,**) dané sem r. 1893 ze Štýrska. Mramorové, bílé tři desky, nad sebou zazděné: *a*) Kartuš renaissanční s okraji zohýbanými, kolem pásek perlovce a akanthů, nahoře okřídlená lví maska; v ploše vytesána průpověď z 1. listu Thessalonským 4. *b*) po stranách kříže klečí rytíř v brnění, za ním 4 synové (se jmény na foliích: WILHELM — HANS — VICTOR — ADAM) naproti dcera (na folii: FELICITAS) a matka, vedle ní nápis:

DIE WÖLGEBORNE
FRAW FRAW ANNA
MARIA VAN WIND-
ISCHGRATZ — AIN
GEBÖRNE WELZER
IN . WELCHE DES
IARS IN CHRIS-
TO SELIGENTS,,
CHLAFEN IST
VND LIGT . ZV
GRAZ.

Všechny postavy značně otlučeny. *c*) Deska s uraženým okrajem:

HIE LIGT VND RVHET IN GOTT DER WO .....
IACOB VON WINDISCHGRATZ FREYHERR ZV .....
ERBLANDSTALLMAISTER IN STEYR, FVR : DVR : H(ER)
ZOGEN ZV ÖSTERREICH RATH . ZC . WELCH ....
LXXVII. IARS SELIG ENTSCHLAFFEN IST.
GELIEBTER SOHN HERR VICTOR VON WI ....
EI : ERS : LANDTS : IN STEŸR ŸBER AIN FAHNE ....
TENANT . ZC . DER AVCH DEN XVI. SEPT : DES V ....
GLICH VERSCHIDEN IST. GOTT VERLEIC .... EN VI.
DVRCH CHRISTVM EIN FRÖLICHE AVFFERSTEHVN(G).

---

*) Zvony čís. 3. a 4. jsou těžko přístupné, proto nebylo možno blíže zjistiti jich rozměry a plastické ozdoby.

**) V sakristii pověšena kresba epitafu ve stavu před rozebráním: po stranách desek byly karyatidy, svrchu nástavec — běžný typ epitafií z 2. pol. XVI. století.

2. Naproti upevněny na zdi kopie (lité z mosazi a mědi) desek ze sarkofagů rodiny Windischgrätzů z kostela Trauttmandorfů v Dol. Rakousích, z r. 1896. Na jedné z nich (1681) signatura: Joſeph Graff f:

3. Náhrobek Vladislavův viz str. 124.

c) STARÝ KONVENT (fara).

Z původní kvadratury, přilehlé na celou šíři lodi kostelní na jižní straně a svými rozměry na středověké založení ukazující, nezbylo ničeho. Dvě přestavby, v XVII. a na poč. XVIII. století, daly konventu barokní ráz a z celé kvadratury zbyla po nich jen dvě křídla, východní a západní.

První přestavba, po r. 1664 vykonaná, týkala se všech křídel; jaká byla, ukazuje křídlo západní, bývalá nemocnice: úzký ambit byl sklenut hladce křížem na pilastry, bez dělících pásů, místnosti za ambitem položené sklenuty v přízemí i v patře valeně s výseči. Střechy byly prosté, valbové, šindelové a čelní štíty (zachován štít na severní straně u západního průčelí kostela) trojúhelné, s volutami po stranách a pískovcovými piniemi ve vrcholu. V koutě západního křídla bylo v téže době zřízeno na postranní loď a kruchtu točité schodiště dřevěné ve zděné kruhové věži, s oválnými okénky a vlašskou čepicí s bání.

Z druhé přestavby kolem r. 1739, při níž ustoupilo novému konventu celé křídlo jižní*) s věží, pochází místo křídla východního založená spojovací chodba, k portálku v křížové lodi kostela vedoucí, jež po odstranění starého konventu i prelatury měla býti jediným pojítkem konventu s kostelem. Je vyšší, bez patra, (ačkoliv stopy klenby jsou) sklenuta hladce křížem na přízední pilastry římsovité, s příčnými dělícími pásy. Okna široká, polokruhová, střecha valbová. Ve východní zdi výklenek s mušlovitou konchou a v něm na lvu stojící Madonna z konce XVII. století; dva portálky, nyní zazděné, vedly do sakristie a prelatury.

Původně nižší dvůr se zahrádkou v nové době zvýšen a vycementován.

d) PRELATURA (STARÁ) [kanceláře]. (Obr. 80.)

Dvojkřídlá budova jednopatrová z 2. pol. XVII. stol., s věží na pravoúhlém styku obou křídel.*) Stěny hladké, kryt valbový s netopýřími vikýři. Věž pětiboká, krytá stanem. Kolem oken hladké, pískovcové rámy, na přízemních ze železa kuté mříže. K východu pravoúhlý portál, nad ním kartuš s letopočtem 1664 a nápis ve vlysu: ROMANVS HVIVS LOCI ABBAS | STRVCTVRAM HANC INCHOAVIT. Nad nápisem římsa s úseky segmentovými, mezi nimi kartuš se znakem klášterním, svrchu hlava andílčí a opatské odznaky. Uvnitř v přízemí chodba, valeně klenutá a výklenky ozdobená, v zadu užší chodba na dvůr s křížovou klenbou bez žeber, s perlovci na hranách. Místnosti vesměs klenuté.

*) Že mělo ustoupiti i křídlo západní, právě popsané, ukazuje na novém konventu založený risalit a připravené výklenky okenní v celé partii ke křídlu přilehlé.

**) Druhá na severozápadním nároží křídla jižního, jež bylo společné s konventem, musila ustoupiti novému konventu.

Obr. 80. Kladruby. Klášter. Pohled na starou prelaturu a kostel.

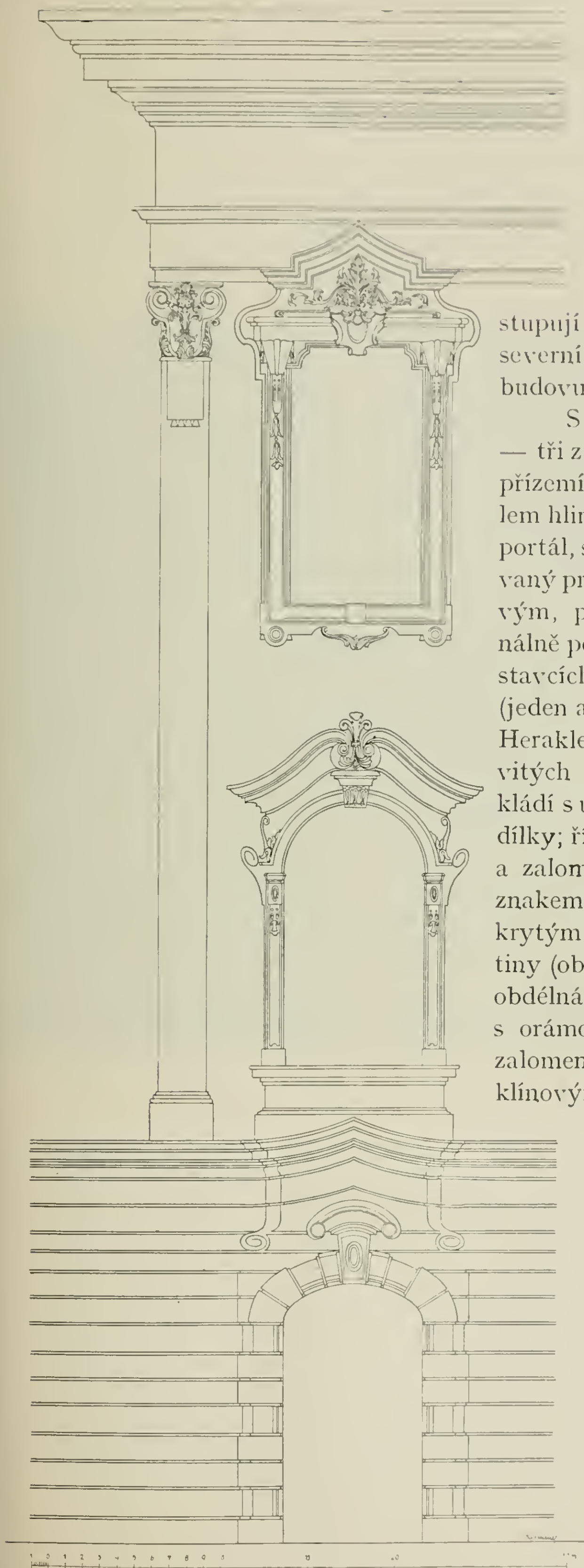
Původně se stavba prelatury nedotýkala hrobky, což ukazuje zakrytý nyní štít nad stěnou dělící poslední místnost k severu od ostatní budovy.

Obr. 81. Kladruby. Klášter. Průčelí nádvorní.

e) NOVÝ KONVENT (pivovar).

Rozsáhlá budova dvojpatrová, o čtyřech křídlech pravidelně kolem čtvercového dvora rozložených, průčelím obrácená k východu a pokrytá (po posledním požáru) plochými valbami z lepenky; jen nad risalitem průčelním zachovala se původní, vyšší střecha barokní. Vyvinutí bohatší má jen průčelí, ostatní strany zevnější a všechny stěny nádvorní jsou prostě řešeny. Zdivo lomové, omítnuté. Budova utrpěla od roku 1864, kdy tu byl zřízen strojní pivovar, neobyčejně, zejména ovšem ve vnitřku.

Východní průčelí (obr. 81. a 82.) rozčleněno středním risalitem a dvěma nižšími křídly, na jichž bocích vystupují úzké risality nárožní (nároží severní neprovedeno pro přiléhající budovu staré prelatury).

Střed o pěti osách okenních — tři z nich o něco vystouplé — má přízemí nyní poněkud narostlou kolem hlinou utopené. Uprostřed něho portál, segmentem sklenutý, orámovaný profilovaným rámem pískovcovým, po obou stranách na diagonálně postavených hranolových podstavcích sochy v životní velikosti (jeden asi Mucius Scaevola, druhý asi Herakles), nesoucí krátké dříky válcovitých sloupů s deskovou hlavicí a kládí s úseky segmentové římsy s andílky; římsa prohýbá se nad středem a zalomuje nad plastickou kartuší se znakem kdysi klášterním, nyní zakrytým znakem Windischgrätzu z litiny (obr. 83.). Po stranách portálu obdélná okna, segmentem sklenutá, s orámováním vyvinutým do ostře zalomené římsy a opatřeným velkým klínovým klenákem s volutovým nástavcem; ostatní okna v přízemí risalitu obdélná, s pískovcovou bossáží. Patra oddělena od přízemí těžkým kordonem a rozčleněna na hladké stěně vystupujícími pilastry s nízkým soklem a bohatou hlavicí volutovou s vloženou lilií (z klášterního znaku). Okna v patrech se různí římsami a klenáky: V I. patře polokruhové za-

Obr. 82. Kladruby. Klášter. Schema façády průčelní.

končení, orámované profilovaným pásem; v klenáku u středních oken tři rostlinné tvary a římsa, u bočních kartuš; v náběhu oblouku u středních deska s oválným terčem a jazykovité ukončení dole, u bočních podobná ozdoba s lilií; římsy nadpražní u středních ze dvou vlnovek ve voluty do středu zatočených a trojlistem ukončených, u bočních segmentové ve voluty končící. V 2. patře obdélná okna s vyplněnými kouty

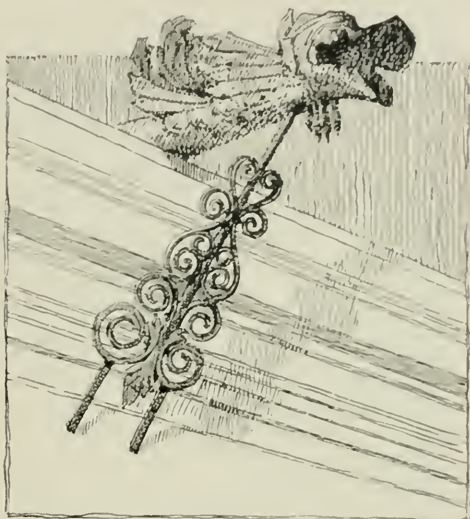
Obr. 83. Kladruby. Klášter. Portál v hlav. průčelí.

a profilovaným rámem, vystupujícím na plochém, širším orámování; římsy u středních oken na volutových konsolách a s kartuší ve středu, u bočních ploché, na deskových konsolách s oválnými terči a festonem; nad těmito ještě jiné římsy, u středních oken zalomené do ostrého štítku, u bočních vlnitě zprohýbané a mušlí zdobené. Nad oknem v hlavní ose ve vlysu letopočet: MDCC—XXXIII. Hlavní vlys hladký, okapní římsa drobně a bohatě profilovaná, nad povystouplou střední partií ještě úseky zvlněné římsy. V plné šíři risalitu vyzděna nad okapem plná attika, členěná sdruženými pilířky, na nichž stojí na bocích vásy s anděly a ke středu sochy sv. Benedikta a Scholastiky. V hlavní ose nástavec s hodinami, ukončený zvlněným římsovím, jenž nese sochu P. Marie a dvou andílků

s lilií a žezlem v ruce po stranách. Z attiky trčí v bocích risalitu z plechu tepané chrliče, spočívající na kovaných, ze spirál utvořených ramenech (obr. 84.).

Křídla průčelní i s nárožními risality (jen levý proveden) mají hladké stěny; okna v přízemí s prostými kamennými rámy a trojdílnými klenáky, v prvním patře různě orámovaná, s římsami buď v trojúhelný štítek vyvinutými nebo nad středem polokruhem vypjatými, v druhém patře s prostými chambranami.

Ostatní façády zevnější hladké, s plochými risality ve středu:*) přízemí až do kordonové římsy poněkud vystouplé, s obdélnými okny rámovanými, v lichých výklencích, obě patra lisenovaná, obdélná okna s chambranami, okapní římsa vysoká a drobně profilovaná.

Obr. 84. Kladruby. Klášter. Tepaný chrlič na novém konventě.

Z façád nádvorních jest vypravena bohatěji jen façáda na východním křídle vyznačená ve středu pětiosým risalitem, obsahujícím letní refektář a nad ním knihovnu; je členěna v obou patrech pilastry s čabrakovitou hlavicí a má okna v prvním patře polokruhová, v druhém barokně vykrojovaná a různě rámovaná; okna v přízemí jsou zničena přístavky. Kouty nádvoří jsou skulaceny, okapní římsa jakož i všechny façády ostatní jsou shodny s façádami zevnějšími.

Vnitřek kláštera byl rozdělen pravidelně; zařízení pivovaru a hojně příček vestavěných stěžuje však nyní přehled.

V přízemí byl ve východním křídle široký klenutý průjezd, odpovídající třem osám façády, a jemu naproti v západním křídle menší vchod do zahrady. V severozápadním koutě byla kdysi otevřená zahradní síň a v křídle severním na straně východní velká kuchyně. Ostatní místnosti byly jednak mnišské cely, jednak sklepní prostory.

V obou patrech obíhá ve všech traktech ambit a to všude na straně nádvorní a jen ve východním křídle na straně zevnější; z té příčiny jsou asi také nárožní risality východní façády o tolik vystouplé a z toho důvodu také posunuta spojovací chodba s kostelem ústící pro nerovnost terrainu do prvého patra do stejné osy.

*) Façáda na sever obrácená zakryta v risalitu z části přilehlým křídlem starého konventu.

Mimo ambit obsahuje první patro řadu cel, vedlejší schodiště a veliký letní refektář,*) rozměry shodný s šířkou risalitu průčelního, v traktu východním, dále dvě široká schodiště a dva sály, jichž bývalé určení není známo,**) v traktech jižním a západním a kapli s oratoří, oběma patry jdoucí, zimní refektář a kuchyňské schody v traktu severním.

Druhé patro mělo totéž rozdělení jako první až na to, že nad letním refektářem byla tu umístěna bohatě vypravená knihovna a nad zimním několik cel; kaple vystupovala až do druhého patra.

Všechny místnosti v klášteře, ve všech úrovních, byly sklenuty. Ambit a schodiště většinou jsou sklenuty kříži bez žeber, rozdělenými širokými pásy, nesenými pilastry sdruženými a baňatou konsolou (v 2. patře jednodušší); jen v polích, odpovídajících ve všech traktech risalitům průčelním, sklenut ambit plackami. Schodiště má dubové stupně a ballustrové zábradlí. Kaple, nyní po výšce stropy přepažená a na malé pokojíky rozdělená, zachovala klenbu plackovou ve středu a křížová čtyři pole po stranách, dělená širokými sdruženými pásy na pilířích a polopilířích. Oba refektáře byly sklenuty valeně s výseči a klenby byly přepásány pásy na pilastrech (v letním refektáři sdružených). Knihovna měla valenou klenbu nepřepásanou, zdobenou štukovými rámci, rozmanitě zprohýbanými kolem freskových maleb, z nichž zachovaly se jen nepatrné zbytky nesrozumitelných výjevů a postava lva. Ostatní místnosti měly klenbu buď valenou s výseči, buď křížovou bez žeber, klášterní i plackovou.

Z vnitřního zařízení není zachováno ničeho (viz str. 104.).

f) NOVÁ PRELATURA A ŠKOLA.

Na východní a jižní straně obkličují dvůr budovy dvojího stáří, ze XVII. a XVIII. století. Starší část, škola, táhnoucí se ke kostelu, má zcela hladké stěny a okna; nad portálkem římsa s renaissančním profilem, znakem kláštera a opatskými odznaky, pod tím na folii letopočet 1641. Mladší část, nová prelatura, s hlavní bránou do dvora, měla asi dle původního plánu býti rozlehlejší; nasvědčuje tomu založení věžovité stavby nárožní a členění stěn této části. Mezi okny a u nároží stojí pilastry. Portál orámován pískovcem; oblouk polokruhový profilován, po stranách postavené pilastry nesou římsu s úseky segmentového kládí; v klenáku hlava andílčí na konsole, o niž se podpírala kartuš s klášterním znakem, nyní za knížecí erb Windischgrätzů zaměněná; v cviklech slunečnice, páskoví, ovoce a akanthy.

Klenovice. (Klenowitz.)

Sommer VI., 359; Pam. arch. II., 170, X., 251; Sedláček l. c. XIII., 127.

TVRZ, která tu byla připomínána již od XIII. století, zašla v XVI. století beze stopy.

*) Nyní jest, po odstranění klenby nad průjezdem, spojen s tímto v jedinou vysokou várnu.

**) Jeden z nich byl asi síň kapitulní.

Kopec. (Kopetzen.)

Schaller XII., 89; Sommer VII., 162; Čechy IX., 480; Sedláček IX., 183.

ZÁMEK, bývalý hrad Prostibořský, založený asi na poč. XIV. století, stojí na skalnatém návrší, zvaném Valuška. Z puvodní stavby gotické, v XVII. století na zámek přestavěné, zbyla spodní partie čtyřboké věže při bráně v jihovýchodním rohu. Kulatá věž nad západním pru-

Obr. 85. Kopec. Zámek. Pohled do nádvoří.

čelím,*) jež neměla vchodu do r. 1738, kdy byl do ní nový proražen, zbořena r. 1799 od Jindřicha sv. p. z Grafenreutu.

Renaissanční stavba částečně na gotických základech z XV. nebo ze XVI. století, v živé skále, jež až do dvora vyrůstá, založených; svah spadá příkře na třech stranách, proto opřeny spodní části zdí mohutnými opěráky. Od západu vede přes příkop most, zděný na třech polokruhových obloucích, s plnou ballustrádou, na jejímž počátku stojí na pilířích pískovcové sochy sv. Petra a Jana Nep. a koule na hranolech.

Budova (obr. 85.) se skládá ze čtyř křídel, kolem lichoběžného obdélného dvora rozestavených; severozáp. nároží skoseno a na severu jen spojo-

*) U Sedláčka l. c. obraz z doby kolem 1790.

vací chodba. Stěny jsou hladké; v průčelí jednoosý risalit s orímsovaným, trojúhelným štítkem nad portálem, segmentem sklenutým a pískovcem orámovaným a s pilastry po stranách; ve štítě okénko kruhové. Kryt šindelový, sedlový, v nádvoří přečnívající a nesený dřevěnými kráčemi, někde s původní profilací renaissanční.

V gotickém sklepním podzemí (Sedláček pokládá je za kapli) k východu a západu zdivo 1·90 *m* silné, lomové; portálek hrotitý, několik okének hrotitých s pískovcovým ostěním, 0·16 *m* šir., některá s nosy. V přízemí místnosti sklenuté valenou klenbou s výseči, a průjezd s křížovou klenbou bez žeber na přízední hranolové pilíře. V nádvoří přistavěna v polovici XVIII. století volná pavlač zděná, na segmentových obloucích (některé již zazděny) a hranolových pilířích s profilovaným soklem; poprsnice plná, klenby pod pavlačí plackové; vstup na západě dvěma schodišti. Úprava 1. patra z pol. XVIII. století: stropy ploché, dvéře bíle natřené, schodiště k průjezdu jednoramenné.

V jednom pokoji bílá kamna s modře malovanými rocailly a figurami, plastickými kartušemi, maskami a vásou. 1. pol. XVIII. stol.

V domácí kapli v západním křídle, plackou sklenuté, nepolychromovaný oltářík barokní s krucifixem, nízký kredenc, vykládaný, z poč. XVIII. stol. a obrazy: 1.) na dřevě, Útěk do Egypta na pramici, dobrá práce barokní, 2.) na dřevě, poškozené, Pietà, z XVIII. stol., 3.) na plátně, Křest Kristův, sign. na zadní straně: *Andrea Todesco* 1731.

SÝPKA zcela podobná sýpce v Prostiboři, se dvěma štíty; v nástavci nápis: Ano ¦ M | DCCCXVI | GEB, dole znak v oválném štítu a monogram: *J A L S.*

Dvě KAPLIČKY Jana Nepom., zděné, valeně sklenuté, z 2. pol. XVIII. stol. V horní kapličce obraz na dřevě (obnovený r. 1836), v dolní soška.

Kostelec. (Kostelzen.)

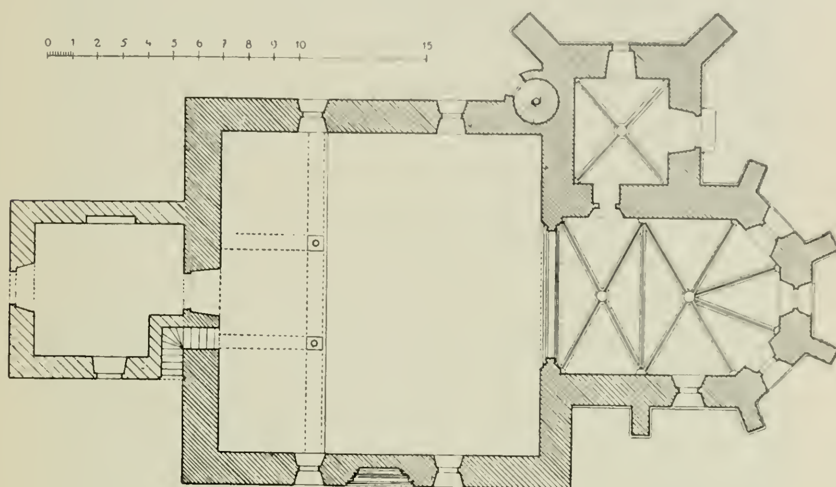
Schaller IX., 131; Sommer VI., 150; Dunder, Kraj 147; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1904, čís. 653—4. Na faře: Matriky od r. 1645. Pam. kniha od pol. XIX. stol.

KOSTEL SV. JANA KŘTITELE NAROZENÍ (farní), vystavěn r. 1356 za plebána Theodoricha. V XVIII. století sbarokisována loď, v XIX. století zazděn lodní portál, zvětšena okna a vystavěno vrchní patro věže.

Jednolodní, gotická, orientovaná stavba (obr. 86.), s věží na severní straně u kněžiště, krytá taškovou valbou; na věži plechový stan. Stěny hladké, sokl profilovaný obíhá kolem, okapní římsa nová.

Kněžiště s pětibokým závěrem, opřeno pěti opěráky se soklem, jedním ústupkem s novou římsou a trojúhelným štítkem na kosině. Čtyři

okna hrotitá, bez kružeb. V ě ž hranolová, s dvěma novými diagonálními opěráky na rozích a kulatým šnekem v rohu. V přízemí vchod pravoúhlý do sakristie na východě a okno hrotité na severu, v patře na všechny strany široká, pseudogotická okna. L o ď obdélná, s dvěma páry polokruhových oken, pod nimiž nové bankálové římsy. Na jihu zazděný, silně rozevřený portál, profilovaný na celém ostění čtyřmi hruškami, třemi oblouny a sedmi žlábky, na nízkých soklových patkách; podél vnitřní archivolty plastické rozviliny a pod hladkým tympanem římsa (obr. 87.). Západní průčelí barokní, hladké, se štítem, pilastry členěným, po stranách volutovými

Obr. 86. Kostelec. Kostel sv. Jana Křtitele. Půdorys.

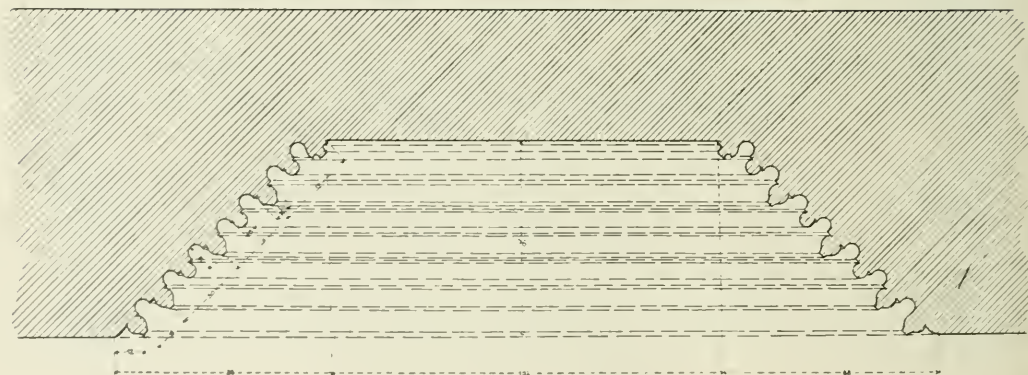
křídly omezeným a svrchu trojúhelným nástavcem s křížem zakončeným; před přízemním vchodem velká předsíň v průčelí se stejným štítkem s dvěma polokruhovými portálky, plochým stropem a schodištěm na kůr.

K n ě ž i š t ě (obr. 88.) sklenuto závěrem a jedním křížovým polem, odděleným příčným žebrem; profil žeber (obr. 89.) hruškový, oba svorníky okrouhlé, hladké, pod žebry hrotité konsoly s třemi oblouny. Triumfální o b l o u k hrotitý, s nízkým soklem, po obou stranách profilovaný žlábkem a skosený. V severní zdi s a n k t u a r i u m (obr. 90.) s obdélným výklenkem, profilovaným vlnovkou, s římsou nadpražní i podvojovou; nad výklenkem deska s neprofilovaným rámem (0·70 × 0·32) s nápisem reliefním:

A · D + M + CCC + L + VI
· FVNDAT' · E' · CHOR'
· P · THEODORICVM · PL

Do s a k r i s t i e vede hrotitý vchod, na hranách skosený; klenba křížová, s výžlaby po obou stranách, svorník hladký, okrouhlý, konsoly polygonovité s třemi pásky (obr. 89.).

Obr. 87 Kostelec. Kostel sv. Jana Křt. Zazděný portál do lodi a řez jeho ostěním.

Loď s plochým stropem, nově malovaná. Kruchta na dvou železných sloupech s plochým stropem a dřevěnou, plochou ballustrádou.

Hlavní oltář, z konce XVIII. stol., se starší predellou a tabernaklem, z 1. pol XVIII. stol., zdobenými intarsií (pásky a akanthy).

Sloupová architektura se sloupy vřetenovitými, révou ovitými, na nich římsoví s hlavičkami andílků; oltářní obraz křtu Páně je slabá práce

Obr. 88. Kostelec. Kostel sv. Jana Křtitele. Pohled do vnitřku.

z konce XVIII. stol.; nad ním ve středu nástavec mezi segmentovými úseky, tvořený oválným rámcem s řezbou boltcovitou, v němž obraz sv. Kateřiny; ve vrcholu soška sv. Barbory, po stranách pozdější sošky světců z řádu benediktinského. Po bocích oltáře dvě brány s dveřmi,

zdobenými liliemi ve výplních a postranními pilastry s ozdobou penízkovou, spojenými volutami a korunou z boltcovitého ornamentu, na nich stojí na volutových konsolách sochy sv. Václava a Zikmunda.

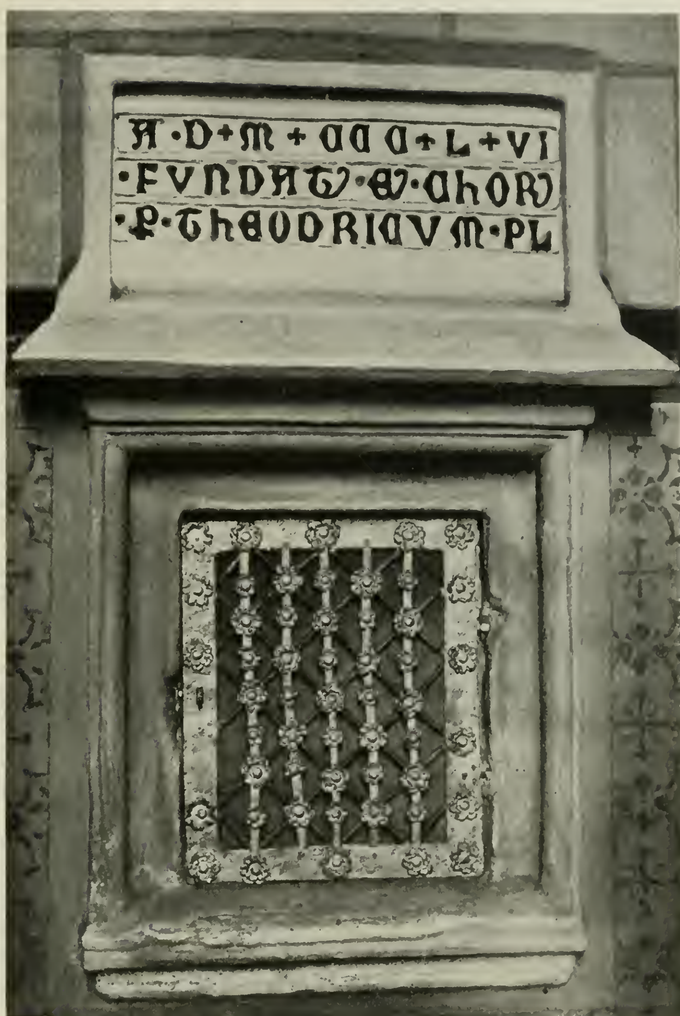
P o s t r a n n í o l t á ř e, pendanty, tvoří výklenek, obstavený sloupky s dvířky vrubovanými, nesoucími římsoví s řezbou boltcovitou a pozdější soškou (na levém P. Maria, na pravém sv. Josef) jako nástavcem. Na pravém po straně výklenku dole sošky sv. Barbory a Kateřiny, nahoře Jana Nep. a sv. Jiří, na levém v řezaných kartuších malé dobré obrazy sv. Martina a Jana Křtitele.

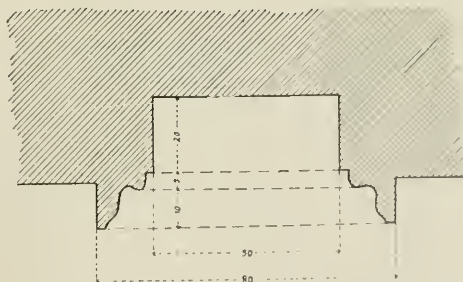
Obr. 89. Kostelec. Kostel sv. Jana Křtitele. Profil žebra a konsola v sakristii a profil žebra v kněžišti.

K a z a t e l n a spočívá na šestibokém sloupku; řečniště zdobeno na rozích kanellovanými sloupky s ovocem na soklech, ve výplních jeho rámce lištnové a boltcový ornament kolem obrazů sv. evangelistů na dřevě. Stříška šestiboká, ořímsovaná, s visutými růžemi, nad ní na volutovém podnoží baldachýn se stejnou ozdobou; nejvýše koule s plameny.

K ř t i t e l n i c e dřevěná, osmiboká; na rozích řezané ornamenty z prken. Víko se stejnou řezbou, nahoře soška sv. Jana Křtitele. Uvnitř cínová mísa.

Z v o n y: 1. Přelit r. 1905 od *Rob. Pernera* v Plzni; původní byl 0·80 *m* vys. a měřil 0·77 *m* v průměru a měl nápis: · leta ✠ bozeho · tisyczeho ❀ pietisteho · prvne ❀ tento · zwon · vdielan · wegimenu ✠ boz ‖ e yan · konwarz.

Obr. 90. Kostelec. Kostel sv. Jana Křtitele. Sanktuarium. Pohled a řez výklenkem.

Obr. 91. Kostelec. Kostel sv. Jana Křtitele. Náhrobek.

2. Vys. i v prům. 0·62 *m*. Ucha hladká, u koruny nápis: ⁝ tento ⁝ zwon ⁝ slyi (poprsí P. Marie) wyemeno ⁝ buohzie ⁝ a matki ✝ buohzie. Na plášti relief krucifixu. Dle štíhlého tvaru z XV. století.

3. Přelil též r. 1905 *Rob. Perner* v Plzni.

Náhrobek v předsíni zazděný, pískovec, 2·10 × 1·24 *m*, s pěkně stylisovaným znakem (Svatbů z Červ. Ostradovic?); z opisu čitelno: Tuto z leži z urozeni | wladyka ... z m ...... | ... ... | aby zrzidil w ma sebla | nad znakem: sko mccccxi (obr. 91.).

Kozolupy. (Kosolup.)

Schaller IX., 113; Sommer VI., 372; Dunder, Kraj 330; Pam. arch. IV., 170; Sedláček l. c. XIII., 249; Podlaha, Posv. místa II., 284.

KOSTEL SV. ŠTĚPÁNA MUČEDNÍKA (farní) byl již ve XIV. století (1366) farním. Asi ve válce třicetileté fara zanikla a osada připojena do r. 1655 k Malesicům a odtud k Touškovu. R. 1718 zřízena tu administratura a po přestávce v letech 1804 až 1811 zřízena fara. Starý kostel [r. 1490 připomíná se při něm zvonice (Strnad, Listář II., 276)] pro sešlost zbořen a nový vystavěn v letech 1777—82 nákladem přes 10.000 zl. a pomocí dobrodincův do r. 1788 zařízen. V letech 1904 a 1905—6 celá stavba opravena.

Jednolodní, orientovaná budova barokní, s věží na západním průčelí, krytá valbou taškovou; na věži cibule plechová s lucernou a bání. Stěny členěny lisenami s čabrakovou dekorací, okna kasulovitá, s chambranami a klenáky; na bocích lodi sdružené pilastry římsovité, s čabrakou a soklem. Mezi portálem pravoúhlým polokruhově vypjatá římsa.

Kněžiště, osvětlené čtyřmi okny, ukončeno polokruhem a sklenuto konchou s výseči a plackou, obdélná loď s třemi páry oken, sklenutá třemi plackami, pásy rozčleněnými. Na plochách kleneb zrcadla olištnovaná, na pásech výplně, pod cípy kleneb kládí sdružené a oblomené, s pseudojonskými pilastry na soklech. Kolem oken lištnové rámce. Po

stranách kněžiště sakristie a kaple, čtverečné a valeně sklenuté prostory; vchody do nich polokruhové, se zprohýbaným římsovím. Kruchta na třech segmentových, profilovaných obloucích a pilířích s ozdobou čabrakovitých pilastrů, poprsnice v bocích proláklá, ve středu vyložená, dřevěná.

V ě ž vystupuje skoro celá ze západního průčelí, přechod k lodi není řešen. Nároží oblá, na nich pilastry jako na lodi. V přízemí na severu portál, nad ním okénko oválné a druhé větší, na západě lichý otvor s prohnutou římsou a nad ním stejná okna; nad lodní okapní římsou, kolem věže oblomenou, zdvihá se attika s oválovými prolomy a nízké patro s širokými okny, dekorací pilastrů a polokruhem vypjatou římsou.

H l a v n í o l t á ř s dobrým obrazem v rokokovém rámu na plátně: Kamenování sv. Štěpána, malovaným r. 1788 od malíře *Manna* z Falknova; tabernakl na rakvovité tumbě, po stranách velké vásy, ve vrcholu nad obrazem pod růžovými guirlandami a okem Božím obrázek sv. Trojice na dřevě.

P o s t r a n n í o l t á ř í k y, pendanty, s bezozdobnými tabernakly, nad nimiž zasklené skříňky rokokové s monogramy, v nich sošky černé P. Marie a Jana Nepom. Konec XVIII. stol.

K a z a t e l n a současná, s okrouhlým řečništěm a stříškou, na ní holubice.

V a r h a n y nové.

L a v i c e barokní, řezané, z konce XVIII. století.

K ř t i t e l n i c e rokoková, z pískovce, tvaru vásy okrouhlé; na míse píšťaly, noha profilovaná, víko dřevěné, hladké.

M o n s t r a n c e barokní, 0·59 *m* vys., postříbřená a zlacená, z poč. XVIII. století. Noha šestilaločná, s tepanými růžemi, nodus hruškovitý, kolem oválného, zaskleného středu záře, rámec z akanthových rozvilin a slunečnic, paprsky a vysekané listy akanthové.

Šest s v í c n ů cínových, trojbokých, s vavřínovými festony a osm mosazných empirových, s kanelovanými podstavci.

Z v o n y: 1. Vys. 0·75 *m*, v pr. 0·77 *m*. Na uchách torus, u koruny dvojřádkový nápis: O ADORAND ꝛ TRINITAS ꝛ O VENERANDA ꝛ VNITAS ꝛ VDIELAN ꝛ W PLZNI ꝛꝛ || O SWATI ꝛ STIEPANE § ORODVG § ZA NAS § PRZED ꝛ PANEM ꝛ BOHEM § 1 ꝛ 5 ꝛ 4 § 5. Pod tím pás lilií. Plášť i věnec hladké. Na hlavě na železných pásech vryto: K : W :

2. Vys. 0·61 *m*, v pr. 0·59 *m*. Na uchách torus, u koruny enigmatický nápis: shy + krkmy ◦ vyhvms + yrap ◦ zxvmtsrhpvnmikyi gxedrba + mairma ◦. XV. stol.

3. Slit r. 1843 od *Karla Bellmanna* v Praze.

V archivu Musea král. čes. otisk p e č e t i d l a farního, oválného (delší osa 0·021 *m*) z poč. XIX. stol., s opisem: SIGILLUM ECCLE KOSOLUP.

ZÁMEČEK měl dříve k a p l i Jana Nepomuckého, v níž se od r. 1777 po dobu stavby kostela sloužila mše. Nyní je zrušena.

SYNAGOGA z poč. XIX. století. Obdélné stavení s valbou (původně byla vyšší) a pilastry na stěnách; uvnitř valená klenba, na pilastrech. Osm oken polokruhových. Retabulum jest v předu zdobeno architekturou s pseudojonskými sloupy a nástavcem. Zařízení nové; ze staršího jen dva svícny ze železa kované (konec XVIII. stol.) a opona s vysokým vyšíváním (lvi nesou korunu s napodobenými drahokamy, po stranách amfory s kyticemi).

U silnice do Plzně SOCHA Jana Nepom. z pískovce; na podstavci v předu dva znaky v kartuši pod korunou, v zadu letopočet 1729.

Krukanice. (Krukanitz.)

Sommer VI., 292; Dunder l. c. 252; Pam. arch. II., 175; Čechy IX., 112; Podlaha, Posv. místa II., 310.

ZÁMEČEK z konce XVIII. století, obdélný, valbou krytý, lisenovaných stěn. Brána do dvora segmentová, průjezd sklenut valeně s výseči. V průčelí přistavěny dva věžovité výstupky, nové. Přízemí klenuté, většina místností upravena nově. V přízemí u vchodu upravena kaple domácí Jana Nep., s novým obrazem bl. Hroznaty od *J. Ruinarta de Brimont* z roku 1893, na pseudorománském oltáříku. Kalich z poč. XVIII. st., s okrouhlou nohou, s tlačenými akanthy, kulovitým nodem a kupou, na níž tlačené spirály akanthové a symboly ukřižování. Rocaillový a dva empirové reliquiáře. Obraz Jana Nep. z roku 1840 od *A. Grussa*.

Obr. 92. Krukanice. Boží muka.

Po stranách cesty k zámečku na zdi sochy sv. Barbory a Antonína s letopočtem 1801, písmeny RNHAT (R N H abbas Teplensis) a znaky Tepelským a rodovým.

Na cestě do Pernarce SLOUP pískovcový, 3·50 *m* vysoký, na podstavci s vydutým soklem a římsou, s attickou patkou a volutovou hlavicí, na níž spočívá hranolová kaplička s prohnutou stříškou; ve stranách kapličky nový obraz P. Marie a reliefy: Vera icon,

Kalvarie a Ježíš s nápisem: ECCE HOMO! na spodku kapličky: 1613 | S. E. P. E (obr. 92.).

Nedaleko druhý SLOUP čtyřboký, se skosenými hranami, na hranolovém dvojitém podstavci a s kapličkou, v níž výklenek. XVIII. století.

Za zámkem SOCHA Jana Nepom. na sdruženém soklu s hojným římsovím, z 1. polovice XVIII. století.

U cesty do Rozlovic pískovcový SLOUP ze XVII. století, na hranolovém stylobatu s římsou; na volutové hlavici kaplička s dvojitým křížem, reliefem krucifixu a novými obrázky svatých.

Kšice. (Kscheutz.)

Sommer VI., 243; Čechy IX., 94; G. Schmidt v Mitt. Ver. f. Gesch. D. in Böhmen XLII., 486; Týž, Grabplatten l. c. 1904, č. 627.

KOSTEL NANEBEVZETÍ P. MARIE (filiální do Erpužic) byl již r. 1384 farním. Nynější stavba byla provedena r. 1716 a opravena (střecha) naposledy r. 1904.

Jednolodní, barokní budova z cihel, omítnutá, krytá taškovou valbou. Na zdích sokl a sdružené pilastry s římsovitou hlavicí a kládím, okna segmentová, nad portálem do lodi pozdější, polokruhem vypjatá římsa; západní průčelí má v přízemí polokruhový portál s prohnutou římsou na pilastrech, nad ním liché okno, nad okapem štít s attikou, nikou ve středu prolomený, po stranách s volutovými vyzdívkami a oválným otvorem v trojúhelném vrcholu.

Věž u kněžiště na severu, hranolová se skulacenými rohy, trojpatrová, krytá stanem s křížem; okna původně větší, nyní na oválná zmenšená, stěny lisenovány; na západě zděné schodiště.

Kněžiště ukončeno třemi boky a sklenuto závěrem a křížovým polem bez žeber. Po stranách vchod pravoúhlý do sakristie, sklenuté hladce křížem v přízemí věže. Oblouk triumfální segmentový, s římsou v náběhu. Loď obdélná, širší, s třemi páry oken a plochým stropem, na němž štukové zrcadlo; na stěnách pilastry. Kruchta zděná, na třech obloucích, podklenutá hladce křížem, s poprsnicí hladkou, ve středu vypjatou.

Hlavní oltář sloupový, na vysoké predelle, s úseky kládí a nástavcem. Obraz maloval r. 1869 *C. Sauersick*, po stranách sochy sv. Petra a Pavla, nahoře sv. Kateřina, Markéta, Kilián a Ondřej. Ve středu nástavce kartuše s nápisem: ALTARE PRIVILEGIATVM AB ANNO 1760. Na bocích oltáře brány, zdobené řezanými výplněmi a sochami sv. Martina a Jiří.

Postranní oltáře, pendanty, barokní, dřevěné rámy akanthové, nepolychromované a propletené zlacenými stuhami a rohy hojnosti, ve

vrcholu kříž; obrazy sv. Anny a Šebastiána (z r. 1869 od *C. Sauersicka*) ve zlacených, nahoře polokruhových rámech; mensy zděné. Na predelle levého chronogramm (letočetná písmena červená):

HAEC ARA EX CoLLeCta eLeeMosIna popVLI
paroChIanI sanCtae annae posIta est. (= 1710.)

Na pravém:

HANC ARAM SANCTO SEBASTIANO || PESTIS PATRONO || PRO SE ET GREGE FVNDAVIT | RVD : SCHVKNECHT CVRAT : WELPERSCHITZ : ET KSCHEVTZ. (= 1713.)

Oltář sv. Martina v lodi má dřevěnou mensu a nízkou predellu, nad ní rám zprohýbaný barokně, zdobený akanthy a stuhami, nahoře bílá hlava andílčí a zalomené římsoví, se soškou sv. Volfganga; po stranách pod mušlovými baldachýny sošky sv. Jakuba a Vavřince. Obraz: sv. Martin dělí se s žebrákem o plášť, v pravo kněz vypuzuje zlého ducha ze stáda krav, v pozadí krajina, shora andělé nesou odznaky biskupské. V dolním levém rohu: Wenzel S : T : Schmidt fecit A : 1726.

Kazatelna s osmibokým řečništěm ořímsovaným; na spodku bílé emblemy evangelistů, ve výplních v oválných rámech reliefy poprsí evangelistů, v rozích slunečnice; na stříšce řezby a socha anděla.

Varhany nové.

Zábradlí před oltářem z XVIII. století, ve středu prohnuté, ballustrové.

Na věži zbytky řezaných oltářů barokních z počátku XVIII. st. a barokní socha sv. Anny. Dvě sochy andělů ze dřeva, barokní, nesou kropenky.

Na hlav. oltáři čtyři renaissanční svícny, bronzové a kroužené.

V triumfálním oblouku obraz Madonny ze XVII. stol., v sakristii sv. Martina v prohnutém rámci, rozvilinami zdobeném, z poč. XVIII. st.

Zvony: 1. Lil roku 1876 *A. Pistorius* v Chebu. 2. Lil roku 1869 *W. Sedlmayer* v Plané.

Náhrobek pískovcový, 1·62 × 0·76 *m*. Žena v celé postavě, u nohou znak, opis: LETHA : 1 . 56 . . PAN | BVOH WSSEMOHVCZY POWOLATI GEST S TOHOTO | SWIETA RACZIL VROZENE | PANNY MARKYTY POMIENICZKI Z POMIENICZ PAN | nad hlavou do oblouku: BVOH RACZ | DVSSY GEGI MILOSTIW BYTI.

Kuňovice. (Kunějovice. Kuniowitz.)

Schaller IX., 202; Sommer VI., 351; Dunder l. c. 324; Podlaha, Posv. místa II., 349.

ZÁMEČEK zcela přestavěn.

KAPLE SV. ANNY A SV. MIKULÁŠE byla r. 1738 vystavěna nákladem Jos. Schindla, ryt. z Hirschfeldu a r. 1842 zbořena.

Kyjov.

Sedláček l. c. XIII., 248; Heber, Burgen IV., 217; Košnář, Poutnická místa, 103; Podlaha, Posv. místa II., 304.

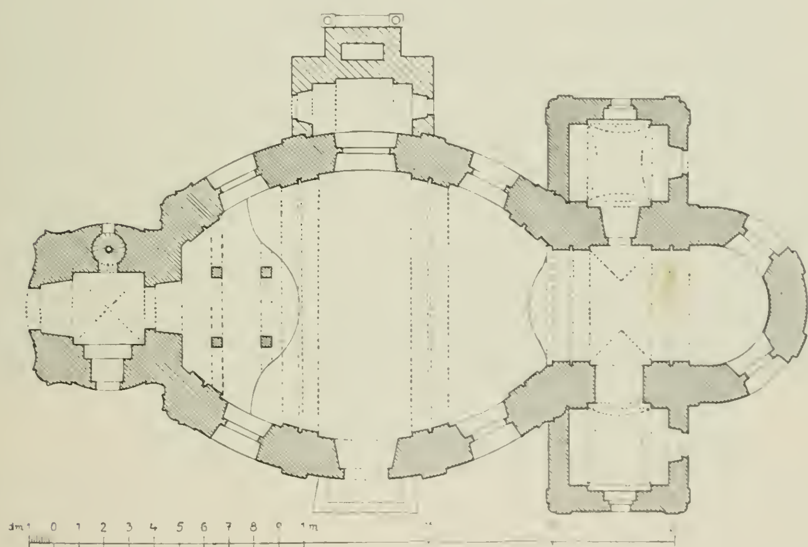
Z TVRZE, již koncem století XV. pusté, zbývají sporé zbytky příkopu a název „na pustém zámku."

KAPLE P. Marie vystavěna v lese v letech 1892—94. Zvon slit r. 1894 od *J. Pernera* v Plzni.

Lešťany. (Liechtenstein.)

Schaller IX., 201; Sommer VI., 359; Dunder l. c. 328; Pam. arch. X., 252; Sedláček XIII., 164; Čechy IX., 113; Podlaha, Posv. místa II., 291. Rkp. sb. topograf. v archivu Musea král. čes. Heslo: Lešťany. Na faře; Pamětní kniha od r. 1836. Matriky od r. 1674.

KOSTEL SV. PETRA A PAVLA (farní) byl ve XIV. století (1369) farním; ještě r. 1612 byl tu farář, ale později fara zanikla a osada

Obr. 93. Lešťany. Kostel sv. Petra a Pavla. Půdorys.

až do r. 1654 příslušela do Pernarce; řada farářů počíná pak opět r. 1666. R. 1768 byl starý kostel stržen a 20./5. položen základní kámen k novému, jenž vystavěn částečně z odkazu Julia Xav. hraběte Hamiltona (4671 zl.) od *Eugena Candella* z Plzně. Ještě téže zimy dokončena věž a celá stavba vysvěcena 25./11. 1769; vnitřní úprava byla dohotovena až za Jos. Maxm.

Kinského r. 1774. R. 1791 dány sem varhany z děk. kostela ve Stříbře. Poč. XIX. stol. daroval sem A. Pergler z Pergleru († 1821) na plátně malovaný krucifix. Poslední opravy z let 1896 a 1901—5.

Jednolodní, barokní stavba (obr. 93. a 94.) orientovaná, s věží na západě, krytá taškovou valbou s dřevěným sanktusem; na věži taškami krytá cibule s plechovou bání a křížem, bez lucerny. Na

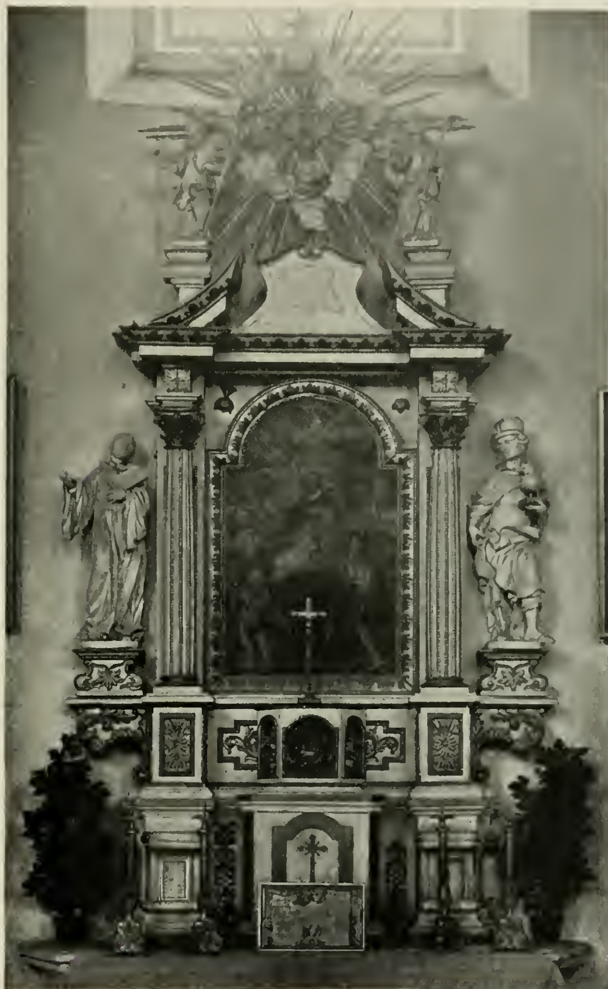

Obr. 94. Lešťany. Kostel sv. Petra a Pavla. Pohled od jihovýchodu.

pískovcovém soklu, obíhajícím kolem celé stavby, stojí čabrakovité pilastry a nesou profilovanou okapní římsu. Okna polokruhová s rámy, portál (na jihu v lodi) pískovcem orámovaný s klenákem, nad ním prohnutá římsa na volutových konsolách štukových a znak Kinských v kartuši pod korunou.

Kněžiště ukončeno polokruhem, osvětleno čtyřmi okny a sklenuto valeně s lunettami. Po stranách přistavěna sakristie na severu a oratoř na jihu, s šindelovými střechami a pilastry na stěnách; do sakristie vede pravoúhlý vchod, oratoř otevřena polokruhovým obloukem; obě místnosti sklenuty plackami.

Loď obdélná s vydutými boky, připojuje se bez triumfálního oblouku; valenou klenbu, v zakulacených rozích lunettami prolomenou, nesou sdružené kládí a ploché pilastry pseudojonské na soklu a s šesticípou hvězdou v hlavici. Kruchta v půdorysu segmentem vypjatá, stojí na dvou kanel-

Obr. 95. Lešťany. Kostel sv. Petra a Pavla. Postranní oltář Jana Nep.

lovaných pseudojonských sloupech a dvou pilířích (zábradlí ballustrové, dřevěné). Na severu přistavěna k lodi r. 1821 hrobka (pro rodinu Steinbachovskou) přízemní, obdélná, s průčelím, ozdobeným dvěma kanellovanými sloupy dorskými a trojúhelným štítkem; vchod původní nyní zazděn, nový vchod pravoúhlý na západě.

Věž na čtvercovém půdorysu s prohnutými stranami, trojpatrová, spojená s lodí pomocí volutových nástavků po obou stranách; kolem ní

oblomuje se okapní římsa budovy, na skulacených nárožích pilastry. V západním průčelí portál pravoúhlý, orámovaný, nad ním: ANNO 1774, výše okno polokruhové a po stranách pravoúhlá a kruhová okénka. Ve 2. a 3. patře stejná, obdélná okna s chambranami. V přízemí sklenuta hladce křížem předsíň.

Hlavní oltář pseudobarokní, z r. 1905.

Postranní oltáře: 1. Božího hrobu, nový. 2. Jana Nepom. (obr. 95.), raně barokní sloupová architektura; tumba, tabernakl a dolní část predelly, obraz a sošky z pol. XVIII. stol., nástavce (monogram IHS) novější. 3. P. Marie, rokokový, s rocaillovou kartuší a dvojznakem na tumbě a soškami svatých po stranách.

Kazatelna novější,

Varhany s novým strojem z r. 1903, ale původní skříní, zdobenou dobře řezanými rozvilinami, trojdílnou, se soškou sv. Cecilie.

Křtitelnice (obr. 96.) cínová, bez víka 0·67 *m* vys.; zvonovitý kotel, s dvěma kruhy ve způsobě masek a třemi znaky v reliefu, na třech nohách, jež vybíhají dole v kopyta a nahoře končí mužskými poprsími; původní víko má svršek ulomený a nahrazený barokní skupinou křtu Ježíšova ze dřeva. Na kotli ryté nápisy:

KAREL A IAN ON=
DRZEG WLASTNI
BRATRZI CZERNI=
NOWE Z CHVDIENICZ,
NA LYSSTIANECH
A BRZEZY WLACHO=
(květ) WIE (květ)

KATERZINA CZERNI=
NOWA Z PODMOKL
A PROSTIBORZE (hlava)

KRYSTOFF BRAVM=MIE=
RZETICZ (květ) A NA
(pták) LYPPNIE (hlava krále) (pták)

(květ)

WOLDRZICH CHLVM=
CZANSKEY Z CHL̄V=
CZAN A Z PRZESTA=
WLK, NA CZEMINECH (květ)

BAPTISTERIVM HOC AD LAVDEM SANCTISSIMÆ TRINITATIS (hlava) ET SANCTORVM APOSTOLORVM, PETRI ET PAVLI (květ) PRAGÆ FECIT BARTHOLOMEVS A CYMPERGK (žalud) PROPRĪĪS ĪMPENSĪS (hlava) GENEROSĪ ET MAGNĪFĪCĪ DO=MINI DĪ·CAROLĪ CZERNĪN, DE CHVDĪENĪCZ ET ĪN BRZEZY, WL (květ) AD ECCLESIAM LYSSTĪANEN^S STVDĪO REVERENDĪ SADERDOTĪS (hlava) MATTHEĪ CRĪSPĪ PRAMENĪ EĪVSDEM ECCLESĪÆ PAROCHĪ (květ) (znak pražský) (sova) ANNO DOMĪNĪ 1596, (pták)

(Znak B. z Cynperku: písmena BZC, zvonek a lev s praporem ve spáru.)

Na víku: EVNTES IN MVNDVM VNIVERSVM ❀ PRÆDICATE EVANGELIVM OMNI CREATVRE ❀ QVI CREDIDERIT ET BAPTIZATVS FIERIT SALVVS ERIT (květ) QVI VERO NON CREDIDERIT ; CONDEMNATVR (květ) MARCI (pták) 16.

V kněžišti mřížka v půdorysu prohnutá, ballustrová.

V kněžišti nad oratoří obraz na plátně z 2. pol. XVIII. stol.: Madonna klečí na skále, nahoře v oblacích sv. Trojice, obklopená anděly, dole ubohé duše v pekelném ohni. Na folii nápis: Erbarmet euch meiner zum Wenigsten ihr Freunde.

Obr. 96. Lešťany. Kostel sv. Petra a Pavla. Křtitelnice.

Monstrance: 1. 0·64 *m* vys. Noha oválná, čtyřlaločná, s tepanými hlavami andílků a růžemi, nodus oválný, kolem korony paprsky a rámeček z listoví, v nástavci Madonna. Na noze letop. 1671.

2. Dle nápisu na zadní straně zakoupena roku 1832 v Praze za 100 zl.; s hrubým ornamentem.

Kalichy: 1. Noha z poč. 19. stol., s tepaným listovým ornamentem, na ní se staré přenesený znak s písmeny: E · S · B · V · M · 17 16 Nodus nový. Kupa barokní, pláštík z prolamovaných pásků, hlav andílčích, révy, klasů a růží kolem novějších porcelánových destiček s obrázky Kristova utrpení.

2. Z poč. 19. stol., hladký.

Pacifikál rocaillový, s dvojitým rámečkem kolem kříže.

V okně předsíně pod věží barokní Pietà ze dřeva, v lodi na konsolách barokní sošky sv. Anny a sv. Barbory.

Zvony: 1. Vys. 0·98 *m*, v pr. 1·04 *m*. Na uchách torus, u koruny: O SANCTE ⸹ PETRE ⸹ ORA ⸹ PRO NOBIS ⸹ DEVM ⸹ O MARIA MARCVS ⸹ LVCAS ⸹ IOHANNES ⸹ MATEVS ‖ ⸹ WILIM ⸹ S PRZICHOW MATER ⸹ GRACIE MATER ⸹ MISERICORDIE ⸹ FECIT ⸹ EGIDIVS ⸹ ⸹ PLZNIE ⸹ 1 ⸹ 5 ⸹ 7 ⸹ 9 ⸹. Pod tím opakuje se spirálovitý ornament; na plášti relief sv. Petra.

2. Vys. 0·62 *m*, v pr. 0·64 *m*. Na uchách torus, u koruny: leta ♁ bozyho ⁝ tisiczeho + ct · yrsteho ♁ osumdesateho ⁝ mu° ke cty + a k chwalle ⁝ bozy + tento ‖ ⁝ zwon ♁ lit ⁝

3. Vys. a v pr. 0·48 *m*. Na uchách masky, u koruny řídce rocaille a pod tím nápis: S : S : IOANES PAVLE ET DONATE INTERCEDITE PRO NOBIS. Pod tím slunečnicové guirlandy. Na plášti akanthový list, relief sv. Donáta, Pavla a Jana a kartuš se zvonkem, kružidlem a děly, s opisem: IACOB WILHELM SEITZ IN PILSEN, po stranách 1776. Na věnci: REFVSA EST HÆC CAMPANA EX CoLLECTIS A PAROCHIANIS NOSTRIS PECVLIIS.

4. V sanktusu. Vys. 0·32 *m*, v pr. 0·33 *m*. Na uchách vruby, u koruny: + GELOBT SEI DAS ALLERHEILIGSTE SACRAMENT ‖ IO. PERNER GOS MICH IN PILSEN · 1 · 7 · 1 · 4 · Pod tím hlavy andílčí; na plášti krucifix a Madonna pod vavřínovým loubím.

N á h r o b e k, z červeného mramoru, zakrývá vstup do hrobky v lodi; v rozích mosazná držadla, v ploše relief lebky s hnáty a znak. Z opisu čitelno jen: HÆC PRO FAMILIA PER | ILLVSTRIS . . . . STEIN | BACHIANORVM AR · · ·

V archivu Musea král. čes. otisk p e č e t i d l a farního, oválného (delší osa 0·03 *m*), s opisem: SIGIL. ECCLESIÆ PAR: LICHTENSTEINENSIS a postavami sv. Petra a Pavla. Z r. 1808.

ZÁMEČEK jest obdélná prostá budova ze začátku XVIII. století, s opěráky na nárožích a dvojitou mansardou. V průčelí portál s prohnutou římsou. Na zad rozšiřuje se budova, přechod tvoří v půdorysu vyhloubené přístavky. Na zahradním průčelí nadokenní římsy a prostý balkonek. V přízemí všude klenby křížové bez žeber, v průjezdě výklenek s mušlovitou konchou. V oknech původní mříže s prostouplými tyčemi.

KAPLIČKA s v. A n t o n í n a P a d. trojboká, zdobená pilastry, výklenky a prohnutými římsami, na vrcholu vásovitý nástavec. Dříve tu stávala na pahrbku větší kaple, k níž vedlo 30 schodů; v ní se sloužila mše při stavbě nového kostela. Ke konci XVIII. stol. kaple zbořena a z jejího zdiva vystavěna hřbitovní zeď. Nynější, menší kaplička, vystavěna r. 1824.

Lhota. (Elhotten.)

F r. A n d r e s s, Denkmäler und Sagen 20, 29.

KAPLIČKA P. M a r i e P o m o c n é nedaleko mlýna „Varty“, se soškou Pražského Jesulátka. V pravém ostění dveří letopočet 1773 a písmena J . C . E .

Na louce před mlýnem zlomek mlýnského KAMENE s letopočtem 1. April 1821 D. F. (Fr. Doner, mlynář).

Lipno. (Lippen.)

Schaller IX., 202; Sommer VI., 359; Dunder l. c. 328; Pam. arch. X., 253; Sedláček l. c. XIII., 165; Čechy IX., 114; Archiv d. fürstl. Hauses Schwarzenberg (1873), 84; Posv. místa II., 294.

Nad mlýnem „Hobelmühle" hradiště s valy spečenými; ve vrchních vrstvách střepy středověké, ale hloub zlomky misek s tuhovanými ornamenty a z nádob červených vně tuhou pomalovaných. Museum Plzeňské má odtud bronzovou pochvu dýky. (Šnajdr, Počátkové místopisu, 73; Památky, X., 253.)

ZÁMEK, bývalá tvrz, již r. 1316 připomínaná, jest zcela jednoduchá stavba XVIII. století. Jen na hospodářských budovách zachovány barokní štíty ze XVII. století. Zámecká kaple sv. Anny, založená r. 1715, bez cennějších předmětů.

SOCHA Jana Nepom. před zámkem, na vysokém ořímsovaném podstavci, s dvěma znaky v kartuších pod korunou a oválným štítkem s nápisem:

o heILIger
Patron Der pöhM-
en Vor aLLen gefah-
ren hiLff Vnß be-
Wahren.

Na zadní straně:

Ich Anna Eli-
sabeth Bromin
gebohrne steinbach
in Von Kronichst-
ein habe zu Ehren
deß Heiligen Johan-
niß von Nepomuk
die Statue Machen
lasen den 15 Maij
Anno 1723.

Vedle Jana Nepom. anděl s křížem v ruce.

SOCHA sv. Anny samé třetí na dvojdílném podstavci. Na něm dva znaky v kartuších a nápis: DEM · S · OCTOBER · 1781 ·, pod tím pozdější: ERICHTET V. F. u. B. HEĪFĪS.

Líšina. (Lischin.)

Sommer VI., 114; Sedláček l. c. XIII., 234.

V obecním lese skupina 50 kamenných mohyl ze staršího období, z nichž několik prokopal Dr. Lad. Píč. Nalezené předměty bronzové (dýka, jehlice, náramky žebírkovitě zdobené) a keramika uloženy jsou v Museu král. čes. (Píč, Starožitnosti, I. sv. 2.)

TVRZ, jež tu stála již v XIII. století, zanikla koncem století XIV.

KAPLE na návsí z 1. pol. 19. stol., osmiboká, s plochým stropem a komolým stanem s plechovou lucernou a bání. Na stěnách nárožní pilastry, okna kruhová, vchod polokruhový.

Lochousice. (Lochutzen.)

Sommer VI., 150; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1906, čís. 755.

KAPLE SV. FLORIÁNA (farou k Touškovu vsi) vystavěna r. 1847. Skládá se z obdélné lodi, polokruhového kněžiště a hranolové lodi v západním průčelí. Kryt valbový, na věži stan na komolém jehlanu. Stěny hladké, okap profilovaný, kolem věže oblomený, v kněžišti okno polokruhové, v lodi vykrojené, ve věži hrotitá okna a pravoúhlý portál. Strop v lodi plochý, v kněžišti koncha. Kruchta na plochém spodku, s prolamovaným zábradlím.

Oltář sloupkový, s obrazem P. Marie na dřevě a sv. Floriána na plátně, vzadu výklenek s baldachýnem.

Dva zvony lil r. 1847 *W. Perner* v Plzni.

Luhov. (Lohowa.)

Schaller IX., 114; Sommer VI., 359; Dunder l. c. 326; Pam. arch. II., 170; Sedláček XIII., 164; Podlaha, Posv. místa II., 294.

ZÁMEK z konce XVIII. století, vystavěný (kolem 1780) za hrab. Marie Bořka Dohalského z Dohalic; kaple Bolestné P. Marie vysvěcena tu r. 1784. Na novější bráně zámeckého dvora zasazeny dva znaky Widerspergarů z pískovce tesané, ve vavřínových věncích, ze XVII. stol. Budova zámecká prostě obdélná, mansardou krytá, členěná na stěnách lisenami, portál segmentový; okna obdélná. V přízemí klenby valené a plackové, v patře ploché stropy. V kapli nástropní malby.

Proti zámku na pilířích plotu zahradního stojí SOCHY sv. Floriána a Václava, barokní, z pískovce tesané. Nedaleko v záhybu cesty do Lipna socha sv. Anny na hranolovém podstavci s volutami po stranách, letopočtem 1760 a znaky sv. pána Steinbacha z Kranigsteinu pod korunou na soklu.

Ve dvoře ve vsi stopy TVRZIŠTĚ, příkopem vodním obehnané.

Obr. 97. Malesice. Zámek. Hlavní průčelí.

Malesice. (Malesitz.)

Schaller IX., 113; Sommer VI., 372; Dunder l. c. 330; Pam. arch. II., 135; Sedláček XIII., 248; Čechy IX., 116; Podlaha, Posv. místa II., 298; Rkp. sbírka topogr. v archivu Musea král. čes. Na faře: Pamětní knihy od r. 1734 a 1838. Matriky od r. 1671. Registra zádušní z let 1584—1660.

Na lesnatém návrší „Kyjově“ množství kamenných mohyl. Vytěženy byly uzavřené bronzové kruhy, br. jehlice, br. nožík, br. hrůtky šípové, železný kroužek, koštěná pilka, pak nádoby (z nich některé na kruhu robené) a 2 mince císaře Konstantina. (Památky VI., 36, 116, XI., 180, XII., 96; M. Z. K. 1884, 36; Šnajdr, Počátkové místopisu, 72; Franc, Polit. okres Plzeňský.)

ZÁMEK, na jehož místě stávala tvrz, vystavěn r. 1730 nákladem hraběte Jana Petra Barbo z Wachsensteina.

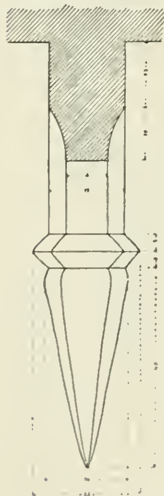
Obdélná budova, k západu průčelím obrácená, stojí na počátku svahu k vesnici skloněného a v park upraveného. V půdorysu zvlněna zadní strana vystouplým oktogonem sálů a risality na všech stranách. Kryt valbový s netopýřími vikýři.

Hlavní průčelí (obr. 97.) skládá se z trojosého risalitu o dvou patrech ve středu a dvou čtyřosých, jednopatrových křídel s ploššími risa-

litky na koncích. Na stěnách liseny, na risalitu v obou patrech ještě pilastry s čabrakovitými hlavicemi dvojího druhu. Kolem oken v přízemí a 2. patře chambrany, v 1. patře střídají se nad nimi římsy různě zvlněné. Okapní římsa prohýbá se na risalitu segmentem. V přízemí ve středu portál nad třemi stupni povýšený, s profilovaným rámem a volutovým klenákem v polokruhovém oblouku; konsola na klenáku a po stranách diagonálně postavené pilíře s volutovou hlavicí a kládím nesou balkon v půdorysu zprohýbaný, na rozích otupený, s ballustrovou poprsnicí. V 1. patře vede na balkon portál s oblomeným rámem a římsovými úseky po stranách, mezi nimiž plastický znak v kartuši z volut pod korunou. Nad 2. patrem na plné nízké attice štít s dvěma okny, pilastry z volut po stranách a zprohýbaným nástavcem s vásou. Nad bočními křídly vikýře s vykrojovanými otvory, diagonálně postavenými pilastry z volut na nízké attice a se zprohýbanými římsami s vásou.

P o s t r a n n í f a ç á d y šestiosé, s risalitem, členěným bossážovanými lisenami, nad nímž podobný vikýř jako v průčelí, a dvojího druhu římsami nad okny.

P r ů č e l í d o z a h r a d y obrácené zvlněno v půdorysu: ve středu vystupuje polovice oktogonu sálového se zprohýbanými stranami a boky tvoří poměrně široké, mírně vystupující risality. Na risalitech jest členění stěn, římsy okenní a vikýře stejné s hlav. průčelím, kdežto 2. patro nad středem jest prostší. V přízemí vedou do oktogonu tři pravoúhlé vchody, nad prostředním na volutových konsolách balkon s prohnutou ballustrádou. Nad okny 1. patra římsy bohatě zvlněné, dvojího druhu.

Obr. 98. Malesice. Kostel sv. Jiří. Profil žebra a konsola v kněžišti.

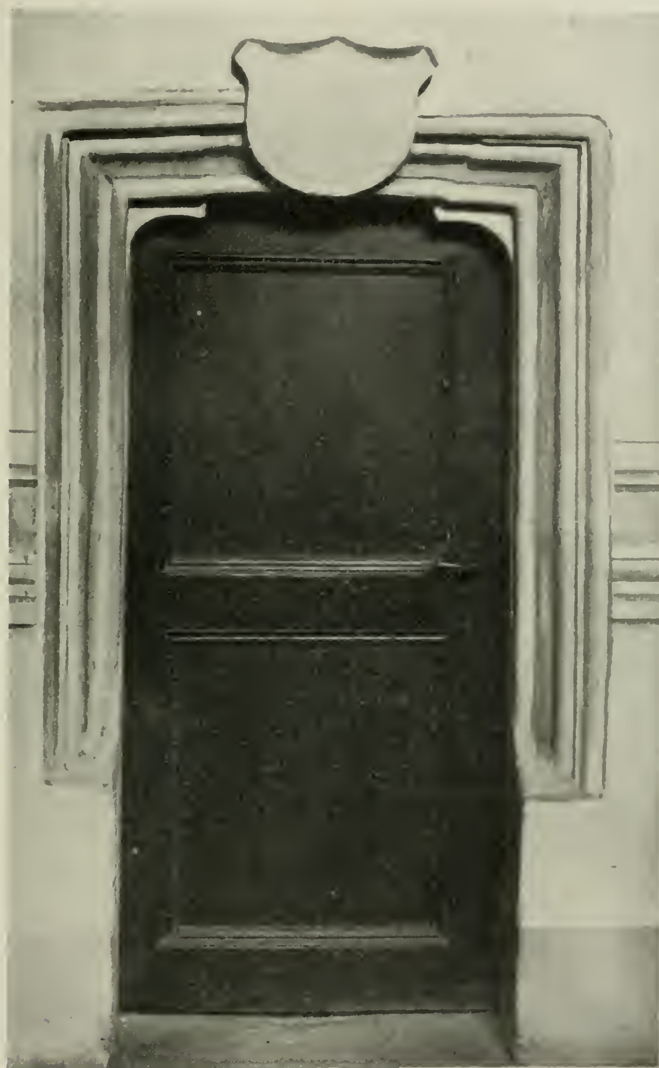
Celý přízemek sklenut hladce křížem, schodiště plackami, v patře ploché stropy. V oktogonu přízemní sál sklenut valeně s osmi lunettami a oválným zrcadlem; vede sem pět vchodů. Nad tím v patře podobný sál osmiboký se štukovým zrcadlem. V pokoji barokní k a m n a hnědě polévaná, z pol. XVIII. století; v zahradním sále o l e j o m a l b a, přenesená sem z kostela, s nápisem: S. Elzearius Comes Aria ni | S P. Francisci Tertiari Maritus et Virgo.

KOSTEL SV. JIŘÍ (farní) byl již ve XIV. stol. farní (1384). R. 1499 zaznamenán jest odkaz na opravu kostela (Strnad, Listář II. 399). Původní budova byla r. 1815 v lodi zvětšena.

Jednolodní, orientovaná s t a v b a s gotickým kněžištěm a barokní lodí, na niž přiléhá na jihu starší barokní věž. Kryt valbový, na věži vlašská čepice s plechovou bání a křížem, zdobeným kovanými spirálami. Stěny zcela hladké, jen věž přepásána dvěma římsami.

Kněžiště čtverečné, bez opěráků, s trojúhelným štítem hladkým nad závěrovou zdí; okna po straně polokruhová, v závěru původní, hrotité, bez

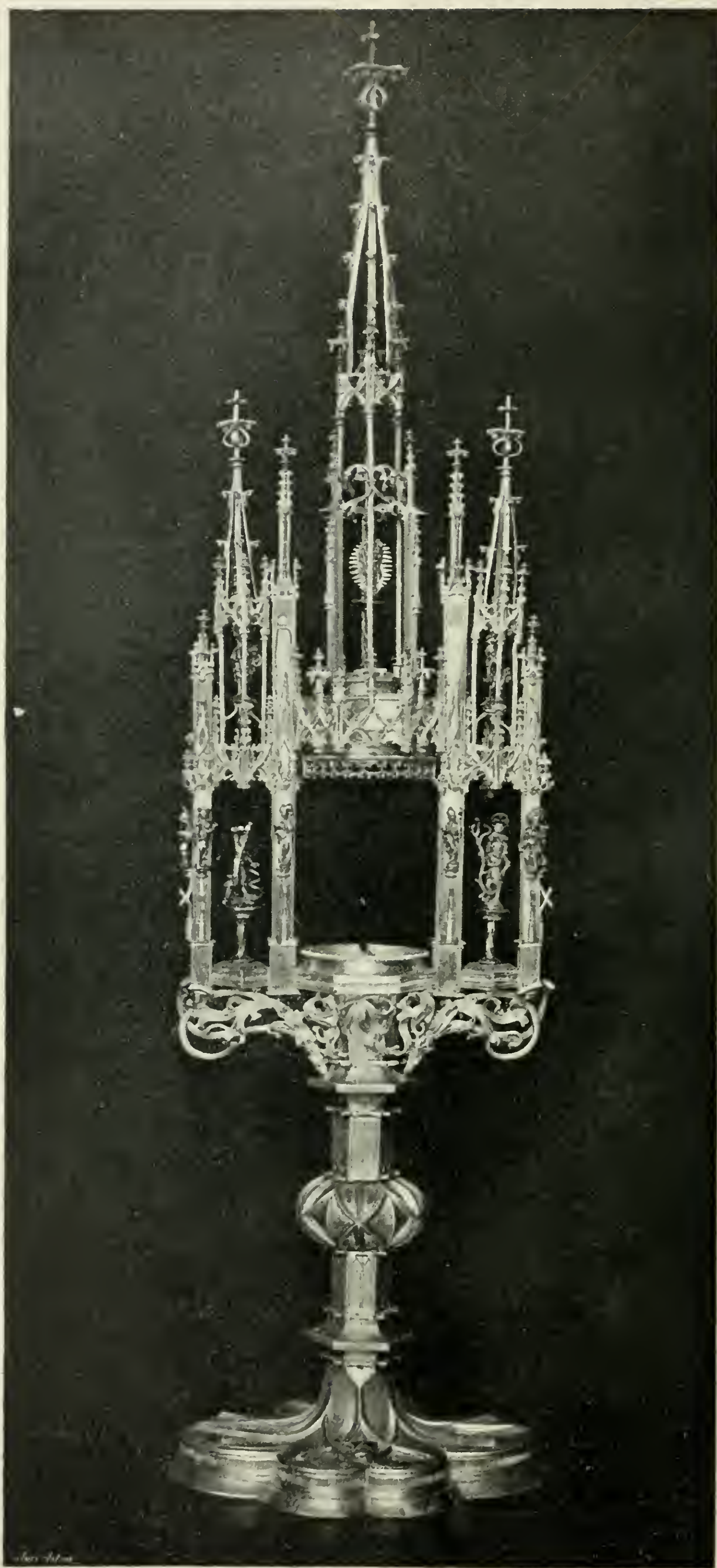
kružby. Klenba křížová, žebra klínová s výžlabem, na svorníku rosetta, konsoly hrotité, polygonální (obr. 98.). Do sakristie plackou sklenuté vede na severu portálek s profilovaným rámem a vyplněnými kouty; v nadpraží prázdný erbovní štítek (obr. 99.). Vedle vchodu sanktuární výklenek

Obr. 99. Malesice. Kostel sv. Jiří. Portálek do sakristie.

obdélný s železnými dvířky z překřížených pásů a rosett. (XVI. stol.). Oblouk triumfální hrotitý, na hranách skosený, bez soklu.

L o ď širší, obdélná, s okny vykrojenými a pravoúhlým portálem na západě, s jednoduchou římsou. Strop plochý s voûtovou římsou. Kruchta na devíti plackových klenbách a čtyřech hranolových pilířích, ballustráda

Obr. 100. Malesice. Kostel sv. Jiří. Monstrance.

dřevěná. Na jihu přilehlá věž má v přízemí vchod polokruhový s pískovcovým rámem a v 2. patře čtyři široká, hrotitá okna; v přízemí placková klenba, nad ní oratoř s křížovou klenbou bez žeber, otevřená segmentovým obloukem do lodi; poprsnice na visuté konsole.

Nábytek pseudogotický z r. 1877, dle návrhu *B. Wachsmanna*; obraz sv. Jiří na hlav. oltáři od *A. Lhoty*; sochy barokní, ze starých oltářů.

Monstrance (obr. 100.) pozdně gotická, 0·735 *m* vys., v současném koženém pouzdře, byla pořízena nákladem paní Anny Šafránkové z Poutnova, plzeňské měšťanky a tehdejší majitelky Malesic, jež v závěti své (Strnad, Listář král. města Plzně II., 449) r. 1503 na ni poručila zlatou záponu z perlového pásku a velký pás o 5 hřivnách. (Viz Výběr umělecko-prům. předmětů z retrosp. výstavy v Praze 1891, tab. 35. a 36.) Noha šestilaločná, s vroubkovaným podvalem, na ní kružba a znak Malesických z Poutnova (muří noha) v drobném štítku; stvol šestiboký s rytou kružbou, přepásaný dvěma římskami, ořech sploštělý, rovněž kružbou zdobený. Svršek trojdílný, dělený pilířky s fiálami, nesenými konsolou z akanthových listů; ve středu skleněný válec, objatý nahoře prstenem z lilií, nad ním prolamovaná kružba a vížka z fiál, s křížovou kytkou; podobné, nižší stříšky nad postranicemi. Na pilířcích stojí sošky sv. Petra, Pavla, Barbory, Kateřiny, Vojtěcha a Prokopa, pod arkádami sv. Krištofa a Jiří, nejvýše P. Marie. Na noze značka **N** a punc ꝒR. Pouzdro tvaru monstrance, dřevěné a potažené černou koží, s osmibokým podvalem, od něhož vystupuje osmiboký střed s bočními hranoly, nahoře v trojúhelný hrot vybíhající, plocha cele pokryta ornamentem akanthovým, tepaným a řezaným.

Svícen bronzový, kroužený, ze XVII. století.

Obrazy P. Marie a Ježíše v empirových rámcích z poč. XIX. stol.; Ecce Homo a Nanebevzetí P. Marie z XVIII. stol.

Zvony: 1. Vys. 0·98 *m*, v pr. 1·01 *m*. Na uchách masky, u koruny pás liliovitého ornamentu a rozvilin listových, pod nímž střídají se visuté akanthy s rostlinným ornamentem, mezi oběma pásy nápis: ✠ AD MAIOREM DEI GLORIAM ET HONOREM DEI PARÆ VIRGINIS MARIÆ NEC NON S: GEORGII MARTYRIS PATRONI ECCLESIÆ MALES: Na plášti relief Kalvarie na ornamentálním vlysu, pod tím: ANNO DOMINI 1654, naproti ve vavřínovém rámci relief sv. Jiří, an potírá draka, a nápis: Thobias Zimerman Pilſnenſis parochus Maleſicienſis; pod tím nezřetelný relief v šestibokém rámci; na třetí straně Madonna ve svatozáři a pod tím v laurovém rámečku:

Melchior Mathaeus
Michelin campana-
rum Fusor Pilſnae —
me fudit Ano ſalutis
❀ M · D · C · LIV ❀

Na 4. straně v laurovém obdélném rámečku:

Vrozeny a stateřzny
Rytiřz Pan Adam ia-
roſlav Laubſky z Lub
na Maleſiczych Řzen-
czich collator.

Vrozena pani Lidmilla
Laubſka Rozena z sua
rova na Maleſ : Řzen :
a sečza (nezřetelný znak s opisem) ✠ ❀
❀ Ian Kraſchwsky aurednich ❀

2. Vys. i v pr. 0·65 *m.* Ucha hladká, u koruny jen částečně čitelný nápis: ⁑ zdravas ⁑ marya ⁑ milosti ⁑ plna ⁑ pan buo ⁑ b a b t a e t g h r k l M r o p b t s t v r z e t ⁑ Plášť hladký. XV.—XVI. století. Na dřevěné hlavě letop. 1884.

3. Vys. 0·48 *m*, v pr. 0·50 *m.* Na uchách masky, u koruny hlavy andílčí a rocaille, pod tím: IACOB WILHELM SEITZ HAT MICH GEGOSEN IN PILSEN 1782. Pod tím vlys ze slunečnic s festony. Na plášti relief sv. Václava, andělíček nesoucí velký feston a emblem v rocaillové kartuši, s opisem: LEOPOLD L: BARON DE SCHIRNDING. Na věnci řada vrubů.

4. Nový, z r. 1863.

Na hřbitově stávala pyramida nad hrobem Jana Ant. hrab. z Schirndingů († 1805).

FARA byla vystavěna r. 1750 nákl. faráře P. Lud. Dart. Raffiusa. V archivu Musea král. čes. otisk farního pečetidla, oválného, 0·032 *m* v delší ose, s opisem: Sigillum Ecclesiae Maleſsicensis.

Před zámkem na návsí stojí SOUSOŠÍ Jana Nepomuckého z pískovce. Podstavec trojboký, s prohloubenými stranami a otupenými rohy, povýšený na třech stupních; na nárožích volutové pilastry, na koncích římsy sedí na volutových konsolách andílci. Uprostřed zdvihá se hranol obklopený obláčky a hlavami andílků, mezi nimiž zasazeny dva znaky pod korunou, a nese na zeměkouli sochu Jana Nep., s rukama sepjatýma, vedle níž andílek nese kříž. Na soklu nápisy:

1725.
ERRICHTET V.
FRANZ PETER GRAF V.
BARBOU. S. GEMAHLIN
SYLVIA MARG. GEB.
FREIIN V. KVSPERSTEIN
HERRIN V. WRŽESOWITZ

K TOBIE
SWATY IENE
ZASTVPCE NAS
SRDECNIE
SE VTIKAME
PROSIŽ ZA NAS.

EX
VOTO
ATQVE
CORDE TOTO
TE SANCTE PATRONE
HONOREMVS.

Maškravy. (Marschgrafen.)

R. 1670 postaven tu po požáru nový DVŮR s ozdobnou branou od probošta *Mik. Kastla.* Od té doby již přestavěn.

Milikov. (Milikau.)

KAPLE barokní, s půlkruhovým závěrem, s prohnutým štítkem a věžičkou, vybíhající v šestibokou lucernu s bání. Zvonek nepřístupný.

Naklov. (Naglos.)

Sommer VI., 359; Podlaha, Posv. místa II., 294.

KAPLE sv. rodiny (farou do Lešťan), prostá stavba barokní.

Nedražice. (Nedraschitz.)

Schaller IX., 118; Sommer VI., 122; Dunder l. c. 120; Sedláček XIII., 112.

ZÁMEK z 2. polovice XVIII. století, obdélná budova s mansardou, na nárožích s opěráky. Na stěnách liseny a risalitové výstupky, okna obdélná s rámy, vchod polokruhový, orámovaný. Nad branou do dvora dvě urny, nad druhou dvě sošky z pískovce.

KAPLE Jana Nepomuckého (farou do Kostelce) vystavěna kolem r. 1750 nákl. paní Merklínské z Merklína, rozené hrab. Příchovské. Je zděná, šestiboká, krytá plechovou kupolí s lucernou plochou. Stěny lisenovány, tři okna polokruhová a jedno oválné za oltářem. V průčelí portál polokruhový, orámovaný pískovcem, s nadpražní římsou, mezi jejímiž úseky jest plastická kartuše se znakem pod korunou; na dveřích původní mřížková řezba, přítuha a klika. Uvnitř klenba kupolová s výseči, pod jichž cípy sbíhají liseny s malovanými hlavicemi a kládím. Stěny

i klenby vyzdobeny malbou. Kupole rozčleněna pruhy s ornamentem páskovým, v jednotlivých polích orámovaná poprsí sv. Víta, Norberta, Prokopa, Zikmunda, Ludmily a Ivana s podpisy; ve vrcholu Boží oko v oblacích a zástup andílků. Na bočních zdech: (v levo) v sloupové síni, nahoře otevřené a ballustrádou s vásami zdobené, zpovídá Jan Nepom. královnu Johannu, vzadu výhled do krajiny, v předu andílek s prstem na ústech a zámkem a klíčem v ruce, shora snáší se anděl s lilií a věncem; (v pravo) shození Jana Nep. do Vltavy, nahoře na oblacích andělé, nesoucí palmu, věnec, pět hvězd a korunu, v rohu andílek lije vodu z rohu hojnosti na českého lva. Kolem oken a ve špaletách dveřních malované orámování a rocaillové ornamenty. Kruchta původně visutá a v půdorysu zvlněná, podepřená nyní dvěma železnými sloupky.

Oltář má na novější predelle oválný rám z obláčků a hlav andílčích, v otvoru jeho socha Jana Nep. a nad ní malovaný baldachýn.

Varhany z pol. XIX. století.

Barokní krucifix a sošky: Pietà, sv. Antonín, sv. Anna, sv. Jeroným a Ivan, na konsolách u stěn.

Obraz P. Marie v dobře řezaném rámečku barokním z akanthů a mušlí.

Zvonek nepřístupný.

Náhrobky odtud v obci Zálezly (viz toto heslo!).

Nová Ves. (Neudorf.)

Fr. Andress, Denkmäller und Sagen, 34 a 40.

SOCHA Jana Nepom. z pískovce, barokní, z XVIII. stol.

KŘÍŽ kamenný, 0·40 *m* vysoký, 0·47 *m* šir. a 0·22 *m* silný, dle tradice asi sto let starý.

Nýřany. (Nürschan.)

Sommer VI., 117; Podlaha, Posv. místa II., 305.

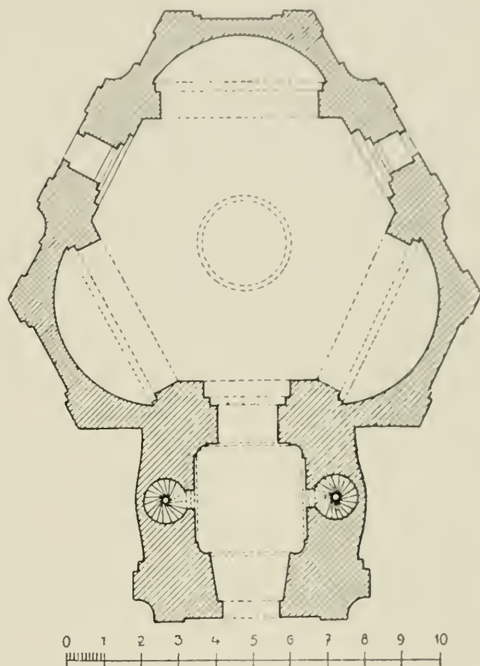
KOSTEL SV. PROKOPA (farní) byl vystavěn v letech 1903—4 dle návrhu *R. Vomáčky* v pseudogotickém slohu. Oltáře z dílny *J. Krejčíka* v Praze, tři zvony lil r. 1904 *Rich. Herold* v Chomutově.

Na návsí KAPLIČKA P. Marie zděná, barokní, krytá prejzovou valbou se zděnou vížkou a sklenutá kupolí. Uvnitř výklenek se soškou černé P. Marie. Zvonek bez nápisu, novější.

Ostrov. (Ostrau.)

Schaller IX., 131; Sommer VI., 150; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1906, č. 755; Podlaha a Šittler, Album Svatovojtěšské (1897), 35.

KAPLE SV. VÁCLAVA A VOJTĚCHA (farou do Kostelce), vystavěná za opata kladrubského Jos. Siebera (1729—1756), s přistavěnou věží v průčelí asi z poč. XIX. stol. Centrální (obr. 101.) budova šestiboká, krytá prejzy přímo na klenbu. Na nárožích přepásané pilastry sdružené, jež nesou profilovanou okapní římsu; nad delšími stranami risality s trojúhelnými štítky; ve věži stopy původního štítku nad portálem. Uvnitř sklenut prostor kupolí se zazděnou lucernou,*) pod ní obíhá kolem oblomená římsa na římsovitých pilastrech. Okna obdélná. Ve třech bocích otvírají se polokruhové niky, sklenuté konchou; ve východním hlavní oltář, v postranních pod okny ještě nižší výklenky. Přistavěná věž má podobnou pilastrovou dekoraci, v přízemí pravoúhlý vchod a okna obdélná, v patře polokruhová; kryt tvoří plechová cibule se stanem, bez lucerny. Přízemí sklenuto plackou a otevřeno do kaple pravoúhlým otvorem, v patře otvírá se kruchta obdélným oknem s dřevěnou ballustrádou. Na klenbě naivní malba z XVIII. stol.: tři obrazy v oblomovaných rámech: Adam a Eva v ráji, obklopení zvířaty; Spasitel na oblaku stojící, kolem nesou andělé odznaky utrpení; allegorie víry a naděje, nad nimi holubice. Mezi obrazy věnec z oblak a záře, s andílčími hlavami, v něm na terčích nápisy: SAPIENTIA — SCIENTIA — INTELECTVS — FORTITUDO — CONSILIUM — TIMOR DNI — PIETAS.

Obr. 101. Ostrov. Kostel sv. Václava. Půdorys.

Hlavní oltář v půdorysu do polokruhu zahnutý, s ořímsovanou predellou a karyatidami andělů po stranách bezcenného obrazu (sv. Vojtěch a Václav, držící v ruce obraz Piety), nesoucími nakupené kládí, nad nímž

*) V lucerně asi původně byly zvonky, jež pak přeneseny do přistavěné věže, když lucerna snesena.

se otvírá pohled kruhovým baldachýnem na řezaný nástavec reliefní: sv. Benedikt umírá, kolem něho bratří, do nebe hledící. Na architektuře vásy, kolem štukové draperie.

Na levém postranním oltáři přemalovaný (r. 1904) obraz Jana Nep. bez velké ceny.

Kazatelna ze XVII. století, na sloupku s vyřezávanými křídly volutovými, řečniště osmiboké s profilovanými sloupky a kládím, ve výplních boltcovité řezby.

Positiv z 1. pol. XVIII. stol., s vyřezávaným listovím.

Zvony: 1. Slit r. 1872 v dílně Anny dcery Karla *Bellmanna* v Praze.

2. Vys. 0·35 *m*, v pr. 0·36 *m*. Ucha hladká, u koruny: + SIT NOMEN DOMINI BENEDICTVM IN SÆCVLA ANNO ❀ 1692 ❀ Nad tím pás vavřínový, pod tím rozviliny a řídce položené listy akanthové. Na plášti v reliefu Bůh otec, Madonna a hlava andílčí. (*Michelin?*).

3. Vys. i v pr. 0·22 *m*. Ucha sloučena, u koruny prolamovaná stuha a nápis: + SIT NOMEN DNI BENEDICTVM. EX HOC NVNC ET VSQE IN SECVLV. Pod tím řídce rozložené květy. Na plášti hlava andílčí, monogrammy IHS a MRA a kartuš se zvonkem, letop. 1660 a písmeny: M M M (*Melchior Matheus Michelin*).

Ošelín. (Oschelin.)

Schaller IX., 151; Sommer VI., 235; Dunder l. c. 218; Sedláček l. c. XIII., 136; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1904, č. 641—3. Rkp. sbírka topogr. v archivu Musea král. čes. Heslo: Svojšín. Na faře: Pamětní kniha od r. 1788.

KOSTEL SV. BARTOLOMĚJE (farní) byl již v XVI. století farní, později fara zašla, r. 1787 zřízena lokalie a r. 1856 opět fara. Původní stavba byla r. 1722 opravena, sakristie přistavěna a kněžiště znovu sklenuto nákl. Rudolfa sv. p. ze Schirndingů. R. 1903 povystavěna věž o patro a celý vnitřek opraven.

Jednolodní, orientovaná budova s věží na západě, krytá plechovým sedlem, s vysokým štítem nad obloukem triumfálním; na věži stan plechový. Stěny hladké, věž lisenována. Velká okna polokruhová s chambranami, vchod věží na západě, pravoúhlý. Kněžiště ukončeno třemi boky, bez opěráků a sklenuto valeně s pěti výseči (v cípech tři lístky, ve středu rosetta). Loď obdélná, širší, s pravoúhlým vchodem na jihu a plochým stropem. Kruchta na dvou kamenných sloupech, s vypjatou poprsnicí zděnou, na trámovém stropě. Sakristie na severu při kněžišti.

Hlavní oltář empirisující, s rakvovitou mensou a stěnou s kanellovanými pilastry a římsovím; svrchu velká mušle a slunce. Po obou stranách baldachýnovitého, sloupky, římsovím a andílky s rohy hojnosti

zdobeného tabernaklu, na jehož dvířcích vyřezána réva, klasy a krucifix, visí ke stěně zlacené festony. Obraz sv. Bartoloměje, silně přemalovaný, v rokokovém rámu. Po bocích branky se sochami sv. Floriána a Isidora na konsolách.

Postranní oltáře dány sem po zrušení z kláštera Kladrubského. Pendanty s rakvovitou mensou a nízkou predellou, nad níž bohatě řezané, akanthové rozviliny tvoří rámec kolem výklenku s novými sochami (Kristus a Madonna), původně kolem obrazu. V dolní části rámce na dřevě malované obrázky oválné nad sebou: (na straně ev.) sv. František z Assisi a Klára (?), (na ep. straně) sv. Ondřej a světec, vedle něhož nese andílek štít s devisou: CHARITAS. V rozvilinách umístěny jsou po stranách nad sebou sošky: (ep. str.) sv. Josef a Jan Křt., světice, Jan Nepom., (ev. str.) sv. Dominik a Marketa, Antonín Pad. a Barbora, sv. Anna. 1. polovice XVIII. stol.

Kazatelna z r. 1724 pochází také z kláštera Kladrubského. Šestiboká, dole hruškovitá a řezaným hroznem ukončená; na nárožích pilastry volutovité, ve výplních konsoly a páskoví. Schodiště zdobeno rocailly. Na stříšce holubice a na konsolách kládí letopočet: 1724, na vrcholu rocaillový nástavec.

V sakristii barokní soška Madonny na nízkém soklu.

Varhany, zdobené rostlinnou řezbou, z 1. pol. XVIII. století.

Křtitelnice barokní, kamenná, na profilované desce čtvercové oblý sloup s profilovaným kotlem, víko dřevěné, vyduté, zdobené akanthy; na vrcholu skupina křtu Ježíšova.

Kalich z 1. pol. XIX. stol.

Ciborium z 2. pol. XVII. stol. Noha šestikruhová, nodus polygonální, kuppa hladká, na víčku šest výdutků.

Deset empirových svícnů.

Zvony: 1. Vys. 0·70 *m*, v pr. 0·685 *m*. Na uchách masky, u koruny prázdný pásek a řada rocaillů s postavami andílčími, na plášti relief světce a letopočet 1847 a znak rodu Bigatto.

2. Vys. 0·40 *m*, v pr. 0·45 *m*.*) Ucha hladká, u koruny květinové rozviliny a spirály, pod tím: DEO ET BEATÆ MARIÆ | LAVRETANÆ GILOVII | SACRA. Naproti relief Madonny, na věnci: ANNO 1714, pod tím nápis v kartuši:

ME FECIT
ANTONIVS SCH
ÖNFELDT CAM
PANARVM FUSOR
PRAGENSIS.

3. Lila dílna *Julius Herold Söhne* v Chomutově r. 1878.

---

*) Dán sem r. 1788.

Náhrobky zazděné v předsíni pod věží: 1. Bílý mramor, 2 × 1·05 *m.* XVII. stol. Celá postava rytíře, u nohy znak a helma; z opisu čitelno jen: AN.... | ...... | .... SIRN | TINGER · VON SIRNTING · ROM : KAI : MAI : WOLBESTELTER · KORNET · SEINES · | ALTERS · 46 IAHR · DEN G(OT)T G....

2. Žula, 1·72 × 0·91 *m.* Nahoře prázdná, oválná kartuše s lístky ve cviklech, pod tím dva znaky a dole úzká plocha s vyšlapaným nápisem, z něhož čitelno jen: de.... die | n... m. Opis: (AN)NO 16(23) DEN · 30 : MAI · | ..... IST IN GOTT SANFT VND S(EL)IG VERSCHIDEN... | GESTRENG..... (W)OLEHRN | .... VESTE HANS · (BA)RTHOLOMEVS..... (též člen rodu Schirndirgů).

3. Bílý mramor, 1·97 × 0·92 *m.* Celá postava ženy s knihou v ruce, u hlavy dva znaky; opis: ANNO · 1633 · DEN · 24 · AVGVST · FRIH | ZWISCHEN · 3 VND 4 · V HR · IST · IN GOTT · SELIGRLICH VORSCHIDEN DIE · WOHL · | EDLE · VNDT · VIELEHRN TVGEND | REICHE : FRAV A(NN)A KEZCHIN IHRES ALTERS · 49 IĀ | DER · GOTT... (Z rodu Kečů z Kečova).

4. Žula, 0·98 × 0·455 *m.* Uprostřed znak, z opisu čitelno: MAXIMILIANA · SCHI | RNDING... VERSCHID IN GOTT DEN · XII | MARTII : IHRES · AL | TERS · 1 · IAHR · DER GOTT GENADE AMEN.

V archivu Musea král. česk. otisk pečetidla farního, oválného (osa delší 0·029 *m*) s odznaky umučení a sv. Bartolomějem, nad nímž kalich; opis: SIGILLUM ✳ ECCLESIÆ ✳ OSCHELINENSIS ✳.

ZÁMEČEK vystavěn na místě tvrze r. 1786 nákladem Frant. Joachyma z Schirndingů. Prostá, barokní budova.

Nedaleko vsi k západu TVRZIŠTĚ neznámého jména, zvané „beim Schlöszel".

Otročín. (Otrotschin.)

Sommer VI., 139; Pam. arch. II., 219; Sedláček XIII., 250.

Zbytky bývalé TVRZE pod Šibeničným vrchem.

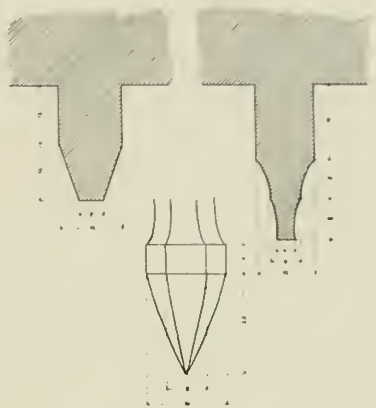
Pernarce. (Bernardice. – Bernhards. Pernharz.)

Sommer VI., 292; Dunder l. c. 253; Čechy IX., 112; Podlaha, Posv. místa II., 306. Rkp. sbírka topogr. v archivu Musea král. čes. Na faře: Matriky od r. 1648. Pamětní kniha od r. 1833 (stará ztracena již v 18. stol.).

KOSTEL SV. MIKULÁŠE (farní) byl farním již ve XIV. století (1360). Stará budova byla v letech 1820—22 v lodi rozšířena a věž přistavěna v západním průčelí. Oprava r. 1901.

Jednolodní, orientovaná, pozdně gotická s t a v b a, s novější lodí a věží v záp. průčelí, krytá taškovou valbou. Stěny hladké, hlavní římsa všude novější, okna bez orámování.

K n ě ž i š t ě zakončeno pěti stranami osmiúhelníka a opřeno šesti opěráky (jeden ukryt sakristií); kolem celého obíhá sokl, na opěrácích v předu podbrádka a trojboký štítek pod kosinou. Čtyři okna hrotitá, bez kružeb a profilů. Klenba skládá se ze závěru a křížového pole, příčným žebrem rozdělených; profil žeber (ob r. 102.) klínovitý, se dvěma žlábky po stranách; svorník jen v závěru, s akanthovou rosettou; pod žebry konsoly polygonální, kuželovité, v závěru zabíhají žebra ostře do stěny. Oblouk triumfální hrotitý, na obě strany skosený. Do sakristie na severu vede novější vchod pravoúhlý; sakristie sklenuta křížem s žebry (obr. 102.) tupě klínovitými, dole zahrocenými, bez svorníku.

Obr. 102. Pernarce. Kostel sv. Mikuláše. Profil žebra klenby v sakristii a kněžišti a konsola.

L o ď širší, obdélná, s třemi páry oken pseudogotických, plochým stropem a zaoblenými kouty; pod stropem voûtová římsa. Kruchta pseudogotická na dvou pilířích, s plochým podstropím; pod ní vede segmentový oblouk do podvěží, valeně sklenutého.

V ě ž hranolová, plechovým stanem krytá, se čtyřmi obdélnými okny a štítky trojbokými nad okapem. Po stranách přístavky pro schodiště.

H l a v n í o l t á ř s obrazem na stěně pověšeným: sv. Mikuláš klečí na oblaku, andělé nesou berlu a infuli, nahoře Ježíš, kolem andílci, dole nese andílek roh hojnosti a nejníže výjevy ze života světcova. 1. polovice XIX. století. Architektura pozdně barokní.

P o s t r a n n í o l t á ř e sv. Anny a Martina mají prostřední malby na plátně z 1. pol. XIX. století, malované prý od *Maura Krištofa Fuchse* z kláštera Tepelského (za opata Reittenbergera). Architektury stejné s hlavním.

K a z a t e l n a visutá, z 1. pol. XIX. století.

V a r h a n y pseudogotické.

K ř t i t e l n i c e z poč. XIX. stol., 1·37 *m* vys., kamenná. Spodek vásovitý, na válcovém tambouru s píšťalami a řadou vavřínových listů; mísa s pásem kulí a píšťal na spodku. Víko dřevěné, s řezbou akanthových listů a vásou na vrcholu.

M o n s t r a n c e empirová, zlacená. Na kruhové noze vlnovka a guirlandy vavřínové, kolem korony paprsky a rámeček z podobných guirland.

C i b o r i u m z téže doby, s výzdobou vavřínovou.

Kalich z poč. XVIII. století. Noha šestilaločná, pokrytá tepanými mušlemi v rámečcích a štítky v kartuších, nodus kulovitý, sploštělý, pláštík na kupě prolamovaný z akanthů kolem tří rytých medaillonů oválných s monogramy MRA IHS a IOS.

Obrazy v lodi: sv. Norbert, Barbora, Narození Páně, Poslední večeře, signované: *Joh. Herzog* in Pilsen 1860. V triumfálním oblouku Stříbrská Madonna, v kněžišti čtrnáct sv. pomocníků a sv. Josef, vše bez ceny umělecké z XIX. stol.

Zvony: 1. Slil *Rud. Perner* v Plzni r. 1900.

2. Vys. 0·80 *m*, v pr. 0·78 *m*. Na uchách torus, u koruny: + nicolaus + lucas + marcus + iohannes + matheus + . nno + domini + m + cccc + v + sanctus + Plášť a věnec hladký. Na dřevěné hlavě vyryto: 1776.

3. Slil r. 1879 *C. Schamal* v Plzni.

4. V pr. 0·44 *m*, vys. 0·42 *m*. Ucha hladká, u koruny: (štítek s W) ⁑ ave ⁑ maria ⁑ gracia ⁑ plena ⁑ dominus ⁑ tecum ⁑. Plášť i věnec hladký. Poč. XVI. století.

V archivu Musea král. čes. dvě pečetidla farní z počátku a z třicátých let XIX. stol.

U kostela stojí pískovcový SLOUP na hranolovém stylobatu s širokou římsou, má hlavici volutovou a na ní kapličku nahoře zaoblenou s novějším křížem. Na stylobatu monogramy: IHS, MAR, MAR (s probodeným srdcem) a nápis: IOHANN | FIRILON | 1664.

U cesty do Šerlovic pískovcový SLOUP s oblým dříkem, hranolovým stylobatem, hlavicí a patkou římsovou a hranolovou kapličkou s výklenky a dvojitým křížem, jehož ramena končí trojlisty. XVII. stol.

Piňovany. (Pněvany. Piwana.)

Schaller IX., 116; Sommer VI., 360; Dunder l. c. 328; Pam. arch. IX., 735; G. Schmidt, Grabplatten 1906, čís. 756.

Odtud nachází se několik předmětů z mohyl v Městs. museu Plzeňském. (Památky arch. XI., 51; Šnajdr, Počátkové místopisu, 73.)

KOSTEL SV. ANNY (filiální do Ježné) jest stavba ze XVII. stol., jednolodní, orientovaná, krytá šindelovou valbou se sanktusem dřevěným, opatřeným lucernou a cibulovitou stříškou. Stěny zcela hladké, okna polokruhová, pravoúhlý portál na severu; západní průčelí bez otvorů. Kněžiště s trojbokým závěrem, pokryté dřevěnou nepravidelnou kupolí, loď obdélná, valeně (prkny) překlenutá, oblouk triumfální ploše segmentový, v náběhu ořímsovaný, se štukovou dekorací zrcadel a geometrických ornamentu. Kruchta na dvou sloupech, s bedněnou poprsnicí.

Oltář sloupový, z konce XVII. stol., s vrtulovými sloupky na nízké predelle, s akanthovou řezbou; po stranách vyřezávaná křídla akanthová a sošky sv. Kateřiny a Voršily. Ve středu ve výklenku socha sv. Anny. Nástavec obdobně řešený, se sochami sv. Barbory a dvou jiných světic. Tabernakl mladší, z XVIII. stol., s krucifixem.

Kazatelna ze XVII. století, s římskou na konsolách a členěnými výplněmi na polygonálním řečništi.

Dvě barokní sošky (sv. František z Assisi) a obrázky sv. Aloisa a Madonny z XVIII. stol.

Varhany současné, zdobené řezbou akanthovou.

Zábradlí v kněžišti z konce XVII. stol., z kroužených válcovitých dříků.

Zvony: 1. Vys. 0·42 *m*, v pr. 0·43 *m*. Na uchách torus, u koruny pásy akanthů visutých a stojatých, mezi tím nápis: DEI GENITEICI GENITRICI BEATISSIMÆ IESV AVIÆ SIT SONVS HONOR (= 1728). Na plášti relief Madonny, naproti v kartuši:

VBERGOSSEN ZVRZEIT
IOANNES FREANCISCI WENC
ESLAI VON PERGLAS HERRN AVFF
PINOWAN VORMVNDS CAFFTSPINER
FRAV MVTTER FRAVEN ANTONÆ LV
DMILÆ VON PERGLAS GEBOHENEN
VON SCHENNA(V).

Na věnci: MATHIAS DIVAL GOS MICH I EGER 1765.

2. Vys. 0·35 *m*, v pr. 0·37 *m*. Ucha hladká, u koruny: S N S OS S BARBARA S S S KATARINA S S MARGARETA S. Na věnci pás akanthů. XVI. stol. konec.

3. Z původního (z r. 1717) přelil r. 1895 *Rob. Perner* v Plzni.

Náhrobky: 1. V lodi před zábradlím. Pískovec, 1·40 × 0·92 *m*. Pod znakem nápis:

+ SISTE
HIC IACENT

PERIL : D : FRAN ·	ET
WENC : EQUES	CONTHORALIS
DE PERGLAS	EIUS
DNUS : IN PINOVAN	MARIA ANNA
REG : CAPIT DIST :	NATA
PRACHINENSIS	DE SCHENAU
OB : 25 OCTO	OB : 19 SEPT
A : 1770	A : 1758

REQUIE (lebka) IN PACE.

2. V lodi u pravého oltáře. Pískovec, 1·16 × 0·65 *m.* V kartuši kalich, pod tím:

HIC IACET RDUS PATER
IOSEPHVS HALLER SCHÖN-
FELDENSIS GEZNÆ CAPEL-
LANVS ZELOSI SSIMVS OBIIT
IN DOMINO 27. OCTOB(RIS)
A. O. 1729 ÆTATIS SVÆ 29
REQVIESCAT IN SANCTA PACE.

3. V kněžišti při stěně. Pískovec, 1·40 × 0·74 *m.* Ve středu dvojznak rodu Schönau a Deym a nápis:

ANNA IOHANNA
DE SCHÖNAV NATA DEY
MIANA DE TRZITETZ DOMINA IN AVGEZD OBIITÆTA-
TIS SVÆ 43. DIE 6. IVNY
AO 1740 REQVIESCAT IN SANCTA PACE.

ZÁMEČEK barokní, z pol. XVIII. století, o dvou poschodích. V průčelí risalit se skulacenými rohy a nad okny římsy střídavě segmentové, polokruhem a trojúhelně vypjaté. Na střeše vížka. V přízemí klenby, v 1. patře na stropě štukové zrcadlo.

Na obydlí úřednickém zazděny dva znaky z pískovce, z 1. pol. XVII. stol., rodu z Říčan a Martiniců (?).

Plešnice. (Pleschnitz.)

Schaller IX., 132; Sommer VI., 368; Dunder l. c. 312; Čechy IX., 115; Bernau, Studien 1—11 (s ill.); Heber, Burgen VI., 281; Sedláček XIII., 162.

Na návsí KAPLE zděná, z 1. pol. XVIII. století, čtyřboká, s vyhloubenými rohy, krytá prejzy a plackou sklenutá; pod klenbou pilastry v koutech, s římsovitou hlavicí. Na ploše klenby obraz: andělé nesou kříž do nebe, shora otvírá se pohled do malované kupole. V pendantivech čtyři otcové církevní, na stěně sv. Trojice, sv. Vojtěch a Václav. Nad vchodem vypjatá římsa. Na střeše zděná lucerna se zvonkem, přelitým r. 1872 od *Rob. Pernera* v Plzni.

Na cestě do Hracholusk SOCHA sv. Josefa s Ježíškem, z pískovce. XVIII. stol.

Na cestě k hradu Bubnu litý KŘÍŽ na pískovcovém sloupu, na němž:

K H

1856.

Nedaleko vsi nad řekou Mží HRAD BUBEN, založený asi ve XIV. stol., od r. 1567 již ve zřícenině. Stojí na skalnatém ostrohu a vedle stop po příkopu zachoval si zbytky lomového zdiva do výše 1. patra; v podzemí části kleneb valených a polokruhem sklenutá okna (obr. 103.).

Obr. 103. Plešnice. Zříceniny hradu Buben.

Podmokly. (Podmokl.)

Sommer VI., 293; Pam. arch. II., 170, X., 252; Sedláček XIII., 126; Čechy IX., 121.

TVRZ zde stávavší spustla kolem 1650 a na jejím místě postaven při dvoře kláštera Tepelského r. 1678 za opata chebských Jesuitů Bedřicha Uhla zámeček, jehož později od r. 1826 užito k účelům hospodářským.

Přehejšov. (Přeheischen.)

Sommer VI., 117; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1904, čís. 652.

KAPLE Navštívení P. Marie (filiální do Hor. Sekyřan), byla znovu vystavěna nákladem obce r. 1893 v pseudogotickém slohu.

Ze starého kostelíka zachovány dva postranní oltáře se sochou Piety a Marie (nová), z konce XVIII. století, bez ceny umělecké.

Zvony: 1. Lil *Peter Hilzer* ve Víd. Novém Městě r. 1893.

2. Přelit asi kolem r. 1870, bez nápisu.

3. Vys. 0·46 *m*, v pr. 0·50 *m*, Na uchách hrubé masky, u koruny: ❀ HAT MICH GEGOSSEN IACOB WILHELM SEITZ IN PILSEN A:O: 1779. Nad nápisem pás rocaillů, pod ním slunečnicové guirlandy, na plášti relief Kalvarie, sv. Vavřince, Floriána, Petra a Pavla.

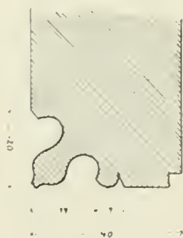
Přestavlky. (Přestavlk.)

Schaller IX., 109; Sommer VI., 115; Dunder l. c. 113; Pam. arch. II. 112; Sedláček XIII., 234; Andress, Denkmäler 49. Archivalia kláštera Chotěšovského. (Viz seznam u hesla: Chotěšov.)

KOSTEL SV. PETRA A PAVLA (filiální do Dněšic) byl již ve XIV. stol. (1384) farní. R. 1677 koupil podací chotěšovský klášter a držel je až do zrušení. Původní stavba, asi z XV. století, v letech 1680—82 zbarokisována a do r. 1685 nově zařízena. R. 1686 koupen nový kalich z Augšburku (za 41·19 zl.) a dána sem ciboř z Litic.

Jednolodní, orientovaná budova, krytá valbou, z níž vystupuje nad západním průčelím čtyřboká vížka plechová se stanem. Stěny zcela hladké.

Kněžiště uzavřeno třemi boky, zaklenuto valeně s výseči, pod jichž cípy stojí ploché římsovité pilastry a osvětleno jediným oknem vykrojovaným do trojlistu, barokním. Na jihu pravoúhlý vchod do valeně sklenuté sakristie, se schodištěm ve zdivu na kazatelnu. Oblouk triumfální hrotitý, hladký, bez soklu, o dvou acrhivoltách v pravém úhlu ustupujících a o málo ve výšce rozdílných. Loď obdélná, na východě se skosenými rohy, plochým stropem krytá, s dvěma páry oken jako v kněžišti. V západním průčelí s barokním štítem, po stranách volutovými křídly obstaveným, gotický portálek (obr. 104.) hrotitý se soklem, profilovaný hruškou, dvěma žlábky a oblounem, před nímž postavena barokní předsíň, hladce křížem klenutá, s polokruhovým vchodem a výklenky v bočních stěnách. Kruchta dřevěná, na podélných trámech a dvou dřevěných sloupech.

Obr. 104. Přestavlky. Kostel sv. Petra a Pavla. Profil záp. portálu.

Hlavní oltář z 1. pol. XVIII. století, sloupový, s obrazem sv. Petra a Pavla, z 1. pol. XIX. stol., po jehož stranách stojí vrtulové sloupky s prohnutým římsovím a sošky sv. Vavřince a sv. Jakuba ml. 4 svícny z poč. XVIII. stol., s rostlinným dekorem, 2 empirové, cínové.

Postranní oltáře, stejné sloupové architektury z konce XVII. stol. s vrtulovými sloupky po stranách novějších obrazů sv. Alžběty (levý) a Jana Nep. (pravý); na sloupech větévky révy, po stranách křídla boltcovitých ornamentů a festonu. Na kládí sloupovité nástavce s římsou a v nich obraz Zvěstování Panny Marie (levý) a relief Korunovace P. Marie (pravý), po stranách sošky andělů a ve vrcholu paprskové monstrance s monogramem IHS a MARIA. Čtyři kroužené svícny z bronzu, ze XVII. století.

Varhany barokní, s řezbou akanthu.

Zvony: 1. Z r. 1838.

2. Vys. 0·50 *m*, v pr. 0·54 *m*. Na uchách torus, u koruny řádek minuskulního nápisu, těžko čitelného, z XV. století. Na plášti lilie.

ZÁMEČEK byla původně tvrz, jež r. 1243 připomenutá, jež později zašla; na jejím místě povstal dvůr. Po ohni ke konci XVII. století byl dvůr opraven od probošta Mich. Kastla a r. 1740 postavena residence nákl. probošta Krišt. Fr. Schmidla. Od r. 1822 patří dvůr kn. Thurn-Taxisovi. Prostá budova barokní; má nad vchodem do dvora krásně tesaný znak kláštera Chotěšovského a letopočet ANNO 1740 s písmeny: C F S / A C. (Chr. Fr. Schmidl, abbas Chot.). Místnosti klenuté, ve zdích dekorativní výklenky, na schodišti ze železa kutá, barokní mříž.

BOŽÍ MUKA za dvorem u cesty do Černotína, zděná z pískovce a cihel, 3 *m* vys., s třemi výklenky, prejzovou střechou a železným křížem. Dle pamětníků byl na nich letopočet 1722.

Prostiboř. (Prostibor.)

Schaller XII., 90; Sommer VII., 162; J. Trajer, Diöcese Budweis (1861) 775—6. Čechy IX., 480. Na faře: Pam. kniha od r. 1740. Matriky od r. 1672.

O bývalém HRADĚ Prostibořském viz při hesle: Kopec.

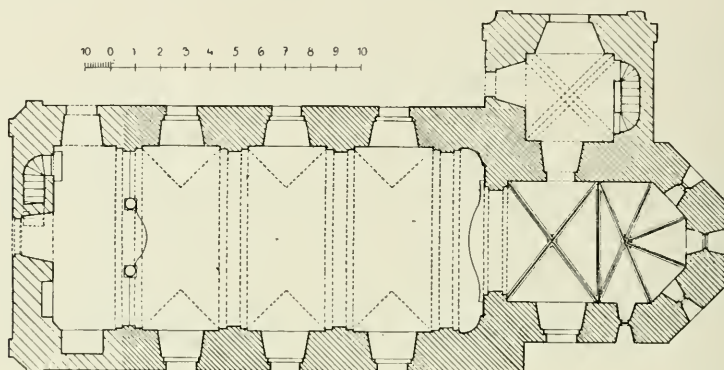
KOSTEL SV. MIKULÁŠE (farní) byl farním již ve XIV. století. Původní budova byla v letech 1753—6 zbarokisována a věž k ní přistavěna.

Jednolodní, orientovaná, gotická (obr. 105. a 106.) stavba, krytá sedlem taškovým nad lodí a valbou nad kněžištěm, dělenými vysokým štítem nad triumfálním obloukem; při kněžišti věž s břidlicovým, nízkým stanem. Stěny hladké, jen západní průčelí rozčleněno do okapu sáhajícím i pilastry s římsovitými hlavicemi, z nichž střední postupují dále po nástavci a nesou polokruhem vypjatou římsu a štít s křížem; v přízemí

žulou orámovaný pravoúhlý portál s prohnutým nástavcem, nad ním polokruhové okno a výše výklenek se sochou sv. Mikuláše, po jeho bocích oválná okna a volutová křídla po stranách štítu.

Věž čtyřboká, barokní, má na vyhloubených nárožích pilastry, kolem oken chambrany, nad římsou okapní nižší a užší patro s oválnými a polokruhovými okny a hlavní římsu prohnutou. Vchod od západu, pravoúhlý a orámovaný.

Kněžiště ukončeno pěti stranami osmiúhelníka, bez opěráků s barokně profilovanou římsou okapní. Okna (obr. 107.) čtyři, původní, hrotitá, páté na jihu rozšířeno; v závěrovém, dvojdílném, kružba: nad

Obr. 105. Prostiboř. Kostel sv. Mikuláše. Půdorys.

dvěma nosy kruh s trojlistem (obr. 108.). Klenba tvořena závěrem a křížovým polem; žebra klínovitá nesou konsoly kuželovité, polygonální a jsou v koutech u pravého oblouku zakryty římsou; svorníky scházejí, jen v křížovém poli vytesán na styku žeber kříž (obr. 109.). Sanktuarium gotické, se skoseným rámcem kolem polokruhového výklenku, vybíhajícím nahoře ve štítek s panelem trojlistu; při barokní přestavbě orámován celek štukovými lisenami s velkým klenákem ve vrcholu. Vchod do sakristie, sklenuté v přízemí věže valeně s výseči, pravoúhlý, nad ním otvírá se zasklený oblouk segmentový do oratoře, s dřevěným stropem, upravené v 1. patře věže.

Oblouk triumfální segmentový, v náběhu ořímsovaný, s profilovanou archivoltou po obou stranách.

Loď obdélná, širší, s třemi páry širokých, polokruhem sklenutých oken v bocích a dvěma menšími nad kruchtou, sklenuta pěti poli valené klenby, pásy dělenými, s výseči ve 4 polích; na hranách výsečí páskoví, v ploše klenby oblomená zrcadla štuková, pod pásy sdružené pilastry, jež se v zaoblených koutech u triumfálního oblouku ještě hojněji kupí; pilastry v prvním poli klenbovém nesbíhají až k zemi, ale končí v cípatou konsolu. Kruchta na dvou žulových sloupech s hranolovými sokly proláklých boků,

římsovitou hlavicí, valeně podklenutá, s profilovaným obloukem čelním; balustráda v předu segmentem vyložena a ořímsována, balustry dřevěné.

Hlavní oltář z konce XVII. stol., s mladší tumbou, vydutou, a postranními branami s rocaillovými vásami a sochami sv. Václava a Josefa, z pol. XVIII. stol. Na predelle stylobaty s ovocnými festony ve výplních, tabernakl zdobený řezbou akanthův a lištnami; baldachýn, sošky

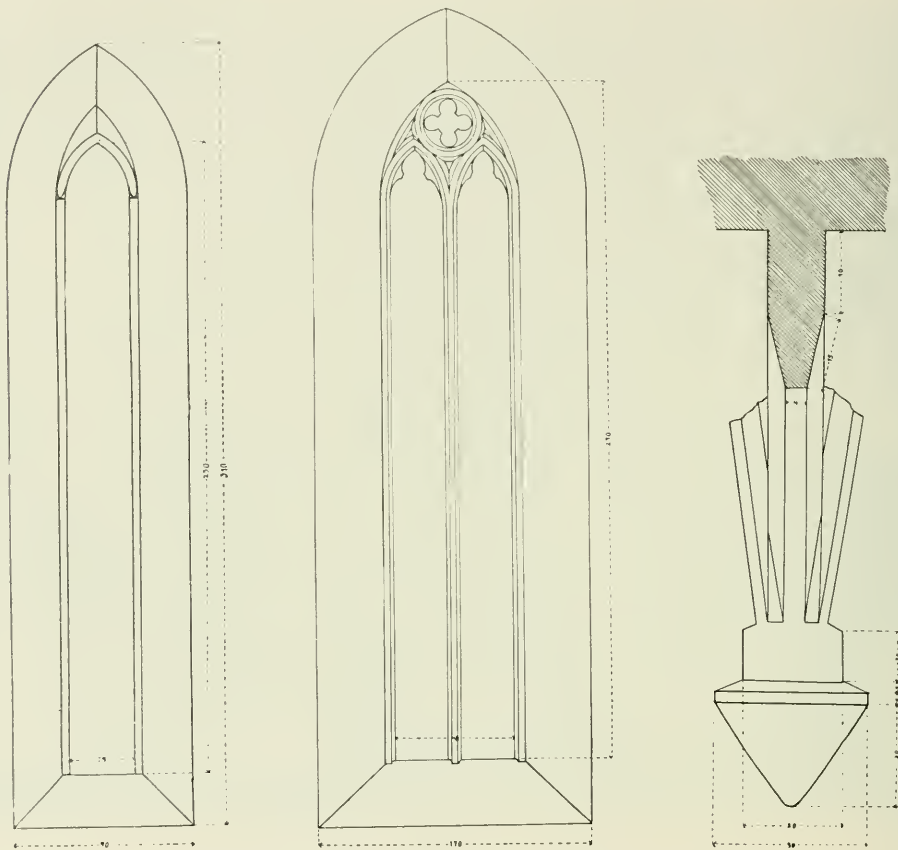
Obr. 106. Prostiboř. Kostel sv. Mikuláše. Pohled do vnitřku.

andílků a kalich ve dvířkách jsou novější. Po stranách obrazu (sv. Mikuláš, signov. M: Schmiedl pinx. 1872), v prolamovaném rámu akanthovém, pseudokorinthské vřetenové sloupky s plochým reliefem révy. Na římsoví řezané akanthy, nad ním mezi úseky segmentové římsy nástavec z akanthových spirál kolem obrazu Zbraslavské Madonny, nahoře na čtyřbokém soklu v paprscích monogram IHS.

Postranní oltáře, pendanty, jsou ploché, nástěnné architektury s reminiscencemi na rokoko, s empirovým dekorem. Ve výklenku levého stojí soška (obr. 110.) Madonny, na půlměsíci, s knihou a krucifixem v rukou, (polychromie, agraffa a koruna jsou nové) z XVI. století;

po stranách sošky sv. Anny a Joachyma. Na pravém moderní socha P. Ježíše (dříve obraz sv. Jana Křt.) a po stranách sošky sv. Alžběty a Zachariáše.

Kazatelna z konce XVII. století. Řečniště je šestiboké, na nárožích se sloupky, spodní část je vydutá a zdobená řezaným hroznovím; ve výplních ve vrubovaných rámech obrázky sv. evangelistů na dřevě. Stříška je šestiboká, ořímsovaná, ve vrcholu na volutovém podnoží z prké-

Obr. 107.—109. Prostiboř. Kostel sv. Mikuláše. Okna a profil žebra a konsola klenby v kněžišti.

nek novější soška Spasitele. Schodiště je z poč. XIX. stol. Původně byla kazatelna na rohu oblouku triumfálního.

Varhany z pol. XVIII. stol., s prohnutým římsovím a rocaillovou řezbou.

Lavice v kněžišti, patronátní, mají na poprsnici černé lištny a vyřezávané hvězdice, nadhlaví s řezaným okrajem a vykládanými dvěma znaky v oválném terči, s písmeny: G · L · V · P ⁀ M · A · A · I · V · P · G · V · Z ·; v lodi zcela prosté, barokní.

Obr. 110. Prostiboř. Kostel sv. Mikuláše.
Socha P. Marie.

Křtitelnice nová; stará, nyní v polovici přeříznutá, byla šestiboká, s cínovou mísou a dřevěnou nohou, sloupky a římsovým vlysem z prkének opatřenou.

Monstrance 0·54 *m* vys., zlacená. Noha oválná, oblomená, s tepaným dekorem mušlí, révy a rocaillů, nodus nový, na paprscích kolem korony rámeček rocaillový a římsovitý s mřížkovím, po stranách andělé, klasy a réva v rozích hojnosti, nahoře Bůh otec a kříž. Značky: malostranská s neúplným letopočtem 174·, F I / S a dva úřední puncy.

Kalich stříbrný a zlacený, 0·235 *m* vys. Noha šestisegmentová, na podvalu vrubovaná, na ní tepaná réva a páskoví, klasy a růže, nodus dvojitý, dolní stlačený, s píšťalami, horní oválný s akanthy kolem prázdných terčů, na kuppě 0·097 *m* v průměru měřící pláštík z prolamovaných akanthových rozvilin, na obou okrajích perlovec a anthemion obloučkové. 1. pol. XVIII. stol. Puncy úřední (?) (obr. 111.).

Rocaillový reliquiář s oválnou nohou a kartušemi kolem středu.

Řetízek stříbrný, s českými granáty, z 2. pol. XVIII. stol. Původně visel na soše P. Marie. Na konci přivěšena medaille Marie Terezie z r. 1777.

Křížová cesta nová. V oratoři obraz sv. Jana Křt. bez rámce a Neposkvrněného početí, obě slabé práce. U levého postranního oltáře bezcenný obraz Jana Nep.

Lucerny k nošení, zdobené stříbrnými guirlandami z plechu, s nápisem: FRANK BöHM 1859.

Kropenka pískovcová, oválná mísa na profilované noze. XVIII. století.

Zvony: 1. Vys. i v pr. 0·82 *m*. Na uchách torus, u koruny dva řádky: LETASBOZIHOSNSKSIS SSSSIS TENTOSZWONS

DAL § SLITI § VROZENI § PAN § WACZLAW § TOCZNIK § S WOSADNIMI § | KE CZTI § CHWALE § PANV § BOHV § A § S § MIKVLASSI §. Pod tím pás opakujících se ornamentů: dračí postavy na obě strany vyvinuté z masky lidské. Na věnci pásek listoví, kol tyče ovinutého.

Obr. 111. Prostiboř. Kostel sv. Mikuláše. Kalich.

2. Vys. 0·74 *m*, v pr. 0·71 *m*. Ucha hladká, u koruny čtyři oblouny a mezi nimi odlitky medaillí, zcela nezřetelné. Plášť i věnec hladké. XVII. století.

Náhrobky: 1. V dlažbě kněžiště, pískovec, 1·67 × 0·90 *m*. Pod znakem nápis:

HIC QUIESCIT ILL : D : RE
NATA COMES DE OPPERSDORff
BAR : DE LÜCHET TRIDSTEIN NATA
BAR : DE SCHÜRNDING ILLUSTR :

CRUCIGERARUM ORDINIS AD-
SCRIPTA, DOM: IN KOP: DOLL:
ET DARM*). OBIIT 19 IUNI 1770
ÆTATIS 45 (lebka) ANNORUM

2. V dlažbě lodní, žula, 0·85 × 0·60 *m*, s vyšlapaným písmem, z něhož čitelno jen: ÆTAT . . . XVII. stol.

Na návsí KAPLE Jana Nepom., čtyřboká, nízkým stanem krytá a hladce křížem sklenutá, s pilastry na stěnách a barokní dřevěnou sochou na oltáříku. Pol. XVIII. stol.

SÝPKA u cesty do Kopce, obdélná budova s dvěma prohnutými štíty a úzkými okénky. Nápis ve štuku: G. C. B. 1818.

Radlovice. (Radlowitz.)

G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1906, č. 755.

KAPLE SV. TROJICE vystavěná r. 1897 od stavitele *Jana Alex. Hackera* na místě staré, z r. 1787. V kapli zachován původní obraz (obnovený r. 1832) s nápisem:

Zu greserer ehre gottes
und Maria hat diese
glöckel Capellen bauen lasen
die gemeinte Radlawitz unter
den Richder vitus Diener
Anton Frauda geschworner
Lorentz Willinger Anton groll
Anton Seemann Mathias Wertan 1787.

Zvonek, v prům. 0·33 *m*, má na plášti relief sv. Trojice a nápis: SIT NOMEN DOMINI BENEDICTVM ✠ | IO: PERNER GOS MICH IN PILSEN 1 · 7 · 40.

Řebří. (Leiter.)

KAPLIČKA P. MARIE u silnice ve vsi, čtyřboká, v předu s otevřeným portikem na dvou pilířích a štítkem ve středu vypjatým a po stranách kulemi ozdobeným; na taškové valbě dřevěná vížka s lucernou a šindelovou cibulí s křížem. Klenba valená. Barokní soška P. Marie na oltáříku. Zvonek nový. 2. pol. XVIII. století.

*) Domina in Kopetzen, Döllitschen et Darmschlag.

U cesty do Svojšína barokní KAPLIČKA sv. Josefa, zděná, s trojúhelným štítkem a novým obrazem.

Rochlov. (Rochlowa.)

Schaller IX., 116; Sommer VI., 124; Dunder l. c. 123.

ZÁMEČEK jednopatrový, prostá barokní stavba z XVIII. století.

Na cestě do Blatnice zděný HRANOL, ořímsovaný a výklenky prolomený, nahoře otevřená lucerna se zprohýbanými otvory a klenutou kupolí, v ní čtyři sošky Ecce homo!

Rozvadov viz Úněšov.

Schönthal.

Sommer VI., 242; Heber, Burgen V., 197; Pam. arch. II., 109; Sedláček XIII., 135; Čechy IX., 86.

HRADIŠTĚ s nepatrnými zbytky zdí a příkopu.

Skapce. (Kapsch.)

Schaller IX., 132; Sommer VI., 150; Dunder l. c. 147; Pam. arch. II., 169; Čechy IX., 483; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1904, čís. 654—5. Viz i literaturu uvedenou u hesla: Kladruby (klášter). Rkp. sbírka topogr. v archivu Mus. král. českého. (Heslo: Kladruby.) Na faře: Pamětní knihy. 1. Memoriale Scapense z posl. čtvrti XVIII. stol. 2. Z r. 1835. Matriky od r. 1629.

KOSTEL SV. TROJICE (farní) uvádí se již r. 1352 jako farní. Původní budova byla za opata kladrubského Amanda Streera (1756—83) zbořena a přestavěna, vymalována a zařízena do r. 1788 za faráře Václ. Rittera Gfässera.

Jednolodní, orientovaná barokní budova (obr. 112. a 113.) s věží na západě, obrácená průčelím do srázně klesajícího návsí; strana jižní, k faře obrácená, jest viditelna v celé délce z podhledu. Budova je kryta taškovou valbou, věž barokní plechovou helmou s křížem.

Věž na čtverci zbudovaná vystupuje ze tří čtvrtin z líce průčelí. V přízemí stěna bossážována podélně až do kordonové římsy, nad ní až do okapu sáhající pilastry s kládím, v jehož vlysu metopy s kruhy a triglyfy

Tab. XII. Skapce. Kostel sv. Trojice. Pohled do vnitřku.

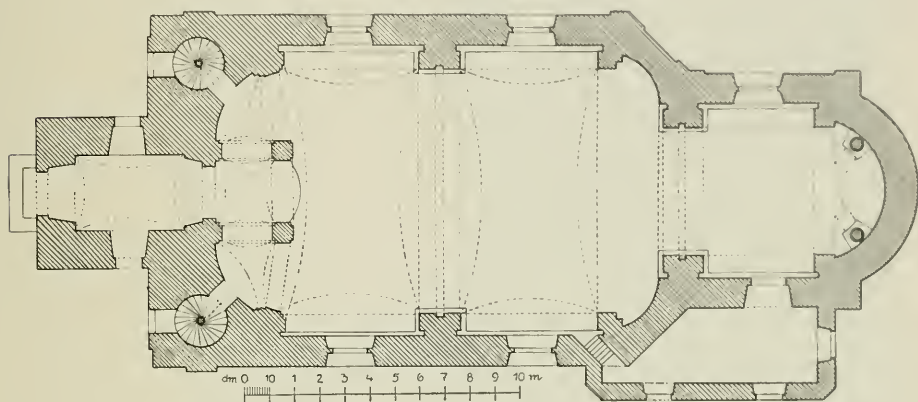

Skapce. Kostel sv. Trojice. Fresky v lodi.

s kapkami a římsa na konsolkách; stěna mezi pilastry s hladkými výplněmi; portál v přízemí pravoúhlý s římsou na konsolách a segmentovým nástavcem, výše okno obdélné s podvojovou i návojovou římsou na konsolách. Nad okapem, jenž se oblomuje kolem věže v pokračování ze stavby kostelní, hladké polopatro s obdélným oknem. Poslední patro s vysokými okny a římsou; ve vlysu z plechu stříhané číslice letopočtu 1788.

Ostatní façády prostě lisenovány, jen části průčelní stěny západní po stranách věže opatřeny stejnou bossáží jako věž a na kněžišti kordonová římsa člení stěny. Okna polokruhová, s ústupkem, hladká.

K n ě ž i š t ě zakončeno segmentem, loď obdélná se skulacenými kouty; v kněžišti jeden, v lodi dva páry oken. Prostora (tab. XII.) skle-

Obr. 112. Skapce. Kostel sv. Trojice. Půdorys.

nuta v kněžišti konchou a plackou, v lodi dvěma plackami s dvěma ukončujícími konchami; klenby členěny širokými pásy, příčnými a podélnými, při zdi nad okny vyklenutými, jež jsou neseny pilastry pseudojonskými s profilovaným soklem a úseky vysokého kládí. Na klenbě m a l b y (tab. XIII.) freskové: Dělící pásy a plochy nadokenní ozdobeny rosettami a vavřínovými věnci, plochy klenební vyplněny obrazy s orámováním architektonickým, tvořeným z volutových řims, konsol a nástavců; na jednotlivých konsolách sedí andílci s květinovými festony v rukou, v druhém poli po stranách evangelistů Lukáše a Marka sedící anděl. Od hlavního oltáře postupují malby takto: 1. V kněžišti v cviklech nad oltářem andělé s květinami; v klenebním poli klanění andělů: na středu ve věnci paprsků heberejsky napsané jméno Boží, kolem andělé, jednotliví i ve skupinách; dva nesou stuhu s nápisem: SANCTUS SANCTUS SANCTUS; nad triumfálním obloukem monogram MARIA v paprscích, kolem andělé s květinami. 2. V lodi: křest Kristův v Jordáně v oválném rámci; Kristus v zahradě Getsemanské; nad kruchtou jásající a hrající andělé, někteří nesou stuhu s nápisem: TE DEUM LAUDAMUS. Autorem fresek jest asi *J. Kramolín.*

V kněžišti dva portálky s pravoúhlými rámy a trojúhelnými nástavci; levý zazděn, pravý vede do sakristie čtverečné, s plochým stropem. Kruchta v lodi sklenuta na dvou hranolových pilířích třemi segmentovými oblouky a podklenuta třemi plackami se štukovými kruhovými rosettami; balustráda v půdoryse zvlněná, dřevěná, řezaná z volut. Podvěží sklenuto plackou jako předsíň.

Obr. 113. Skapce. Kostel sv. Trojice. Pohled od západu.

H l a v n í o l t á ř, komponovaný do segmentového závěru, částečně zděný a malovaný. Po stranách obrazového rámu, bílého se zlaceným rocaillovým dekorem, stojí na čočkovitých konsolách dvojité pseudojonské sloupy a pilastry, nad nimi těžké kládí s trojbokým nástavcem; v plochách mezi sloupy a pilastry druhý pár sloupů malovaných se sochami sv. Václava a Benedikta (?). Na architektuře v nástavci oko Boží a ze dřeva řezané hlavičky andílčí. V předu na třech stupních tumba s vavřínovou guirlandou, na ní novější tabernakl s andílkem a soškou sv. Josefa

a Barbory. Po stranách reliquiáře rocaillové, s vavřínovými rámci. Obraz oltářní (3·40 × 2 *m*) představující sv. Trojici v nebi, je dobrá malba, poněkud poškozená, dole v pravém rohu signovaná: *I. Kramolin.*

P o s t r a n n í o l t á ř e pendanty, s obrazy ve zlacených rocaillových a hřebenovitých rámech: (na pravém) Uzdravení nemocného působením sv. Valentina, (na levém) P. Maria s attributy neposkvrněného početí zjevuje se mnichovi, silně přemalovaný; v nástavcích monogram IHS (na prvém) a MARIA (na levém).

Obr. 114. Skapce. Kostel sv. Trojice. Kalich.

K a z a t e l n a s visutým řečništěm, zprohýbaným a oblomovaným, opřeným o zeměkouli a desky zákona a intarsovaným černými pásky; nad ním baldachýn se soškami andělů a na volutovém podnoží socha Kristova.

K ř t i t e l n i c e zvláštního tvaru: na spodní desce stojí obrácený jehlan s vydutými stěnami a na něm na volutách skupina křtu Ježíšova a holubice v paprscích.

V a r h a n y (z Kladrubského kláštera sem dané) trojdílné, barokně gotické, zdobené baldachýny, fiálami, křížovou kytkou a řezbou visutých akanthů.

Dvě dubové z p o v ě d n i c e, s vyšším proláklým středem a postranními klekátky, zdobené v předu pilastry a římsovím a na konsole ve vrcholu soškami sv. Petra a Pavla.

L a v i c e v lodi hladké, na poprsnicích zdobené páskovou intarsií; patronátní lavice: větší s intarsovaným čelem, řezaným nadhlavím z rocaillů, růží a hřebenů a oválným rámcem v jeho středu s monogramem MARIA; menší se stejně intarsovaným čelem (monogram IHS) a nadhlavím, omezeným volutovou římsou s mušlí a též intarsií zdobeným.

S k ř í ň v sakristii barokní, ořímsovaná, se středem vypjatým, s intarsií ve výplních dveří.

Z á b r a d l í před hlav. oltářem shodné s balustrádou kruchty, v půdoryse segmentové.

O b r a z y: (v kněžišti) slabá malba Poslední večeře, signovaná *J. Römann* 1854; (v sakristii) na dřevě, Kamenování sv. Štěpána, pohnutá

scéna s velkým počtem osob; silně poškozeno, z poč. XVIII. stol.; v rámcích prolamovaných z akanthů Ecce homo a Mater dolorosa, z počátku XVIII. stol.

Monstrance měděná, zlacená a stříbřená, 0·605 *m* vys. Noha v oválu osmilaločná, s vytepanými růžemi a listovím, nodus kulový, nahoře záře kolem oválné korony, rytba větvoví s nepravými drahokamy a reliefy andílčích hlav, Boha Otce, P. Marie a holubice. V zadu na záři vyryty dva znaky s podpisy:

APOLONA LIdMILLA
ZAKAWCOWA
(Z) WIdRS
BERKV
1695.

WACSLAW ZIBRZId
ZAKAWEC Z
ZAKAWI
A NA GIWI
GA N ECN
1694.

Obr. 115. Skapce. Kostel sv. Trojice. Poprsí sv. Valentina.

Kalich stříbrný, zlacený, 0·26 *m* vys., asi z polovice XVI. století. Noha šestilaločná, na podvalu řada kosočtverců, plochy laloků nyní bez ozdoby, na hranách stočené provazce, pod i nad nodem pásek visutých lilií a plošky s architektonickými panely; nodus splöštělý, se šesti kosočtverečnými výpustky a litým ovocným ornamentem v čelních ploškách; na plášti ryté ozdoby spirálové, nasazené čtyři drobné medaillonky s reliefy sv. evangelistů a u horního okraje torus a pás stojatých lilií (obr. 114.).

Osm svícnů (z Kladrub) cínových, dvojí velikosti, s mušlovým dekorem a točenými stonky, znakem kláštera a letop. 1752.

Reliquiář barokní, ve formě busty sv. Valentina, ze dřeva řezaný, se skleněnou a mosaznou agrafou a falešnými drahokamy, z poč. XVIII. století (obr. 115.).

Zvony: 1. Vys. i v pr. 0·69 *m*. Na uchách torus, u koruny: ⁝ anno ⁝ domini ⁝ millesimo ⁝ cccclxxx ⁝ pomoz ⁝ pane ⁝ boze ⁝ s pannu ⁝ marigy ⁝ amen | bartholomeus. Pod tím na plášti krucifix. Věnec hladký.

2. Vys. 0·63 *m*, v pr. 0·60 *m*. Na uchách torus, u koruny: leta ⁝ panie ⁝ tisiceho ⁝ pietisteho ⁝ ssesteho ⁝ yan ⁝ konwarz ⁝ diela ⁝ ‖ l. Pod tím relief sv. Petra v rámečku. Plášť a věnec hladké.

Tab. XIV. Stodo. Plán města z r. 1839. (1. Farní kostel. 2. Kaple sv. Jana Nepomuckého s chudobincem. 3. Radnice. 4. Stará pošta.)

3. Vys. 0·335 *m*, v pr. 0·35 *m*. Ucha i plášť hladké, u koruny: **odielan ⁕ zwon ⁕ anno ✠ domini m ⁕ cccc ❀ xxiii.**

FARA vystavěna kolem r. 1720 za kladrubského opata Maura II. (1701—1729) a byla letním sídlem opatu až do zrušení kláštera. Barokní stavba obdélného půdorysu, s vyhloubenými rohy, pilastry na stěnách a hladce orámovanými okny, krytá šindelovou mansardou; v průčelí risalit s pravoúhlým portálem. Přízemí veskrze sklenuto valeně, v patře široká chodba a řada pokojů s plochými stropy. Střední sál (letní refektář) obdélný, o pěti oknech, má zachovanou nástropní malbu v oblomeném rámci štukovém: ženská postava s žezlem ukazuje na boží oko, kolem ženy s květinami, plody, snopy, nahoře anděl nese ružové festony; zima znázorněna ženskou postavou s černou maskou na obličeji.

Barokní kamna s hnědým a zeleným polevem; na soklu kartuše s korunami, dole hlavy andílčí; římsoví zprohýbáno, ve vrcholu hlava Turkova. Barokní kredence s výplněmi olištnovanými. Oválný obraz Korunovace P. Marie, v rámu akanthovém, stuhami propleteném a obraz sv. Augustina, oba z XVIII. stol. Portrait Václava Gfesera, O. S. B., faráře ve Skapcích 1801, „cuius ope ecclesia aedificata atque pictura reornata est."

V archivu Musea král. čes. otisk pečetidla farního s obrazem Madonny na ležícím lvu a písmeny: SCM, oválné, osa 0·02 *m*, z konce XVIII. st.

Ve vesnici SLOUP žulový na hranolovém, ořímsovaném stylobatu, s dříkem hranolovým, na hranách skoseným, na něm kaplička s křížem tesaným. V předu nápis, z něhož čitelno jen: IHS M IS | A · 1694.

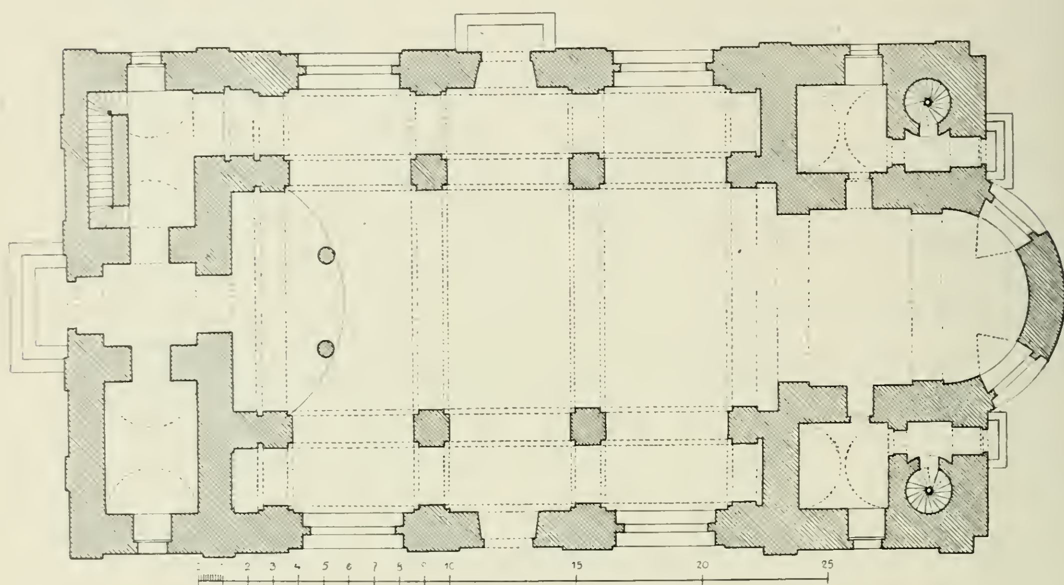
Podobný SLOUP u cesty do Zhoře, s oblým dříkem a porušenou kapličkou, jejíž kříž nahražen novějším, železným. V předu na stylobatu málo čitelný nápis: 1694 | AVE G(RA)TIA | P.... TIC | ... EM | .

Stodo. (Stody. Staab.)

Schaller IX., 98, 103; Sommer VI., 113; Dunder l. c. 116; Čechy IX., 496; C. R. Köpl, Chotieschau, 40; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1904, č. 649 až 650; Festschrift z. 700-jähr. Jubiläum des Stiftes Tepl (1893), 212. Archivalia Chotěšovská. (Viz jich seznam u hesla: Chotěšov.) Rkp. sbírka topogr. v archivu Musea král. čes. (Heslo: Stodo.) Na faře: Pamětní kniha od r. 1836. Matriky od r. 1661.

Město (povýšeno r. 1315), puvodně ves, kterou Václav I. daroval r. 1235 klášteru Chotěšovskému; v držení kláštera zustalo i město do r. 1453. Leží na řece Radbuze a má v půdorysu (tab. XIV.) tvar podélného sídliště při silnici, v němž během doby povstalo čtvercové náměstí. Ohraženo asi nikdy nebylo. Část za řekou k jihu položená povstala asi kolem kostela, založeného až na počátku XVI. stol. Město má — přes novou úpravu façád — ráz barokní.

KOSTEL SV. MAŘÍ MAGDALENY (farní) vystavěn na místě staršího r. 1567 nákl. kláštera Chotěšovského za probošta Adama Hastera a opatřen 4 oltáři: P. Marie, sv. Trojice, Maří Magd. a sv. Michala. Do r. 1690 byl filiální do Chotěšova, od té doby je farní. Věž dřevěná se zvony byla vedle kostela. R. 1639 zřízen oltář sv. Michala a hlavní (Maří Magd.) opraven. R. 1652 založen kolem kostela hřbitov a zdí obehnán. R. 1680 dány staré varhany do Sekeřan a pořízeny nové za 150 zl. R. 1686 koupen černý parament. R. 1688—91 vystavěna věž u kostela a nová farní budova a kostel opraven. Na počátku XIX. stol. vystavěn znovu.

Obr. 116. Stodo. Kostel sv. Maří Magd. Půdorys.

Orientovaná budova (obr. 116.) trojlodní, krytá taškovou valbou bez sanktusu, s nízkou věží nad západním průčelím, pokrytou plechovým stanem. Zevně tvoří kostel jedinou obdélnou stavbu s nepatrně vystupujícím kněžištěm a věží. Některé části členěny jako risality (sakristie a schodiště), na delších stranách prosté liseny, pod okny kordonová římsa. Okna segmentová, nízká, s chambranami. Okapní římsa silně vyložená, sokl kolem celé budovy z kvádrů. Portály pravoúhlé s rámy pískovcovými a rovnou římsou. Západní průčelí rozčleněno čtyřmi pilastry s římsovitými hlavicemi, na stěnách bossáž; ve středu portál, nad ním segmentové okno; nad okapní římsou trojúhelný štítek. Věž nad středem hranolová, se skosenými rohy a sdruženými okny a ciferníky, nověji do původních, širokých prolomů upravenými.

Vnitřek (obr. 117.) kostela působí, při příznivém osvětlení, dojmem sálovitým a hladké, bílené stěny s nepatrným zlacením v kněžišti podporují

Obr. 117. Stodo. Kostel sv. Maří Magd. Pohled do vnitřku.

ještě tento dojem. K n ě ž i š t ě zakončeno segmentovou apsidou, konchou s výseči nad dvěma okny sklenutou a zabírá obdélné pole, plackou pokryté, po jehož stranách přiléhají valeně sklenuté, obdobné místnosti sakristií s pravoúhlými vchody a nad nimi stejně klenuté oratoře, otevřené do kněžiště polokruhovými oblouky, s plnými zděnými poprsnicemi. Pod cípy plackové klenby stojí ořímsované pilíře, klenební příčné pásy jsou kassetovány a rosettami zdobeny.

H l a v n í l o ď o málo širší, o třech polích plackové klenby a jednom užším, sklenutém valeně nad kruchtou. Dva páry hranolových pilířů a stejný počet nástěnných polopilířů hranolových, na všech stranách ořímsovanými pilastry pokrytých, s neprofilovaným společným soklem, nesou hladké, příčné klenební pásy a polokruhové oblouky do postranních lodí. Na západě sklenuta valeně kruchta dvěma širokými pásy; v půdorysu tvoří segment do lodi vypjatý a spočívá trámovým podstropím na dvou válcovitých sloupech s deskovitou hlavicí, bez patky; balustráda dřevěná. Za kruchtou v podvěží, přístupném polokruhovým obloukem, valeně sklenutá předsíň.

P o s t r a n n í l o d i otevřeny do hlavní třemi oblouky a osvětleny každá třemi okny. Klenba placková s dělícími hladkými pásy spočívá na pilířích hlavní lodi a nástěnných pilastrech, na nichž se oblomuje profilovaná, podokenní kordonová římsa. Čelní zdi východní prolomeny do oratoří polokruhovými oblouky, západní otvírají se nahoře do postranních částí kruchty, sklenutých valeně, a dole do bočních prostor, k podvěží přiléhajících, stejně sklenutých a volně polokruhovými oblouky spojených. Schodiště na kruchtu vede ze severní místnosti.

H l a v n í o l t á ř, s rakvovitou tumbou, sloupová architektura se sdruženými pilastry a sloupy pseudokorinthskými dvojího druhu (s hladkými a vřetenovitými dříky), ovitými růžemi; kládí prohnuté, s vázami a andílčími hlavami, nástavec tvoří voluty, obláčky a hlavy andílčí kolem sochy sv. Jana Ev., nejvýše monogram IHS v paprscích. Ve středu predelly otáčivý tabernakl s točenými sloupky a baldachýnem. Po stranách oltáře na vyložených konsolách sošky, na zemi stojí andělé s rohy hojnosti jako svícny. Obraz sv. Maří Magd. novější, signovaný: *Maurus Ch. Fuchs* 1842. Šest velkých hladkých cínových svícnů, nepěkných poměrů.

P o s t r a n n í o l t á ř e jsou chudé nástěnné architektury se slabými obrazy (na pravém P. Maria na zeměkouli, na levém Madonna s rodiči, tento signov.: *M. C. Fuchs* 1843) a nástavci (na pravém kříž v paprscích, na levém lilie, plameny obklopená).

O l t á ř r e l i q u i j n í tvoří zasklená skříň zprohýbaná v předu točenými sloupky a římsovím ozdobená se soškou ve vyšívaném oděvu a voskovou hlavou, držící v ruce srdce. Nejvýše stojí soška Spasitele. Skříň stojí na volutovém soklu, zdobeném akanthy.

Kazatelna má osmiboké řečniště, členěné hladkými pilastry, mezi nimiž obrazy na dřevě: dobrý pastýř a čtyři církevní otcové; nad řečništěm ze dřeva řezané draperie a akanthové voluty; stříška z osmi segmentů tvořená nese sošku anděla s křížem.

Křtitelnice empirová, tvaru vásy, s hlavami andílků a draperiemi na míse a skupinou křtu Ježíšova na víku. Kolem původní mříž železná.

Obr. 118. Stodo. Kostel sv. Maří Magd. Cechovní lucerny.

Dvě trojdílné zpovědnice, členěné pilastry a římsovím; ve vlysu meandr, ve vrcholu kříž.

Mřížka v kněžišti, z dřevěných balustrů čtyřbokých na koso.

Kalich stříbrný a zlacený. Noha a nodus nové, kuppa s tepaným pláštíkem, na němž páskoví kolem růží, perlovec a anthemion z lilií. Pol. XVIII. stol.

Dosti dobrá křížová cesta a dále poprsí sv. Maří Magd., z poč. XIX. stol.

Tyče k cechovním lucernám (31 kus) a svícím pohřebním, z počátku XIX. století, řezané, na stvolech opatřených polygonálními nebo

figurálními hlavicemi a štítky s cechovními emblemy, pestře pomalované (obr. 118.).

Zvony: 1. Vys. 1·15 *m*, v pr. 1·14 *m*. Na uchách ženské masky, na vrch koruny čtyři andílčí hlavy, u koruny řada střídajících se vás s kyticí a liliového květu, pod tím: + ECCE CRVCEM DOMINI + FVGITE + PARTES ADVSÆ + ANNO (hlava andílčí) MDCLXXVIII (hlava). Pod tím vlys tvořený draky ve spirály zatočenými, ptáky a postavami andílků, níže střídá se ovocný guirland s plochým ornamentem s andílkem. Na plášti relief Kalvarie, znaku kláštera Chotěšovského v laurovém věnci a písmeny po stranách: M K / P C (Michael Kastl, praepositus Chotieschoviensis), arch. Michaela v boji s ďábly, pod arkádou s vásami a karyatidami po stranách, sv. Václava a P. Marie pod podobnou arkádou (u P. Marie přidány kolem andílčí hlavy) a kartušový štítek (obr. 119.) se zvonkem a nápisem: STEPHANVS PRICQVEY; pod tím v oválném věnci laurovém:

Obr. 119. Stodo. Kostel sv. Máří Magd. Zvon čís. 1. Značka Štěp. Pricqueye.

STEPHANVS
PRICQVEY CIVIS
CLATTOVIENSIS
ME FVDIT.

Na dřevěné hlavě vyryto:
I 7
F · P ·
94.

2. Vys. 1·04 *m*, v pr. 1·06 *m*. Na uchách torus, u koruny dva řádky: anno : domini : millesimo : quingentesimo : quinto : hec : campana : est : confusa : feria : quarta : post : festa : sanctorum : || : ad laudem : deo : omnipotenti : et : sancti : ioannis : baptiste : : petri : et : pauli : apostolorum : per : ioannem : cantaristam. : Na plášti relief sv. Jana Křt., věnec hladký. Na dřevěné hlavě vyryto: A : R : P : C : 1614. (Ad. Rudrisch, praep. Chotieschoviensis); hlava stažena původními pásy s liliovitým zakončením (obr. 120.).

3. Vys. i v pr. 0·85 *m*. Ucha hladká, u koruny se opakuje řada reliefů *Flötnerových*: Musy v postavách dětských,*) na plášti vysoko plastický znak kláštera Chotěšovského s písmeny: AD. HO. PR. CH. (Ad. Haster. praep. Chot.) a pravoúhlý rámeček s maskami po stranách, v něm nápis:

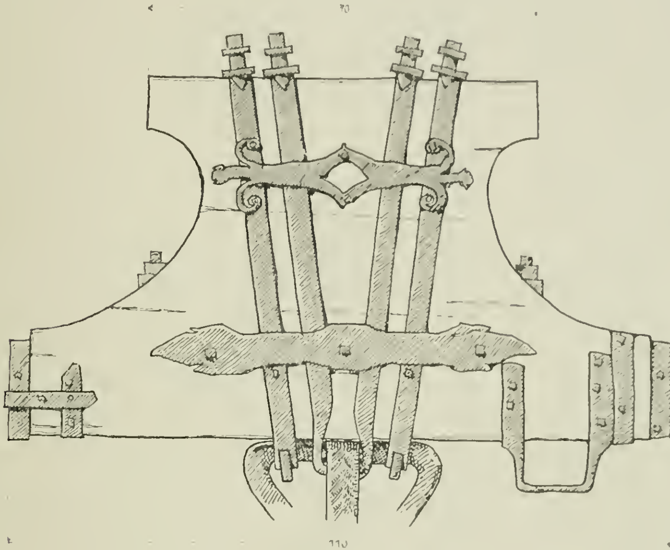
DVSTOGNY A CTIHODNY KNIEZ ADAM
HOZLAR PROBOSST KLASSTERA CHOTIE-
SSOWSKEHO YAKOZTO KOLATOR OSADY

*) Viz Čas. Spol. přátel star. čes. v Praze XV., 16. (Zd. Wirth, Brykcí a P. Flötner).

S: MARYE MAGDALENY W MIESTECKV
STODV A MILOWNIK NABOZIENSTWI KRZE
STIANSKEHO DAL VDIELATI ZWON TENTO
NAKLADEM WSSECH OSADNICH TEHOZ KO:
STELA PRO POCTIWOST A POTRZEBV GICH
STALO SE W PRAZE SKRZE BRYKCYHO ZWONA·
RZE LETA 1570.

Na věnci reliefy (některé vůbec nezřetelné): andělé nesoucí rohy hojnosti, tři symbolické postavy atd.

4. Slil r. 1834 *Václav Sedlmayer* v Plané.

Obr. 120. Stodo. Kostel sv. Maří Magd. Zvon čís. 2. Kování na hlavě.

V archivu Musea král. čes. otisk farního pečetidla z r. 1817 s obrazem sv. Maří Magd., opisem: ECCLESIE STODENSIS a monogramem H : S : (Hugo Schöft, farář).

KAPLE Jana Nepomuckého vystavěna asi na počátku XVIII. století při špitále, r. 1617 proboštem A. Rudrischem založeném. Přiléhá k nízké, prosté budově špitálu jednou stranou, v níž upraven k chodbě polokruhový široký oblouk. Zvenčí na stěnách silné pilastry, kolem oken chambrany, kryt tvaru komolého jehlanu s šestibokou lucernou se stanovitou stříškou a bání. Uvnitř šestiboký prostor se čtyřmi polokruhovými okny, sklenutý kupolí s ostrými výseči, pod jichž cípy stojí prosté pilastry.

Oltář sloupový z poč. XVIII. stol., r. 1902 obnovený, s vrtulovými sloupky, ovitými růžovými větévkami, a zprohýbaným kládím, obraz Jana Nep. na plátně, bez ceny umělecké. V prolomeném nástavci holubice v paprscích, nad tím baldachýn na volutovém podnoží a po stranách sošky

andělů. Na konsolách po bocích obrazu sochy sv. Jana Křt. a Floriána. Celek obklopen rámcem akanthových rozvilin, v němž sedí andělé nesoucí

Obr. 121. Sodo. Bývalá pošta.

draperie, mimo to kolem římsoví řezaný dekor ovocný a laurový věnec, nesené anděly. Po stranách na zdi andělé s rohy hojnosti jako svícny.

Barokní sošky Ecce Homo, Madonny a Marie sedmibolestné, na konsolách. Dva obrazy Jana Nepom., větší z XVIII. stol., menší novější, bez ceny.

Raménko na kropenku, ze železa tepané, spirálovité s listovím. Zvonek ve vížce hladký, bez nápisu. XVIII. stol.

Zvenčí v průčelí na vysokém soklu u zdi stojí barokní pískovcová socha Jana Nepomuckého.

RADNICE vystavěna r. 1665 nákl. Jana Jiřího Müllera z Mühlenthalu. Façáda již změněná má nad portálem jednoduchý štítek trojboký a na valbové střeše vížku plechovou s korouhví a drakem. Portál polokruhový, původní, má ve cviklech plastické listy lopuchové, pod náběhem římsy a na pilastrech ovoce a čabraky. Puvodní kované klepátko, barokní, a klika s prořezávanými písmeny: IPSIP | IK MS | IS | mladší. Přízemí sklenuto hladce křížem.

Na radnici obecní pečetidlo železné, v pr. 0·03 *m*, z poč. XIX. stol., s opisem kolem znaku: *Sigillum Judicis Stodensis.**)

Cechovní pečetidlo (v majetku p. Schwana), bronzové, s pevným držadlem vykrojovaným; ve středu podkova a kolo, po stranách letop. 1654, nad tím: MARCK ✳ STAAB.

Bývalá POŠTA, nyní dům čís. 12., hostinec „U labutě", byla vystavěna r. 1747 nákladem Jana Jiřího Ant. Pundingava v jihovýchodním koutě náměstí (Dr. J. Pohl, Poštovská trať Praha-Plzeň-Kleneč, 72). Přízemní budova se třemi sedlovými střechami a třemi štíty, zdobenými pilastry s čabrakami a volutovými křídly po stranách; nahoře trojúhelné nástavce se štukovým dekorem rostlinným a mušlí, na vrcholu pinie a po stranách koule z pískovce. Okénka barokně vykrojovaná. Střední štít o něco bohatší, s větším oknem obdélným a prohnutým štítkem, v němž ve věnci relief orla pod korunou, po stranách letop. 1747 (obr. 121.).

Rodný DŮM Jana Floriána Hammerschmieda, nyní čp. 161., z pol. XVIII. stol., mansardou krytý, s pilastrovou výzdobou a profilovaným portálem; vedle současná brána do dvora.

U silnice k Holišovu pískovcový KŘÍŽ s necelým letopočtem 16 . . .

Střelice. (Strellitz.)

Ve vsi nová KAPLIČKA s měděnou střechou, na cestě k Hradci menší, zděná, z XVIII. století.

Na cestě k Holišovu pískovcová SOŠKA sv. Mikuláše na hranolovém sloupu se skosenými hranami a nárožníky. 1. pol. XVIII. století.

---

*) V archivu Musea král. čes. otisky pečetidel: 1. Obraz Justitie a znak; opis: SIGILVM : IVDICIS : STODENSIS : · 1 · 6 · 0 · 1 : Průměr 0·035 *m*. 2. Anděl drží veraikon, dole znak města; opis: + SIGILLVM ✳ OPPIDI · STODENSIS + ❀. Průměr 0·035 *m*. XVII. stol. 3. Podobné čís. 2., ale oválné (delší osa 0·03 *m*), s opisem SIGIL : OPPID : STODEN : XVIII. stol. 4. Kruhové, v prům. 0·03 *m*, se znakem v kartuši, pod nímž leží lev; opis: *Sigillum Judicis Stodensis*, kolem perlovec. Asi 1840.

Obr. 122. Stříbro. Pohled na město od východu z poč. XIX. století.

Stříbro. (Mies. Misa. Argentina.)

P r a m e n y: Archiv městský. (Jar. Čelakovský, Privilegia II., 32 sl.) Knihy počtů: 1. 1544—1559, 2. 1610—1613, 3. 1615—1721. Manuále radní z let 1752 až 1756. Konfirmace privilegií od Leopolda I. z r. 1668, s pečetí. Rukopis K. L. Watzkův: Übersicht der denkwürd. Erreignisse aus der Gesch. der k. Stadt Mies vom Jahre 1831 bis in die neueste Zeit (jde až do r. 1878). O ostat. rukopisech viz G. Schmidt, Eine Mieser Chronik des XVIII. Jahrhts., st. III.-IV. (pozn.)

V archivu Městského histor. musea v Plzni: řada (33) knih městských od XIV. do XVIII. století. (3. zpráva Měst. musea v Plzni 1882—86, str. X a 4.)

Listiny týkající se kláštera sv. Maří Magdaleny od 1363 do 1751 (Dr. A. Schubert Urkunden Regesten der aufgehob. Klöster Böhmens (1901), 20.. Jungmann, Historie V., č. 444.) a ruk. lat. (Truhlář, Catalogus codi[illegible] m[illegible] 725) v c. k. univ. knihovně v Praze. Listiny klášterní v místodržitel. archivu. Rkp. sbírka top gr. v archivu Musea král. čes. Archiv děkanský. (Matriky od r. 1645; Pamětní knihy: 1. od r. 1761, 2. od r. 1835.)

L i t e r a t u r a: K. L. W a t z k a, Stadt Mies. Prag 1839 (podruhé neúplný otisk, Mies 1883; G. J u r i t s c h, Geschichtliches von der kgl. Stadt Mies (Progr. d. Gymn. in Mies 1895); Mitt. des V. f. G. D. in Böhmen XIV., 283, XLII., 458; Deutsche Wacht a. d. Misa 1901 č. 496, 1904, č. 638; G. S c h m i d t, Eine Mieser Chronik des 18. Jahrhdts. (Mies 1908); Týž, Grabplatten l. c. 1904, č. 628—632; Ign. F i s c h e r, Histor. Memoire (Mies 1883); S t e r n b e r g, Umrisse einer Gesch. der böhm. Bergwerke (1837) I., 68; F. P o š e p n ý, Der Bergbaudistrikt von Mies (Wien 1874). S c h a l l e r IX., 133; S o m m e r VI., 130; D u n d e r l. c. 126; S e d l á č e k, Slov. histor., 840; Čechy IX., 88; Pam. arch. II., 172, VII., 286. IX., 644, 926, X., 456; Sbor. histor. 1884, 110; Bohemia 1821, 126; Plzeňské listy 1879, č. 7; 1885, č. 43; Šumavan 1880, 642; Mitt. der Zentralkom. IV., 212.

P o h l e d y n a m ě s t o: Kresba bez podpisu, s textem: Oestliche Ansicht der k. Stadt Mies in Böhmen nach der Vogel-Perspective dargestellt 1800. provedená dle nesignované litografie (0·49×0·42 *m*) z poč. 19. stol., s textem: Ansicht der königlichen Stadt Mies von Morgen (obr. 122.). — Pohled na město od Červeného mlýna; v majetku p. Rich. Hauze a v Maffersdorfu u Liberce. — Pohled celkový od jihu. (Světem českým letem č. 404.) — Pohled celkový od západu (obr. 123.).

P l á n y. Jediný půdorys města ze starší doby je katastrální mapa z doby kolem r. 1840, uložená na obecním úřadě (obr. 124.).

I. Historický přehled.

Stříbro má své jméno od dolů stříbrných, jež tu od XII. století byly v činnosti. Latinský název Misa a z toho německé Mies jest odvozeno od řeky Mže, pod městem tekoucí. Zprávy o dědině při dolech a kostelu (1183) v ní jsou dosti pochybné a nelze jich vztahovati přímo na Stříbro. Teprve někdy před r. 1252 povstalo město a výslovně se tak jmenuje poprvé k r. 1275. Byl tu úřad krajský, křižovníci s červenou hvězdou založili tu špitál s kostelem, což jim r. 1253 potvrzeno, a páni ze Švamberka zřídili tu klášter řádu sv. Františka menších bratří před r. 1274. Město bylo jistě

Obr. 123. Stříbro. Pohled na město od západu z r. 1907.

od počátku opevněno. Faru drželi křižovníci a jejich klášter zejména ve XIV. století četnými nadáními zmohutněl; proti nim zůstávaly klášter minoritský a druhé dva farní kostely (nynější děkanský Všech Svatých a P. Marie za hradbami) až do válek husitských bez významu. Mimo to byl tu klášter dominikánský, o němž však není známo, kde stával a kdy zašel. Město obdrželo první svobody od krále Jana, Karel IV. udělil mu r. 1372 další (Pražské právo a právo odúmrti), Václav pak r. 1382 výsadu celní pro vozky z celého kraje Tachovského. Aby v blízkosti nemohutnělo jiné město, zakázal král Jan Kladrubským r. 1399, aby se hradili a dovolil Stříbrským, aby se sousedy začaté již hradby rozmetali. Tehdy bylo městské okolí české.

Války husitské dotkly se města značně. R. 1421 Žižka Stříbro obléhal bez výsledku, později král Zikmund posílil jeho odpor, ale r. 1426 Přibík z Klenového přece město pro bratrstvo Táborské opanoval. Následujícího roku křižáci marně město obléhali, ale za to (a podruhé r. 1431) okolí hrozně poplenili. Stříbrští později byli vykoupeni a za Jiříka krále věrně k němu přilnuli; r. 1469 obdrželi polepšení erbu a červený vosk. Odpor panský r. 1547, jemuž Stříbro pomáhalo, připravil je o velké statky, z nichž r. 1549 jen čtyři vesnice mu vráceny. Šestnácté století je dobou četných staveb v městě; po požáru r. 1528 vystavěn v letech 1560tých děkanský kostel, r. 1555 založen most přes Mži s věží, r. 1573—4 vystavěn kostel hřbitovní, a 1543 nová radnice (po požáru r. 1588 opravena). Město tehdy dobře hospodařilo, r. 1561 obdrželo některé statky zpět, r. 1575 přikoupilo panství Sulislavské. Z té doby je první dláždění, z r. 1574, Koubkova branka, mnohé ozdobné domy měšťanské atd.

Úpadek nastal r. 1623, když pro účastenství na odboji byly městu všechny statky skonfiskovány a samo zastaveno Kristiánu z Ilova, v jehož držení zůstalo do jeho násilné smrti v Chebu r. 1634 a jenž přivedl město na mizinu. Město sice zase přijato do stavu a statky mu vráceny, ale za následující na to vojny sešlo neobyčejně. Zpráva c. k. revisní komisse z r. 1668 mluví o tom, že jsou hradby v nepořádku, že přes 100 domů leží popelem a dalších 43 že je na spadnutí a z mnohých stavebních míst že již udělány zahrady; kostel, škola a špitál byly tehdy bez prostředků. Obyvatelstvo ušlé z města doplňovali pak Němci a tak během 17. století město poněmčeno, od r. 1686 je již úřední řeč na radnici a později i v cechu německá, ačkoliv čeština i v městských knihách se drží dlouho do polovice XVIII. století.

Osmnácté století není tak pohnuté. Nově vystavěny tehdy budovy děkanského a klášterního kostela, kaple Jana Nep., některé domy měšťanské a také na radnici opravováno; na náměstí postaven sloup se sochou P. Marie a u mostu socha Jana Nep. Ke konci století zrušen (1785) klášter a připadl koupí obci, jež z konventu zřídila školu a děkanství. Od počátku 19. století počíná stavba silnic, uvolňování a boření hradeb, později i bran, z nichž zbyla jen mostní a Koubkova, emfiteutisování obecního hospodářství

a prodávání nepotřebných budov. R. 1862 postaveno nynější gymnasium, 1872/3 na místě strženého kostela klášterního nová škola obecná. Další vývin města týká se spíše prostor za bývalými hradbami, kde vznikly

Obr. 124. Stříbro. Schematický plán města z pol. XIX. stol.

v poslední době nové partie villové, učitelský ústav a kasárna. Stav města na počátku XIX. stol. viz na obr. čís. 122., stav jeho na konci obr. čís. 123.

II. Vývoj půdorysu městského.

Město bylo pravidelně založeno na návrší (395 *m*) a záhy opevněno. Odedávna tudy šla říšská a vojenská cesta a poštovská silnice z Vídně k hranicím, do Chebu, chráněná od r. 1382 mýtem. Na vývoj půdorysný

Obr. 125. Stříbro. Pohled na náměstí.

měl vliv zvlněný terrain a klikatý tok Mže pod městem. K původnímu Starému městu s vlastními hradbami, pravidelným, obdélným náměstím (obr. 125.) a 14 ulicemi, přirostlo nepravidelné Nové město na svahu k řece, což vynutilo vnější ohrazení a později opevnění mostu; za hradbami záhy vzniklo Horní a Dolní předměstí.

Město v hradbách se půdorysně mnoho neměnilo, domů dlouho zůstávalo asi stejně; od první zprávy z r. 1668, kdy po válce asi 100 domů leželo v popelu a 43 byly na spadnutí, k prvnímu číslování r. 1771 nepřibylo mnoho, odtud jeví se počet domů: r. 1788 282, r. 1835 410 (Staré město 209, v Nov. městě 55 nepravidelně rozložených), 1836 411 atd. Obraz města poněkud utrpěl stavbou císařské silnice od dolní brány k horní r. 1814 (při čemž dláždění z r. 1574 obnoveno), poněvadž ustoupilo několik domků a zahrad široké silnici a povstaly zářezy v terrainu; později zboření obou bran (1839 a 1877) a klášterního kostela (1801 a 1872) a vystavění škol dalo městu novou silhouettu, která zejména novostavbami v poslední době kvapně se mění.

Na novější obraz města měly vliv také požáry: r. 1479 (celé město), 1508 (60 domů), 1528 (třetina domů), 1622, 1764 (11 domů ve Spálené ulici), 1792 (klášter) atd.

III. Hradby, brány a mosty.

Historické zprávy jsou nečetné. Hradby trpěly požárem i nedbalou správou (r. 1622 po požáru užil tehdejší držitel Stříbra na správu Podhorního mlýna zdiva s bašt a hradeb a se zřícené lázně městské), pak vojenskými vpády (1639, 1645 a 1647). Zpráva z r. 1668 mluví o jich úplném spuštění. V XIX. stol. počalo boření hradeb, poslední souvislá část u Horní brány zbořena r. 1813.

Hradby od počátku již obklopovaly Staré, vnitřní město ve velkém kruhu; k nim přibyly, když Nové město se vyvinulo po svahu k řece, vnější hradby, dle terrainu v různých úrovních vedené a u Koubkovy branky až k řece sestupující. Hradby byly z lomového kamene, ztužené četnými baštami polokruhovými; na parkánech byly zahrady. Ve vnitřních hradbách vedla za děk. kostelem t. zv. Židovská branka (Judentörl), ve vnějších byly brány horní a dolní a Koubkova branka u řeky.

Zbytky h r a d e b jsou dosud na straně severní (v městském parku) a jižní, značně ovšem nízké; z b a š t zachovala se jediná, přestavěná na dům čís. 333. Je to v půdorysu polokruhová stavba, jednopatrová, cele omítnutá, se štítkem v průčelní stěně, kde dříve bašta přiléhala k hradbě. V průčelí dole portálek s letopočtem MDCCCV (zazděný), nad ním kartuše s monogramem IHS a No. 333; ve štítě okno, na vrcholu urna a dva andílci. Uvnitř empirová výzdoba štuková: pod stropem předsíně meandr, pod schody vása s anděly a folií, v oknech pásky a hudební emblemy, nad dveřmi štukové rámy; v patře (bývalá tančírna) stopy dvou arkýřů s de-

korací festonů, na stropě věnec z třešní a s rosettou. Na sloupu schodiště řezaná réva a monogram TH v páskoví.

Brána horní (říšská, nová, Chebská) byla asi ze XIV.—XV. stol. a stála na konci Chebské ulice. R. 1748 byla opravena; r. 1813 zbořeno předbraní s částí hradeb, prachárnou a střední dvojitou brankou, protože překážely nové silnici; r. 1836 spravena zase střecha brány, 1837 sotva zachráněna brána před zbořením; r. 1847 prodána strážnice u brány a r. 1877 zbořil stavitel *Ondřej Deimling* celou bránu. Dle fotografie (obr. čís. 126.) byla hranolová, stanem krytá, s obdélnými okénky.

Obr. 126. Stř.bro. Bývalá brána Chebská.

Brána dolní (Pražská) stála mezi domy čís. 35 a 37 na konci Spálené ulice, jež se k ní na klesajícím terrainu zlehka zatáčela a odtud pokračovala po svahu k řece a mostní bráně. Roku 1748 byla brána opravena; při stavbě silnice r. 1814 zbořeny při ní tři domky; r. 1847 prodána strážnice (r. 1854 vyhořela a roku 1865 proměněna ve výčep, nyní čp. 445); brána zbořena r. 1839. Jak brána vypadala, nevíme, protože na pohledu na město z r. 1800 je domy zakryta.

Na dolním Novém městě, kde dodnes „am Přikopen" slove, stojí třetí brána, zvaná Koubkova (Kaupkatörl) (obr. 127. a 128.). Je v půdorysu obdélná, celá zděná, o jednom patře a krytá šindelovým sedlem s prostým komínem. V jedné polovici v přízemí byt, v druhé brána, s povalovým stropem, otevřená na obě strany polokruhovými oblouky z pískovcových kvádrů; na vnější straně skosený sokl. V patře na vnitřní straně do obydlí branného malá okénka, na vnější visutá dřevěná pavlač na krákorcích. Hradební zeď zvenčí přiléhá těsně u vchodu, zevnitř na opáčném rohu.

Židovská branka (Judentörl) je prostý oblouk z cihel, polokruhový a bez profilu, přepínající uličku, vedoucí vnitřní zdí městskou vedle židovského domu (Judenhaus).

Most přes řeku Mži k první (Pražské) bráně vedl zajisté již od opevnění Nového města. R. 1555 uzavřena dne 9. ledna smlouva se sta-

*) Dle Watzky l. c. byl v bráně namalován kalich a rčení: VERBUM DOMINI MANET IN AETERNUM 1541.

Obr. 127. Stříbro. Koubkova branka. Pohled vnitřní.

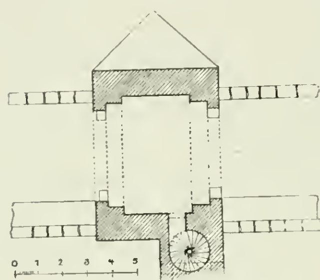
Obr. 128. Stříbro. Koubkova branka. Pohled zevnější.

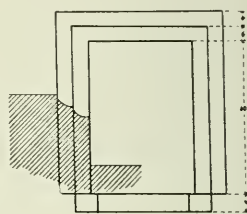
Obr. 129. Stříbro. Věž na mostě. Pohled zevnější.

vitelem *Benediktem Volchem* z Ferrolu ve Španělích o vystavění věže na mostě, 7. července položen základní kámen a r. 1560 věž dokonána. Stavitel dostal 550 tolarů a 10 čtvrtí bílého piva. Později provedena asi k ochraně říšské silnice balustráda po celé délce inundačního obvodu a na věž do zevního průčelí přidán v XVIII. stol. císařský orel. Jinak zachovala věž celkem původní vzhled.

Most z pískovcových kvádrů, 5·80 *m* široký, sklenutý na hranolové pilíře bez římsy, s polygonálními návodními čely, polokruhovými oblouky z lomového kamene a cihel (celkem pět oblouků, tři před věží, dva za věží k městu). Balustráda plná, zděná, místy cihlami vyspravená, pokrytá svrchu pískovcovými deskami; nad samotnou řekou balustráda vyšší a klenba plošší. Od mostu podél silnice ochranná zeď, ztužená pilířky.

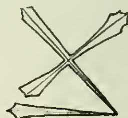
Obr. 130. Stříbro. Věž na mostě. Půdorys.

Obr. 131. Stříbro. Věž na mostě. Okénko (nárys a řez ostěním).

Věž (tab. XV. a obr. 129. a 130.) celá z kvádrů pískovcových, dvojpatrová, na čtvercovém půdorysu, krytá prejzovým stanem; po straně vyzděno z cihel vřetenové schodiště. V přízemí na obě strany otevřený polokruhový oblouk, hladký, neskosený; na straně zevnější pravoúhlý ústupek ve zdivu v podobě rámce kolem oblouku. V přízemí hladké kvádry, patra omítnuta a rustikována. Kordonová římsa plochá, okapní s renaissančním profilem. V průčelí zevnějším nad branou znak (obr. 132.) se sloupky po stranách, nad ním deska s nápisem:

Letha · Panie S M ? D ? LV S zalozien gest
Grunth k teto wiezy a gest dokonana.
tato wiezie y take Most Letha xLX O.

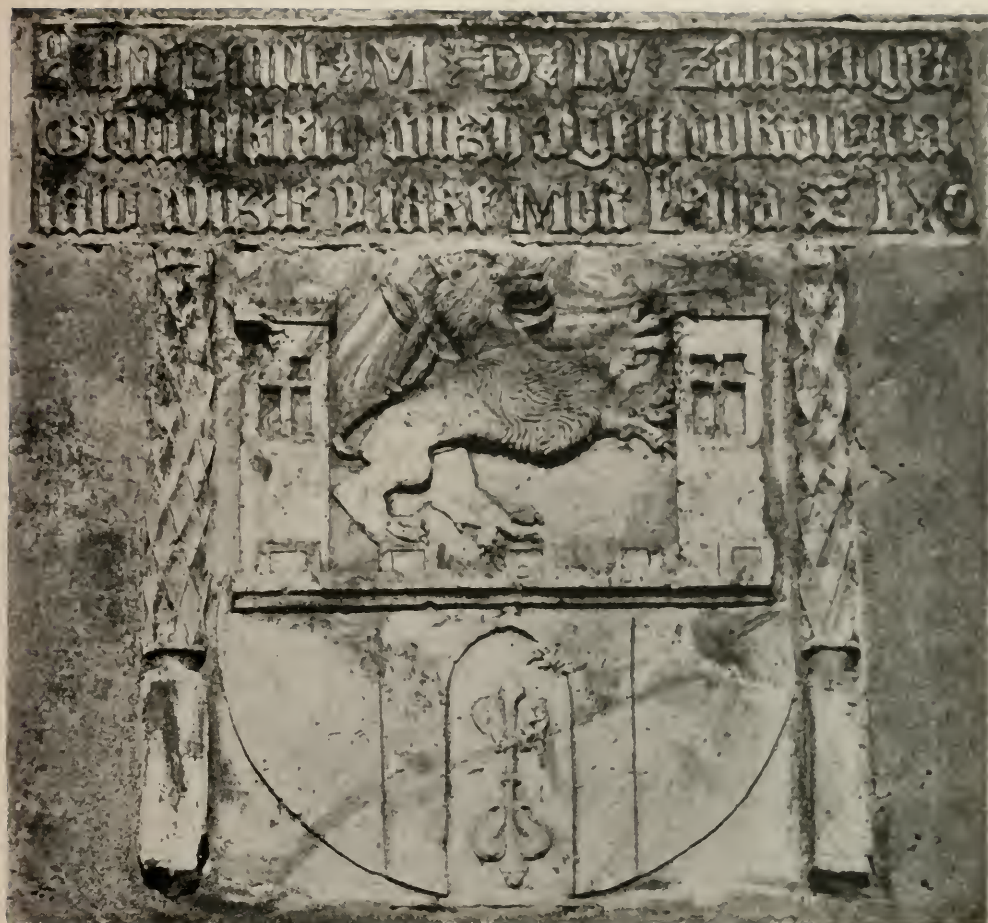
Po stranách obdélná okénka (obr. 131.) s vyžlabeným ostěním a s trnožní lavičkou, nad tím orel tesaný, černě barvený; v 2. patře podobné okénko ve středu. Průčelí k městu obrácené má větší dvě okénka nad sebou, s lavičkou. Boční strany hladké, ve schodišti, na jižní straně přistavěném, okénka čtvercová nad sebou. Přízemí, odkud vede do schodiště pravoúhlý portál s vyplněnými kouty a letop. 1560 v nadpraží, sklenuto valeně a omítnuto; v patře povalové stropy. Na oblouku k městu obráceném přesně tesaná kamenická značka:

Na druhé straně města, od úpatí pivovarského vrchu k šachtám na Ronsperku, vedla přese Mži lávka pro pěší, t. zv. červená (Der rote Steg). Byla zbudována nákl. hor r. 1806 od stříbrského tesaře *Jana Hahnla* za 2624·47 zl. a odstraněna r. 1898. Byla celá dřevěná, bez koz, nesená trámy na věšadlech; strany byly bedněny, kryt sedlový, šindelový, s ne-

Tab. XV. Stříbro. Mostní brána a děkanský chrám. Pohled od jihozápadu.

Obr. 132. Stříbro. Věž na mostě. Nápis a znak městský nad branou.

topýřími vikýři. Po obou stranách ústila lávka do čtvercových, zděných předsíní, krytých sedly šindelovými se štíty (obr. 133.).

IV. Jednotlivé budovy v městě.

1. DĚKANSKÝ KOSTEL VŠECH SVATÝCH.

B. Grueber, Kunst II., 7; Dr. J. Neuwirth, Gesch. der christl. Kunst, 120 sl.; Lehner, Dějiny I., 101; Jos. Hofmann, Die Barocke in Nordwestböhmen, 9; G. Schmidt v Mitt. Ver. Gesch. D. in Böhmen XLII., 458 sl.; Týž, Eine Mieser Chronik des 18. Jahrh., 89.

O kostele první zmínka jest až z konce XIV. století; byl farní a byly v něm postupně zřízeny a obmyšleny tři oltáře r. 1383 a 1396. Stavba sama pochází z r. 1565, kdy po požáru r. 1528 znovu zbudována i s věží. Z dalších osudů kostela jest známo málo. R. 1750 sňata báň s křížem s věže

kostelní, báň pozlacena od *Fr. Bernáška* z Prahy a *V. Rössla* z Děčína a dána zase i s pamětní listinou na věž; současně dán na věž malý zvonek, ale již r. 1752 praskl. (Cymbál hodinový tu byl od r. 1588, v XVII. stol. nahrazen novým). Poněvadž byl kostel malý, zbořeno r. 1754 kněžiště a prodlouženo; stavba byla hotova do r. 1757 a kostel při ní cele zbarokisován až na věž. Také vnitřní výzdoba fresková (1760—1766) a nábytek jsou barokní. Rozšířené kněžiště skoro uzavřelo průchod kolem domu čp. 104 na straně jižní; proto dal děkan Ferd. Soyer r. 1760 roh domu skositi. R. 1790 ustanoven klášterní kostel farním a tento zavřen; sloužil od té doby za skladiště, varhany z něho r. 1791 prodány do nového kostela v Lešťanech. Ale již r. 1792 — po požáru kláštera — kostel opět otevřen a obraz P. Marie Stříbrské a varhany z kláštera r. 1794 přeneseny. R. 1810

Obr. 133. Stříbro. Bývalá lávka (Roter Steg) na Ronsperk.

odvedeny do mincovny stříbrné předměty: stříbrný rám s korunou a srdcem, s obrazu P. Marie (z r. 1774), monstrance, ciborium, 3 kalichy, lampa, pacifikál, kaditelnice s loďkou a lžičkou, 2 misky s konvičkami, 4 přezky k pluviálu a několik noh kalichů. R. 1826 kostel opraven*) nákladem 224·36 zl. (již r. 1788 dle S c h a l l e r a jevil trhliny, prý následkem poddolování). Naposled opraven vnitřek v letech 1904—6.

A. STAVBA.

Trojlodní, orientovaná s t a v b a, původně gotická, v XVIII. století zbarokisovaná, s gotickou věží, přilehlou na severu ke kněžišti. (Obr. 134.—136.) Stojí v jihozápadním koutě Starého města, blízko hradeb, na terrainu dosti příkře k jihu se svažujícím, což vynucuje na jižní boční

*) K opravě vztahoval se chronogram, umístěný někde v kostele, nyní již zmizelý: DEO PATRIÆ ET PIETATI SENATVS AC CIVES MISENSES RESTAVRARI FECERVNT.

Obr. 134.—135. Stříbro. Kostel Všech Svatých. Řez podélný a půdorys.

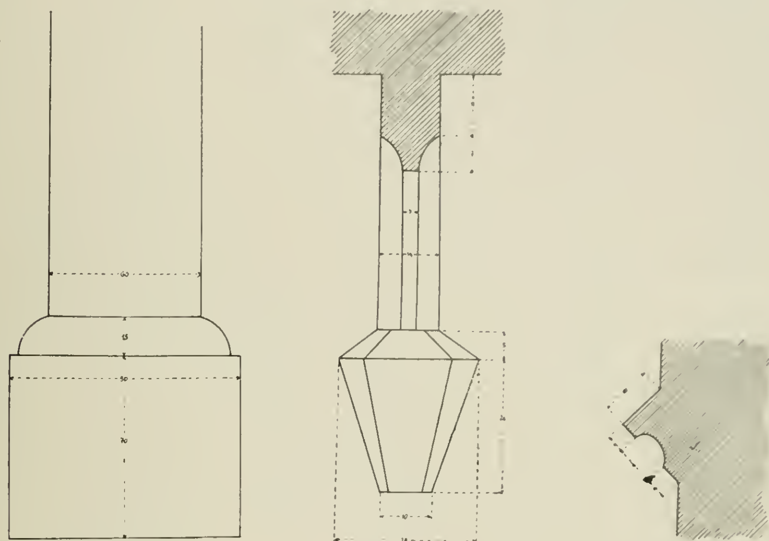

Obr. 136. Stříbro. Kostel Všech Svatých. Pohled od severozápadu.

lodi vyšší sokl a u západního i jižního portálu schodiště. Kostel obstupují se všech stran po středověkém způsobu těsně řady domků, takže zejména západní průčelí nelze viděti z předu; původní kostel s kratším kněžištěm ovšem měl jiné proporce, ale za to hřbitov kolem kostela asi stávavší

ve středověku (do zřízení hřbitova za hradbami) súžoval prostoru kolem ještě více.

Původní zdivo lomové, nárožníky pískovcové. Opěráky (původní dva na kněžišti*), dva diagonální u záp. průčelí a dva [opracované] nad lodí severní i jižní) o jednom ústupku, s trojúhelným štítkem na kosině. Původní kněžiště kratší, asi polygonem ukončené; věž přiléhala na poslední travée klenební v kněžišti. Zbarokisovaná stavba má dlouhé kněžiště plochým segmentem ukončené a široké krátké trojlodí; boční lodi o polovic vyšší a nižší než hlavní; kryt břidlicový: nad kněžištěm a hlavní lodí

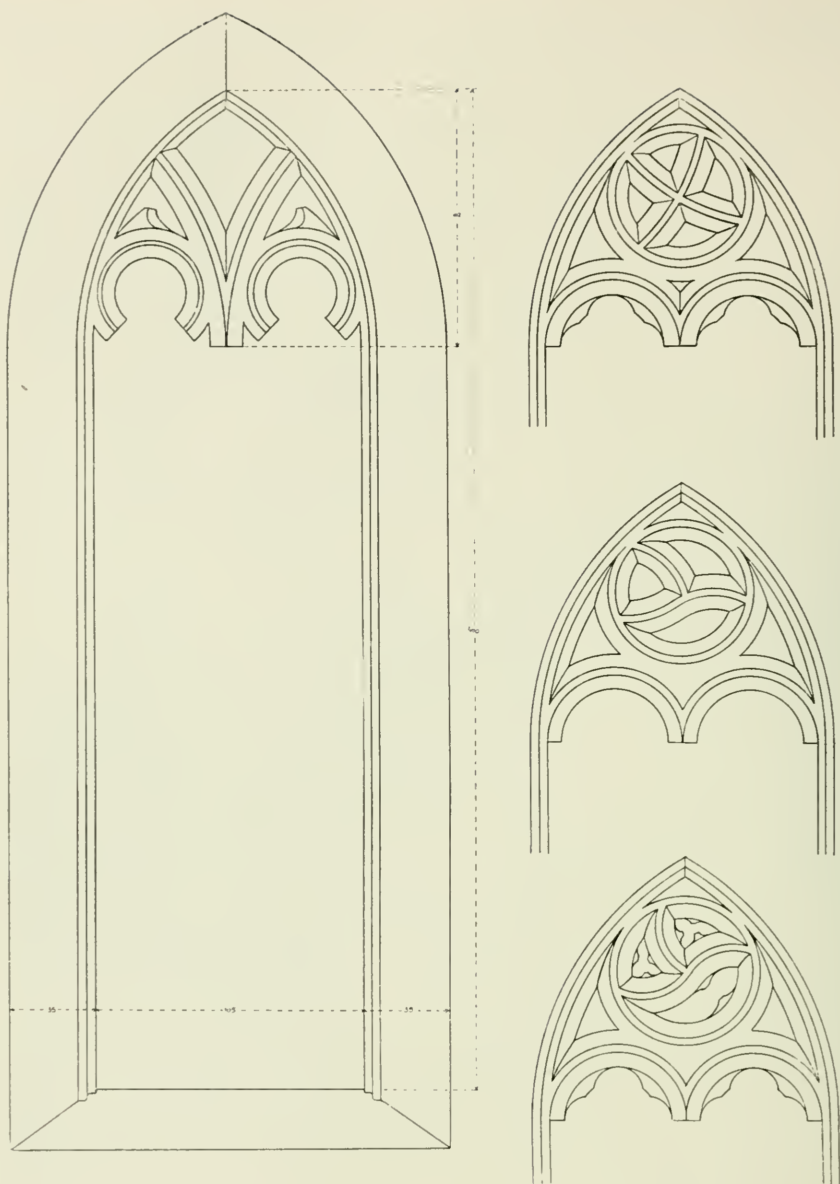
Obr. 137.—138. Stříbro. Kostel Všech Svatých. Opěrák kněžiště. Profil žebra s konsolou v přízemí a profil římsy v 1. patře věže.

valby s vikýři, nad bočními pulty. Mimo věž přiléhá ke kněžišti na severu sakristie, na jihu patrová oratoř a na západě portálová předsíň.

Věž hranolová, o 4 patrech a ochozu, krytá plechovou kupolí s cibulovitou lucernou a křížkem. Zeď hladká, pískovcové nárožníky. Dole skosený sokl, na rozích diagonální opěráky bez ústupku a svrchu skosené, čtyři římsy (obr. 138.) dělící, podbrádkové (první se oblomuje kolem opěráků). Na věž přiléhá cihlové barokní schodiště, s prostou předsíní, kryjící zbarokisovaný portál do věže na východě, s kamenným ostěním. Okna: v 2. patře jedno malé, s pískovcovým ostěním, v 3. patře polokruhové s podobným ostěním, ve 4. patře čtyři veliká polokruhová s kružbou částečně již porušenou, všude jinou. (Obr. 139.)

---

*) Jich spodky z pískovcových kvádrů, hladkých a se zaobleným soklem, zjevny v kryptě pod velkou oratoří. (Obr. 137.)

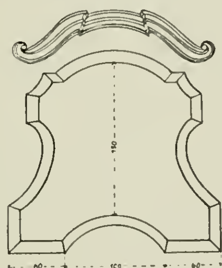

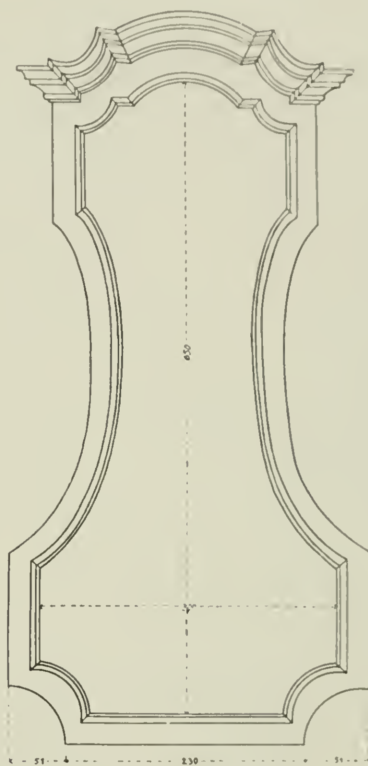
Obr. 139. Stříbro. Kostel Všech Svatých. Kružby okenní ve věži.

Vnitřek sklenut v přízemí křížem; žebra vyžlabená, svorník okrouhlý, hladký, se čtyřmi bobulemi v křížení žeber, konsoly polygonální, zatupené; (obr. 138.) v západní stěně výklenek s polokruhovým obloukem (vchod do severní boční lodi?), u jižní vysoký oblouk lomený, celý z kvádrů, jehož pokračování ve zdivu kněžiště je nesporné (podvěží bylo asi celé do kněžiště otevřeno); vedle barokní vchod na kazatelnu se zbytkem vřetenového schodiště, zazděný. Jinak vnitřek až pod ochoz nečleněn stropy. V 1. patře

vede z věže gotický portálek, 1·85 *m* vys. a 0·90 *m* šir., z pískovcových kvádrů, ploše lomený a jiný otvor nad levou loď. Ochoz s plnou, zděnou poprsnicí na řadě krákorců, plochými obloučky spojených, na nároží s výstupky; z něho zdvihá se užší, zděné barokní patro s bytem hlásného.

Západní průčelí (obr. 136) má po stranách diagonálně postavené opěráky, stěnu hladkou, rohy skulacené, vysoký sokl. Ve středu barokní portál, s pískovcovým, zalomeným a profilovaným rámem. Před ním otevřená předsíň, postavená na schodišti, v půdorysu zprohýbaná, sklenutá valeně s výseči na dva volné, hranolové pilíře a dva diagonálně při zdi postavené polopilíře; na pilířích sdružené pilastry se zprohýbaným římsovím a plnou balustrádou z pískovce. Nad předsíní vedou na kruchtu dvě okna barokně vykrojovaná, s chambranami a zvlněnou římsou, ve středu ve voluty zatočenou a mušlí zdobenou. Nad profilovanou okapní římsou plochý štít s volutovými křídly, členěný pilastry a ukončený prohnutou římsou; nástavec vykrojený s křížem. Ve štítovém výklenku pískovcová socha Panny Marie s hvězdnou gloriolou a Ježíšek potírající saň na zeměkouli; v klenáku písmena: O: P: N:. Nad čelními stěnami obou bočních lodí plné vyzdívky, zprohýbané a k delším bokům hlavní lodi vydutě připojené.

Obr. 140 Stříbro. Kostel Všech Svatých. Schema oken v boční a hlavní lodi.

Hlavní loď má po třech párech vykrojovaných oken (obr. 140.) se zprohýbanou římsou a širokou chambranou. Stěna nad bočními loděmi členěna lisenami.

Boční lodi hladké, s oblomeným okapem kolem skulacených nároží a dekorací lisen; portály menší, ale podobné západnímu (u jižního dvojramenné schodiště), okna menší, bez chambrany, s římsami dvojího druhu (obr. 140.).

Kněžiště obdélné, se segmentovým závěrem bez okna. Stěny hladké, na nároží liseny. Okno na jih bez chambrany, s plochou, zvlněnou římsou. Nad střechu vystupuje část kupole s římsou a šestibokou lucernou s polokruhovými okny a plechovou cibulovou vížkou, na níž vztýčen kříž

Obr. 141. Stříbro. Kostel Všech Svatých. Pohled do vnitřku k hlav. oltáři.

nad železnou korunou s větévkou a palmou. Přistavěná oratoř na jihu o 1 patře, hladká, se skulacenými rohy, dekorací pilastrů, okny bez chambran a se zvlněnými římsami. Od východu vede vchod pravoúhlý, s pískovcovou chambranou. Sakristie s menší oratoří, na severu přistavěná, má na východě v přízemí vykrojené okno bez chambrany, nad tím podobné z oratoře (zazděné), s jinou římsou. Mezi věží a sakristií schodiště s pravoúhlým vchodem.

Obr. 142. Stříbro. Kostel Všech Svatých. Pohled do hlavní lodi.

Vnitřek k n ě ž i š t ě proti lodi povýšen o tři stupně (obr. 141.). Po levé straně pravoúhlý portál do sakristie; v bočních stěnách pár oken (pravé z menší oratoře nad sakristií) a dva velké oblouky z oratoře. V h l a v n í l o d i (obr. 142.) okna barokně vykrojená, s mírně otevřenou špaletou. Do postranních lodí otvírá se hlavní dvěma páry segmentových oblouků s římsou v náběhu, sklenutých na hranolové pilíře. Okna v bočních lodích prostší formy, bez ovruby. Kruchta zabírá celou šíři hlavní lodi; jest sklenuta na dva hranolové pilíře segmentovými oblouky a podklenuta třemi plackami; na pilířích v předu sdružené pilastry s hlavicemi barokně jonskými, pod plackami prostší pilastry s úzkou římsou; balustráda v půdorysu zvlněná, dřevěná, s výplněmi z volutových článků a páskoví. V boční levé lodi v koutě pískovcové schodiště na kruchtu, s kovaným železným zábradlím z páskoví.

Prostor cele sklenut barokními k l e n b a m i. V kněžišti dvě placky a kupole převýšená, bez pendentivů, s třemi okny proti sobě, s kruhovým otvorem do lucerny a s kupolkou o šes i oknech; v hlavní lodi tři obdélná pole valené klenby s výseči, pásy dělená; v bočních lodích po třech plackách, pásy dělených. Cípy kleneb spočívají v kněžišti na pilastrech, po třech sdružených, s hlavicemi barokně jonskými a kládím i soklem, v půdorysu zprohýbaným; v lodi hlavní obíhá kolem veskrze kládí, nesené podobnými pilastry; v bočních lodích jen prosté, na stěně sdružené pilastry, s římsovitou hlavicí a soklem.

Všechny plochy klenební i kupole ozdobeny f r e s k a m i, pošlými ze dvou rukou: kněžiště maloval (spolu s oltářním obrazem) r. 1766 *Eliáš Dollhopf* ze Slavkova za 400 zl., kupoli a lodi r. 1760 *Julius Lux* z Plzně. Obnoveny r. 1888, při čemž zejména kněžiště silně poškozeno, a 1904 (od *C. Buchwalda*).

V k n ě ž i š t i: *a*) Klenební pole:

Nanebevzetí P. Marie: dole andílci kolem rakve, nahoře Madonna v kruhu andělů; v cípech konsoly s vásami, kolem kvítí a andílci. — Symboly z Mariánské litanie: andělé, skupení kolem tabernaklu s monogramem Mariiným, nesou emblemy: věž, stolec, růže, hořící urny, loď, prapor, rakev, kotvu, hvězdu, loutnu atd.

b) Kupole (obr. 143.):

Kolem spodního otvoru obíhá malované schodiště se skupinami postav; okna kupole orámována architektonicky, v nadhlaví jich rámečky s andílčími hlavami, kolem oblaky a krajinné pozadí. Pod oknem v průčelí splývá roucho držené andílky a v něm leží květiny; po stranách fontány, stromoví a výhled na moře. Druhé okno liché, z něho vylétají andělé, parapet architektonicky vyvinut, pod ním sedí sv tec s knihou. Na třetí straně výjev: Sv. Rodina, Marie, Josef, Anna, Zachariáš, nad ním andělé nesou v oblacích červené roucho. Nejvýše okno na půdu, po jeho stranách malovaná architektura sloupová s výklenky, v nichž stojí světci. V horní kupolce Bůh Otec v oblacích a pilastry mezi okny.

V hlavní lodi: *a*) Stěny:

Nad oblouky do bočních lodí rocaillové rámce, v nich výjevy: (v pravo) turecký sultán sedí na trůně, kolem emblemy obchodu; černošský vládce

Obr. 143. Stříbro. Kostel Všech Svatých. Pohled do kupole.

sedí na slonu, vedle něho lev, v pozadí kaktusy, palmy s opicemi atd., (v levo) papež na kathedře, v ruce kalich, klíče a kříž, vedle něho andělé nesou model kaple a stojí kůň; indický vládce (Indián) sedí na pytlích

zboží, v ruce má hořící urnu a luk, za ním zbrojnoš s kopím v ruce, kolem draci a pardál; v pozadí výhled na moře.

Obr. 144. Stříbro. Kostel Všech Svatých. Znak městský a nápis nad triumfálním obloukem.

b) Na triumfálním oblouku (obr. 144.):

Kartuše se znakem městským na rudé draperii pod baldachýnem, anděly nesené. Kolem na folii: ANNVENTE CONSVLE DE VOTO SE-

NATV. Â POPVLO REGIÆ HVIVS VRBIS MISÆ PIÆ VENERATIONI RENOVATA. Později připojeno pod tím: ITERVM RENOVATA 1888 ET 1904. EXSTRVCTA A · D · 1565. V ploše oblouku hvězda s rocaillovou dekorací.

c) V lunettách okenních:

· Rocaillové kartuše a římsoví obklopuje emblemy: (nad kruchtou) andělé nesou emblemy hudby, hrají na lesní rohy, trompety, dudy a bubnují; (nad lodí) emblemy cností: andělé nesou do nebe na podusce růženec a kříž; jiní mají v ruce palmu, kaditelnici, loďku atd.; dobrý pastýř pase ovce, v pozadí okrouhlý chrámek, v pravo zahání anděl paprsky, zrcadlem vrhanými, psa (kacíř?); andělé ve skupině kolem ohně čistoty, v ruce mají emblemy: korunu, palmu, lilii, roh hojnosti; anděl napájí ovečky, v pozadí chrámek.

d) V polích klenebních:

Štukové rámy cípaté a zvlněné kolem obdélných obrazu, v cípech rocaillové kartuše. Střední pole: Uprostřed Boží oko zlacené, kolem do kruhu rozloženy emblemy a postavy svatých s nápisovými páskami: skupina mučedlníků s nástroji umučení — tři králové, jeden s Kristem v náručí, druzí dva klečí, v pozadí velký trůn, na jehož schodech klec s hrdličkami — kamenování sv. Štěpána — skupina žebráku — k tomu nápisy: B · MISERICORDES — BEATI QVI PERSECVTIONEM PATIVNTVR PROPTER IVSTITIAM. V rozích kartuše s nápisy: BEATI MITES — BEATI QVI LVGENT — BEATI MVNDO CORDE — BEATI PACIFICI a výjevy: Zvěstování P. Marie — Maří Magdalena líbá nohy P. Ježíši (nad tím velká architektura sloupová) — ženy prosí o něco vojevůdce — sv. Josef přijímá P. Marii. Pole východní: Skupina sv. otců v dramatickém postoji; sv. Jeroným, Ambrož, Augustin a Řehoř, s odznaky svými, kolem skupiny troubících andílků před otevřeným nebem. Pole západní: Skupina sv. evangelistů; sv. Lukáš maluje P. Marii, ostatní píší v knize, kolem nich jejich emblemy a zástupy andělů, nahoře otevřené nebe a v něm beránek na knize; pod skupinou evangelistů nápisy na páscích: FVIT IN DIEBVS HERODIS REGIS (Lukáš) — INITIVM EVANGELII IESV CHRISTI — LIBER ENARATIONIS — (neči elné).

V bočních lodích: *a*) jižní:

V prvním a třetím poli štukové rámy, zprohýbané a profilované, s rocailly v cípech, ve středním architektonické výplně cviklu s páskovou dekorací, po nichž stéká voda z mušlových bassinů. V 1. poli Narození Kristovo: v pravo i v levo pastýři a pastýřky, s dary v rukou a psy provázeni, ve středu P. Marie s dítětem, nad ní andělé; výjev ve zřícené sloupové budově, v pozadí pozorují pastýři hvězdu. Ve středním poli Křest sv. Jana: uprostřed výjev křtu, u vody v popředí andílci s beránkem Janovým, v pozadí pocestní, v oblacích nesou andělé v rouchu trs růžový. Ve východním poli útěk P. Marie do Egypta: v pozadí hornatá krajina s mostem,

Obr. 145. Stříbro. Kostel Všech Svatých. Fresko na klenbě jižní lodi.

v popředí P. Marie na koni, andělem a sv. Josefem vedeném, stranou město; kolem mnoho palem a andělé (obr. 145.).

b) severní:

V prvním a třetím poli štukové, zprohýbané rámce, ve středním v cviklech těžké konsoly rocaillové. V západním poli Vraždění nevi-

Obr. 146. Stříbro. Kostel Všech Svatých. Fresko na klenbě severní lodi.

ňátek: V barokní sloupové síni se schodištěm v popředí a hlubokým výhledem do zadu pod sloupovým baldachýnem na trůně Herodes kyne rukou, před ním vraždí zbrojnoši, oblečení v dobových krojích, v zadu v síni zuří boj. V rohu červená draperie a letící andělé. V rohu signatura: RENOVATVM 1904 C: BVCHWALD (obr. 146.). Ve středním poli, vlhkem

sešlém, sv. Jeroným u jeskyně, čtoucí, kolem něho les a postavy andělů, v zadu pohled do krajiny. Ve východním poli Tři králové: Bohatý průvod králů v pravo, v zadu velbloudi a palmový les, v pravo v chlévě sv. Rodina, P. Marie odkrývá králům Jesulátko. V otevřených nebesích hlavy andílčí, po stranách vásy a skupiny andílků (jeden s globem v ruce, druhý se dívá dalekohledem na hvězdu).

Pod k r u c h t o u:

Orámování architektonické, v cviklech kartuše s korunou, ve středním poli výplně s páskovým ornamentem a rocailly. V postranních polích klenebních adorace monogramů IHS a MRA, andělé v různých postojích, klečící a modlící se, v oblacích andílčí hlavy; ve středním poli kolem třikráte napsaného SANCTVS a hebrejského Jehova věnec tančících andílků, na koutových architekturách sedí andělé s kaditelnicemi a loďkou, mezi nimi hořící urny a vásy s květinami, od nichž visí růžové guirlandy, nesené andílky.

V e l k á o r a t o ř, na jihu přistavěná, otevřena do kněžiště dvěma polokruhovými oblouky zcela hladkými, osvětlena dvěma okny vykrojovanými a sklenuta dvěma poli plackovitými, dělenými pásem. Na zděném parapetu dřevěná balustráda, vypjatá v půdorysu, s řezanými listy v páskoví a rosettami, pod ní řezaná rocaillová konsola. V přízemí pod oratoří, odkud vedou nahoru prosté schody, valeně klenutá krypta, se zazděným vchodem do kostela.

Na severu obdélná s a k r i s t i e, plackou sklenutá, nad ní stejně klenutá m e n š í o r a t o ř, otevřená do kněžiště oknem.

B. VNITŘNÍ ZAŘÍZENÍ.

H l a v n í o l t á ř, zhotovený od *Ignáce Platzera* r. 1762 za 200 zl., je otevřená, v půdorysu zvlněná barokní architektura s vrtulovými a hladkými sloupy, na nich vypjaté kládí oblomené s rocaillovou ozdobou, římsovitými úseky a soškami andílků; svrchu nástavec, socha Boha Otce v paprscích, kolem oblaky, nejvýše holubice. Mezi sloupy obraz, od *Eliáše Dollhopfa* r. 1766 malovaný, ve zprohýbaném rámu, představující orodování všech svatých u Boha, nad ním kartuš s deskami přikázání, po stranách sochy sv. Víta, Václava, Vojtěcha a Prokopa. Před architekturou stojí na rakvovité, zděné mense dvojitý tabernakl na nízké predelle, v půdorysu zohýbané, na něm baldachýn a nástavec na volutových nožkách s obrazem Piety*) pod sklem, po bocích rocaillová a pásková křídla řezaná se soškami andílků (obr. 141.)

*) Je to kopie obrazu Přeštického, asi z poč. XVIII. století; r. 1737 bylo zpozorováno, že vlhne a proto vystaven obraz jako „krev potící, zázračná Stříbrská milostná P. Marie" nejprve v domě čís. 141 k obecnému uctívání, od r. 1738 na oltáři v děk. kostele; ve slavném průvodě tehdy byli 4 opati a 36 kněží. Roku 1739 věnoval rada Schwantner zlacenou stříbrnou korunu a sošky andílků k obrazu a četní prosebníci dary z vosku, stříbra i malované, v ceně 1000 zl. K obrazu byla

O l t á ř s v. A n t o n í n a s rakvovitou tumbou a řezaným rámem z akanthových rozvilin kolem obrazu bez velké ceny; v rámci oválné obrázky sv. Anny, Josefa a dvou jiných světců, po stranách sošky sv. Jiří a Mikuláše. 1. pol. XVIII. stol.

O l t á ř s v. J a n a s rakvovitou tumbou a zprohýbaným tabernaklem, na němž jsou sošky andílků nesoucích svícen, klasy a kaditelnici; obraz bez velké ceny v rocaillovém rámu, nad ním druhý menší.

Dva p o s t r a n n í o l t á ř e, pendanty, nové, po stranách triumfálního oblouku.

K a z a t e l n a s prohnutým řečništěm čtyřbokým, rocailly zdobeným, desky zákona v kartuši na něm; na stříšce baldachýn, sochy andílků a Ježíše.

Va r h a n y rokokové, s nižším středem a vyššími postranicemi, na zprohýbaném římsoví rocaillová řezba.

Z p o v ě d n i c e a k ř t i t e l n i c e**) nové.

L a v i c e patronátní hladké, barokní, z 2. pol. XVIII. stol.; lavice v lodi, osm párů, s řezbou akanthů na postranicích, z 1. pol. XVIII. st. Porůznu v lodi několik lavic barokních i novějších, z XIX. stol.

M ř í ž k a před hlavním oltářem, ve středu v půdorysu vyhnutá, řezaná z rocaillových tvarů a vroubkovaných stuh. 2. pol. XVIII. stol.

O b r a z y: 1. Na dřevě, temperou, 1·02 × 0·85 *m*, dobrá malba, s letopočtem v pravém rohu dole 1·5·81: Tři králové klaní se Ježíši. (Obr. 147.)

2. Na plátně, z 1. pol. XVIII. stol., přemalováno: Sv. Václav; s podpisem: S : WENCESLAE ORA PRO NOBIS.

3. Na plátně, z 1. pol. XIX. stol.: Sv. Maří Magdalena.

Socha P. M a r i e ve výklenku v lodi, barokní.

M o n s t r a n c e: 1. Z 1. pol. XIX. stol., 0·69 *m* vys. Noha oválná, na ní destičky s červenými emaillovými obrázky světic, v kartuších; nodus kulový, rytý, záře s rámečkem kartušovým a vavřínovým, na nich reliefy Jana Nep. a jiného světce, andělu a Boha Otce.

2. Dřevěná, zhotovená r. 1810 sochařem *Ad. Platz rem* a zlacená *Janem Schmidem* ze Stříbra, se starší, barokní lunulou.

K a l i c h y: 1. Noha nová, s pestrými malbami utrpení Kristových na oválných porcelánových destičkách; nodus puvodní, s rytými kartušemi.

---

pořádána processí, ku př. r. 1739 z Chotěšova přišlo 2000 lidí. Asi z té doby pochází rytinka (0·085 × 0·143 *m*) s obrazem Madonny a podpisem: QVÆ VIGESIMA IVNII STILLAS | CRVORIS SVDAVERAT | VRBI MISÆ CVLTVI DATA EXVLTAVERAT. (= 1738.) Roku 1774 darovala císařovna Marie Terezie k obrazu velký stříbrný rám s korunou a srdcem. Když r. 1790 byl klášterní kostel vysazen za farní, přenesen obraz tam; po požáru r. 1792 schován, až r. 1794 přenesen zase do bývalého děk. kostela. R. 1810 odveden stříbrný rám z r. 1774 do mincovny.

**) Původní křtitelnice, kterou r. 1885 prodal děkan Fr. Miesner za 1000 Mk do Mnichova, byla cínová a měla otlučené reliefy apoštolů a nápis: letha panie Mcccc osmeho. Na víku byl chronogram: A PANECIO DECANO MISENO (= 1702).

pě pláštík s podobnými destičkami jako na noze a původní barokní ...liny z konce XVII. století, v nichž vplétají se hrozny, klasy a růže.

2. Z r. 1815, se značkou W a puncem. Na noze nápis: HIC · CA-EST · IOANNIS · BAUMGARTEN · DECANI · LEWINENSIS · MDCCCXV.

Obr. 147. Stříbro. Kostel Všech Svatých. Tabulový obraz z r. 1851: Sv. tři králové.

3. Pseudobarokní, z r. 1858, se značkou: orlem a HG.

4. Pseudorokokový, beze značky.

C i b o r i u m 0·39 *m* vys., v průměru 0·13 *m*, z pol. XVIII. stol., Noha nová, původní nodus vásovitý, na kupě pláštík stříbrný z rozvilin

akanthových, do nichž vpleteny vásy s ružemi, a pásku kolem kruhových reliefů: bičování, Ecce homo! a korunování trním. Na víčku kartuše z pásků, v nich ovoce a květiny, svrchu křížek. Značky: I A F a Chebská (M. Rosenberg, Der Goldschmiede Merkzeichen, č. 2267).

Pacifikál rocaillový.

Věčná lampa z 1. pol. XIX. století, ozdobená reliefy andělů, nesoucích vera ikon a p.

Svícny: jeden vysoký, bronzový, kroužený, šest menších, z poč. XVII. století.

U dvou portálů v lodi kropenky z červeného mramoru, barokní, ve výklencích se štukovou konchou.

V sakristii:*)

Výklenek ve zdi se skříní z pol. XVIII. století; na dveřích řezané výplně s reliefy: Jan Nep. zpovědník, almužník, jeho smrt ve Vltavě, umučení; kolem rýhované páskoví; po stranách řezané sloupky s révou, hlavice končí v sochy andílků; v nástavci na paprscích jazyk. (Obr. 148.)

Obr. 148. Stříbro. Kostel Všech Svatých. Dvéře výklenku v sakristii.

Skříň kredenční, barokní, současná s předešlou, s vyšším středem, v půdorysu zvlněná, s římsami ve voluty zatočenými. Spodní část se zásuvkami prostá, svrchní po způsobu tabernaklu, s točitými dvířky, na nichž baldachýny se střapci a rocaillový ornament; na středu relief ukřižování Páně a větší baldachýn; nástavce rocaillové. (Obr. 149.)

Měděné lavabo s kulovým kotlíkem a šestibokou mísou, s rytými rozvilinami a páskami; výlevka vychází ze lví masky. Z pol. XVIII. stol.

Na kruchtě dva lesní rohy z poč. XIX. století.

---

*) V literatuře připomíná se, že byl v majetku kostela pergamenový kancionál, s českými písněmi, datovaný r. 1588; vedle znaku městského byl podpis: HABART GINACZ KORD MALIRZ PRAZSKY.

Na o r a t o ř í c h:

Gotický z á m e k s liliovým vlysem, z poč. XVI. stol.

Dva mosazné s v í c n y kroužené, ze XVII. století.

Barokní, dobrý k r u c i f i x, ze dřeva řezaný.

K r o p e n k a z pískovce, barokní.

O b r a z sv. Cecilie, z 2. pol. XVIII. stol., bez umělecké ceny.

Na dveřích všech portálů původní barokní z á v ě s y a k o v á n í.

Obr. 149. Stříbro. Kostel Všech Svatých. Svrchní část kredence v sakristii.

Z v o n y: 1. Původní pukl a byl v únoru r. 1738 dán k přelití (stálo 324 zl.), v květnu v Chotěšově vysvěcen a 22. zavěšen. Vys. 1·40 *m*, v pr. 1·45 *m*. Na uchách masky lidské, u koruny dvojřádkový nápis: A FVLGVRE ET TEMPESTATE LIBERA NOS DOMINE IESV CHRISTE + | + IN HONOREM OMNIVM SANCTORVM HÆC CAMPANA ANNO 1738 REFVSA EST. Pod nápisem pás pěkně stylisovaných akanthů s vloženými postavami andílků. Na plášti relief Piety v poprsí, sv. Václava, sv. Antonína poustevníka a oválná kartuš s městským znakem ve vavřínovém věnci a nadpisem: SIGILLVM REGIÆ CIVITATIS M: Pod tím kartuš s nápisem: DVRCH | GROSSE HIZ | DES FEIERS BIN ICH | GEFLOSSEN

IOHNNES | PERNER IN PILSEN | HAT MICH GOSSEN. Na věnci řada oblounů.

2. Vys. 1·08 *m*, v pr. 1·20 *m*. Na uchách torus, u koruny: MARCVS § LVCAS § OHANNES § MATEVS § ORAMVS § DOMINE § IHESV § HRISTE | § EGIDIVS § ME § FECIT § PLZ § NE § I § 5 § ZZ §; zbytek druhé řádky vyplněn řadou gotických obloučků a křížových kytek, dolů obrácených. Na plášti relief Madonny v celé postavě, věnec hladký.

3. „Sedlák". Přelit r. 1714 od *Jana Pricqueye**) v Klatovech (vážil asi 6 centů a stál 87 kop 18 gr.), podruhé r. 1864 od *Václava Sedlmeyera* v Plané a po třetí r. 1874 od *Ign. Hilzera* ve Víd. Novém Městě.

4. „Petr". Vys. 0·645 *m*, v pr. 0·67 *m*. Na uchách drobounký torus, u koruny nápis: x leta x boziho x tisiciho x ccccº x lxxxx x iiiº x ke czti x panu x bohu x a x s x petru x (obr. 150.) Plášť a věnec hladké. Na dřevěné hlavě: 175Z G H.

5. „Hornický zvonek". Zakoupen r. 1795 za 87 zl., ale užíván až do roku 1838. Vys. 0·50 *m*, v pr. 0·52 *m*. Na uchách masky, u koruny řada vysoko reliefních, okřídlených hlav andílčích, na plášti relief Jana Nep., dvou světců v antic. kroji a: I · G · K · 1777 (*Joh. Georg Kühner*), na věnci pás drobných rocaillů.

6. Umíráček. Vys. 0·40 *m*, v pr. 0·44 *m*. Na uchách masky, u koruny: + AVE MARIA GRATIA PLENA DOMINVS TECVM | IO. PERNER GOS MICH IN PILSEN 1738. Pod tím řada okřídlených hlaviček. Na plášti plaquetta: Zvěstování P. Marie a krucifix.

7. „Sv. Anna", mešní zvonek. Vys. 0·62 *m*, v pr. 0·65 *m*. Na koruně pás z květin a nápis: ☩ ☛ SANCTÆ ANNÆ SACRA · ANNO DOMINI 1690. Na plášti střídají se andílčí hlavy s květinami, relief sv. Anny a štítek se zvonkem a písmeny I P (*Johannes Pricquey*).

8. V lucerně věže. Cymbál ze XVII. stol., vys. 0·63 *m*, v pr. 1·02 *m*. Na uchách dva pásy, u koruny pás rozvilin, ovitý na žerdi.

N á h r o b k y v kostele nejsou, jenom k vyzdění mensy oltářní použito v barokní době několika pískovcových desek; jsou značně ošlapány, otlučeny a s nápisy těžko čitelnými:

1. 1·66 × 0·90 *m*. Nahoře polokruhově ohraničen, z nápisu čitelno:

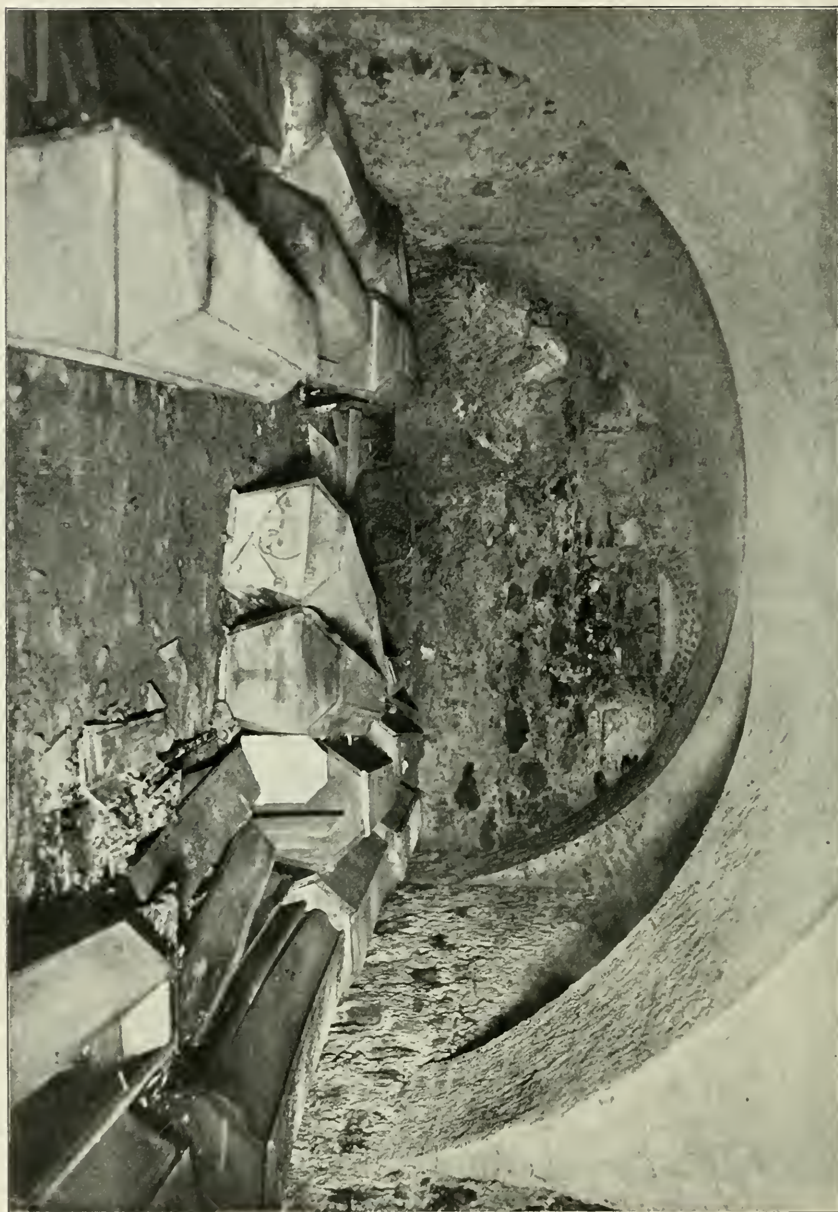
x leta x boziho x tisiciho x ccccº x lxxxx x iiiº x ke czti x panu x bohu x a x s x petru x

Obr. 150. Stříbro. Kostel Všech Svatých. Otisk nápisu na zvoně čís. 4.

*) Nápis zněl: HONORI SANCTORVM ADALBERTI EPISCOPI MARTYRIS AC PATRONI BOEMIÆ ET ISIDORI CONFESSORIS REFVSA CLATTAE ❀ ANNO DOMINI ❀ 1 · 7 · 14 ❀ IOANNES PRICQVEY.

. . . .

(vſſle)chtilych trzi Panen Doroty
kteraz m̄ Worſſily vi lydmily XI.

Obr. 151. Stříbro. Kostel Všech Svatých. Velká hrobka (otevřena r. 1904).

dne . . . . letha m
devu z Swi(e)t(a) wykroczily
y ginych milych ditek Dcer a sy(nuw)

Kũ pamatcze wiecżne Wſſe
. . . . nuw w temż miſſie do dne
Sandneho odpoczíwagi
czych danyel Haũżka
Mieſſtienin Mieſta Strżii
bra s Markelaũ Manżielka(ũ)
ſwaũ żialoſtiwie položiti daly
letha Panie 1610 8 dne
Janũarij.

2. 1·61 × 0·77 *m*, s českým, skoro nečitelným nápisem.
3. 1·62 × 0·78 *m*. Z nápisu čitelno jen: (letha) p(a)nie 160. . . .

V kostele jsou dvě barokní hrobky (G. Schmidt v Die Wacht an der Miesa 1904, čís. 636—7, s půdorysy a opisy nápisu na rakvích). Byly otevřeny r. 1904 a řádně prozkoumány. Menší hrobka, pod kněžištěm, 3 *m* dl., 2 *m* šir. 2·20 *m* vys., z cihel, chová dvě rakve duchovních. Větší, pod jižní lodí, též z cihel, sklenutá čtyřmi plackami, 17·2 *m* dl., 3·85 *m* šir. a 2·20 *m* vys. V ní 34 rakve velké a dvě malé. (Obr. 151.) Na některých malby, průpovídky a emblemy smrti. Na pěti cínové tabulky (Jud. Stuchlik † 1762, Fr. Streer † 1766, Mar. Czeschikin † 1771 atd.), na jedné dřevěná (W. Praxa † 1760), mimo to známa rakev Fr. Petržilky († 1764).

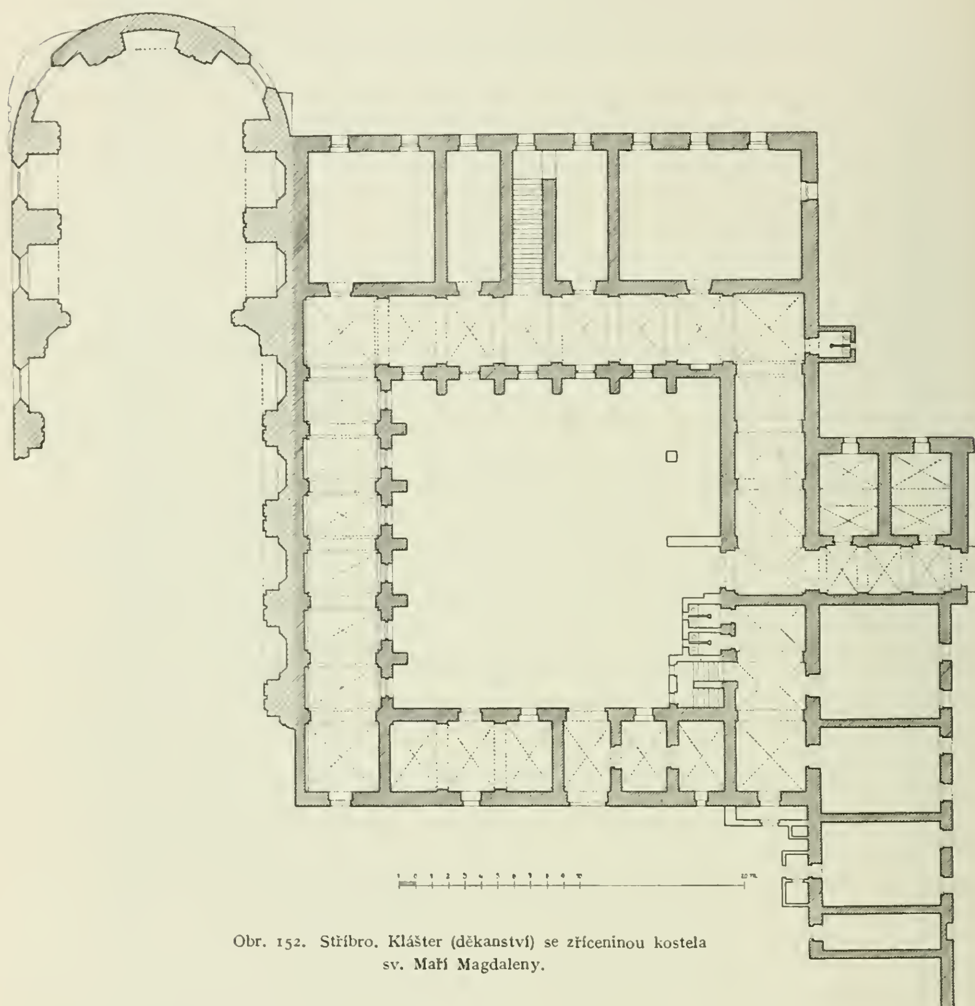
2. KLÁŠTER MINORITSKÝ (DĚKANSTVÍ) S KOSTELEM SV. MAŘÍ MAGDALENY.

G. Schmidt, Eine Mieser Chronik des 18. Jahrhdts. (1908) 101—105; Karl Kreisl. Die ehemalige Minoritenkirche in Mies. (D. Wacht a. d. Miesa 1904. č. 638—9.)

Klášter byl založen pány ze Švamberka asi r. 1253 s kostelem zprvu sv. Augustina, později sv. Maří Magdaleny. Po celé XIV. století přicházejí pak o klášteru zmínky, ale o stavbách kostela a konventu z té doby nevíme ničeho. O pivovaru za klášterem mluví se r. 1451. Při požárech r. 1479, 1508 a 1528 utrpěl klášter škody spolu s celým městem, bleskem byla zapálena střecha r. 1600. R. 1702 byl přestavován v konventu ochoz a r. 1714 zřízen refektář. V té době byl kostel velice chatrný, takže musil býti r. 1741 zavřen a mše odbývány v chóru za oltářem a v kapli sv. Barbory (viz Zaniklé budovy). R. 1750 bylo v klášteře vedle kvardiána a 3 laiků jen 10 bratří. Na stavbu sbíráno dlouho, až r. 1753 počala přestavba kostela, jež dokončena 1754 (13./6. první mše); dle Watzky stavěno v letech 1759—1762. R. 1785 klášter zrušen, poslední mše řeholníků odbývána 22./I. 1786. R. 1787 odbyta dražba na oltáře a zařízení a budovy i s pivovarem zakoupila r. 1788 obec; rukopisy, knihy a diplomy z klášterního archivu (16 kusů) dány r. 1789 do c. k. univ. knihovny v Praze a akta r. 1801 do guber. registratury.*) R. 1790 stal se kostel farním, opatřen

*) Viz Truhlář, Catalogus codicum čís. 1083 a 2724 a Hanslick, K. k. Univ.-Bibliothek 83.

nábytkem, varhany, zakoupené před zrušením za 900 zl. od *Tomáše Kroupy* z Kladrub, byly nákl. 90 zl. opraveny a zázračný obraz Stříbrské Madonny sem přenesen. R. 1791 zřízeno v konventu děkanství a nová škola. R. 1792 (dne 12./7.) uhodilo vedle věže kostelní a celá střecha i s klášterní shořela. Od té doby byl kostel ponechán svému osudu a zkáza jeho urychlena ještě,

Obr. 152. Stříbro. Klášter (děkanství) se zříceninou kostela sv. Maří Magdaleny.

když byly strženy r. 1801—3 klenby a část zdí na získání materiálu ke stavbě nového pivovaru. Konečně r. 1871—2 demolováno do té doby neporušené západní průčelí s věží a částí lodi, aby učinilo místo novostavbě školy.

Pokud lze souditi ze zachovaných zbytků*) zdiva, byl kostel barokní,

*) Zachovalo se zdivo celého kněžiště, se čtyřmi okny, pilíře triumfálního oblouku do náběhu a z lodi na jihu čtyři pilíře, na severu jeden a půl pilíře; z plastiky zbyly sochy sv. Maří Magdaleny a Františka se záp. průčelí, ze zařízení oltářní obraz, uložený na děkanství.

orientovaná stavba jednolodní, s řadou plochých výklenků po bocích lodi a s věží po straně západního průčelí (obr. 152.). Zdivo jest lomový kámen (místy v něm přitesané pískovcové kvádry) a cihly a bylo zcela omítnuto; kryt byl asi valbový nebo mansardový.

Obr. 153. Stříbro. Klášter s kostelem sv. Maří Magdaleny. Průčelí před zbořením r. 1871.

Kněžiště ukončeno segmentem; po stranách jeho klenuté oratoře, jižní přístupna i z kláštera; na stěnách mezi čtyřmi, segmentem sklenutými okny sdružené pilastry s římsovitými sokly a kládím, nesoucí valenou klenbu s hlubokými výseči. Triumfální oblouk asi polokruhový nebo segmentový, se silnými pilíři (v jednom otvor a schody na kazatelnu). Loď obdélná, asi o osmi polích klenebních, s okny a portálem na volné straně severní a západní, s hudební kruchtou v celé šíři na západě; klenba valená, nesená sedmi páry hmotných nástěnných pilířů. Věž na severní straně v západním průčelí, hranolová, snad třípatrová.

O zevnějšku lze souditi jen ze zachovaného pohledu na západní průčelí (obr. 153). Průčelí bylo trojdílné, omítnuté, s risalitovým středem; po jeho stranách i na nároží vystupovaly až do okapní římsy sdružené pilastry s barokně korinthskou hlavicí. Nad okapní římsou stál štít se stejným risalitem, členěný sdruženými pilastry na nízké attice, s římsou polokruhem vypjatou a volutovými křídly po stranách; nad ním stál prohnutý nástavec. V přízemí v ose portál se segmentovým obloukem a profilovaným rámem pískovcovým, po stranách pilastry, diagonálně postavené a s polosloupem sdružené, na nich kládí s úseky volutových říms, na nichž seděly postavy andílků, ve středu těžký nástavec s kartuší. Nad portálem široké okno segmentové na kruchtu s profilovaným rámem a zvlněnou římsou. V bočních částech průčelí vysoké niky s římsou zvlněnou, profilovaným rámem a čabrakovitou ozdobou dole, v nich sochy sv. Františka a P. Marie. Ve štítě výklenek se zalomenou římsou a klečící sochou sv. Maří Magdaleny. V nástavci dvě kartuše(?) a ve vrcholu socha Ježíšova. Na severu torso věže do okapní římsy, bez omítky, se (zazděným) portálem v přízemí a širokým oknem nad ním; stěny členěny pilastry a římsou. Na jihu zbytky stěny, o jejímž účelu nevíme.

Ve zdivu kněžiště v závěru lze pozorovati zbytky staršího zdiva lomového, se soklem, pískovcem vyloženým a dolní partií oken vyšpaletovaných, s pískovcovou lavicí a částí ostění; asi zbytky gotického choru.

Z kostela vyňatá deska privilegov. oltáře zazděna ve zdi pivovaru. Je z bílého mramoru, 1·06 × 0·72 *m*, s nápisem, částečně již odrceným:

✠ ✠

MISSÆ OMNES AD ALTARIA
(H)VIVS ECCLESIÆ PRO SVMMIS PON
(TIF)ICIBVS CARDINALIBUS PROTECTORIBU(S)
(O)RDINIS AC FRATRIBUS DEFUNCTIS AB EIUS
(D)EM ORDINIS DUNTAXAT SACERDOTIB(US)
(QVA)NDOCUNQUE CELEBRATÆ INDULTO
(ALT)ARIS PRIVILEGIATI PERPETUO GAU:
(DEN)T VIGORE BREVIS BENEDICTI PAPÆ
(XIII · DI)E XXXI · IANU: MDCCXXV · INSUPER
(MISSÆ) OMNES IN OBITUS VEL ALIO
(DIE PRO) IISDEM ENUNCIATIS PERSONIS AC
(P)RO VICE PROTECTORIBUS ORDINA
(TIS) BENEFAC: IPSISQUE FRATR'BUS
(ET MON)IALIBVS ORDINI SUBIECTIS HO:
(RVM) TANTUM GENITORIBUS A ÇUOVIS
(SACERDOT)E CELEBRATÆ EODEM P(E)RPETUO
(P)RIVILEGIO GAUDENT EX INDUL(TO)
(BENEDICTI) P · P: XIV DIE IV SEPT. MDCCLI.

Druhá deska, náhrobní, z XVIII. století, leží v dlažbě ve várně pivovaru. Pískovec, s nápisem jen z části čitelným:

RVH . . . . NA . . . . EN . . M . . SEN
. . . G . . . I . . . LE AVSERWEHL
TEN EIN FROLIGHE VSTANT
. . . E . . . N . . . V . . . VND SELIGKE
IT . . . . LEIHEN
A . . . . AMEN.

Konvent (nyní děkanství) přiléhal na straně jižní přímo k lodi kostelní. Jeho rozměry a uspořádání ukazují na středověké založení a opěrné pilíře na vnější straně ochozu, svrchu skosené, šířka ochozu a vyžlabená pískovcová římsa kolem ochozu obíhající, ukazují — nejsou-li původní, gotické — aspoň na reminiscenci. Konvent je jednopatrový, hladkých stěn, čtyřkřídlý kolem čtverečného dvora, krytý šindelovou valbou. Vchody dva, v průčelním křídle na koncích; severní s ostěním pískovcovým, oblomeným, jižní též pravoúhlý, s vyžlabenou římsou, nad níž volutové nástavce s akanthy a ve středu kříž s rukama křížem; na dveřích geometrické řezby s rosettou. Ochoz v přízemí sklenut křížem bez žeber, do dělících pásů a na nástěnné pilastry, v patře chodba s povalovým stropem.

Z vnitřního zařízení uvádíme:

Kamna barokní, z pol. XVIII. stol., zeleně polévaná, s dekorací páskovou, maskami, rocailly, reliefem krajiny a p.

Kredenc barokní, na volutových nohách, z dubového dřeva, zasklená a řezaná; svrchní skříň stojí na řezaných hlavách dračích, je v půdorysu zprohýbána a ozdobena na hranách a postranicích slunečnicemi a rocailly; na spodku ve výplních dveří flétnista a šašek se šlechticem v reliefu, na postranicích růže a páskoví. Jiná barokní skříň, bíle natřená, v půdoryse zprohýbaná, s pěknou římsou.

Hliněný džbán, polévaný, s tlačeným vzorem z koleček; na cínovém víku: 1781 F·A·V.

Obrazy: 1. Bývalý oltářní obraz z klášterního chrámu, z 1. pol. XVIII. stol., velmi slušná malba: Sv. Máří Magdalena.

2. Madonna pod křížem, barokní, dobrá práce.

3. Pietà, Daniel, Ivo, Jan Sarkander, Urseus, Jan Nep., Felix, Valentin, dvě skupiny Všech svatých (menší je dobrá práce, větší méně cenný) — vše z XVIII. stol.

4. Portraity děkanů: Vít Pienivoda (1608) — Ferd. Jos. Soyer, s nápisem: F : I : soyer De B : & E : R : C : M : D : | ÆTA · SVÆ ANNO XXXXI · | ANNO MDCCXXVII a znakem (obr. 154.). — Amando Streera, posl. opata kladrubského, s nápisem vzadu: Pro Basille pinx. 1770 (obr. 155.). — Felix Duchet (1761 až 1806); na dopise, jejž drží děkan v ruce, je adresa: A Monsieur | Monsieur le Venerable Sieur | Duchet Doyen de ville | Royal de et à Mies.

Obr. 154. Stříbro. Děkanství. Portrait děkana F. Soyera.

3. HŘBITOVNÍ KOSTEL NANEBEVZETÍ P. MARIE.

Kostelík připomíná se r. 1402 jako farní na předměstí, ale byl asi v husitských bouřích zbořen. Nynější budova byla ze základů nově vystavěna v letech 1573—74 od mistra *Honzíka*. R. 1622 zakoupeny nákl. Barbory Streerovy varhany od *Frant. Schmieda* z Lokte za 72·20 zl.; r. 1657 postaveno sousoší Kalvarie na příčný trám do triumfálního oblouku*) nákl

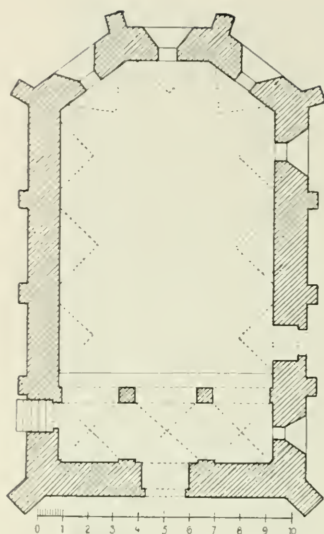
*) Sousoší r. 1874 odstraněno a kříž pověšen do lodi.

Obr. 155. Stříbro. Děkanství. Portrait opata kladrubského A. Streera.

purkmistra Václ. Zikmunda Šťahlavského s chotí; r. 1686 zřízen nový oltář nákladem Petra Čapka*). R. 1791 zastaveny tu bohoslužby, ale již r. 1794 kostel znovu otevřen a r. 1827 opraven nákladem 225·58 zl. R. 1834 opravena zeď hřbitovní nákl. 446·12 zl. a r. 1869 hřbitov rozšířen. R. 1874 opraven oltář a kazatelna, vnitřek vymalován a dva postranní oltáře odstraněny. R. 1893 přestalo se na hřbitově pochovávati.

*) Český nápis o věnování, jenž byl na zadní části oltáře, zničen, snad při opravě r. 1874.

Obr. 156. Stříbro. Kostel P. Marie. Půdorys.

Prostá, jednolodní budova, orientovaná, bez věže; v půdorysu a výstavbě gotická, v detailech již renaissanční (obr. 156. a 157.). Kryt valbový, na něm plechový sanktus s cibulovou stříškou. Stěny hladké, bez soklu. Kněžiště s pětibokým, nepravidelným závěrem, opřeným čtyřmi opěráky, loď obdélná, stejně široká, se čtyřmi páry opěráků, z nichž nárožní postaveny diagonálně; všechny opěráky bez ústupku, nahoře skoseny. Okna polokruhová, široce vyšpaletovaná. Na jihu barokní vchod pravoúhlý, s plochým profilem. Na západním průčelí v přízemí renaissanční portálek pravoúhlý, s rosettou ve vlysu a nadpražní římsou, nad níž upevněna deska pískovcová, 1·05 × 0·40 *m*, s nápisem:

Letha § M § D ꝫ LXXIII zalo
zien geſt grunth tohoto Ko
ſteliku a geſt dokonan Leta
LXXIIII Skrze miſtra Honsika. (Obr. 158.)

Obr. 157. Stříbro. Kostel P. Marie. Pohled od severovýchodu.

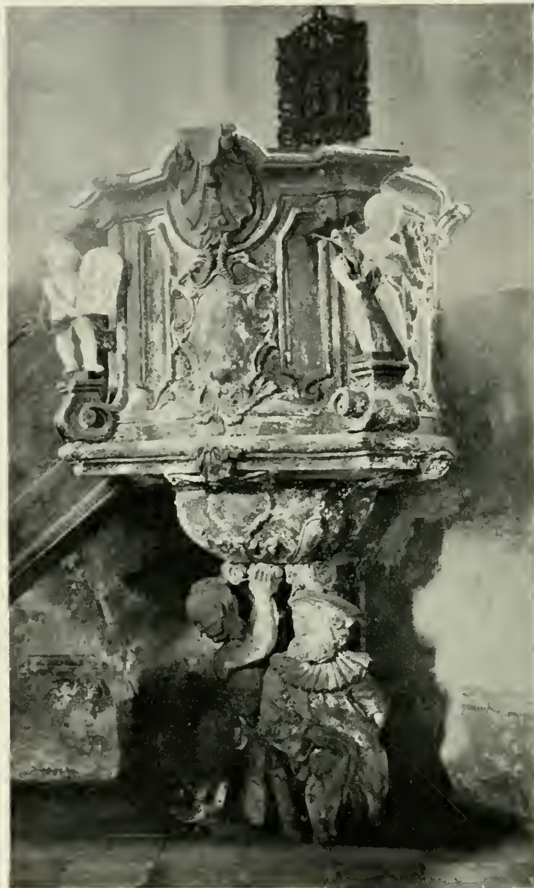
Obr. 158. Stříbro. Kostel P. Marie. Nápis o vystavění nad západním portálem.

Obr. 159. Stříbro. Kostel P. Marie. Oltář.

Nad okapní římsou hladký štít, barokně vykrojený. Na severní straně v síle zdiva schodiště na kruchtu a otvor na půdu.

Uvnitř jediný prostor nečleněný pokrývá valená klenba s výseči, pod jejich cípy profilované římsy. Kruchta na dvou žulových sloupech s dvojitým soklem a římsovitou hlavicí, s oblouky polokruhovými, na stěnách na římsy opřenými, podklenutá hladce křížem. Balustráda novější.

Obr. 160. Stříbro. Kostel P. Marie. Kazatelna.

Oltář barokní, z roku 1686, s novějším tabernaklem. Architektura s vřetenovými sloupy a kládím, zdobeným vejcovcem a řadami lilií, po stranách nového obrazu sochy sv. Petra a Pavla. V nástavci též nový obraz, po bocích sošky sv. Antonína a Františka (?), nejvýše paprsková monstrance. (Obr. 159.)

Kazatelna pískovcová, o něco mladší, barokní. Podstavec tvoří sochy klečícího Turka a kněze s baretem na hlavě. Spodek čtyřbokého řečniště oblý, s akanthy a kartušemi, poprsnice vydutá, s nárožními pilířky (u nich sochy andílků), kartušemi a rocaillemi ve výplních dekorovaná; římsa zvlněná. Schodiště dřevěné. (Obr. 160.)

Varhany nové, z r. 1867.

Lavice s řezbou akanthů na postranicích, z pol. XVIII. stol.

Obrazy: 1. Votivní obraz na lipovém dřevě malovaný, s pozdějším nápisem: P : Adam | Strziska | 69 Stari, znakem řeznickým a letopočtem (asi nesprávně obnoveným, místo 1585): 1485. Naproti sobě klečí z levé strany otec s plnovousem, dva dospělí synové s modlitbami v ruce a tři malí chlapci a z pravé strany tři ženy a čtyři děvčátka. Muži v černém šatě, v pláštích a okružích, ženy v bílých sukních, černých kabátech, s tuhou, bílou náprsenkou a v pláštích, hlavu celou v bílém šátku. Děvčátka (jako chlapci) mají okruží, šedé živůtky a sukně a pláštíky jen přes ramena, dvě nejmladší celé šedé šatečky s rukávy na ramenou nabíranými. (Obr. 161.)

2. Votivní obraz na plátně malovaný, s nápisem: P: Peter Strziſka | Radni | 75 Annorum, znakem řeznickým a letopočtem 1635. Na jedné straně klečí otec, tři dospělí a tři malí synové, naproti matka a dvě dcery, všichni s rukama sepjatýma. Muži v černých šatech, malí hoši v bílých (jeden v kněžském úboru, druhý v skořicovém kabátě s červeným límcem, šedých spodcích a trojrohým kloboukem), otec s límcem a tuhou náprsenkou. Ženy mají černé šaty, široké bílé límce, bílou zástěru a manšety na rukou; matka má čepec skořicový s nabíranými křídly, podvázaný modrou stuhou, dcery bílé čepce s červenou stuhou.

Obr. 161. Stříbro. Kostel P. Marie. Epitaf Adama Střízky.

3.—4. Dva pendanty, z I. pol. XVIII. stol., s dvojznaky pod korunou na rámech: Korunovace P. Marie a P. Marie v kostele sv. Antonína ve Vel. Schüttu.

5. Kopie Madonny Zbraslavské, bez ceny umělecké.

S o c h y barokní, nevynikající: sv. Kateřina, sv. Anna a Ukřižování.

S k ř í ň na paramenta ze XVI. století, hrubá, s gotickou dirkou klíčovou a římsou na konsolkách. (Obr. 162.)

E p i t a f i u m*) bronzové, 0·77 *m* vys. a 0·50 *m* šir., zazděné v jižní zdi kněžiště. Oblomený rámec s perlovcem a rosettami v rozích; dole i nahoře vystupují kartušové, stříhané okraje. V ploše rámce nahoře znak

---

*) Druhý, podobný epitaf, byl odtud získán kdysi pro soukromou sbírku c. k. plukovníka v. Streruwitze.

ve vavřínovém věnci, stuhou přepásaném, v dolní části podélná kartuš s nápisem:

Letha Panie 1589 · w Auterÿ po Nediely Postnÿ slowe
Smrtedlna · 21 · dne Miesÿcze Brzezna · Slowútnÿ
P frontz Pftner z Sswotzū Geho Milosti Cÿsarzske
toho cziasie Richtarz w Miestie Strzÿbrze narzÿzenÿ
w Krystū Panu Ziwot swug dokonal a tuto glaūcze
pochowan · w nadiegÿ būdaūczÿho wsskrz:ssenÿ odporziwa:. (Obr. 163.)

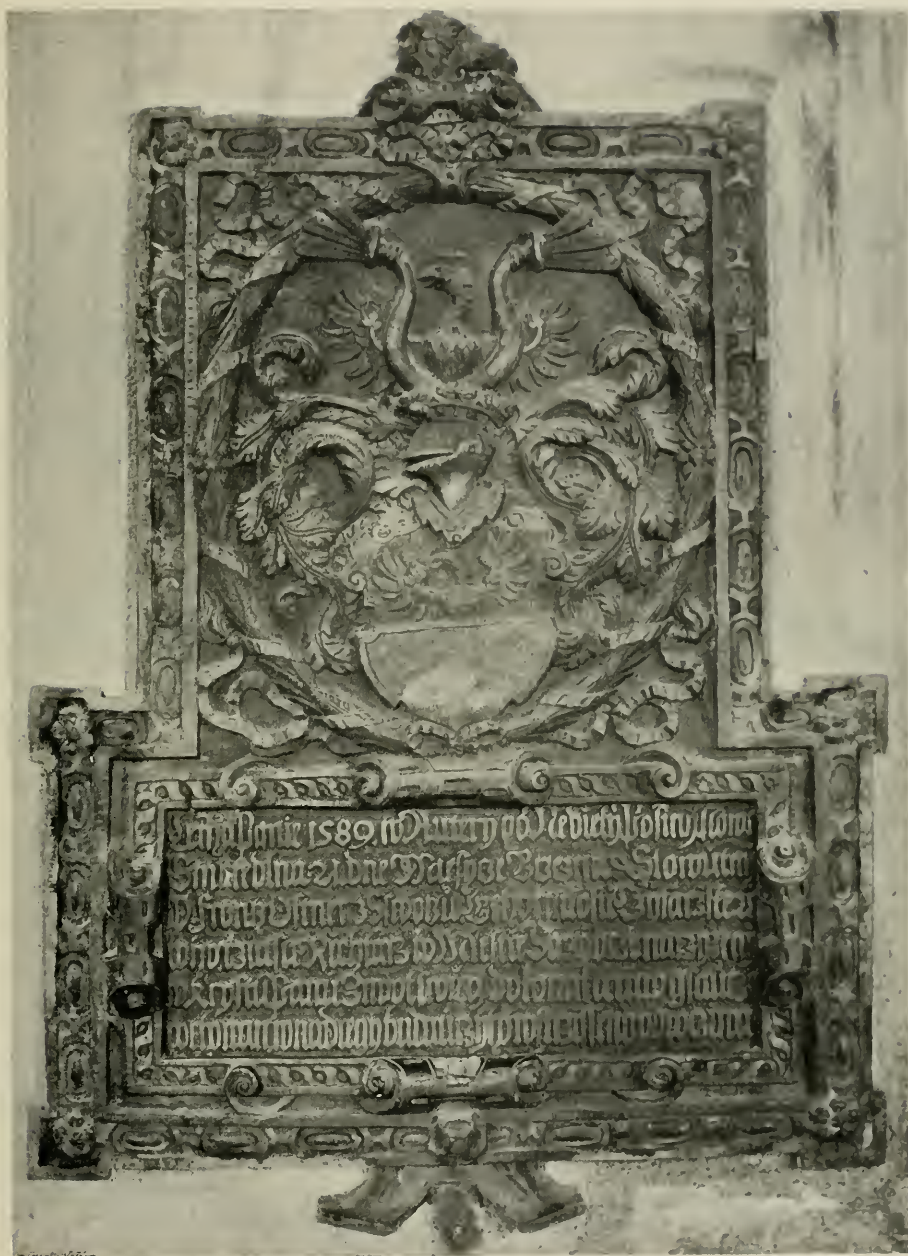

Obr. 162. Stříbro. Kostel P. Marie. Skříň na paramenta.

Na jižní stěně lodní byl pětiřádkový nápis, nyní z části zabílený a těžko čitelný, z XVI. století, černou barvou:

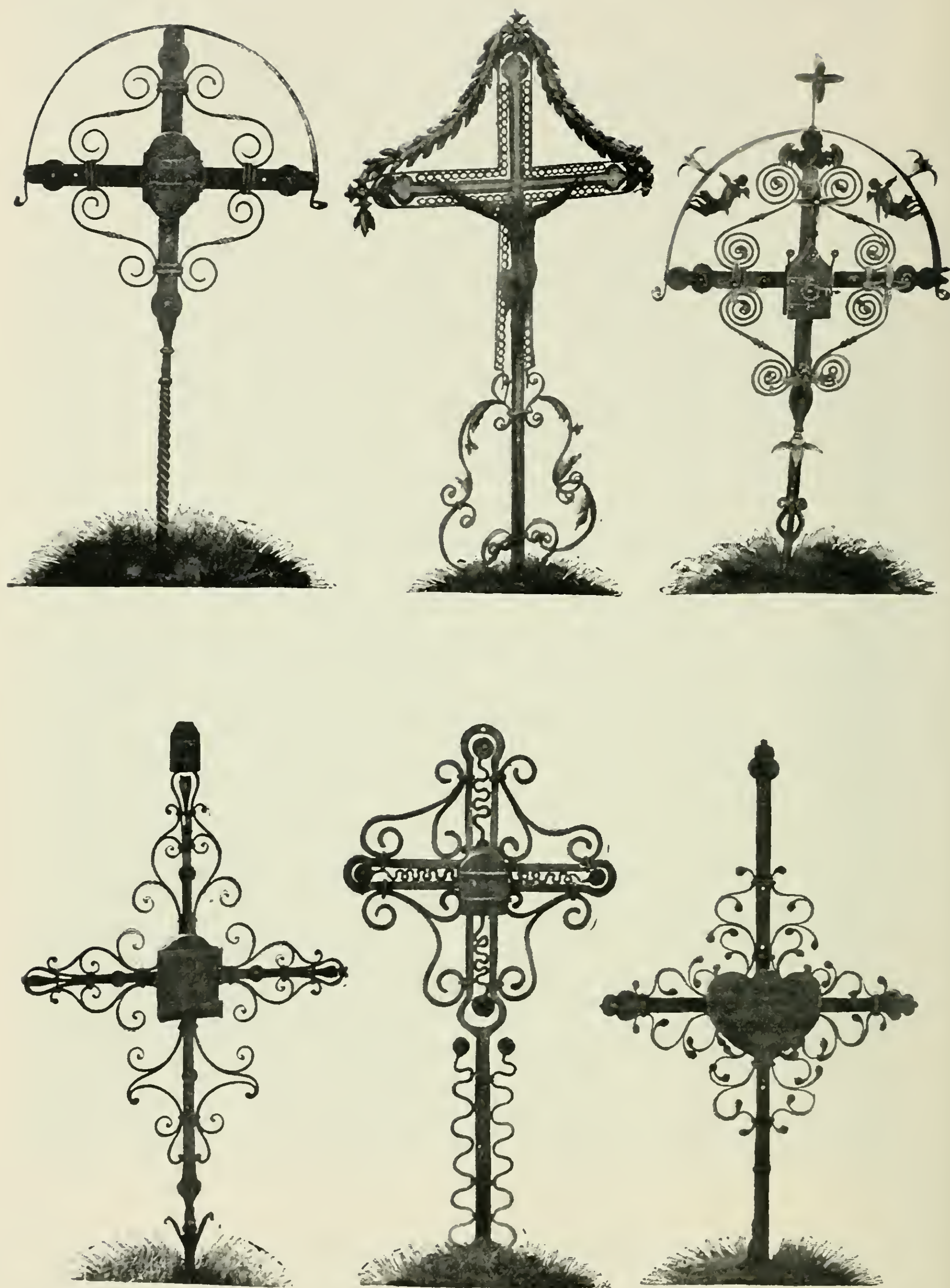
Ezech : xxxvij.

Stala se nade mnau Ruka Panie a . . . . w duchu Bozÿm. Y postawila mne wpostrzed pole kterez bylo plne kosti a obwedla mne |
okolo nÿch wukol. A byli mnohe welmi na poli a suche naramnie. Ÿ rzekl ke mnie: Sÿnv Człowieczÿ czott se zda budauli ziwÿ kosti tÿto? |

Obr. 163. Stříbro. Kostel P. Marie. Náhrobní deska Fr. Ostn ra ze Schwatzu.

Y rzekl sem: Pane Bozie ty znass. Y rzekl ke mnie: Prorokug o kostech tiechto
a powiez gim: Kosti suche slÿsste slowo Božÿ. A tototť |
prawÿ pan Buh kostem tiemto. Aÿ ya wpustim w was ducha a žiti budete a dam
take na was žilÿ a wzrusti rozkaži na nas Masem |
a swrchu roztahnu na was kuži a dam wam ducha y budete žiwi widieti budete
žie ya sem Pan.

Obr. 164.—169. Stříbro. Hřbitov u P. Marie. Náhrobní železné kříže z 2. pol. XVIII. — poč. XIX. stol.

Zvonky: 1. Vys. i v pr. 0·50 *m*. Ucha hladká, u koruny folie s ohnutými rohy a nápisem: BEATÆ DEI | CENITRICI | MARIÆ SAC | RA ANNO | DOMINI | 1774. Pod tím relief P. Marie na půlměsíci, krucifixu a sv. Josefa a nápis: MATHIAS | DIVALL | FVDIT | EGRÆ. Na věnci rocaille.

2. Vys. 0·35 *m*, v pr. 0·39 *m*. Ucha vrubovaná, u koruny: + ANNO 1657 (1627?) ☛ Ioannes · ſenior · Wodnianſky de Wildfeld Conciuis antiquæ Vrbis Pragenſis | ☛ P. t. Cæſ. Regiæq Mai^is: Iudex urbis Myſenſis Procurauit hoc opus fieri. Na plášti pod nápisem řada hlaviček andílčích poruznu a ovocných festonů a nápis: Sancta Trinitas Vnus Deus | Miſerere Nobis, potom znak a monogramy MA a IHS. Snad dílo *J. Pricqueye* z Klatov.*)

Na hřbitově, obehnaném zdí s novější branou, několik ze železa tepaných křížů (obr. 164—169.) z 2. polovice XVIII. stol. až z 1. pol. XIX. stol., zdobených kovanými spirálami a vřeteny.

Náhrobky: 1. Z konce XVIII. století. Pyramida, na ní anděl modlící se a krucifix. Nápis: HIR RVTE | ADAM | HARLAS ....

2. Z poč. XIX. stol. Pyramida, na ní vedle urny plačící žena; v předu dole znak, nahoře ve věnci dva květy křížem.

3. Náhrobek Fr. Zeidlerové († 1812). Pyramida, na ní soška truchlící ženy u pomníku; na soklu emblemy smrti.

4. Náhrobek Elišky Praschové († 1841). Nad hranolem sarkofág svrchu rouškou zahalený. Dole signováno: Ludw. Wildt Pilsen.

4. RADNICE.

B. Bernau v Ruchu IX., 151 sl. A. Balšánek, Štíty a attiky, 72, ill. 135. Fotografie před restaurací v rukopisné kronice Watzkově, v majetku K. Seiferta.

Původní budova, o níž nemáme zpráv, byla nahrazena nynější stavbou v r. 1543 (letopočet býval nade dveřmi). Brzo na to vyhořela věž s 2 zvony a 2 cymbály a radní síň (archiv zachráněn) r. 1588 a hned následujícího roku opravena (letopočet 1589 byl nad dveřmi radního sálu). Z barokní doby**) pocházejí obě vížky (větší z r. 1748) a většina vnitřních místností (ku př. r. 1790 nové dvě kanceláře stavěl *V. Hausmann* z Teplé). R. 1798 uhodilo do věže, ale beze škody. V XIX. stol. byla zřízena v radnici zvl. síň pro archiv a na čas i divadlo ochotníků. Úplná přeměna façády a výzdoby sgrafittové (ze staré bylo lze r. 1835 rozeznati knížete a bitvu) provedena dle návrhu prof. *V. Schwerdtnera* z Plzně v letech 1883—8.

Radnice stojí ve středu západní strany náměstí a pro šťastné poměry vedlejších budov dominuje úplně této straně. Na façádě je málo původního, jen zdivo, štíty a portál; v nové výzdobě zejména překáží obsah jednotlivých výjevů, starší době zcela cizí, ale formou touto vyjadřovaný.

---

*) Dříve visel na kapli sv. Trojice u kláštera minoritského a po jejím zrušení dán sem.

**) Hodiny, které tu dříve do opravy r. 1883 byly, proměněny r. 1724 z t. zv. českých na 12hodinné.

Obr. 170. Stříbro. Radnice. Průčelí do náměstí.

Hmotná budova renaissanční, v půdorysu skoro čtvercová, vzadu na rozích barokní škarpou opřená a třemi sedly taškovými krytá. Průčelí (obr. 170.) rozčleněno třemi římsami, z nichž jedna probíhá nad okny a je u nich podporována volutovými konsolami, výžlaby profilovanými. Nad okapní římsou tři štítky, rozdělené po výšce i po šířce římsami a pilastry. Pět os průčelních zaujímají v přízemí*) dva páry oken pravoúhlých a polo-

*) Před opravou (viz Čechy IX., 89) byla tu jen 3 okna a opěrák vedle portálu.

kruhem sklenutý portál, rámovaný tesanou bossáží z pískovce a přepásaný v náběhu drobně profilovanou římsou; svrchu hladký široký pás, ve středu znak města v kartuši; světlík vyplněn kovanou železnou mříží z rozvilin listových a spirál, barokní. V prvním patře pět oken. Na střední sedlové střeše velký, plechem pobitý tambour věžní s vydutou, šestnáctibokou kupolovitou střechou, nad níž na menším tambouru s osmi okny polokruhovými spočívá cibulovitá stříška s lucernou na válcových sloupech, oblomenou římsou a kupolí s plechovým orlem nad baní. Na pravém sedle menší vížka s lucernou cibulí krytou, plechovou, s lilií ve vrcholu. Od Chebské silnice vede do dvora za radnicí branka s pískovcovým nadpražím a letopočtem 1688, nad nímž zazděn současný štítek s lilií a štítek se lvem; dvéře mají původní mřížku v klekátku. Ulička mezi průčelím radnice a domem na severu stojícím (bývalé krámy pekařské z r. 1690 a 1830) zahražena mřížkou s nástavcem ze spirál, ze XVII. století.

Přízemí sklenuto valeně s výseči, průjezd značně súžen vestavěnou strážnicí. Také schodiště a částečně i patro sklenuto valeně. V soudním sále v patře na meziokenní špaletě allegorie spravedlnosti, na stěně malovaná, s nadpisem: IVSTITIA 1654. Nad vchodem do městské kanceláře ze dřeva řezaný městský znak se štítonoši — horníky, z poč. XIX. století.

V kanceláři uložena pečetidla:*) 1. Městské, železné, oválné, osy 0·03 × 0·033 *m*. Opis: SIGILLUM EXPEDITI : REGIÆ CIVITATIS MISÆ ✳ ✳ ✳ Poč. XVIII. stol.

2. Kruhové, železné, 0·03 *m* v průměru, se stejným opisem jako předešlé. 1. pol. XVIII. stol.

3. Mosazné, 0·035 *m* v pr., s nápisem: *Magistrat der K. Stadt | Mies.* Poč. XIX. stol.

4. Cechovní, bronzové, kruhové, 0·04 *m* v pr. Ve středu srdce šípy a hráběmi protknutá, opis: DAS · ERWARE · HANDWERCK · DER · SEŸLER · IN · D · K · S · M · 1691. (in der kgl. Stadt Mies).

---

*) V archivu Musea král. čes. uloženy otisky ještě jiných pečetidel: 1. Prům. 0·045 *m*. Krásně upravený znak ve štítě, nápis na folii: Sigillum ❀ civium ⁝ civitatis (lístek) misensis. Konec XV. stol.

2. Prům. 0·0 8 *m*. Znak v renaiss. kartuši, opis: SIGILLVM REGIÆ CIVITATIS MISÆ. Fol. XVII. stol.

3. Prům. 0·024 *m*. V kartuši lilie, opis: SIGILLVM ✳ IVDICIS ✳ PVBLICI · MISÆ · XVII. stol.

4. Oválné, delší osa 0·04 *m* dl. Znak v perlovcovém rámečku,, opis: SIGILLVM · REGIAE · CIVITATIS · MISÆ · Konec XVIII. stol.

5. Prům. 0·03 *m*. Znak v kartuši, opis: ❀ SIGILLVM · EXPEDITI · REGIÆ · CIVITATIS · MISÆ (ratolest). Konec XVIII. stol.

6. Prům. 0·028 *m*. Podobné čís. 5.

7.—8. podobná čís. 5., z XVIII. až poč. XIX. stol.

9. Farní, mandorlovité (osa 0·035 *m* dl.), s pěkně stylisovanou lilií a opisem: SIGILLUM MIESENSIS · SACERDOTIS A 1619 R 1809 ✳.

Museum*) a městský archiv,*) pro něž se v přízemí připravují místnosti, jsou teprve v počátku (viz str. 255—6).

Cymbály ve velké věži: 1. Vys. 0·34 *m*, v pr. 0·595 *m*. Ucha i plášť hladké, na horní ploše: GOS · 1615 HANS ROSENN .... KLEINNEN STAD PRAG.

Obr. 171. Stříbro. Portál na domě čís. 8.

2. Vys. 0·40 *m*, v pr. 1 *m*. Bez uch, plášť hladký, na věnci nápis: SLYT GEST CZYMBAL W MIESTIE ROKYCZAN | NECH SKRZE IANA MAKALA LETA PANIE 1588

Zvonek na menší věži. Vys. i v pr. 0·27 *m*. Na uchách torus, u koruny řádek enigmatické legendy, plášť hladký. XV. století. (Tak zv. Bürgerglöckel.)

5. SOUKROMÉ DOMY.

Většina soukromých domů přestavěna během XIX. století. Středověký ráz nezachoval žádný z nich a ani z XVI.—XVIII. století není mnoho do-

*) G. Schmidt, Berichte über das städtische Museum und Archiv in Mies (D. Wacht a. d. Miesa. 1907—8. I.—XIII.) Viz též Mitt. Z.-Kommission 1907, 1908.

kladů. Podsíně na náměstí, které jistě byly ve středověku, byly odstraněny asi již v XVI. století, jak svědčí průčelí několika domů z té doby. Z domů*) zvláště dlužno jmenovati:

Čís. 8. Façáda pozdně barokní, hladká, svrchu štít trojboký. Portál renaissanční s polokruhovým obloukem, profilovaný na pískovcovém

Obr. 172. Stříbro. Portál na domě čís. 9.

ostění pleteným torem; v klenáku: Nro. 8, nad tím ve vavřínovém věnci: 1796. (Obr. 171.)

Čís. 9. Barokní façáda se dvěma obnovenými štíty volutovými, členěnými po stranách obdélného okna sdruženými pilastry s římsovím; v nástavci štuková kartuš, nahoře busty s vavřínovými věnci na hlavách. Okna s chambranami, v 1. patře s původní římsou renaissanční, sdružená.

*) Pro domek čís. 257/259 (čís. 259 přestavěno 1792—3) máme v zachovaných zápiscích majitele Ant. Matyáše Reissera (1717—1804), cechmistra hrnčířského ve Stříbře, který je zapisoval do kalendářů v letech 1740—1804 (zachováno 35 kusů), důležitý dokument pro studium maloměstského života a stavebního vývoje. Jsou tu vedle rodinných zápisků i záznamy o řemesle, o stavbě domu, ceně materiálů, o vzdělávání zahrady při domu, o nájemnících atd. Zápisky vydal G. Schmidt v knize: Eine Mieser Chronik des 18. Jahrhdts. (1908.)

V přízemí portál polokruhový, s kvádrovou bossáží a v náběhu s plochou římsou. Ve vlysu nápis: CHRISTVS · NOBISCVM · STATE · IMZI · VT · CO-TVIT · PVGNAX · PLSENSIA · VENIA · CE | SAR · ISTA · EXTRVCTA · NOVO · TECTA · ABORE · NITENT · A · O · 1600 · Nad tím v nástavci znak v obdélné kartuši, po stranách volutová křídla a stylisovaný květ (obr. 172.). V přízemí domu barokní klenba.

Obr. 173. Stříbro. Portál a balkon na domě čís. 10.

Čís. 10. Façáda empirová z r. 1832—3 od *Matyáše Bruna* z Černošína, se zachovaným renaissančním portálem, zcela podobným portálu v čís. 13., ale bez nápisu a ve štítku s monogramem SW a znakem městským. V přízemí dva portály krámů s empirovými dveřmi, nad středem v patře na těžkých konsolách balkon s železným zábradlím, z ellips kovaným, v němž monogram *A S.* Nad okny profilované římsy s empirovými konsolkami (obr. 173.). Přízemí sklenuto plackami, dvůr s obojstrannými pavlačemi na velkých konsolách empirových poskytuje průhled do zahrady. Současně se stavbou r. 1833 vymaloval lékárnu uvnitř malíř *Fuchs* z Mnichova pro lékárníka A. Svobodu.

Čís. 14. Pošta. Façáda z poč. XIX. stol., s vykrojeným štítem a zachovaným renaissančním portálem; tento sklenut polokruhem, na ostění z pískovce profilován pleteným torem, plochým zubořezem a mělkými články, v klenáku štítek s letopočtem 1588 (obr. 174.). V přízemí barokní klenby.

Čís. 15. Z façády puvodní jen spodní část nárožního arkýře a portál. Arkýř (obr. 175.) spočívá na sloupu s oblým dříkem, attickou patkou a profilovaným krkem, stojícím na desce a krychlovém soklu s římsou; polygonální spodek arkýře třikráte ustupuje oblými a vydutými články; okna a cibulovitá vížka nové, v traditionelních formách. Portál (obr. 176.) polokruhový, s kvádrovou bossáží a římsou v náběhu oblouku, má v klenáku štítek s domovní značkou SW (Václav Stuchlík)

v pěkné kartuši, nad tím v plochém vlysu pod římsou s novým nástavcem nápis: PAX - INTRANTIBVS - SALVS - EXEVNTIBVS - VENCESLAVS - STVCHLIK | F - F - ANNO - SALVTIS - M - D - L - X - X -X - V ✓

Čís. 16. Na novější façádě zbytky renaissanční: volutové konsoly pod římsami, profilované, s oblým vlysem, v klenáku polokruhového portálu kartuš se znakem (štít na koso dělený, v levé polovici dva pruhy, v pravé ruka se svazkem šípu). V přízemí křížové klenby bez žeber ze XVII. století.

Čís. 22. Hladký, barokní štít, v klenáku portálku rosetta a letopočet 1798.

Obr. 174. Stříbro. Portál na domě čís. 14.

Čís. 25. Nad portálkem na vyložené a polokruhem vypiaté římse barokní pískovcové sošky sv. Floriána, Jiří a P. Marie.

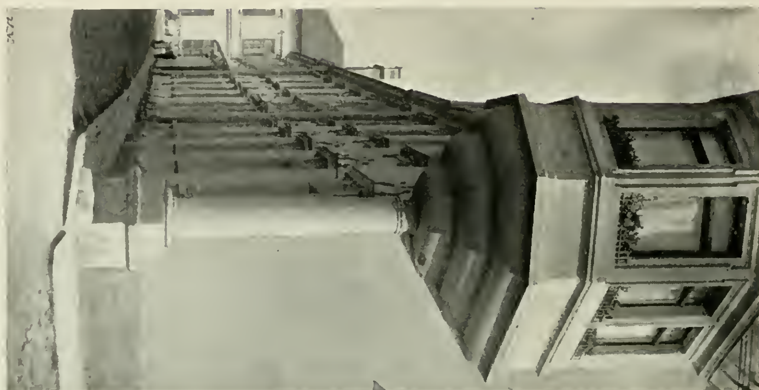
Čís. 57. Prostá empirová façáda s kanelovanými polosloupy toskánskými v patře; z doby kolem 1810.

Čís. 61. Z façády zachován jen portál z poč. XVII. století, polokruhový, s rosettami na ostění, krychlovým článkem v náběhu a prázdným štítkem zdobeným klenákem; v cviklech oblouku postavy nohů, vlys oblý se spirálovými rozvilinami v reliefu, profilovaná římsa na volutových konsolách. (Obr. 177.)

Čís. 63. Portál, jediný zbytek staré façády, vyňat a zazděn v sadech městských; scházející části doplněny cihlami. Zcela podobný portálu z čís. 61., ale s polosloupy toskánskými po stranách; ve výplních stylobatu rosetta, v cviklech oblouku stylisovaný list, v klenáku kartuš a letopočet 1612 po stranách, vlys pod profilovanou římsou se stejnou dekorací rozvilinovou. (Obr. 178.)

Čís. 96. Nárožní dům, t. zv. křižovnický, s barokní výzdobou pilastrovou na stěně a třemi štítky. Na nároží nesou čtyři sdružené pilastry

sochu sv. Floriána. Na konci ohradní zdi socha Piety Stříbrské. Polovice XVIII. století.

Obr. 175. Stříbro. Arkýř na domě čís. 15.

Čís. 97. Portálek barokní z 2. pol. XVIII. stol., s rocaillovými pilastry na ostění, jež vybíhá nahoře v mělkou kapličku s prohnutou římsou.

Obr. 176. Stříbro. Portál na domě čís. 15.

Čís. 98. Na dveřích barokní klika formy ptačího zobanu a dvě přítuhy, ve světlíku mřížka kutá z volut. 1. pol. XVIII. stol.

Čís. 109. Barokní štít jednoduchý, z XVIII. století.

Obr. 178. Stříbro. Bývalý portál na domě čís. 63.

Čís. 177. Na pilíři zahrady zazděna pískovcová deska s letopočtem

1·5·5·4

Čís. 178. Portálek z poč. XIX. stol., s holubicí na čele středního klenáku a na spodu s rosettou.

Obr. 177. Stříbro. Portál na domě čís. 61.

Čís. 208. Vedle středního klenáku portálu letopočet 1792.

Čís. 221. Renaissanční budova předměstská, spíše dvůr malého šlechtice. Brána z pískovce, se skosenou hranou a prostouplými články v rozích, vedle vyryt letopočet: 1554. Štít pozdně renaissanční, dělený pilastry a římsami; pod dolní římsou volutové konsoly.

Obr. 179. Stříbro. Besídka vedle radnice.

Vedle radnice v zahradě postavena besídka, průčelní stranou do náměstí obrácená, osmiboká, jednopatrová, krytá převislou mansardou s plechovým hrotem. V přízemí portálek s letopočtem 1811 a placková klenba, kolem užšího patra, s osmi okny a malovaným plochým stropem, obíhá pavlač s dřevěnou balustrádou (obr. 179.)

Sýpka na konci Chebské silnice, s obdélnými okny a trojúhelným štítkem nad portálkem. Vystavěna r. 1792 nákl. 1954·039 zl.

6. ZANIKLÉ BUDOVY V MĚSTĚ.

U klášterního kostela sv. Maří Magdaleny stály tři kaple: sv. Barbory, sv. Kateřiny a sv. Trojice. Kaple sv. Trojice byla zřízena

znovu r. 1647 nákladem p. Jana Vodňanského; měla oltář a dva zvonky.*) Kaple sv. Kateřiny byla již r. 1741 zbořena. Kaple sv. Barbory vznikla před r. 1695 z darů německých horníků, od toho roku bylo při ní bratrstvo sv. Barbory; ještě r. 1741 odbývaly se tu mše a kázání, r. 1784 bratrstvo a s ním asi i kaple zrušeny.

Staré děkanství stávalo na Novém městě (čp. 250); r. 1700 bylo nově vystavěno,**) r. 1769 přistavěna věž se zvonkem, r. 1792 prodáno a r. 1867 zcela přestavěno. V zahradě stával kostel, dle tradice t. zv. Elisabethkirche, z něhož ještě r. 1761 stálo kněžiště. Ze zříceniny dal děkan Felix Duchet vystavěti kapli Jana Nepom., jež byla 16./6. 1769 vysvěcena. Když byla zahrada r. 1792 prodána, kaple sešla a r. 1816 zbořena.

Panský dům,***) snad sídlo Kristiána sv. p. z Ilova (1623—1634 držitel Stříbra), stál na náměstí, kde nyní stojí gymnasium.

Městský dvůr stál v severovýchodním rohu náměstí a byl r. 1783 prodán soukromníku.

Řeznické krámy masné zřízeny r. 1660 na náměstí vedle kláštera nákl. 50 zl. R. 1792 přeloženy ke dvoru; r. 1829 jich bylo deset a zabíraly 54 □ sáhů. R. 1869 koupilo je právovárečné měšťanstvo na zvětšení pivovaru.

Chlebové krámky byly postaveny na sever od radnice r. 1690 nákladem cechu. R. 1830 byly nákladem 1731·29 zl. znovu postaveny, ale již r. 1865 koupil je hodinář Fr. Forkl a upravil na byt a krám.

Stará škola (do r. 1791, kdy přenesena do kláštera), nyní čp. 109, byla znovu postavena r. 1698; letopočet byl na ní ještě r. 1839. R. 1894 budova přestavěna.

V. Předměty v soukromém majetku, cechovní památky atd.

Spolek ostrostřelců.

Prapory, signované na kovové špičce žerdi:

1. F
KRVOE
MDCCCXXIV

2. M T
KOENIGL : FREYSTADT
MIESER BVRGERGAR-
DE.
G : SCHOEDL.

Na nové střelnici 18 starších terčů: 1. Kruhový, 0·644 *m* v pr. Obraz allegorie míru (žena s emblemy míru a války) a nápisy:

---

*) Jeden nyní na hřbitovním kostele (str. 243).

**) Na budově byl chronogramm:

SENATVS POPVLVSQVE REGIÆ VRBIS
MISENSIS DE PROPRIO ÆRARIO EXSTRVI
ET FIERI FECIT.

***) R. 1422 mluví se o králově zámku ve Stříbře. (Čas. Č. Musa 1908, 222.)

Obr. 180.—181. Stříbro. Terče střelecké městské gardy. (1806 a 1815.)

Wo bist dū hingefloh'n? geliebter Frieden!
Gen Himmel in dein mütterliches Land!
Und fandst dū keinen Ort hinieden
der Deutschlands Ruh und deine Fliegel band?

Erbarme dich des langen Jammers! rette
Von deinem Volk den armen Viberrest
Bind an der Höhle Thor mit siebenfacher Kette
Aūf ewig die Verderber fest.

Dole věnování a datum 806 (obr. 180.)

2. Čestný terč, kruhový, 0·595 *m* v pr. Před branou městskou, nad níž se vznáší znak, stojí garda s hudbou. Nápisy veršované ve dvou odděleních a s letopočtem 1815 (obr. 181.)

3. Kruhový, 0·606 *m* v pr., bez letopočtu. Šest planet a slunce a věnování: GEWIEDMET VON IOHANN FISHER (lékárník ve Stříbře v letech 1792—1820).

4.—7. Z let 1834, 1838 (věnoval Jos. Svoboda, lékárník [1823—57]; obraz lékárny a hospody „u černého orla"), 1839, 1850. Ostatní z r. 1885 a dále.

Spolek zpěvácký.

Pokladnice spolková s nápisem:

Zum Andenken gevidmet von
Anton Depauli und Christoph Peterželka
Mitgliedern der musika-
lischen Confederation zū
Mies.
Anno 1809.

Členská kniha, vázaná v zeleném maroquinu se zlacenými tlačenými ozdobami a nápisem: CONFOEDERATIONS | **Haupt Buch der k. k. Stadt Mieser Musikfreunde.** Titulní list s malovanými hudebními emblemy a postavou sv. Cecilie, s podpisem: S. Cæcilia Virgo M. Dole signatura: Gemahlt und zum Andenken Gewidmet von Joseph Mayer Ao. 1813.

V gymnasiu uloženy mimo archivní materiál (viz str. 246):

Pečetidlo cechu hrnčířského, bronzové, kruhové, 0·037 *m* v průměru, s železným držadlem; ve středu Adam a Eva pod stromem, opis: TEPFER SIGIL IN DER KÆNIGL : STADT MIES. XVII. stol. (Obr. 182.)

Obr. 182. Stříbro. Gymnasium. Pečetidlo cechu hrnčířského.

Missál z 1. pol. XVI. století, papírový (vodní tisk: kotva), vázaný v bílé kůži, s tlačenými kruhovými medaillony s lilií, orlem, lvem a rosettou; na rozích kování s tlačeným stylisovaným listem a řadou lilií, ve středu kosočtverečná puklice s tlačenými slovy gotickou minuskulí:

hilfa — uf — mari — mr. Uvnitř text latinský, psaný černě, po okrajích několik roz- vilin a ovocných dekorací, initiály až na dvě vyřezány: A na pozadí s dekorem rostlinným a J s obrazem orla, nesoucího na pásku nápis: s. Johannes ~ euan — ta.

U p. řed. J. Schmiedta: cínový džbán, signovaný: G · S · (Seifert) 1743, se značkami: dva klíče a pták nese v zobáku klíč; kopie Stříbrské Piety, z XVIII. stol.; sošky sv. Barbory a Jana a P. Marie (z bývalého domu Chvátalova na náměstí čís. 15., kam se dostaly asi po zrušení z býv. kláštera minoritského).

V čís. 221. barokní krucifix, lidová práce ze XVII. stol., nad ním kartuš s andílkem; v čís. 25 Stříbrská Pietà z pol. XVIII. století a dva barokní obrazy: Úmrtí sv. Josefa a Kojící Madonna. (Zakoupeno pro museum.)

Soukromá sbírka Jana Karla ryt. von Streeruwitz († 1903) je nyní v rukou ředitele J. Ernsta v Josefodole u Kosmonos.

VI. Sochy, kašna, pranýř.

Sousoší P. Marie ve středu náměstí postaveno v 1. pol. XVIII. století. R. 1710 po velkém moru již se pomýšlelo na zřízení, 1715 přivezen kámen na sochu P. Marie, 1725 postaven sloup, 1740 *Lazar Widmann* dokončil statui se 17 sochami, vysvěcena až 1762.

Z pískovce, asi 14 *m* vysoké. Kolem stojí nové pilíře s visutými řetězy. Uprostřed na čtyřech stupních čtyřboký spodek, rozšířený na nárožích vystouplými hranoly jako podstavci pro sochy, ve středech stran konkávní, s prázdným výklenkem; oblomený sokl a římsa rámují celý spodek. Na tomto užší podstavec čtvercový, s podobnými hranoly na nárožích, z něhož zdvihá se korinthský sloup s attickou patkou, na hranolovém stylobatu s širokou římsou; na sloupu socha Madonny se sepjatýma rukama a se svatozáří, vedle ní půlměsíc a had. Dole na nárožích stojí sochy sv. Floriána, Václava, Šebastiána a Rocha, nově vytesané při poslední opravě r. 1868; uprostřed stran spodku stojí sochy sv. Antonína, Prokopa, Jana Nepom. a Františka, na menším spodku sv. Barbory, Voršily, Rosalie a neznámé světice, také obnovené při opravě (obr. 183.).

Na rohu Chebské ulice socha Jana Nepom. z pískovce, prostřední barokní práce z 1. pol. XVIII. stol., na podstavci s volutovým spodkem a se skupinou hlav andílčích.

Naproti jízdeckým kasárnám u rozcestí říšské silnice Planské a cesty k Otročínu socha sv. Isidora z pískovce, na hranolovém podstavci s reliefem dvojhlavého orla pod korunou v předu a nezřetelnými reliefy figurálními a setřeným nápisem na ostatních stranách; na soklu sochy: SANCTE | ISIDOR | ORA PRO | NOBIS. 1. pol. XVIII. stol.

Na pískovcovém zábradlí mostu u bývalé Pražské brány stojí socha Jana Nepom. z pískovce. Byla postavena nákladem Med. Dr. Jana

Frant. Curtia ze Stříbra a tesána od *Lazara Widmanna* z Plzně r. 1721.*) Socha postavena na pilíři hranolovém, vystupujícím z návodního ohlaví mostního pilíře, a po stranách na nižších hranolových podstavcích stojí sochy andílků s kartušemi v rukou. Vzadu na soklu sochy otřelý nápis (doplněný dle G. Schmidt, Eine Mieser Chronik des 18. Jahrh., 110.):

Obr. 183. Stříbro. Statue P. Marie na náměstí.

A·M·D·G·ET
S: IOANNIS NEPO
MVCENI PROTECTOR
IS SVI IOAN: FRANC:
CVRTIVS MEDICINÆ
DOCTOR PATRICI

*) Letopočet je nejistý, protože je nápis již značně otřelý.

VS MISENSIS FIERI
ET PONI CVRAVIT
AO : DNI :
1721.

Na kartuších část žalmu 90, verš 11:

(v levo)		(v pravo)	
	AN		VT TE
	GELIS		CVSTODIANT
	SVIS		IN OMNI
	MANDA		BVS VŸS
	VIT DE TE		TVIS.

Nedaleko hřbitova byl r. 1757 zřízen Boží hrob s Kalvarií nákl. Fr. Mosera, s nápisem: ECCE SEPVLTO DOMINI (= 1757); nyní na tomtéž místě nový.

Kašna na náměstí před radnicí, z poč. XIX. století, v půdorysu čtyřboká, s pískovcovým rámem a vyzděným bassinem, v jehož středu hranolový podstavec s mísou. Zábradlí mřížové z tvarů mandorlovitých, stužené na rozích a ve středu stran pískovcovými hranoly s profilovaným soklem a římsou.

Pranýř, jenž od r. 1515 stával před radnicí, byl r. 1788 odstraněn.

VII. Filiální kostel sv. Petra.

Čechy IX., 94; Sedláček l. c. XIII., 250; G. Schmidt v Mitt. V. f. G. D. in Böhmen XLII., 477 (s ill.); Týž, Grabplatten l. c. 1904, č. 625—7. Mitt. Z.-Kom. 1903, 26 a 115, 1904, 382; D. Wacht a. d. Miesa 1903, č. 593, 594, 598.

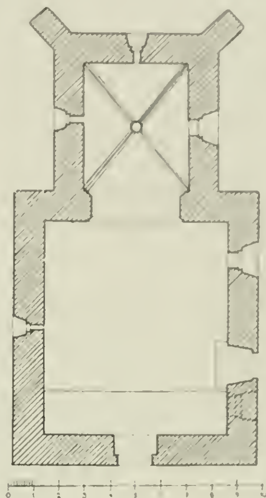
Byl farním v bývalé osadě Doubravě (Dobraken), zaniklé v XV století a r. 1542 již zcela pusté. Jako farní připomíná se poprvé r. 1367. Byl opraven r. 1614 a zeď kolem hřbitova r. 1661; v tu dobu dána též nová střecha a koupeny sem varhany od *Michaela* z Plané za 30 zl. R. 1750 spravena vížka. Po dlouhém zanedbávání byl kostel opět r. 1810 otevřen a vysvěcen a 1813 důkladně opraven. Nové opravy podniknuty r. 1867, kdy opraven vnitřek a nově pozlacena věžní báň s křížem a r. 1903 (oprava střechy a celé vížky).*)

Kostel stojí 20 minut na severovýchod od města, těsně při nové silnici do Erpužic. Orientovaná, jednolodní gotická stavbička, v základě z počátku XIV. stol., bez věže (obr. 184—186.). Jednotlivé části z různých dob: XV. století náleží západní portál, klenba v kněžišti a rozšíření oken, z r. 1614 je strop lodi a kruchta, zařízení většinou pochází z XVIII. století. Stěny hladce omítnuté, zdivo lomové, hrubě vrstvené, na lícní straně opěráků z kvádrů pískovcových, podobně nárožníky lodí, oba portálky a klenba z pískovce. Kryto společným sedlem prejzovým, nad lodí o kus

*) V báni nalezena listina z r. 1750 s doplňky z r. 1867.

širším, nad kněžištěm i záp. průčelím příkře skloněným; nad lodí ze slemene zdvihá se dřevěná, osmiboká vížka šindelem pobitá, s plechovou cibulí, nad níž kříž železný s lilií a ježky po stranách.

K n ě ž i š t ě, 6·42 *m* dl. a 4·54 *m* šir., s pravoúhlým závěrem, jest opřeno na rozích diagonálními opěráky, 1·20 *m* širokými, nahoře skosenými; sokl s pravoúhlým ústupkem, na kosině desková římsa. Puvodně bylo kněžiště nižší, ale v XV. století dostavěno do stejné výšky s lodí, čemuž nasvědčuje ústupek ve zdivu, a nad východním čelem zřízena ještě vyšší hrazděná stěna. Na jihu okno hrotité, v XV. století rozšířené, 0·58 *m* šir. a 1·78 *m* vys., vyšpaletované; prut dělící vyražen, ale kružba zachována: nad dvěma nosy trojlist v kruhu (obr. 188.). Na severní straně původní uzoučké okno vyšpaletované, 1·44 *m* vys. a 0·17 *m* šir., bez kružby. Klenba křížová, žebra klínovitá spočívají ve výši 1·95 *m* od země na polygonálních konsolách kuželovitých, svorník kruhový, hladký (obr. 187.). V severní zdi sanktuarium, 0·94 *m* vys., 0·65 *m* šir., s pískovcovým pravoúhlým rámem kolem výklenku, profilovaným výžlabem a zevnitř sešikmeným; nad výklenkem v reliefu kapr, na výklenku kovaná železná mříž z prutů rosettou spojených, se zámkem.

Obr. 184. Stříbro. Kostel sv. Petra. Půdorys.

T r i u m f á l n í o b l o u k z kvádrů, hrotitý, 1·14 *m* široký, 4·63 *m* vysoký a 3·50 *m* v rozpětí měřící; hrany skoseny na obě strany, dole šikma.

L o ď obdélná, 8·27 *m* dl. a 7·13 *m* široká, bez opěráků. V západním, zcela hladkém průčelí v přízemi portálek (obr. 189.) z XV. stol., hrotitý, 1·20 *m* široký a 2·52 *m* vys., profilovaný hruškou a dvěma žlábky a dvěma šikmami; nad portálem segmentové okno na kruchtu z XVIII. století. Na severní straně původní okénko, 1·45 *m* vys. a 0·170 *m* šir., s pískovcovým úzkým rámem. Na jihu dvě rozšířená okna, polokruhové a pravoúhlé a původní portálek (obr. 190.) hrotitý, 1·80 *m* vys. a 0·86 *m* široký, na hranách skosený; nad ním dřevěná stříška s křížem. Strop tabulový, renaissanční, nesený čtyřmi příčnými trámy (jeden nový), profilovanými výžlaby (obr. 187.), přes něž položen podélný trám bedněný v prknech; výplně odděleny úzkými pásy, profilovanými; vše barveno (novější přemalování): v osmiúhelných výplních rosetty, v ostatních menšího druhu; na prvním trámě napsáno: A ✳ D, na středním 16—14. Kruchta současná, na třech podobně profilovaných příčných trámech; balustráda s konsolkami, balustry ploché, z prken řezané a římsované; schodiště barokní.

H l a v n í o l t á ř sloupový, z poč. XVIII. století, zcela obdobný s oltářem ve hřbitovním kostele v městě. Na vrtulových sloupech bohaté kládí, zdobené liliemi a vejcovcem, tabernakl a stupně pro reliquiáře

s vroubkovanými lištnami. Po stranách špatně obnoveného obrazu sochy sv. Jiří a Martina na konsolkách, nahoře nástavec s novým obrazem Korunování P. Marie a sochy sv. Barbory a Kateřiny. Na bocích oltáře brány s novější dekorací, původními dveřmi a pozdějšími sochami andílků.

Obr. 185. Stříbro. Kostel sv. Petra. Pohled od východu.

Postranní oltáře ze zač. XVIII. století, s obrazy (sv. Václav a sv. Ludmila), špatně přemalovanými r. 1867 *C. Sauersikem*, v rámech z akanthových rozvilin a páskoví, na jehož vrcholu sedí andílek. Na oltáři sv. Václava mimo to na mense rocaillový nástavec z pol. XVIII. století s dvěma výklenky a nahoře soška Boha Otce a hořící srdce; nad obrazem v rámci Madonna Stříbrská.

Kazatelna na vrtulovém sloupku s pseudojonskou hlavicí, osmiboké řečniště má na rozích sloupky s oblomeným kládím a olištnované výplně. Schodiště hladké. Stříška ořímsovaná, s řadou konsolek.

Varhany z XVIII. stol., v XIX. století značně pozměněné.

Lavice z konce XVII. století, hladké; na čelech profilované lištny, nadhlaví vykrojované.

Obr. 186. Stříbro. Kostel sv. Petra. Pohled od severozápadu.

Obraz sv. Václava z poč. XVII. století, v původním profilovaném rámu. V krajině dva andělé drží ochranné páže nad světcem, jeden nese prapor, druhý palmu. Na dřevě temperou. 0·90 × 0·77 *m*.

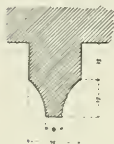
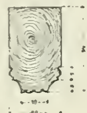
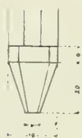
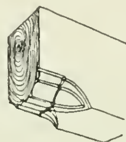
Zvonek ve vížce 0·87 *m*, v pr. a 0·52 *m* vys., s nápisem: ✠ ave ✱ marie ✱ gracia ✱ plna ✱ dominus ✱ tecum ✠. XV. století.

Náhrobek pískovcový, 1·46 × 0·76 *m*, v dlažbě lodi. Nahoře kříž, pod ním:

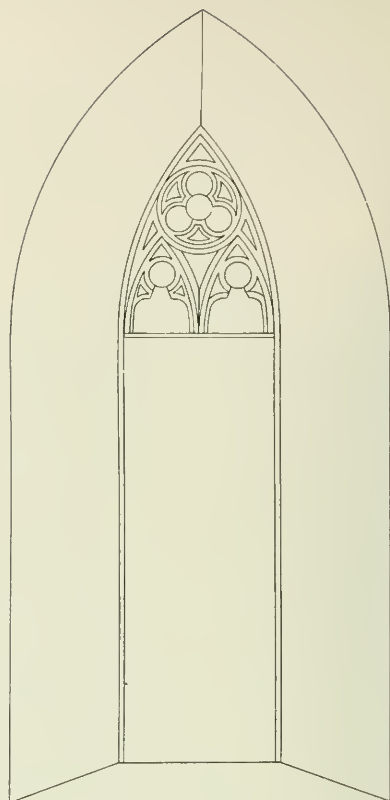
LETHA PANNIE 1711
DNE 4 OCTOBRIS
VSNVL W PANNV A
GEST TVTO POHO
WAN GIRZI GELINEK
A 51 XI.

Kolem hřbitova táhne se zeď pozdně barokní, prejzy krytá, s malou brankou.

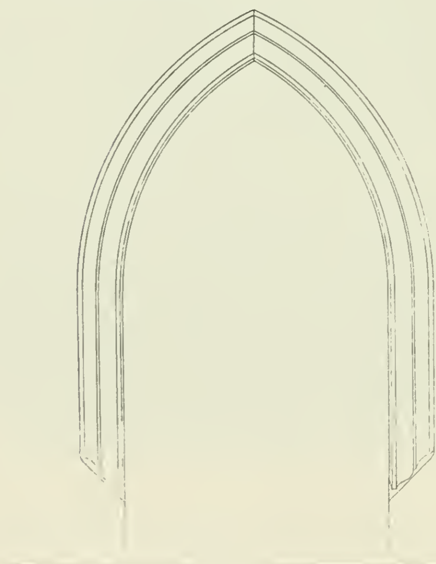
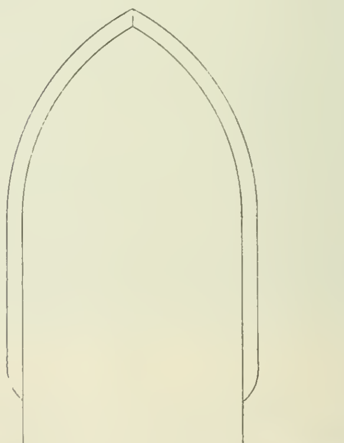
Na hřbitově stojí opuštěná poustevna, zřízená r. 1722, ale od roku 1771 bez obyvatele, nyní skoro již ve zřícenině.

Obr. 187. Stříbro. Kostel sv. Petra. Profil a konsola klenby v kněžišti a profil stropního trámu v lodi.

Obr. 188. Stříbro. Kostel sv. Petra. Okno v kněžišti.

Obr. 189.—190. Stříbro. Kostel sv. Petra. Portálek západní a jižní do lodi a řez jich ostěním.

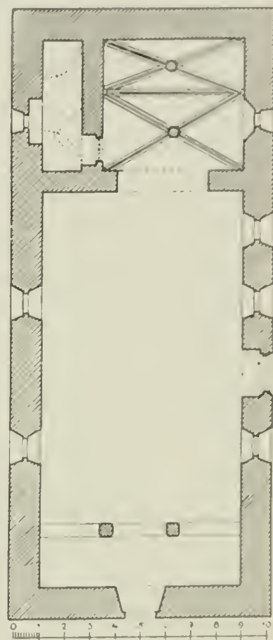
Sulislav. (Sollislau.)

Schaller IX., 138; Sommer VI., 138; Pam. arch. II., 173; Sedláček l. c. XIII., 249; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1904, čís. 655—8. Viz i literaturu, uvedenou u hesla Stříbro.

Vladyčí sídlo bylo tu od pol. XII. století, později byl to majetek obce stříbrské (1575—1850, s výjimkou let 1621—1634), která má dosud patronát nad kostelem.

KOSTEL SV. VAVŘINCE (filiální ke Stříbru) byl ve XIV. stol. (1352) farním, po válkách husitských ztratil faráře. Byl opraven r. 1835 nákl. 1134 zl. a r. 1905.

Jednolodní, orientovaná stavba (obr. 191.) gotická, s malou zděnou vížkou nad západním štítem, krytá taškovou valbou; nad vížkou taškový stan s plechovou bání a z plechu stříhanou postavou sv. Vavřince. Stěny hladké, nečleněné, okapní římsa s novým profilem.

Obr. 191. Sulislav. Kostel sv. Vavřince. Půdorys.

Kněžiště se sakristií, přistavěnou asi v XVII. století, a loď tvoří v půdorysu pravidelný obdélník. Okna rozšířená a segmentová. Na obou čelech trojúhelné štíty. V západním průčelí polokruhový portálek bez profilace, nad ním okno široké, v jižní stěně lodní hrotitý portálek, profilovaný na ostění hruškou, třemi oblouny a čtyřmi žlábky, s hladkým tympanem na dvou vyžlabených konsolách; dvéře lištnované, z poč. XVIII. století (obr. 192.). Vížka hranolová, s okny oválnými a tupě lomenými, po stranách jejích úseky štítu západního.

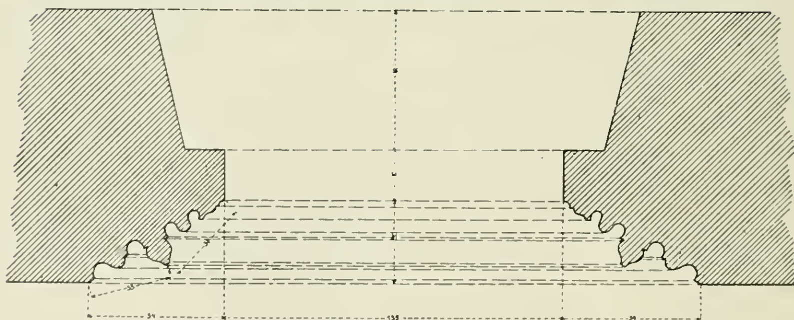
Čtvercové kněžiště (obr. 193.) s dvěma okny (stopy bývalého ostění) jest sklenuto dvěma kříži, dělenými příčným žebrem; žebra hrušková, svorníky okrouhlé, hladké, konsoly v rozích polygonální, v meziokní s prstenci (obr. 194.). V severní stěně sanktuarní výklenek s mříží orámován zevně skoseným rámem, nahoře hrotitě vybíhajícím a dole opřeným o hrubé masky (obr. 195.). Vchod do sakristie pravoúhlý, s vyplněnými kouty profilovaný žlábky a oblouny. (Obr. 196.)

Sakristie s jedním oknem, sklenutá polovicí valené klenby s výseči.

Triumfální oblouk polokruhový, hladký.

Loď obdélná s plochým stropem a dvěma páry oken. Na západě kruchta na dvou zděných pilířích a dřevěných trámech s bedněnou poprsnicí.

Obr. 192. Sulislav. Kostel sv. Vavřince. Portál do lodi a řez jeho ostěním.

H l a v n í o l t á ř z poč. XVIII. stol. má původní mensu z kvádrů, rozšířenou nyní dřevěným bedněním, pseudogotický tabernakl a nad ním hrubě přemalovaný obraz sv. Vavřince v rámci laurovém, s korunou ve vrcholu, kolem něhož ovinut řezaný pás akanthových rozvilin, vyvinutých

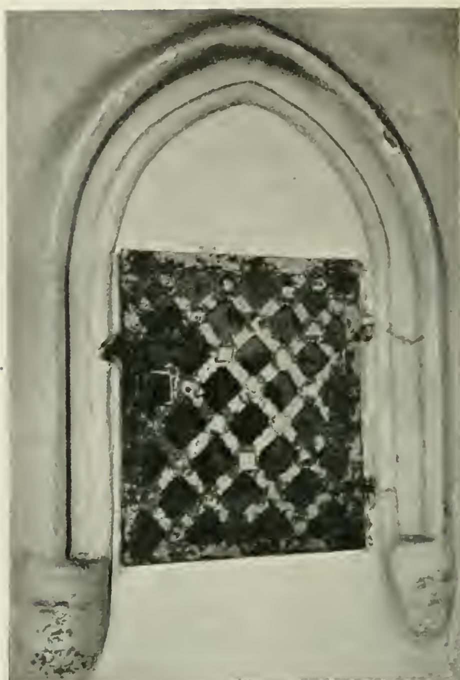
v nástavec s oválným obrázkem P. Marie, nejvýše slunečnice. Vše v bílé barvě a zlaceno. Po bocích oltáře brány s pilastry, pokrytými listovím, s lištnovanými dveřmi a nástavci s andílky. (Obr. 193.)

Obr. 193. Sulislav. Kostel sv. Vavřince. Pohled do kněžiště.

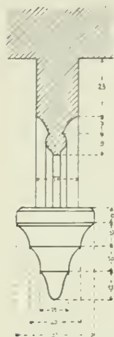
Oltář sv. Isidora z poč. XVIII. stol., s novějším obrazem v plochém rámu z akanthů a širokém pásu rozvilin akanthových, stuhou provlečených. V nástavci novější obraz Jana Nepom. v kruhovém rámu, nad nímž drží andělé korunu.

Oltář P. Marie z poč. XVIII. stol., s novým obrazem (maloval r. 1888 *Ad. Pergl*) v rozvilinovém rámci se stuhami, po stranách sochy

Obr. 195. Sulislav. Kostel sv. Vavřince. Sanktuarium.

sv. Václava a Longina, nad obrazem anděly nesená koruna a rozvilinový rámec kolem dřevěného reliefu sv. Josefa.

Kazatelna na sloupku, s olištnovaným řečništěm, na jehož nárožích hladké sloupky; stříška ořímsovaná, nad ní vyřezávané podnoží.

Obr. 194. Sulislav. Kostel sv. Vavřince. Profil žebra a konsola v kněžišti.

Zvony: 1. Vys. 0·73 *m*, v pr. 0·75 *m*. Na uchách žlábky, kolem koruny: marcus ❀ lukas ❀ iohannes ✠ ma=teus (beránek v medaillonu) o sancte ✠ lorenti ✠ ora ✠ pro nobis ❀ deum ❀ o ❀ s ❀. Pod tím vlys lilií. Na plášti relief sv. Vavřince a dokončení legendy: anna.

2. Vys. 0·51 *m*, v prům. 0·40 *m*. Ucha hladká, u koruny: ✠ S : ADALBERTI · ET · S : ISIDORI · ORADE · PRO NOBIS IOS : PERNER GOS MICH IN PILSEN AO : 1 · 7 · 57. Pod tím široký rostlinný ornament. Na plášti relief sv. Vojtěcha a Isidora. Na hlavě vyřezán letopočet 1835.

Sviňomazy. (Zwinomas.)

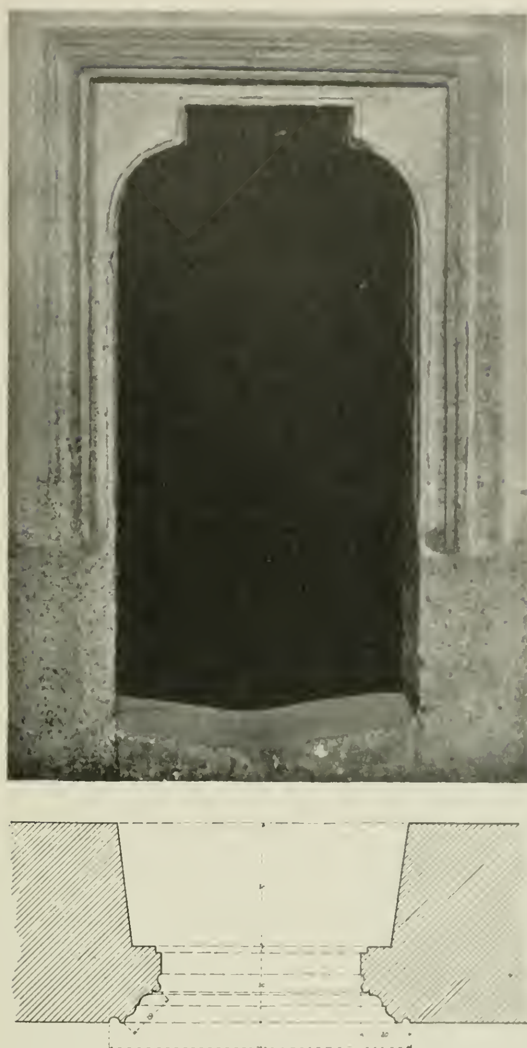
Sommer VI., 243; Sedláček XIII., 134.

Z bývalého HRÁDKU zbylo již jen jméno „U starého zámku“ a stopy hradiště.

Svojšín. (Schweissing.)

Schaller IX., 151; Sommer VI., 234; Dunder l. c. 217; Sedláček l. c. XIII., 136; Pam. arch. II., 123, IX., 943; Čechy IX., 87; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1904, čís. 632—5. Na děkanství: Kniha pamětní od r. 1840 a knihy účtů z let 1641—78. Matriky od r. 1633.

ZÁMEK stojí na místě tvrze, jež se připomíná již v XII století. Byl vystavěn s farou a mostem za hraběnky Judity Příchovské r. 1723. Nyní náleží Karlu Junckovi svob. pánu z Bigatto.

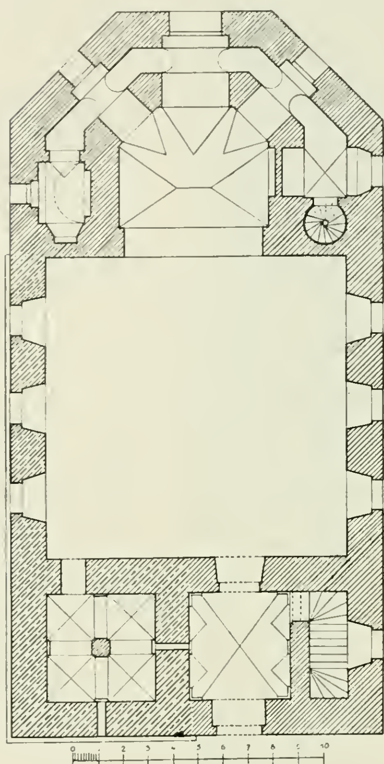
Obr. 196. Sulislav. Kostel sv. Vavřince. Portálek do sakristie a řez jeho ostěním.

Obdélná budova barokní z 1. polovice XVIII. století, o jednom patře, krytá mansardou, spojená visutou zděnou chodbou na segmentovém oblouku s oratoří v kostele. Obě podélné strany mají ve středu risalit dvojpatrový, o čtyřech osách, z nichž střední dvě sdružené; stěny členěny pilastry s římsovitými hlavicemi. Průčelní strana má mimo to portál s pískovcovým rámem, nad okny v risalitu trojúhelně lomené římsy a balkón z konce XVIII. stol. v 1. patře. Průjezd sklenut valeně s výseči a v podélných stranách polokruhem prohnut; v polokruzích vchody ke schodišti, po stranách oválná okénka a niky.

Vnitřek většinou nově zařízen. Ze starších předmětu: dva mramorové, barokní krby, několik kamen z polovice XVIII. století, dvoje barokní

hodiny, intarsované skříně barokní, tapety kožené, s mythologickými výjevy (ku př. Upoutaný Prometheus) a papírové čínské, z XVIII. stol.

Gallerie portraitů, počtem 70 maleb ze XVII. a XVIII. století, a několik jiných obrazů: dvě barokní krajiny s ideálními architekturami, genrový obraz ze života vojenského, Mladý Achilles a Telemach atd.

Obr. 197. Svojšín. Kostel sv. Petra a Pavla. Půdorys (bez hrobky).

KOSTEL SV. PETRA A PAVLA (děkanský) byl již ve XIV. století (1355) farním. Vedle něho byla tu kaple sv. Mikuláše. Původní románská budova, z níž zbyla věž, přestavěna v XVII. století úplně; snad jen severní zeď lodi ponechána. Z novějších přístavků jest chodba z oratoře do zámku, z pol. XVIII. stol., a hrobka rodiny Juncker-Bigatto z 2. pol. XIX. století. Původní hřbitov, kolem se rozkládající, zrušen a zbořena též branka s částí zdi ohradní. s pseudogot. nástavcem (viz ill. v Čechách IX., 87).

Barokní, orientovaná jednolodní budova, krytá taškovou valbou, s románskou věží v západním průčelí a hrobkou vedle ní (obr. 197.). Na stěnách liseny, kolem polokruhových oken chambrany.

Západní průčelí (obr. 198.) zabírá z velké části věž hranolová, na čtverci o straně 6·95 *m* dl. založená, zděná hladce z pískovcových kvádrů, bez římsy, o 4 patrech a krytá šindelovou cibulí s lucernou a bání s křížem. Sokl skosený; v nižších patrech střílny polokruhem sklenuté. 0·16 *m* šir. a 0·40 *m* vys., ve 3. a 4. patře na všech stranách prolomena řada čtyř polokruhových okének*), 1·70 *m* vys. a 0·30 *m* šir., se skosenými náběžníky, původně krychlovými hlavicemi zaoblených rohů a s dříky súženými na krychlové shora zaoblené patce a s oblounem na krčku (obr. 199.). Nad okny ještě část původního zdiva, okapní římsa barokní.

Zdivo uvnitř věže 1·38 *m* silné. Na východě vede z lodi polokruhem sklenutý vchod, 2·27 *m* vys. a 0·80 *m* šir., do přízemní čtvercové místnosti o straně 4·10 *m* dlouhé, sklenuté do polokruhových pásů 0·40 *m* širokých, čtyřmi křížovými klenbami bez žeber (nyní s omítkou); pod pásy na

*) Pro nebezpečný stav zdiva zazděna některá okénka nebo vyzděn dělící pilířek z cihel a sloupek románský postaven na lícní stranu.

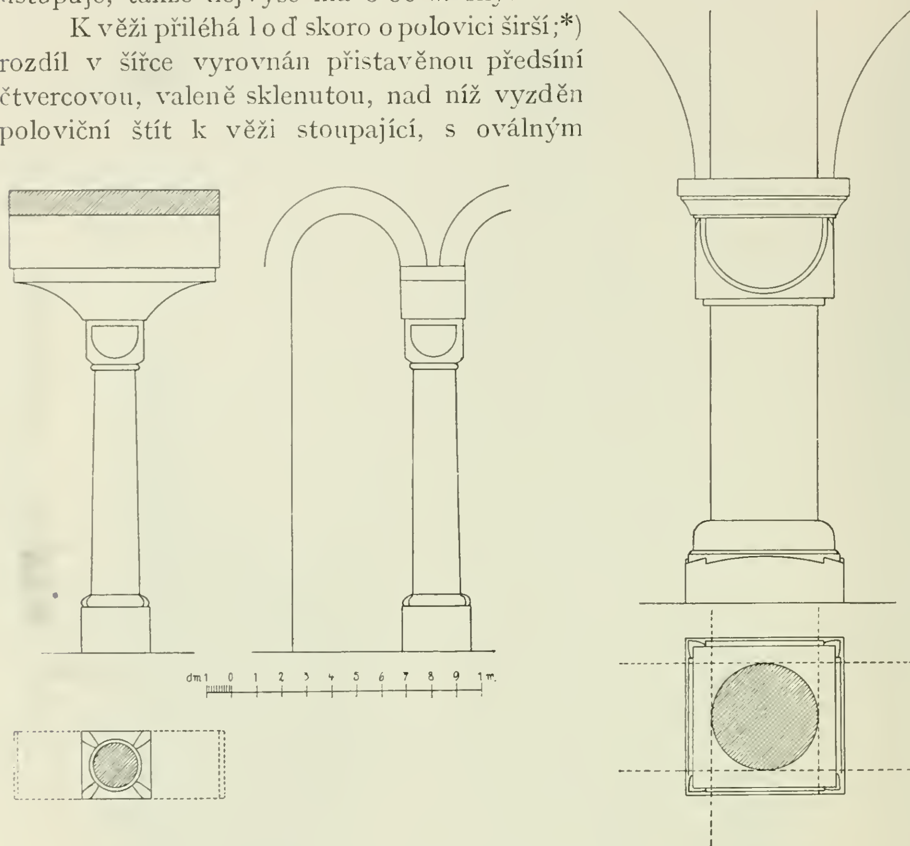

Obr. 198. Svojšín. Kostel sv. Petra a Pavla. Pohled na západní průčelí.

stěnách úzké hranolové konsoly, spodkem zaoblené, ve středu sbíhají pásy na sloup, 1·76 *m* vysoký, s attickou patkou a nárožníky, válcovým dříkem a krychlovou hlavicí, na rozích zaoblenou a oblounem opatřenou, svrchu

deska (obr. 200.). V I. patře stejný prostor, oratoř, překlenutý již barokně hladce křížem a otevřený segmentovým obloukem do lodi. Odtud vede v síle zdi původní schodiště, 0·55 *m* šir., o 15 schodech, dvakráte pravoúhle lomené a valeně sklenuté, do vyššího patra; zdivo neomítnuto, okénka 0·40 *m* vys. a 0·16 *m* šir. Ve vyšších patrech jsou povalové stropy a zdivo ustupuje, takže nejvýše má 0·86 *m* síly.

K věži přiléhá l o ď skoro o polovici širší;*) rozdíl v šířce vyrovnán přistavěnou předsíní čtvercovou, valeně sklenutou, nad níž vyzděn poloviční štít k věži stoupající, s oválným

Obr. 199.—200. Svojšín. Kostel sv. Petra a Pavla. Okenní sloupky v 2. patře věže a klenební sloup v přízemí.

okénkem ve středu; čelo předsíně otevřeno velkým obloukem, do lodi vede odtud pravoúhlý portál s pískovcovým rámem. K n ě ž i š t ě, ukončené třemi boky, má na jihu pravoúhlý portál s pískovcovým rámem.

L o ď má hladké stěny a plochý strop; na západě vedle oratoře ve věži otvírá se polokruhovým obloukem nad předsíní kruchta, krytá ploše a opatřená krouženým balustrovým zábradlím ze XVII. století. T r i u m f á l n í o b l o u k segmentový, v náběhu ořímsovaný. K n ě ž i š t ě sklenuto valeně s lunetami; v síle zdiva vyzděn kolem závěru trojstranný

*) Původní loď byla též nižší a stejně s věží široká; nasvědčují tomu stopy po staré střeše na východní zdi věže na půdě.

ochoz o dvou úrovních, otevřený nahoře i dole polokruhovými oblouky, jež nahoře zapadají do lunet klenebních; na jeho koncích sakristie a šnekové schodiště; oratoř v patře ohrazena balustrovým zábradlím.

Hlavní oltář se zděnou mensou, barokním tabernaklem a nástěnnou plochou s baldachýnem a volutami, v ní obraz sv. Petra a Pavla v rocaillovém rámci; nad tabernaklem v napodobeném rámci stříbrném (originál v zámku) kopie středověkého obrazu Mariánského, s řadou menších obrázků kolem, ze XVI. stol., r. 1769 darovaný arcib. A. P. Příchovským.

Obr. 201. Svojšín. Kostel sv. Petra a Pavla. Monstrance.

Postranní oltáře sloupové, ze XVII. století. Sloupky (jen na jednom původní) do třetiny hladké, výše vroubkované, po stranách řezaná křídla z akanthových rozvilin a růží, nad římsovím srdčitý nástavec s hlavičkami a pásky kolem obrazu. Antependia pestře na dřevě malovaná. Na pravém obraz sv. Josefa s Ježíškem, dobrá práce XVIII. stol., a po stranách sošky sv. Terezie a sv. Anny, na levém bývala soška Madonny ze XVII. st. (nyní jinde), nahoře v srdčitém otvoru Madonna předávající Ježíška sv. Anně.

Kazatelna z pol. XVIII. stol., s visutým řečništěm, čtyřbokým a vydutým, rocailly obloženým; na stěně nad řečništěm řezané IHS, stříška s baldachýnem a okem Božím na volutovém podnoží.

Varhany nové.

Lavice na poprsnicích členěny pilastry, kolem výplní lištny, ve vlysu pod římsou se zubořezem řezané rozviliny, postranice hladké; vzadu letop. ~ 1685 ~. Několik jiných z XVIII. století. Tři židle empirové v oratoři.

Monstrance 0·61 *m* vys., zlacená. Noha oválná, prohnutá (na ní značka malostr., necelý letop. 175· a MK) s tepanými rocailly a kartušemi, nodus vásovitý, pod koronou archa, na paprscích kolem

Obr. 202. Svojšín. Kostel sv. Petra a Pavla. Kalich č. 3.

otvoru velká kartuše a oválný rámec, nahoře baldachýn a holubice s křížem; na lunule dvě hlavy andílčí. (Obr. 201.)

Kalichy: 1. Vys. 0·245 *m.* Noha šestiboká, zvlněná i pláštík s rocailly, nodus vásovitý. Značky: $^{\mathrm{F\,T}}_{\mathrm{L}}$ a nezřetelné městské znamení s písmenem H.

2. Vys. 0·23 *m*. Noha vroubkovaná, vrtulově točená, nodus hruškovitý, kupa hladká. Na noze státní punc, znak malostr. s letop. 175(1) a MK.

3. Vys. 0·275 *m*. Noha šestidílná, zvlněná, s vysoko plastickými kartušemi, v nich reliefy: krucifix, Pietà, Jan Nep., mezi tím mušlové kartuše s révou. Nodus vásovitý, na kupě tepaný pláštík s reliefy v kartuších: sv. Antonín, Mikuláš (?) a sv. Voršila, kolem rocaillová a ovocná dekorace (obr. 202.). Na spodu nohy vyryto:

W
PLBDP Značky: 13 lev a IR
1751

Svícny různé výšky a formy, v mosazi a bronzu kroužené, ze XVII. st.

Obr. 203. Svojšín. Kostel sv. Petra a Pavla. Soška sv. Šebestiána.

Obr. 204. Svojšín. Kostel sv. Petra a Pavla. Náhrobek čís. 3.

V triumfálním oblouku visí soška (obr. 203.) sv. Šebestiána ze XVII. stol.; nad zpovědnicí Madonna pod křížem v život. velikosti, z XVIII. stol.

Křtitelnice: 1. Dřevěná, s trojbokou, vydutou nohou a baňatým víkem se skupinou křtu, vše s rocaillovou dekorací; v kartuši znak Příchovských a písmena A · F · H · V · B · a letop. 1761.

2. V předsíni pískovcová, osmiboká, 0·50 *m* vys., skosená, 0·65 *m* v průměru. XIV.—XV. století.

O b r a z y: V lodi na stěnách šest velikých olejomaleb na plátně (1·75 × 3 *m*) v zlacených, nahoře polokruhových a vrubovanými lištnami zdobených rámech. Dobré, bohužel silně poškozené a neuměle přemalované práce XVIII. stol., koupené r. 1804 za 44 zl. z kláštera ve Waldsassen.*) V pravo visí: 1. Maří Magdalena (?) přijímá večeři Páně z rukou andělových; nahoře v oblacích andělé se modlící. 2. Ve výklenku pod malovaným, červeným baldachýnem obraz Spasitele, anděly obklopeného, an drží veraikon, dole bičování Krista. 3. Sv. Benedikt přijímá; před oltářem mniši i laikové, v oblacích hlavičky a andělé, nesoucí odznaky biskupské hodnosti. Na levé stěně: 4. Sv. Kateřina klečí před Madonnou s Ježíškem, jenž jí podává prsten, v oblacích andělé, vedle nese žena koš chlebový. 5. Jan Nepomucký se modlí, nad hlavou v záři hvězd plane jazyk, dole dvě hlavy andílčí, nahoře sv. Trojice, pod ní andělé. Znak Příchovských a písmena: A · F · H · V · B. 6. Poslední večeře, silně přemalovaná.

Na oratoři mnoho obrazů svatých a světic, vesměs ze XVII. a XVIII. století: Jan Nepomucký; Jan Křtitel; Pietà; Jan Nep. a Madonna; svatý Lukáš; P. Maria s Josefem návštěvou u sv. Anny; sv. Antonín Paduánský s Ježíškem; tři králové u jesliček (signováno: GEORG ADAM EBERHARD A. 1668); Kristus zbičovaný, v pozadí arkády a krajina, nahoře nápis: DILeCTo SPONSO SANQVINVM IESV | PATIENTI INIQVITATES NOSTRAS BENIGNE FERENTI | PRO ECCLESIA | S · S · PETRI ET PAVLI | Schweissingae | DD : CC DEVOTISSIMVS CLIENS | P : Carolus Pržichovsky | è Sōete IESV.

Z v o n y: 1. Slit r. 1866 *W. Sedlmayrem* v Plané.

2. Vys. 0·60 *m*, v pr. 0·57 *m*. Na uchách vruby, u koruny: + marya + lucas + markus + iohannes + mateus. Na plášti medaillon s poprsím muže, nad tím anděl. kolem kruh a koruna, pod reliefem: toma a na věnci pp.

3.—4. Hladké novější cymbály.

N á h r o b k y: 1. Nad hrobkou v lodi hladký kámen se čtyřmi kruhy.

2. Za levým oltářem v lodi. Bílý mramor, 1·06 × 0·50 *m*. Znak i nápis již vyšlapány. XVII. století.

3. U triumfálního oblouku. Náhrobek Karla Antonína Junkera z Bigatto († 1821). Celek 3·04 *m* vys. Na desce hranolový stylobat s římsou, na něm stojí na kulích pyramida s válečnými emblemy, svrchu helma. (Obr. 204.) Na stylobatu obšírný německý nápis.

4. V triumfálním oblouku visí deska empirová z lithografického vápence, 0·75 × 0·54 *m*, s červeným nápisem. Na dřevěném rámci nahoře urna, po straně vavřínové guirlandy.

---

*) V právě vyšlém soupisu tohoto kláštera (Die Kunstdenkmäler des Königreiches Bayern. 2. XIV.) na str. 106 a 125 není o tom zmínka.

FARA, prostá budova s mansardou, z pol. XVIII. století. V archivu na zádušních účtech obal tvoří pergamenový list z lat. kancionálu XVI. století.

V archivu Musea král. čes. otisk farního pečetidla, 0·028 *m* v pr., s reliefem sv. Petra a Pavla a opisem: SIGILLUM · ECCLESIÆ SCHWASSOVIENSIS ∾ . XVIII. stol.

Na cestě k Ošelínu MOST ze dřeva roubený, na kvádrovém pilíři pískovcovém uprostřed; bedněná chodba se sedlovou, šindelovou střechou. Vystavěn r. 1723, potom častěji ve dřevě vyměňován.

Na návsí v obdélné pískovcové KAŠNĚ stojí socha Jana Nepom. na hranolovém podstavci, s volutovými křídly na bocích. Slušná barokní práce, s dvěma znaky u nohou sochy. Z předu na kartuši: 1722.

Šlovice. (Schlowitz.)

F. Andress, Denkmäler und Sagen 43.

U školy KÁMEN pamětní, 0·80 *m* vysoký, s poprsím v reliefu. XVII. stol. (?)

Šestlice. (Březí. Újezd. Seslas.)

Sommer VI., 292; Dunder l. c. 253; Čechy IX., 112; Podlaha, Posv. místa II., 308.

KOSTEL NANEBEVZETÍ P. MARIE (filiální do Pernarce) byl již r. 1359 farním. Dřívější kostel byl r. 1668 opraven, ale již r. 1718 zbořen a nová budova postavena za opata Raymunda Wilferta II. v letech 1719 a 1720. R. 1901 celý kostel opraven.

Jednolodní, orientovaná barokní stavba s věží na jihu u kněžiště, krytá valbou taškovou; na věži plechová cibule s lucernou. Kněžiště ukončeno třemi boky, loď obdélná, se skosenými rohy, věž hranolová, též s rohy skosenými. Stěny hladké, jen na západním průčelí na stranách dvojice římsovitých pilastrů s kládím, nad ním štít s pilastry, prázdnou nikou a polokruhem vypjatou římsou a trojúhelnými křídly po stranách. Okna polokruhová, na západě portál pravoúhlý, orámovaný a ořímsovaný. Věž má dole okna pravoúhlá, v patrech polokruhová a kruhová.

Kněžiště sklenuto valeně s výseči. Na ploše klenby zrcadla s profilovanými rámy, v nich rosetty, trojúhelníky a j. Ve stěnách ploché výklenky. Pravoúhlý vchod vede do sakristie, valeně v přízemí věže sklenuté; v patře nad tím oratoř, valeně klenutá a do kněžiště obloukem otevřená.

Oblouk triumfální segmentový, ořímsovaný.

Loď sklenuta valeně s výseči nad okny ve skosených rozích. Ve zdi niky a výklenky pro zpovědnice, pod cípy klenby římsoví a široké pilastry. Kruchta sklenuta dvěma poli valené klenby a nesena segmentovým obloukem na přízedních pilířích; zábradlí dřevěné.

Hlavní oltář je nástěnná architektura z r. 1719. Ve středu ve výklenku soška P. Marie, kolem baldachýn a holubice; zprohýbané kládí spočívá na pilastrech a točených sloupech, na něm v kartuši znak kláštera Tepelského s písmeny RW AT (Raymundus Wilfert, abbas Teplensis) a letopočtem 1719, mimo to na paměť obnovení monogram opata Hehnera a letop. 1901. Nástavec s vásami a křížem, v něm Bůh Otec ve vysokém reliefu. Na postranních branách sochy sv. Jana Křt. a Evangelisty.

Postranní oltáře stejné, s novými sochami Jana Nep. a P. Marie, nízké architektury sloupové na volutových konsolách, zdobené ornamentem boltcovým; v paprskových nástavcích monogramy IHS a MARIA. Pol. XVII. stol.

Kazatelna visutá, s osmibokým řečništěm, sloupy a řezbou akanthů, růží, slunečnic a ovoce zdobeným, z 1. pol. XVIII. stol.

Dvě lucerny s novými vršky, s řezanými žerděmi barokními. Šest cínových svícnů z poč. XVIII. stol., s bohatým dekorem, dva trojboké bronzové, z 1. pol. XVII. stol.

V triumfálním oblouku visí olejové malby v oblomených rámech: svatí Augustin a Norbert, signované L. W. a datované 1744, přemalované r. 1901 od *Rud. Herolda.*

Varhany z pol. XVIII. stol., s řezbou rocaillů.

Ve věži šest barokních soch svatých, ze dřeva řezaných.

Zvony: 1. Vys. i v pr. 0·52 *m.* Na uchách masky, u koruny: BENEDICTA TV IN MVLIERIBVS ET BENEDICTVS FRVCTVS ‖ AO 1758 IOS : PERNER GOS MICH IN PILSEN. Pod tím ornament ze spirál a rostlin. Na plášti relief krucifixu, Jana Nep. a dvou biskupů.

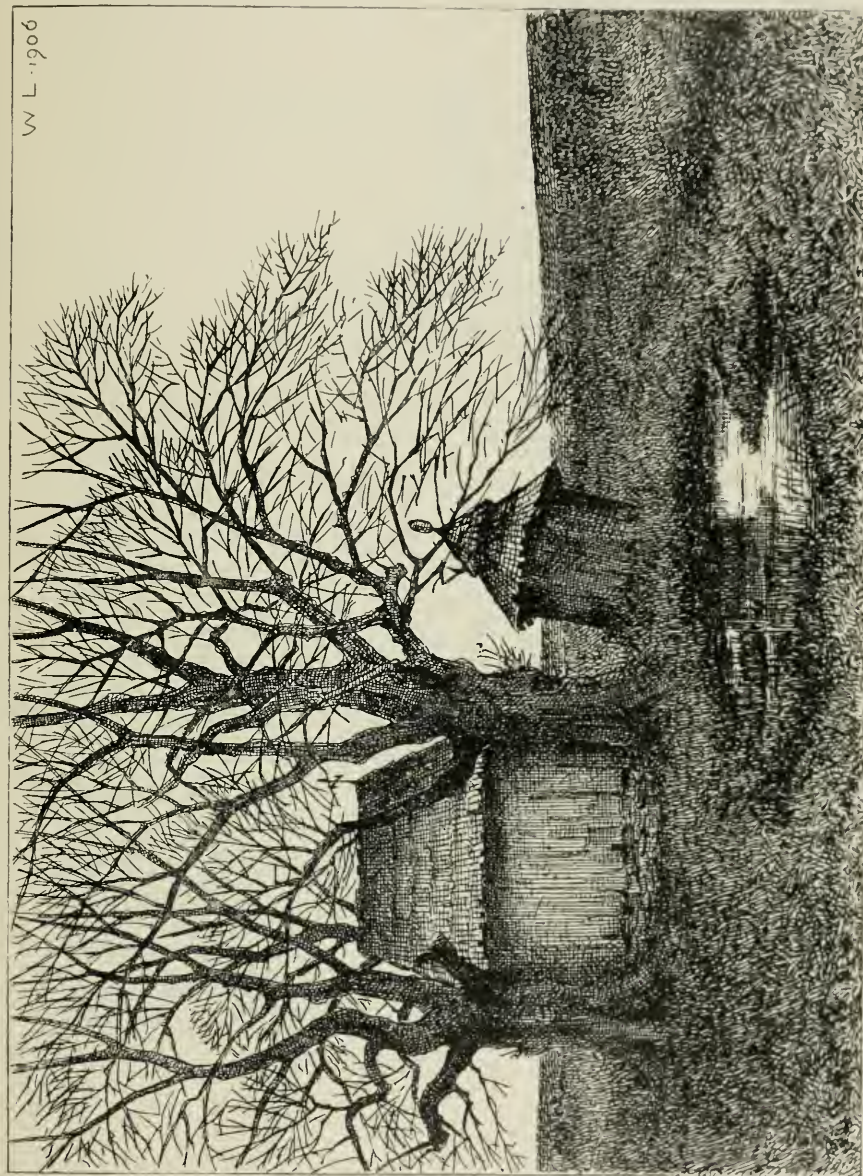
2. Slit od *W. Z. Sedlmayra* v Plané r. 1840.

Těchlovice. (Tiechlowitz.)

Sommer VI., 138; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1906, čís. 758. Viz i literaturu u hesla: Stříbro.

KAPLE P. MARIE SNĚŽNÉ byla původně menší, zděná a zevně dřevem obložená; její podoba zachována na leptu (obr. 205.) prof. *Václava Lindnera* ve Stříbře (Kunstwart 1906, 419). Stará budova odstraněna i se starými stromy u ní a nová, pseudogotická, vystavěna v letech 1899—1900 a zařízena do r. 1902.

Na oltáři obraz P. Marie*) s vlajícím šatem, s nasazenými korunkami z kovu, ze XVII. stol., na dřevě, ale zcela přemalovaný; dole nápis: Renovirt 1728 und 1901.

Obr. 205. Těchlovice. Stará kaple P. Marie Sněžné, zbořeni r. 1899.

Zvonek slit r. 1900 od *Jana Pistoria* v Chebu.

---

*) Od r. 1728 platil jako „zázračný obraz krví se potící Madonny Sněžné" a z hojných darů k němu daných (3000 zl.) zřízena při kapli mešní fundace. Byl na něm chronogram: MARIA VIRGO POTENS THESAVRVS ABSCONDITVS | IN HOC AGRO QVAERE ET INVENIES (= 1736).

Ve vsi KAPLIČKA čtyřboká, s šindelovým stanem a lucernou. V ní zvonek 0·46 *m* vys. a 0·48 *m* v pr. Na uchách masky, u koruny dva oblouny, pod nimi guirlandy ze slunečnic a draperií a letopočet 1801. Na plášti relief sv. Martina, P. Marie sedmibolestné, Václava a Jana Křt.

Teplice. (Döllitschen.)

Schaller XII., 90; Sommer VII., 163; J. Trajer, Diöcese Budweis, 776.

ZÁMEČEK s kaplí vyhořel r. 1757 a za Schallera (1789) byl ještě v rumu; r. 1820 opraven. Prosté stavení hladkých stěn, s mansardou. Nad pravoúhlým portálem: M W
18 20.

KAPLE P. MARIE POMOCNÉ vystavěna r. 1720 nákladem paní Anny Františky Wolfingerovy roz. Bärové von Bärnberg.

Osmiboká, centrální stavba, krytá plechovým stanem s dřevěnou lucernou, bání a křížem (obr. 206.). Na stěnách liseny, kolem polokruhových oken chambrany. V průčelí portál s pískovcovým rámem, nad římsou mezi úseky štítové římsy plastický dvojznak na konsole v kartuši, s opisem:

A · F · W · G · Z · V · B · B ·
A · W · V · V · P ·

Uvnitř kupole, členěná pásy na osm dílů a s osmi lunettami, pod jichž cípy stojí římsovité pilastry bez soklu. Dřevěná kruchta visutá na trámech.

Hlavní oltář má zděnou mensu s dřevěným antependiem, barokní tabernakl s křížem. Nástěnná architektura s řezbou akanthů, stuhami zlacenými propletených, v dolní třetině na konsolách sošky sv. Antonína Pad. a sv. Scholastiky. Obraz v oválném rámci maloval *K. Sauersik* ze Stříbra r. 1880: Madonna s Ježíškem; nad obrazem soška sv. Jiří, v oválném nástavci sv. Trojice.

Dva postranní oltáře pendanty. Kolem barokně zprohýbaného rámu akanthové řezby s festony a hlavou andílka v mušli ve vrcholu. Tabernakl (ve formě srdce) novější. Na levém oltáři obraz Jana Nepom., bez ceny umělecké a silně poškozený, s výjevem utopení v pozadí, na pravém sv. Václav a Florián, mezi nimiž stojí mučedlník z řádu praemostr., s palmou v ruce.

Kazatelna s řečništěm šestibokým a sloupky na nárožích, nesená postavou anděla.

Varhany barokní bez ozdob.

Kropenka pískovcová, mušlovitá.

Na hlav. oltáři čtyři bronzové svícny ze XVII. stol., s baňatými články a čtyři cínové, rokokové.

Obr. 206. Teplice. Kaple P. Marie.

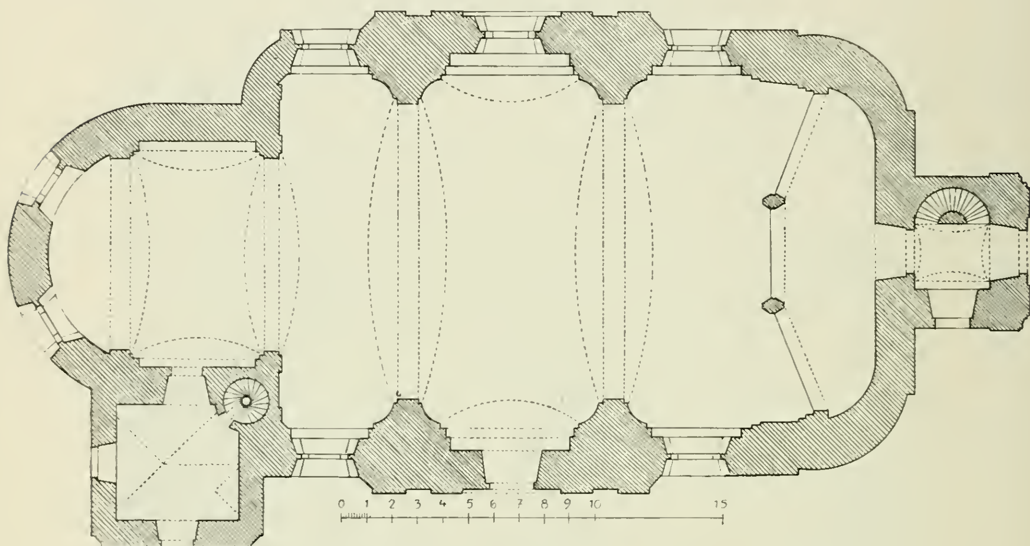
Dva relikviáře ve tvaru bust ze dřeva řezaných, sv. Augustin a Monika, z pol. XVIII. stol.

Zvonek v lucerně, 0·36 *m* vys. a 0·365 *m* v pr. Na uchách vruby, u koruny: ❀ ✠ ☛ IESVS NAZARENVS REX IVDÆORVM ❀ 1725 ❀ Pod tím pásek rostlinného ornamentu. Na plášti v oválném štítku kartušovém: ✱ IOANNES · PRICQVEY a zvonek, relief Madonny, krucifixu a andílčí hlava. Nad korunou pás liliovitého ornamentu, pod nápisem visuté akanthy.

Touškov n. Mží. (Bílý Touškov. Markt-, Weiss-Tuschkau.)

Schaller IX., 132; Sommer VI., 116, 368; Dunder l. c. 114; Čechy IX., 115; Pam. arch. IX., 727; Podlaha, Posv. místa II., 328. Archivalia kláštera Chotěšovského (viz heslo: Chotěšov). Rkp. sbírka topogr. v archivu Musea král. čes. Heslo: Touškov (materiál z r. 1834). Na faře: Pamětní kniha založ. r. 1778, vedena od r. 1890. Matriky od r. 1665.

Město v rovině, při řece Mži položené (tab. XVI.). Náměstí lichoběžné, do něho ústí v rozích ulice, uhlopříčnou protíná je hlavní

Obr. 207. Touškov n. Mží. Kostel sv. Jana Křt. Půdorys.

silnice. Kostel položen na malém pahrbku k západu; bývalý hřbitov kolem něho zrušen. Byl asi příčinou, že původně volná prostora přistavěním několika domků se oddělila od hlavního náměstí.

Ve sbírce topogr. v archivu Musea král. čes. otisky městských PEČETIDEL:

1. Prurněr 0·033 *m*. Nad znakem v kartuši letop. 1545, opis: ✠ S ✠ CIVITATIS ✠ TAVSSCOVIENSIS ∞

2. Podobné, 0·03 *m* v pr., s opisem: ✠ S ✠ CIVITATIS : ✠ : TAVSTONIENSIS : ✠ ·:· ·

3. Průměr 0·033 *m*. Zdá se dle barokního pojetí, že je to kopie ze XVII. století předešlého pečetidla.

4. Čtvercové, se skosenými rohy, 0·02 *m* šir., s letop. 1693 a písmeny S T, bez nápisu, se znakem v kartuši.

Tab. XVI. Touškov n. Mží. Plán města z r. 1840.

Na severovýchod od města zříceniny HRADU Komberka (Kornberg, Gumberg), spustlého od poč. XVII. století.

KOSTEL SV. JANA KŘTITELE (farní) připomenut již r. 1288. Podací náleželo opatům v Kladrubech, již kolem r. 1370 proměnili faru

Obr. 208. Touškov n. Mži. Kostel sv. Jana Křt. Pohled od severovýchodu.

v proboštství. Při kostele bylo literátské bratrstvo, o jehož starobylých kancionálech r. 1695 jest zmínka.*) Stará budova, malá a jižněji stojící než nynější, byla na poč. XVII. století ozdobena malbami, jež však byly později zabíleny. Socha sv. Jana Křtitele sňata s hlavního oltáře kolem r. 1660 a dána do kaple sv. Maří Magdaleny, při vchodu do kostela stávavší. R. 1672 ukraden kalich, ale vrácen později rozbitý. R. 1683 byl

*) Konrád, Dějiny posv. zpěvu II., 343.

hrozně zpustlý kostel v 6 měsících přestavěn (jen klenuté kněžiště ponecháno beze změn) a 18. list. vysvěcen; r. 1684—5 přistavěna nová věž a vnitřek vyzdoben. R. 1686 dána sem malá monstrance z kláštera a ciboř z farního kostela v Chotěšově. Nynější kostel vystavěn v letech 1777—8 nákl. opata Kladrubského Amanda Streera. Věž dostavěna (nižší) r. 1780 (až do té doby stála u kostela nízká dřevěná zvonice) a teprve r. 1856 nákl. Antonína barona Starcka povystavěna na nynější výši. Celý kostel r. 1904 opraven.

Jednolodní, orientovaná, barokní budova (obr. 207. a 208.), s věží na západě, krytá valbou taškovou s plechovým sanktusem; na věži plechová cibule s lucernou a bání. Kněžiště zakončeno polokruhem, loď širší, obdélná se skulacenými rohy a risalitovitě vystouplými boky, věž hranolová, na nárožích zaoblená. Stěny hladké s lisenami čabrakovitými, na lodním risalitu po čtyřech pilastrech římsovitých, s vysokým kládím; nad okny vypjaté a zprohýbané římsy, portály s pravoúhlým pískovcovým rámem, sokl též pískovcový. Do kněžiště vedou tři okna barokně vykrojená, v lodi jsou tři páry podobných. V koutě mezi kněžištěm a lodí na severu přístavek sakristie a oratoře, s valbovou střechou.

Věž po výšce dělena okapní římsou kostela, jež se kolem ní oblomuje; na stěnách pilastry až k ní sáhající, jednoduché, výše bohatší ozdoba z r. 1856. V přízemí portál s rámem, v jehož klenáku Kladrubská lilie a nápis: A·S·A·C (1 7 / 8 0) (Amandus Streer, abbas Cladrub.), nad ním prohnutá římsa a akanthové rozviliny, výše okno barokně vykrojené, se segmentovou římsou; patro se zvony nové, s širokými okny a prohnutou okapní římsou nad hodinami.

Kněžiště sklenuto plackou a konchou, v lodi tři placky, nad kruchtou koncha; předsíň pod věží sklenuta též plackou, sakristie valeně a v oratoři plochý strop. Klenby v kněžišti a lodi děleny pásy, jež sbíhají na sdružené pseudokorinthské pilastry s vysokým soklem i kládím; na pásech ze štuku rocaillové rosetty a kartuše s růží a monogramem IHS, nad středem lodi výplň mřížková, rocailly ovroubená, v ní hvězdice ve středu prolomená a na ní kříž s benediktinským heslem.

Do kněžiště otvírá se na sever pravoúhlý portál sakristie a nad ním trojboká loggie oratoře, vysazená na čtyřech volutových konsolách a rocailly zdobená, nahoře nástavec s volutovou římsou a oválným kartušovým štítkem se soškou P. Marie.

Triumfální oblouk segmentový.

Kruchta v lodi na západě, v půdorysu segmentem vystouplá ve středu, v bocích proláklá, spočívá na segmentových obloucích a dvou hranolových pilířích, je podklenuta třemi plackami a dekorována na průčelí rozvilinami v oblomených výplních a pilastry; balustráda dřevěná, z volut.

Obr. 209. Touškov n. Mží. Kostel sv. Jana Křt. Zpovědnice.

V předsíni pod věží portál do lodi, pravoúhlý, s rocaillovou štukovou dekorací.

H l a v n í o l t á ř, sloupová architektura se zalomeným kládím a nástavcem a velkým tabernaklem s křížem ve výklenku. Obraz Křtu Ježíšova je dobrá práce barokní. V nástavci obraz Boha otce, nejvýše Boží oko, v bocích oltáře sochy sv. Zachariáše a Alžběty.

Postranní oltáře pendanty, sloupové, bohatě řezané; na pravém kopie Madonny Zbraslavské v tepaném rámci mosazném a větším rocaillovém s korunou, pod tím slabý obraz Jana Nep. z XVIII. stol., po stranách sošky sv. Anny a Joachyma; na levém obraz sv. Benedikta, dobrý,

Obr. 210. Touškov n. Mží. Kostel sv. Jana Křt. Křtitelnice.

Obr. 211. Touškov n. Mží. Kostel sv. Jana Křt. Svícen.

pod tím nový obraz srdce Ježíšova, po bocích sošky sv. Vojtěcha a Prokopa. V nástavcích v pravo zeměkoule, v levo marianský monogram, řezané.

Kazatelna spočívá na zeměkouli s hadem; řečniště čtyřlaločné, s emblemy sv. evangel. a rocailly, stříška prohnutá a zdobená andílky a sochou Spasitele.

V a r h a n y barokní, trojdílné, gotisující:*) na postranicích řezba rocaillů, ve výplních prolamované akanthové rozviliny, na vrcholu oblomené římsy.

Z p o v ě d n i c e dvojího druhu: 1. pod kruchtou prostší, zvlněné v půdorysu, s řezbou na volutových pilastrech a vykládanými rocailly, nahoře hlavy andílčí a socha krále Davida a marnotratného syna na volutovém podnoží.

2. Trojdílné, bohatě pokryté řezbou rocaillů, s deskovitým nástavcem, na němž festony, volutové pilastry a římsoví, nejvýše sochy sv. Petra a Maří Magdaleny a andílci s kartušemi. (Obr. 209.)

L a v i c e v lodi jsou členěny na průčelí pilastry a zdobeny rocailly.

V kněžišti z á b r a d l í stejně z volut složené jako na kruchtě.

K ř t i t e l n i c e barokní; balustrová noha z červeného mramoru, s točeným dříkem, mísa dřevěná, vásovitá, s píšťalami, na rocaillovém víku andílčí hlavy a na volutovém podnoží výjev křtu Páně. (Obr. 210.)

Nad triumfálním obloukem dřevěná k a r t u š korunovaná, se znakem opatským a písmeny: A · S · A · C / 1777. Nad kruchtou na balustrádě ve vavřínovém věnci nový znak, lvy držený, s devisou: *Bleibt Stark.*

Na hlav. oltáři dvanáct rokokových s v í c n ů cínových a dva empirové mosazné (obr. 211.).

V lodi visí dobrá kopie o b r a z u K. Skretovi připisovaného, Kristus na kříži, jehož originál je na hlavním oltáři v Chotíkově (str. 82). U oblouku triumfálního moderní o b r a z Křtu Kristova od *K. Zieringera.* V sakristii o b r a z Madonny z XVIII. stol.

V sakristii dvě s k ř í n ě a k r e d e n c barokní, prohnutými římsami a rocaillovou intarsií zdobené, l a v a b o s cínovou mísou zasazené v mušlové řezané, s řezaným deštěním. Nad vchodem na kazatelnu n á s t a v e c z rocaillů a monogramem IHS, nad východem k severu monogram MARIA a nad severním i západním portálem v lodi bohatší n á s t a v e c s podobnými monogramy.

M i s s a l e v červeném sametu vázané (Prag. 1735), se stříbřeným mosazným kováním formy rocaillů; ve středních kartuších odznaky opatské s písmeny: A · S · / A · C · / 767 a relief sv. Benedikta. Na sponách značky: dva klíče a T, nezřetelné.

Z v o n y: 1. Vys. 1·34 *m*, v pr. 1·52 *m*. Ucha hladká, u koruny pás rozvilin, pod tím řada visutých akanthu. Na plášti tři rosetty a znaky v laurových věncích s podpisy: D · M · B · H a AMZKAZR, naproti nim městský znak ve věnci a pod tím v rámci nápis:

---

*) Jsou provedeny v duchu *Santiniových* prací v klášterním kostele Kladrubském a zdá se, že byly buď napodobeny nebo sem přímo přeneseny. Také jiné motivy (heslo na stropě v lodi, zábradlí kruchty atd.) ukazují na vědomé napodobení motivů z Kladrub.

ANNO · 1601 · CAMPANA · HAEC RESTAVRATA
EST IN LAVDEM ET GLORIAM DEI . HOMI :
NVMQVE · EXCITACIONEM · AD · PIETATEM ·
SVMPTIBVS · POLYTIAE · TAVSSCOVIENSIS.
CIS · MIZAM · DEVS · VOCEM · OPERIS · HVIVS
BENEDICAT · ET · OSTENDAT · NOBIS
MISERICORDIAM · SVAM

Na věnci:

MEIN ANFANG VND END
STEHT · IN · GOTTES · HEND
BENEDICT SIEBENHYNNER
VON SCHLACKENWALDE

Naproti Spasitel s beránkem.

2. Původní, z r. 1518, pukl r. 1846 a přelit od *Karla Bellmanna* v Praze.

3. Vys. 0·79 *m*, v pr. 0·81 *m*. Na uchách vruby, u koruny pásek rozvilin a ovocné festony s rostlinným ornamentem, mezi oběma nápis: A VOCE TONITRVI FVLGVRANTIS FVLMINE ET TEMPESTATE ET OMNI MALO LIBERA NOS DOMINE IESV CHRIST. Na plášti dva znaky, opatský a otisk městského pečetidla, nad nimi: R · D · D · R · A · C · a C · T ·, mezi tím relief Spasitele; naproti relief Kalvarie, Madonny v záři a nápisy: MeLchior Matthæus Michelin | Civis Pilſnenſis me | ſudit. Dále v laurovém rámci:

ANNO A PARTV VIRGINEO 1665 ·
CAMPANA HÆC AD DEI TEROPT.
IMI MAXIMI GLORIAM DEIPARÆ
GENITRICI HONOREM REFVSA
ET PRÆCVRSORI SALVATORIS NOS
TRI : DIVO IOANNI BAPTISTÆ DICATA
ET CONSECRATA SVMPTIBVS ECCL ·
ESIÆ TVSSKOVIENSIS EIDEM
SANCTO SACRÆ RESTITVTA.

Věnec hladký.

4. Vys. 0·48 *m*, v pr. 0·515 *m*. Ucha hladká, u koruny mezi cimbuřím a pásem lilií: ✳ ave ✠ maria ✠ gra a o rex ✠ glorie ✠ veni ✠ cum ✠ pace. Plášť hladký.

5. Vys. 0·32 *m*, v pr. 0·35 *m*. Ucha hladká, u koruny pás rocaillů a letop. 1809, na plášti relief sv. Martina a Jana Nepom.

6. V sanktusu. Lil r. 1880 *R. Perner* v Plzni.

Ve středu lodi obdélný kámen s kruhy nad zděnou hrobkou.

FARA, barokní dům z 1. pol. XVIII. století, vystavěný jako letní residence proboštů kladrubských za opata kladrubského Josefa Siebera (1729—1756), s risalitovými výstupky na bocích průčelí, jinak bez ozdob.

V sále I. patra portraity kladrubských opatů Maura Finzguta a Amanda Streera a barokní kredenc; v chodbě sv. Petr, Magdalena a Kristus na kříži, olejomalby z XVIII. stol.

Na hřbitově KAPLE, vystavěná nákladem barona Antonína Starcka r. 1859, pseudogotická. Uvnitř obrazy od *Kandlera*, kříž od *L. Wildta* z Plzně a sochy P. Marie a sv. Jana od *Gabr. Maxe*.

U cesty ke hřbitovu starší KAPLIČKA P. Marie, zděná a valeně sklenutá, s prostým obrázkem.

Na náměstí SOUSOŠÍ Korunování P. Marie z pískovce, opravené r. 1902, při čemž nahrazena socha sv. Jana Křtitele novou od *Ondřeje Lugerta* z Chebu. Na novém zábradlí kovaném na nárožích mimo novou sochu sv. Jana původní sochy sv. Josefa, Vavřince a Františka. Uprostřed zábradlí na římsovaném hranolu užší stylobat, na něm sloup dole u paty akanthy ovinutý, kolem dříku obláčky a hlavy andílčí, hlavici tvoří skupina korunovace P. Marie a nad tím ze železa záře. Na dolním hranolu: AN: DO: 1723., naproti v akanthové kartuši, na níž sedí andílek s hvězdou v ruce: · I · C · F · · K · H · F · . Na užším hranolu: Sig: Legat Fecit.

U mostu přes Mži pískovcová SOCHA Jana Nepomuckého na hranolovém soklu, s nápisem v předu (jen částečně čitelným):

PRO
VENERATI
ONE S: IOANNIS
NEPOMVCENI
:
DE L
T . . . . . . .EX
VOTO STATVAM ERE
XIT.

Na soklu vzadu: W · B · S · F · Slušná práce z I. pol. XVIII. stol.

Touškov ves. (Hartmanův Touškov. Tuschkau-Dorf.)

Schaller IX., 106; Sommer VI., 116; O. Mannl v Progr. des deutsch. Gymn. in Pilsen 1903; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1904, čís. 650. Archivalia kláštera Chotěšovského (viz heslo: Chotěšov). Rkp. sbírka topograf. v archivu Musea král. čes. Heslo: Chotěšov. Na faře: Pamětní kniha od r. 1836, matriky od r. 1650.

KOSTEL SV. MARKÉTY (farní) byl již ve XIV. století (1352) farní. Budova byla r. 1846 v lodi prodloužena a přistavěna k ní nová kruchta; věž a kněžiště ve zdivu zvýšeno. Poslední oprava r. 1904.

Jednolodní, orientovaná, gotická budova s věží na západním průčelí a sakristií a oratoří na jihu u kněžiště. Kryt valbový, na věži plechový stan na dvanáctiboké báni. Stěny hladké, kolem celé budovy vine se sokl, okapní římsa s novým profilem.

Kněžiště, s pětibokým závěrem a čtyřmi hrotitými zvětšenými okny, opřeno čtyřmi opěráky s římsovaným ústupkem a trojúhelným štítkem na kosině. Strop plochý; nad okny stopy původní gotické klenby (závěr a křížové pole) nižší. Oblouk triumfální jen do náběhu s původním profilem hruškovitým a soklem, odtud zvýšen a do polokruhu sklenut. Sakristie na jihu s pravoúhlým vchodem a plackou sklenutá, nad ní oratoř s plochým stropem, otevřená do kněžiště polokruhovým obloukem.

Loď s plochým stropem a čtyřmi páry regotisovaných oken, pod nimiž se uvnitř táhne nová římsa, nesoucí v meziokní pilastry bez hlavic. Na jihu portál pravoúhlý, s vyplněnými kouty, nový. Kruchta spočívá na dvou kanelovaných toskánských sloupech, poprsnice segmentem vyložená a prolamovaná, z pol. XIX. stol.

Věž nová, s pseudogotickým portálem a trojlistými okny, po stranách schodiště.

Hlavní oltář přenesen prý z děkanského kostela v Plzni. Chronogram udává letopočet 1845. Mensa rakvovitá, tabernakl pilastry a rocailly zdobený; po stranách mensy visuté konsoly s architekturou pilastrovou a zprohýbaným kládím a draperiemi, rocailly a soškami andílků; na volutách kládí sedí andílci. Ve středu nový obraz sv. Markéty v rocaillovém rámci. V nástavci rocaillové oko Boží a andílci a sousoší sv. Trojice na oblacích. Po bocích oltáře brány polokruhové, s pilastry a sochami dvou bojovníků křesťanských; na římsách po bocích bran sochy sv. Jana Ev. a Křtitele a na řezaných konsolách mušlových dobré sochy P. Marie a sv. Jana Ev., dané sem ze zrušeného kostela poutního na Vrabině.

Kazatelna (osmiboká, s hruškovitým spodkem a obrazy sv. evangelistů a Ježíše, s draperií na stříšce) a 3 oltáříky (nástěnné plochy s pilastry, na nich nové obrazy sv. Josefa a Václava a socha P. Marie, výše v malovaných kartuších sv. Barbora a sv. Anna) z pol. XIX. stol.

Varhany třídílné, rocaillové, z poč. XIX. stol., se soškami andílků, vedle nich zástěna papírová, s malbou květin a dvěma vásami.

Pacifikál z r. 1846, zcela hladký.

Obraz sv. Markéty z r. 1816, na plátně.

Křtitelnice pískovcová, profilovaný balustr baňatých článků; uvnitř na cínové míse značka s korunkou a nezřetelným opisem: IOSEPH .... 1804.

V kněžišti na konsolách s mušlovým dekorem sošky sv. Antonína a sv. Josefa.

Zvony: 1. Vys. 0·93 *m*, v pr. 0·935 *m*. Na uchách ženské masky, na horní ploše koruny řada akanthů, na koruně rozvilinový ornament, pod

tím nápis: + AD MAIOREM DEI GLORIAM BEATÆ VIRGINIS MARIÆ SINE LABE CONCEPTÆ AC S: MARGARITÆ PATRONÆ ECCLESIÆ REFVSA CLATTÆ SVB REVERENDISSIMO DOMINO DOMINO ANDREA NORBERTO FABRITIO ❀ ANNO ❀ DOMINI ❀ 1705 ❀. Pod tím střídají se ovocné guirlandy a široký ornament rostlinný s hlavou andílčí. Na plášti relief P. Marie, pod tím kartuš se zvonkem a opisem: IOANNES PRICQVEY, relief sv. Markéty, sv. Benedikta, Jana Nepom., krucifixu a sv. Scholastiky, pod tím znak kláštera Chotěšovského.

2. Vys. 0·62 *m*, v pr. 0·66 *m*. Ucha hladká, u koruny nápis, pod ním vlys z lilií: marcus lucas iohannes mateos o sancta maria ora pro nobis deum mccccc || xxi. Plášť hladký.

3. Původní, který měl dle rkp. sbírky topogr. v archivu Musea král. čes. nápis: Brykcy zwonar tento zwonek w Praze udielal leta panie 1575, přelil r. 1895 *Peter Hilzer* ve Víd. Nov. Městě.

Na FAŘE olejomalba na plátně: sv. František de Paula, dobrá práce XVIII. stol.

V archivu Musea král. čes. otisk pečetidla farního z r. 1827, oválného (osa delší 0·032 *m*), s obrazem sv. Markéty a opisem: DORF TUSCHKAUER : PFARRKIRHE : INSIGILL ✳✳✳.

KAPLE na hřbitově nová.

Před hřbitovem pískovcový SLOUP s volutovou hlavicí a sochou P. Marie, XVII. stol.

Třebobuz. (Zebus.)

Schaller IX., 115; Sommer VI., 359; Sedláček XIII., 165.

TVRZ bývalá je snad nynější sýpka.

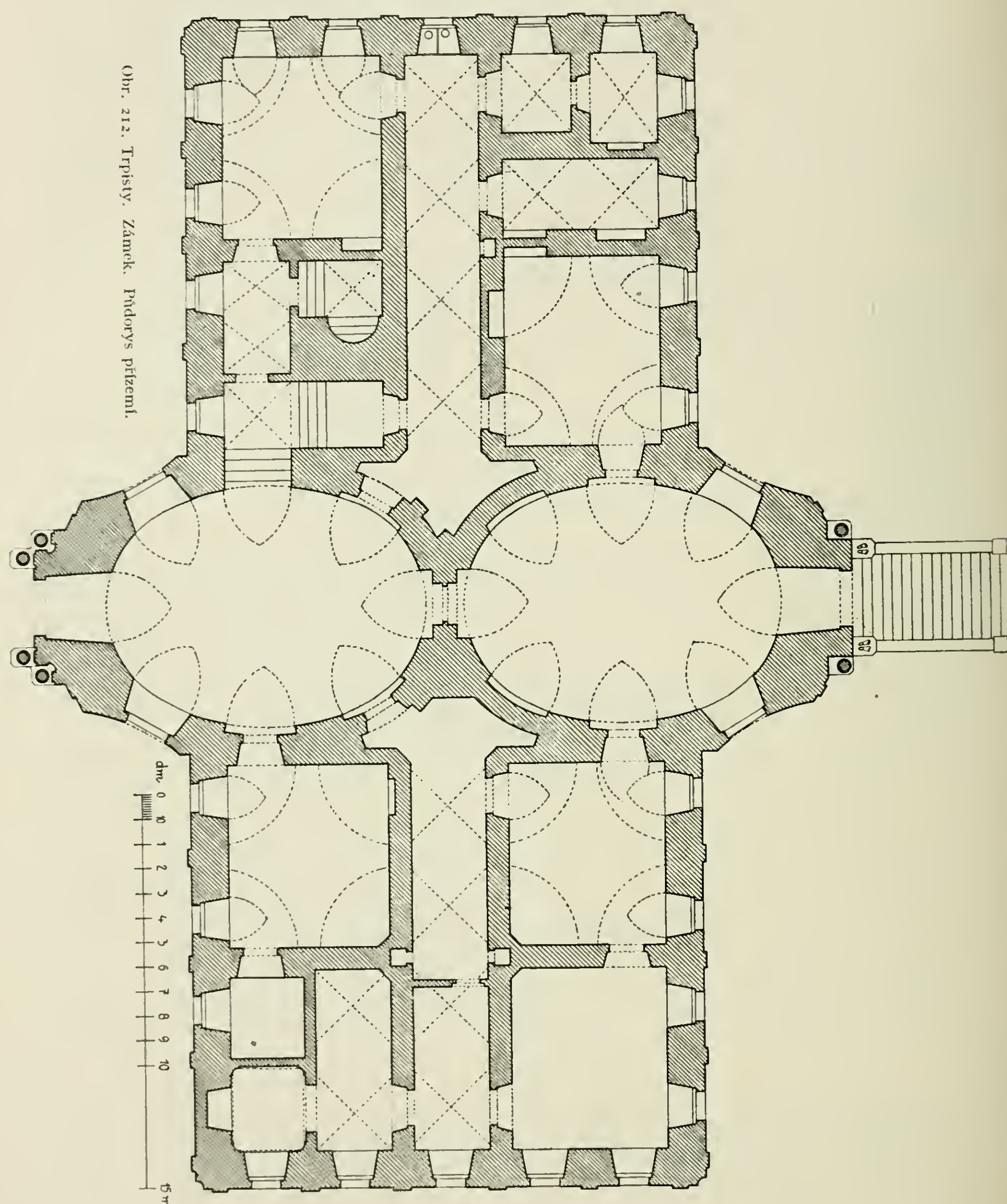
Trpisty. (Trpist.)

Schaller IX., 148; Sommer VI., 243; Dunder l. c. 221; Čechy IX., 94. Sedláček XIII., 135. Top gr. sbírka rkp. v archivu Musea král. čes. Hesl.: Trpisty.

ZÁMEK byl vystavěn na místě staré tvrze r. 1729 nákl. hraběte Prospera ze Sinzendorfu a jeho choti Filipiny, roz. z Althanu; dle zápisu, nalezených při opravě r. 1825 v báni vížky,*) byli zaměstnáni při stavbě tesař *Bart. Scharf* z Bezvěrova (Bernklau), polír *Jiří Wanderl* z Trpist, klempířští tovaryši *Leop. Tötenköstera* z Bezdružic, *Gottfried Hatalis* z Vratislavě a *Jan Krist. Tuschner* z Lipska; o architektu se zmínka ne-

*) Uveřejněny v Pam. Arch. XXIII. 107—8.

činí. Vnitřek byl teprve r. 1744 vyzdoben malbami prací *Václava S. Th. Schmidta* z Plané. R. 1905 byl zámek, který náleží nyní Bedř. Kubinzkému († 1908), na zevnějšku opraven.

Obr. 212. Trpisty. Zámek. Půdorys přízemí.

Budova (obr. 212.) stojí na samém kraji svahu, příkře spadajícího do údolí Úterského potoka, na němž rozkládá se zámecký park, terasovitě upravený. Hlavní façáda se schodištěm a nádherným portálem obrácena do

Obr. 213. Trpísty. Zámek. Zahradní průčelí.

údolí, façáda nádvorní a krátké strany jsou prostší. V půdorysu tvoří zámek obdélník, z jehož delších stran vystupují trojboké risality. Kryt jest mansardový, vyšší nad vystouplým středem, s plechovou vížkou hodinovou, pokrytou kupolí s bání, na níž bývalo kdysi z plechu Boží oko.

Façáda zahradní (obr. 213) vyvinuje se na vysokém pískovcovém soklu s římsou. Stěna vyššího středu, vystupujícího třemi proláklými boky, ozdobena pseudojonskými pilastry, nad nimiž okapní římsa budovy ji přetíná, a nad ní vystupuje lisenované polopatro s římsou nad středem trojúhelně zdviženou a vásou korunovanou; postranní křídla, čtyřosá, členěna sdruženými pilastry pseudojonskými s kládím, plochým kordonem a těžkým okapem. V přízemí středního risalitu otvírá se nad schodištěm s plným, kamenným zábradlím, segmentem sklenutý portál, orámovaný profilovaným rámcem; na středním klenáku konsola s maskou, jež spolu s dvěma pseudojonskými sloupy a dvěma sochami atlantů po stranách podpírá balkon s balustrádou oválý prolamovanou, v půdorysu oblomenou a v silhouettě zprohýbanou, na níž stojí dva putti. Na balkon vchází se z prvního patra; vchod polokruhový, s římsou dvakráte prohnutou na konsolách a s volutovými nástavci po stranách, mezi nimiž spočívá plastický znak Sinzendorfů v korunované kartuši. Okna po stranách vchodu mají římsy zvlněné. V 2. patře nad okny segmentové římsy. V postranních křídlech nad okny římsy trojúhelně vypjaté a dvakráte prohnuté, ve střeše nad středy vikýře s okny barokně vykrojenými, zvlněnou římsou a dvěma vásami po stranách.

Nádvorní průčelí na stěnách podobně členěna; okna s podobnými římsami; portál prostší, s pilastry a sloupy, postavenými do dvou pravoúhlých ústupků, s jednodušší konsolou na středním klenáku a balustrádou balkonu.

Postranní průčelí o pěti osách rozčleněna úplně shodně.

Vnitřek rozdělen zcela pravidelně tak, že risalit obsahuje v přízemí i v patře dva oválné sály, na dlouhou osu za sebou položené, křídla pak zcela obdobné čtvercové místnosti, nyní někde přepažené příčkami. Schodiště hlavní vede ve střední části při oválných sálech, mimo to však zřízeno i novější schodiště vřetenové.

V přízemí ke straně nádvorní obrácen oválný vestibul, sklenutý valeně s výseči; za ním leží podobně upravený zahradní salon, odkud vede popsaný portál do zahrady a kde na klenbě ve štukovém zrcadle namalováno fresko: Král (Alexander Veliký?) ve sloupové síni hoduje s 3 druhy, sluha nese jídlo, pod ubrusem sedí chrt; z prava jdou tři harpyje, jež se snaží anděl zahnati; dále Diogenes před sudem, s lucernou a knihou (jedna noha modelovaná) a psacím náčiním; nad sudem sklání se mladík. Signatura v levo na schodě: Wenzl Samuel Theodor Schmidt Mahler in Plann ano 1744. Ostatní místnosti v přízemí sklenuty valeně s výseči a štukovými zrcadly. Domácí kaple P. Marie Pomocné (farou k Erpužicům) má původní úpravu z pol. XVIII. století, plackovou klenbu a koutní pilastry. Na klenbě obraz Korunování P. Marie.

V 1. patře dva oválné sály s třemi okny v risalitu a na obou stranách po čtyřech pokojích čtverečných, vše s plochými stropy. Sál k západu položený nemá výzdoby puvodní, jen volutovou římsu pod stropem.

Obr. 214. Trpisty. Zámek. Hlavní sál s malovaným stropem.

Sál k parku obrácený (obr. 214.) jest zachován v puvodní výzdobě štukové i freskové, ač poslední opravou valně dotčené. Na stěnách mramorové pseudokorinthské pilastry (některé nové), v jichž hlavicích jednak vkomponovány heraldické motivy: uherská koruna, orel, labuť, orlí křídlo a sloní

trouby, jednak akanthy rozestřeny, s čabrakami; nad nimi obíhá římsa voûtová. Ve dvou rozích krby s orámovaným otvorem a mušlí nad středem. nástavec se štukovým rámem, ověšeným listovými festony a guirlandy s maskou, svrchu zatočené orlí krky, uprostřed nich koš s ovocem a kartuš. Nad třemi vchody nové suppraporty štukové kolem oválných, též nových obrazů. V oknech štukové páskoví, dle původního obnovené. Na stropě v plné ploše f r e s k o, v němž se živel historický a allegorický účinně spojují k celkovému dojmu. Nad kordonem obíhá kolem malovaná balustráda,

Obr. 215. Trpisty. Zámek. Fresko na stropě hlavního sálu. (Detail.)

jejíž střed (nad vchodem v delší ose sálu) tvoří architektonický, volutami orámovaný nástavec (obr. 215.) se znakem anděly drženým, nad nímž nesou hermelínem ověšený baldachýn dva andílci. Na nástavci polo sedě polo leže spočívá anděl, troubící na trompetu, na níž visí praporek s nápisem: eXVLtet feLIX posterItas | CVIVs est DonVM prosperItas; v pravé ruce drží jinou trompetu, na jejímž praporku napsáno: hæC LVX gLorIæ seMper | DVX VIrtVtIs erIt. (= 1744.) Na volutách nástavce sedí dvě allegorické postavy, jedna nalévá vodu z konvice, druhá nese zlomený sloup; vedle nich stojí na stupních nástavce allegorie spravedlnosti a moudrosti. K nim se druží allegorie čtyř ročních počasí, symbolisované lidskými typy: jaro zahradníkem, nesoucím koš, léto rolníkem se snopem pod paždím a srpem v ruce, podzim lovcem, nesoucím zastřelené zajíce a v síti chycené koroptve a zima sedlákem, hřejícím si ruce nad uhlím v železném koši. Balustráda vypíná se nad vchody do postranních pokojů v balustrové balkony, zdobené visícími

Obr. 216. Trpisty. Zámek. Fresko na stropě hlavního sálu. (Detail.)

koberci a kytkami v květináčích; na levém balkonu sedí architekt s kružítkem v pravici, jímž rozměřuje na plánu zámku (obr. 216.), na pravém vede turecký šlechtic Orientalce v bílém turbanu. Za ballustradou malované stěny oválného prostoru, proražené velikými kasulovitými okny, s dekorativními nástavci a zdobené pilastry a nahoře vásami. Nad hlavním vchodem sedí na nádherném trůně, k němuž vede schodiště, sultán, obklopen četnou družinou; na stupních trůnu leží psací náčiní, zapečetěný dopis a svazek spisů; trůnu se blíží skupina mužů v evropských i orientálských krojích, asi vyslanectvo; sultán přijímá mladého šlechtice (hraběte ze Sinzendorfu), jejž velkovezír představuje a současně blíží se mladý Turek s vásou. Za sultánem zdvihá se architektura trůnu, sloupová s baldachýnem, ověšená koberci a sedmi ohony koňskými, na římse vasami zdobená. Nahoře září slunce a na oblaku vznáší se allegorická postava s korunou, štítem a mečem, andílek drží obraz svatby v Káni Galilejské, jiný odráží zrcadlem paprsky slunce na postavu Sinzendorfovu, kolem létají andílci.

V pokojích pobočních v průčelí zachovaly se v jednom mramorový lambris a ve čtyřech nástropní fresky v oblomovaných štukových zrcadlech: v jídelně ideální krajina se zříceninou a zahradní zdí s nikou v pozadí, na zemi leží pastýřky hrající na syrinx a píšící, vedle nich andílek, v popředí na potoce labutě — v pracovně skalnatá krajina s dvěma sedícími postavami pod stromem; jedna hraje na bubínek, druhá drží masku, na straně sova — v toiletním pokoji dvě allegorické postavy v krajině, jedna s věncem hvězd kolem hlavy a se zeměkoulí v ruce, druhá s otevřenou knihou; v pozadí obelisk, dekorativní vása s reliefy, na druhé straně zřícenina a nejdále zámek na kopci — v ložnici Apollo na trůně, po bocích na stupních trůnu dvě allegorické postavy; v levo fantastická architektura, v pravo Olymp s Pegasem a Kastalským pramenem, v popředí opřen o strom stojí mladík s korunou na hlavě a s jinou korunou a žezlem v ruce.

Zařízení zámku, nábytek atd. zcela nové.

V kapli: Na oltáři kopie Madonny Zbraslavské v bohatě řezaném a anděly neseném rámci, s mariánským monogramem v nástavci.

Kanonové tabulky v rámcích tepaných, s dekorem růží a slunečnic.

Empirový krucifix na oválném podstavci.

Obrazy P. Marie a Jana Nep., na hedvábí zlatem vyšívané, v rámcích z pásků.

Na návsí SOUSOŠÍ na podstavcích s vydutými boky a širokými římsami. Uprostřed Jan Nepomucký s andělem, na podstavci v předu relief svržení jeho s mostu, kartuš s pěti hvězdami a palmou a relief výjevu zpovědního, vzadu nápis, již nečitelný. Po stranách sochy sv. Vojtěcha (na podstavci veslo a biskupská berla) a neznámého světce. Pol. XVIII. století.

U cesty k zámku zděná KAPLIČKA z 1. pol. XIX. století. Uvnitř obraz P. Marie na dřevě malovaný.

Tuněchody. (Tinchau.)

Na návsí KAPLE P. MARIE z poč. XIX. století, šestiboká, s plochým stropem, krytá šindelovým, komolým stanem s lucernou a bání. Zvonek nepřístupný.

U cesty do Kopce žulový SLOUP na hranolovém stylobatu, s římsovitou hlavicí, se skosenými hranami, na něm kaplička s výklenkem a křížem. Nápis:

173Z
GELOBET
SEI IESVS
CHRISTVS
IN EWIGCEIT
AMEN. (Obr. 217.)

Obr. 217. Tuněchody. Boží muka z r. 1732.

Úherce. (Auherzen.)

Schaller IX., 107; Sommer VI., 117; Dunder l. c. 114; Podlaha, Posv. místa II., 332. Topograf. sbírka rkp. v archivu Musea král. čes. Heslo: Chotěšov.

KOSTEL SV. JOSEFA (farní) byl až do r. 1785 filiálkou do Chotěšova; toho roku zřízena tu expositura, jež byla r. 1787 povýšena na faru. Dřívější budova,*) k níž věž byla r. 1827 přistavěna, a jež dle některých byla vystavěna r. 1739—40, byla r. 1899 tak sešlá, že musila býti stržena. Nový kostel vystavěn v letech 1900—1901 dle návrhů arch. *Fr. Jos. Erharta* z Plzně; je to pseudorománská budova s příční lodí a věží. Vnitřní zařízení objednáno z Mnichova a Řezna, zvony lil *Petr Hilzer*, c. a k. dvorní zvonař ve Víd. Nov. Městě, r. 1901.

---

*) Skládala se z kněžiště s trojbokým závěrem, obdélné lodi a věže v západním průčelí.

V archivu Musea král. Čes. otisk pečetidla z XVIII. stol., oválného, s obrazem sv. Josefa a opisem: ✱ PAROCHIA AUHERZENSIS.

Újezd n. Mží. (Plevný Újezd. Aujezd o. d. Mies.)

Schaller IX., 203; Sommer VI., 361; Dunder l. c. 309; Pam. arch. II., 99, IX., 534; Sedláček XIII., 228.

Dříve tu byla TVRZ, připomínaná již od XIV. století (1360). Nynější ZÁMEČEK vystavěn nově v r. 1817. Dvě mohutné budovy mansardami kryté, jedna s barokně sklenutým přízemím a empirovou façádou, zejména štítkovými římsami na konsolkách.

Úlice. (Ullitz.)

Schaller IX., 115; Sommer VI., 129; Dunder l. c. 124; Sedláček XIII., 164; G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1904, č. 644—6, 1907, č. 800.

ZÁMEK, nyní majetek pana Em. Macenaura, je trojkřídlá budova (jedno křídlo nové) barokní, mansardou krytá; nad okny v trojhran vypjaté římsy, nad střechou osmiboká vížka s dřevěnou cibulí. Mimo klenby úprava moderní. Zámek stojí na místě tvrze, připomínané již r. 1329.

V pokojích na stěnách obrazy a některé předměty, převzaté nynějším majitelem. Z nich uvádíme:

Stříbrný podnos na válcovém dříku, svršek tvaru polokoule, z drátu pletené; k tomu pásky na ubrusy, tácky atd. Značky: $^{A}_{W}$, vídeňská berní a ohledací s letopočty 1817 až 1820.

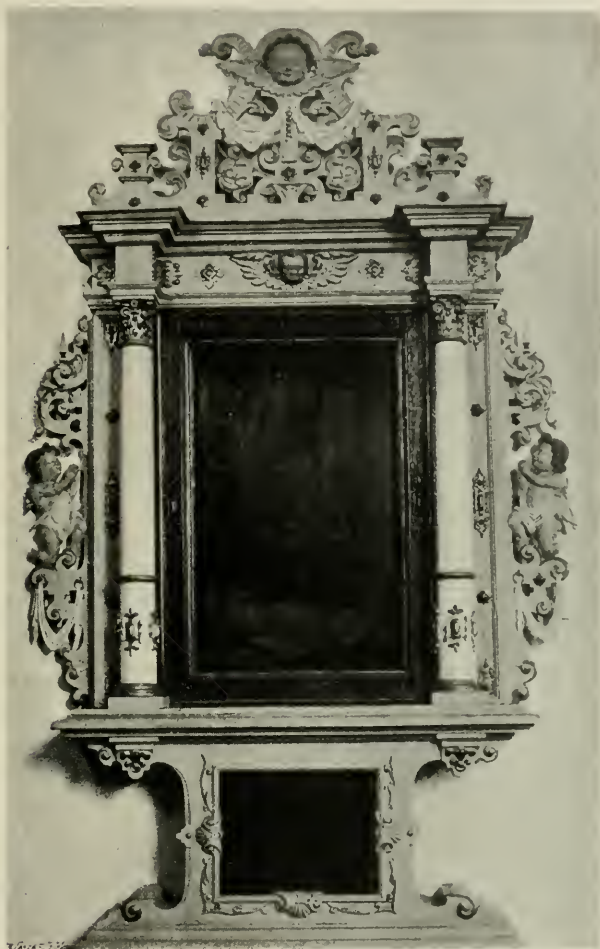
Z bronzu ulitá postava jelena, signovaná PIMENE 1843.

Tři barokní sošky dřevěné, z kaple.

Obrazy: Dva votivní, na dřevě malované, ze XVI. století, jihoněmeckého původu; manžel stojí vedle sv. Františka a pěti synů, choť se sv. Kateřinou a čtyřmi dcerami, všichni v nádherně malovaných úborech; v pozadí znaky na stromě pověšené a výjevy ze života dotyčných světců. (Asi křídla archy.) Bitevní výjev, signovaný: P. MEVLENER 1612. Dvě krajiny s pasoucím se dobytkem, sign. Jo. Mathias Wuzer(?). Dvě krajinky, sign. Abel Grimer fecit 16 . . . Přehlídka vojska nebo vjezd válečný s městem v pozadí, na dřevě, ve směru *Snayersově*. Milosrdný Samaritán, ze XVII. stol. atd.

Ze sbírky býv. min. hrab. Fr. Stadiona v Koutě, dříve ve Vídni chované, pocházejí některé starší knihy v pěkných kožených vazbách, se zlaceným super-exlibris a ručními předsádkami, z XVIII.—XIX. stol.

Na zámecké vížce zvonek 0·32 *m* vys. a v pr. měřící. Ucha hladká, u koruny pás ornamentu rostlinného, pod tím: GOS MICH NICOLAVS LÖV IN PRAG 1673. Pod tím řídké cípaté ornamenty. Na plášti relief P. Marie a znak, po jeho stranách:

Obr. 218. Úlice. Kostel sv. Vavřince. Postranní oltář sv. Trojice.

IAROSLAVS	ERNESTVS
L : B : DE	SSTAMPACH
S : C : R : M : C :	A : T : C : E :
C : A · I : R :	B : O H : I :
C : A	E : K : F : F :

KOSTEL SV. VAVŘINCE (farou do Ježné) je jednolodní, orientovaná stavbička z konce XVI. nebo počátku XVII. století, bez věže, krytá taškovou valbou s plechovým sanktusníkem. Kněžiště s trojbokým

závěrem a třemi hrotitými okny, loď obdélná, širší, s dvěma širokými, též hrotitými okny. Stěny zcela hladké. Na západě kruhové okno a trojúhelný štít, na jihu portál do lodi, pravoúhlý, s pískovcovým rámem, na němž perlovec a renaissanční profil; ve vlysu na desce (1·72 × 0·22 *m*) mezi andílčími hlavami nápis:

Panna Anyſſka zoſſige Nebylowa z drahobuzy
Kryſtoff Plyczky z Pleſſnycz a na Plyczych.

Obr. 219. Úlice. Kostel sv. Vavřince. Soška P. Marie ze XVI. stol.

Nad tím na volutových konsolách římsa s trojúhelným nástavcem, v němž zasazen plastický znak ve vavřínovém věnci, po stranách koule. Po stranách portálu prázdné výklenky.

V kněžišti valená klenba, v lodi plochý strop, triumfální oblouk lomený, široký, bez profilu, s páskem v náběhu a trámem (pro sousoší Kalvarie?) uprostřed. Kruchta dřevěná spočívá na trámech.

H l a v n í o l t á ř renaissanční, s hladkou, zděnou mensou a predellou volutami po stranách ukončenou; nad ní stěna prolomená nikou a po stranách rámovaná sloupy, dole do třetiny ornamentovanými a kládí nesoucími, nad kládím nástavec s bossážovými pilastry. V nice soška sv. Vavřince, nad ní znak v pozlaceném věnci a písmena: A · Z · N · Z · D · s letop. 1619. Na křídlech obrazy: na vnějších stranách sv. Kateřina a Barbora, na vnitřních P. Maria a sv. Apollonie; na zadní straně vnitřních křídel sv. Markéta a Anežka; tabernakl je pouhý výklenek. Po stranách oltáře pozdější branky s rokokovými ozdobami.

P o s t r a n n í o l t á ř sv. Trojice, pozdně renaissanční (obr. 218.) Na predelle rámec, zdobený mušlemi a kartušemi a římsou. Nad ní dva sloupy se zlacenou bossáží nesou kládí, po stranách křídla prolomená, s bossážemi, draperiemi a klečícími andílky, nahoře nástavec podobně zdobený, s hlavou andílčí. Obraz deskový v profilovaném, bossážemi a hlavou andílčí zdobeném rámě, prostřední práce ze XVII. století. Na predelle nápis:

IN HONOREM SACRA-
TISSIMÆ ET ĪNDIVIDVÆ TRI-
NITATIS IŌANES WODNĪA-
SKI SENIOR A WILDT FeLTe

VNA CV̄M DILECTA SVA	HOC OPVS FIERI FECE
CONIVGE MARGARETHA	RVNT ANNO 1637.

S o š k y: 1. Madonna s Ježíškem, na půlměsíci stojící, z konce XVI. stol., dobře udržená, s původní (?) polychromií (obr. 219.)

2. Madonna, torso, ze XVI. století, bez polychromie.

3.—4. Dvě sochy Jana Nepom. z 1. a 2. pol. XVIII. stol.

Dva s v í c n y cínové, z poč. XVIII. století, s dekorem rozvilin a hlav andílčích.

P o k l a d n i c e obětní, profilovaný sloup dřevěný s plechovou krabicí.

Z v o n y: 1. Vys. 0·55 *m*, v pr. 0·58 *m*. Na uchách masky, u koruny: + DER HOCH VND WOHL GEBOHRNE HERR IOSEPH WENZL FREIHER VON SCHIRNDING HERR AVF ‖ + VLLITZ VND KLEIN COTIESCHAV DER ROM · KAY · MAY · VNTER DEM PRINZ FERDINANT DRAGONER ‖ + REGIMENT PESTELTER HAVBTMAN HAT DISE GLOCKE GIESEN LASSEN 1·7·31. Pod tím pás okřídlených hlaviček. Na plášti znak, naproti relief Jana Nep. a nápis: IO: PERNER GOS ‖ MICH IN PILSEN.

Obr. 220. Úlice. Kostel sv. Vavřince. Náhrobek čís. 2.

2. Vys. 0·41 *m*, v pr. 0·49 *m*. Bez uch, u koruny dva pásky, na plášti relief sv. Vavřince, naproti letopočet 1836 a nad tím v kartuši zvon a děla křížem a nápis: WENZEL PERNER ‖ IN PILSEN.

3. Vys. 0·37 *m*, v pr. 0·39 *m*. Ucha hladká, u koruny hladký pás, pod tím řídce slunečnice a guirlandy, na plášti sv. Florián a Vavřinec. XVIII. století. (*Wilhelm Seitz* v Plzni. (?))

N á h r o b k y: 1. V dlažbě kněžiště pískovcová deska.*) 1·60 × 0·88 *m*, na ní dole v kartuši vytřelý nápis, nahoře znak Ulických z Plešnice.

---

*) Pod kamenem 0·92 *m* hluboká hrobka s dřevěnou rakví, z XVIII. stol. (Otevřena r. 1907.)

2. Ve zdi jižní v kněžišti, 2·15 *m* vys., 0·88 *m* šir., pískovec. Ornamentovaný sokl s lebkou a kostmi, kolem rámec, v cviklech hlavy andílčí, na desce nahoře znak, pod tím na rozvinuté folii:

HEİNRİCH SİGMVNDT FREŸ=
HERR VON , SCHİRNDİNG , HER
AVF VLITʒ , KLEİNKHOTİE
SHAV , KASALVB , KVNOWİTʒ ,
OSCHELİN , VNDT LEİTER :
İST ALDA DEN : 19 MANATʒ
TAG FEBRVARY ANO 1718
İN GOTT VERSCHİEDEN ,
VNDT PEGRABEN SEINES
ALTERS IN 67 IAHR VND
EİN MANATH. (Obr. 220.)

3. Na severní zdi lodi, vys. 2·10 *m*, šir. 0·79 *m*, pískovec. Deska nahoře barokně vykrojená, dole spočívá na soklu s lebkou; v ploše dvojitý znak s fafrnochy, pod tím nápis:

IOSEPH WENTZL FREIHER VON
SCHIRNDİNG HERR AVF VILITZ
KLEIN KHOTIESCHV · VND GESNA
DANN RITMEISTER DES LÖBLIHEN
K : K : PRINC FERDİNAND VON BAİ
ERN DRAGONER REGIMENT GE
BOHREN DEN 26 DECEMBER
1704 GESTORBEN DEN 7. NOVEM-
BER 1774 İN 70 IAHR SEINES ALTERS.

Zvenčí v kněžišti zazděna pískovcová deska, 1·13 × 0·67 *m*, s reliefem krucifixu a lebky, letopočtem 1589 a nápisem:

Ranien gest pro ne
prawosti nasse.
Przkowan gest pro
hrzichy nasse.

Na cestě do Plešnice nový železný kříž na starším toskánském SLOUPU, 2·30 *m* vys., ze žuly. XVIII. stol.

Úněšov. (Anischau.)

Sommer VI., 293; Dunder l. c. 254; Čechy IX., 121; Sedláček XIII., 126. Rkp. sb. topogr. v archivu Musea král. čes. (Heslo: Krukanice.)

TVRZ, připomínaná zde od XIV. století, asi v XV. století zanikla. Nedaleko u rybníka stranou k Hůrce místo bývalého mlýna Rozvadovského stála ves Rozvadov s tvrzí, jež byla již r. 1568 pustá.

KOSTEL SV. PROKOPA (filiální do Číhané) byl již r. 1384 farním. Přestavěn r. 1738, hlavní oltář pořízen r. 1739 a vedlejší r. 1740. Poslední oprava r. 1900.

Obr. 221. Úněšov. Kostel sv. Prokopa. Pohled od severozápadu.

Barokní, jednolodní budova, orientovaná, s věží na severu, krytá plechovou valbou; na věži plechová cibule s lucernou a bání (obr. 221.). Stojí na rozlehlé návsí, posunuta k východní straně.

Kněžiště s trojbokým závěrem má na rozích dva gotisující opěráky z kvádrů, se soklem, vyžlabenou dělící římskou a kosinou. Čtyři okna polokruhová s plochými rámy. Klenba valená s lunetami, pod cípy římsoví a pilastry. Přilehlá věž má rohy skoseny, plochý kordon a mohutnou okapní římsu. V přízemí valeně sklenutá sakristie, se segmentovým oknem.

do níž vede pravoúhlý vchod; v 1. patře oratoř, otevřená dvěma oblouky do kněžiště; v 2. patře široká okna jako v kněžišti. Na jihu přistavěna ke kněžišti přízemní kostnice.

Triumfální oblouk je segmentový, v náběhu ořímsovaný a skupenými pilastry pokryt.

Loď obdélná se zaoblenými kouty, širší než kněžiště, v půdorysu v bocích třemi ústupky zvlněná; v nejvíce vystouplých středech umístěny orámované portály s římsou polokruhem vypjatou. v postranních výstupcích okna stejná jako v kněžišti. Na stěnách liseny kolem prohloubených výplní, okapní římsa oblomená. Západní průčelí s oblými rohy členěno do okapu dvojicemi pilastrů s kládím a segmentovou římsou nad středem; v přízemí portál pravoúhlý s oblomeným rámem a trojúhelnou římsou, nad tím okno, nejvýše plastický znak kláštera Chotěšovského v kartuši a písmena: R C / A S T / 1738. Klenbu lodi tvoří tři placky s dělícími pásy, pod cípy vystupují sdružené pilastry silně ze stěny tvoříce výklenky. Kruchta na třech polokruhových obloucích a čtyřech pilířích, ploše podklenutá, s poprsnicí vyloženou segmentem a dvěma schodišti v bocích.

Hlavní oltář sloupový, s točenými dříky a sdruženými pilastry se zprohýbaným kládím. Obraz sv. Prokopa nový. Po stranách sošky sv. Norberta a Jana Nep., na římse sv. Václava a Víta a dvě urny. Nástavec s Božím okem, nejvýše monogram IHS v paprscích.

Postranní oltáře pendanty, ploché nástěnné architektury s obrazy sv. Floriána a Anny z konce XVIII. nebo poč. XIX. stol. a soškami sv. Vavřince a Markéty, Barbory a Kateřiny. Nástavce ze stuh a mřížek, s novými obrazy.

Varhany třídílné, s řezbou akanthovou.

Kazatelna se čtyřbokým řečništěm vyhloubených stěn, a podobně upravenou stříškou se zástupem andílků.

Zpovědnice s ozdobou pilastrů, festonu květinových a akanthových rozvilin, nahoře nástavce z rámu akanthových.

Nad křeslem pontifikálním rámec, tvořený ze stuh, mřížek a akanthových rozvilin, v něm obraz P. Marie na plátně a nad ním baldachýn a marianský monogram.

Kalich empirový; na kruhové noze vlnovka a festony vavřínové, nodus válcový s podobnou dekorací, na plášti vavřínové guirlandy, píšťaly a pásek z vlnovky a anthemion z vavřínových lístků. Zlacená měď.

V triumfálním oblouku dřevěná barokní soška P. Marie v nové skříni, naproti kříž, též barokní.

V kněžišti obraz na plátně P. Marie na zeměkouli stojící, z 2. pol. XVIII. stol.

Zvony: 1. Vys. i v pr. 0·86 *m.* Ucha s torem, u koruny: leta ⁑ bozyho ⁑ tysicyho ⁑ stirzistcho ⁑ wosmdesatcho ⁑ sedmcho ⁑ dielano ⁑

gest z tohoztu (?) || welavyah z pondleli svetym przed. Na plášti relief sv. Jana a P. Marie.

2. Puvodní, jenž měl dle rkp. sbírky topogr. v archivu Musea král. čes. nápis: O SANCTA MARIA ORA PRO NOBIS FECIT NICOLAVS PLSNÆ 1549, přelit r. 1893 od *Petra Hilzera* ve Víd. Nov. Městě.

3. V lucerně věže. Vys. 0·32 *m*, v pr. 0·365 *m*. Ucha hladká, u koruny: MARIA § MATER § GRACIE § MATER § MISERIC §. Plášť hladký. XVI. století.

Před kostelem, na pahrbku, nyní nově založenou cestou odříznutém, stojí na beztvárném podstavci SOCHA P. Marie z pískovce. XVIII. století.

V archivu Musea král. čes. otisk pečetidla oválného (osa 0·022 *m*), z poč. XIX. stol., se znakem kláštera tepelského a sv. Václava a Prokopa a nápisem na folii: ECCLES · CZIHAN & ANISCHOV.

Veňoves. (Venušna. Wenuschen.)

Schaller IX., 113; Sommer VI., 373.

KAPLIČKA SV. FLORIÁNA (farou do Touškova) z XVIII. století. Loď v půdoryse čtvercová se skulacenými rohy, kněžiště polokruhové, věž hranolová se skulacenými rohy; kryt valbový, na věži stan s bání a křížem. Okna kasulovitá. Na nárožích čabrakové pilastry, kolem oken chambrany, vchod ve věži polokruhový. V kněžišti valená klenba, v lodi placka, ve věži plochý strop. Oltářík s bezcenným novějším obrazem, kolem rámec z akanthů a po bocích sošky sv. Prokopa a Zikmunda.

SOCHY: 1. U kaple na návsí sv. Florián z pískovce. Na podstavci: f. / 1764.

2. Na konci vsi směrem k Plzni čtyřboký sloup na stylobatu se soškou sv. Jiří, dobré práce. Na podstavci: GEORG HANNA | A · 1739. Na sloupu: IAKOP | KLEN | OFCKI | A 1814.

3. Na silnici do Kozolup socha Jana Nep. z pískovce. Na podstavci relief královské zpovědi a nápisy:

GEWIDMET	RENOVIRT
MARTIN WALTER	DEN XV MAI
HAUS No 28.	MDCCCXX.

V kartuších pod společnou korunou:

S:	ORA
IOAN	PRO NO
NES · V ·	BIS.
NEP ·	

XVIII. stol.

4. Směrem k Úlicím socha sv. Josefa z pískovce. Na podstavci voluty a porušené nápisy: (v předu) BITT FÜR | UNS O · H : | IOSEPH · | KEHR VA= | TER IESU | .... Pod sochou v korunované kartuši: GEWÜTH= | MET MICHA= | EL THÜRMER | ... (v zadu): RENOVIRT | DEN XV. IULI | MDCCCXX | HAUS No 34. XVIII. stol.

Vlkýš. (Wilkischen.)

Schaller IX., 117; Sommer VI., 124; Dunder l. c. 121; Sedláček XIII., 164.

Hromadný nález bronzů z r. 1855 (palstavy, kruhy, dláto, zlomek srpu, kotoučky z bronzového drátu). Z toho bronzový kruh ornamentovaný ve sbírkách Musea král. čes. (Památky I., 356; Richlý, Bronzezeit 146. t. XXXIX.)

ZÁMEK je prostá, obdélná budova, mansardou krytá, v přízemí klenutá, v patře s rovnými stropy. Úprava stěn i vnitřku z let 1870tých.

KAPLE JANA NEP. (farou do Hor. Sekeřan) postavena r. 1763 Janem Fr. z Widerspergu; r. 1906 zcela opravena. Je obdélná s vydutými bočními stěnami, skosenými rohy a třemi kaplovitými přístavky; v zadu v portále vyryto: ERRECTA ANNO | 1763. Střecha s vížkou, portály, dekorace stěn, okna i zařízení — nové. Dva starší zvonky nepřístupné.

SOCHY: 1. Sv. Florián na hranolovém podstavci s volutovými křídly. Na soklu sochy dva znaky pod korunou, v zadu na podstavci: 1730. Ren. 1900. V předu:

BITT FVR VNS
SVNDER HEILI
GER FLORIAN
DAS VNS KEIN
FEVER SCHA
DEN KAN.

2. Jan Nepom. na hrázi rybníka; na čtyřbokém podstavci jazyk a palma v reliefu. V zadu: I H P, v předu: ANNO 1802 a znak ve vavřínovém věnci s korunou.

Vodní Ujezd. (Wasseraujezd.)

Fr. Andress, Denkmäler und Sagen 35.

Na rozcestí KŘÍŽ kamenný, 0·56 *m* vys., s vytesaným křížkem.

Tab. XVII. Všeruby. Plán města z r. 1840. (1. Farní kostel. 2. Kostel sv. Martina. 3. Kaple sv. Jana Nepomuckého.)

Vrabina. (Kreuzberg.)

F. Koch, Die Kreuzkirche auf dem Wrabinaberge nächst Staab. (Prag 1862.) F. Andress, Denkmäler und Sagen 51. Viz i literaturu uvedenou u hesel: Dobřany a Stodo.

KOSTEL SV. KŘÍŽE (poutní) vystavěl na vrcholu hory dle vzoru kostela na Karlově v Praze v letech 1747—56 probošt Chotěšovský Krištof Schmidl a opatřil kaplanem. Již před tím stál tu uctívaný krucifix. Při kopání základů ke kostelu objeveno mnoho kostí a stopy hradních zdí. Kostel byl zasvěcen třem Janům: Křtiteli, Evangelistovi a Nepomuckému, měl t. zv. svaté schody mramorové, s 24 anděly, hojně zlacené zařízení a nástropní fresky od *Julia Luxe* z Plzně. R. 1782 zavřen, 1802 prodán v dražbě a stržen. Kříž dán do farního kostela v Dobřanech (viz str. 18 [pozn.]), varhany a oltářní obraz do Kladrub (str. 96), dvě sošky do kostela v Touškově vsi (str. 288) atd. V letech 1860—62 vystavěn zde nový kostel nákl. 6200 K a r. 1902 zřízena sem křížová cesta.

Vraňová. (Wranowa.)

Schaller IX., 138; Sommer VI., 138; Heber III., 230; Pam. arch. II., 170; Sedláček l. c. XIII., 250.

TVRZ zde stávavší a od XIV. stol. připomínaná později zcela zašla.

Vstíš. (Stich.)

Fr. Andress, Denkmäler und Sagen 34 a 47.

SOCHA Jana Nepom. z pískovce, s letop. 1741.

U cesty do Hrobšic SLOUP pískovcový s letop. 1798 a písmeny: D. H. 40. Před ním leží kámen s letop. 1707, pěticípou korunou a písmeny G · V · S · (Dle domnění Andressova znamenají písmena: Thomas Hala No. 40 a Graf von Schönborn.)

Za dolem Bayerovým (Bayerschacht) hranolový KÁMEN, 0·60 *m* vys., s vysekanou radlicí a otkou.

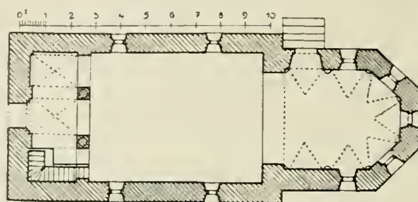
Všeruby. (Wscherau.)

Schaller IX., 202; Sommer VI., 351; Dunder l. c. 324; Sedláček l. c. XIII., 222; Lehner, Dějiny I., 350, II., 155, 170; Podlaha, Posv. místa II., 345; Pam. arch. X., 249; Method XX., 123; M. Z.-Kom. XVIII., 18; Čechy IX., 121. Rkp. sb. topograf. v archivu Musea král. čes. Na faře: Matriky od r. 1720. Pamětní kniha od r. 1820.

Disposice města (tab. XVII.) má charakter uzavřeného sídla kolem kostela, jemuž formaci dala jednak stará cesta k hradu, jednak úžlabina a rameno potoka v oblouku odkláněné.

V archivu Musea král. čes. otisky pečetidel:

1. Štít na ornamentovaném pozadí. opis: PECZIET · MIESTECZKA · WSSIERVB · Prům. 0·038 *m.* Konec XVI. stol.

Obr. 222. Všeruby. Kostel sv. Martina. Půdorys.

2. Podobné v prům. 0·02 *m.*

3. Prům. 0·03 *m*; ve štítu bohyně Spravedlnosti, opis: SIGILLVM IVDICIS · CIVITATIS · WSCHERV. XVII. stol.

Obr. 223. Všeruby. Kostel sv. Martina. Pohled od jihovýchodu.

HRAD Všerubský, jenž se uvádí v XIII. století, zpustl kolem r. 1580 a zcela se zřítil v XVII. století. Při hradě asi stával dosud zachovaný

KOSTEL SV. MARTINA biskupa z 2. pol. XII. stol., r. 1684 znovu v kněžišti zaklenutý a r. 1775 opravený. Byl farním až do XIV. st.

Obr. 224. Všeruby. Kostel sv. Martina. Pohled do kněžiště.

Jednolodní, orientovaná budova (obr. 222. a 223.) románská bez věže, krytá valbou taškovou s plechovým sanktusníkem. Zdivo 0·80 *m* silné z pravidelných kvádříků pískovcových, stejnoměrně vrstvených, římsa cihlová s novým profilem. Stěny hladké; na kněžišti zvenčí dva barokní výklenky a v nich pískovcová hlava Spasitele a Ježíš v celé po-

Obr. 225. Všeruby. Kostel sv. Martina. Empora.

stavě. Štítky nad triumfálním obloukem a nad západním průčelím z cihel, nové.

Kněžiště (obr. 224.) snad ve zdivu starší, ale ve formách zcela barokní, ukončené pěti stranami osmiúhelníka, bez opěráků, má pět úzkých oken s tupým lomeným obloukem, bez profilu. Klenba zabírající závěr a jedno pole je valená s lunetami, jejíž cípy sbíhají na oblé přípory bez soklu a s římsovitou hlavicí; na hranách štukové perlovce, v ploše oblomené zrcadlo, rosetta a páskový ornament.*) Pod okny čtyři výklenky. Na severu pravoúhlý vchod z barokní doby.

*) Dříve tu byl také letopočet 1684.

Triumfální oblouk polokruhový, v náběhu ořímsovaný, bez profilu.

Loď, 9·40 *m* dl. a 5·25 *m* šir., románská, s plochým stropem, má tři páry původních, vysoko pod stropem umístěných oken, 1·35 *m* vys. a 0·26 *m* šir., se špaletou a polokruhovým obloukem, vchod polokruhový bez profilu v západním průčelí a pravoúhlý v jižní stěně, nad nímž původní polokruh zazděn. Empora spočívá na dvou sloupech s čtvercovou deskou (obr. 224.), attickou patkou s nárožníky, válcovitým dříkem a krychlovou, dole zaoblenou hlavicí s římsou; polokruhové oblouky spočívají při zdi na římsovitých konsolách (obr. 225.); podkruchtí sklenuto třemi kříži bez žeber, dělenými hladkými pásy; v třetím poli schodiště; plocha poprsnice hladká, s vyžlabenou římsou. V záp. průčelí vedl na kůr polokruhový vchod, nyní zazděný.

Oltář z konce XVII. století. Mensa zděná, s profilovanou římsou, nízká predella olištnovaná; mezi sloupky v dolní třetině geometrickým ornamentem zdobenými relief: sv. Martin dává žebráku plášť; po straně řezaná křídla z akanthových rozvilin a pozdější sochy sv. Petra a Pavla (z r. 1706); polopatro nad kládím s podobnými sloupky a obrazem Madonny Klatovské a nástavcem s monogramem MRA (novější) a monstrancí s monogramem IHS. Na sloupech sedí andílci, po stranách pozdější řezby akanthové.

Obr. 226. Všeruby. Kostel sv. Martina. Římsa pod emporou.

Kazatelna z konce XVII. století, s olištnovaným řečništěm na nové noze a podobnou stříškou.

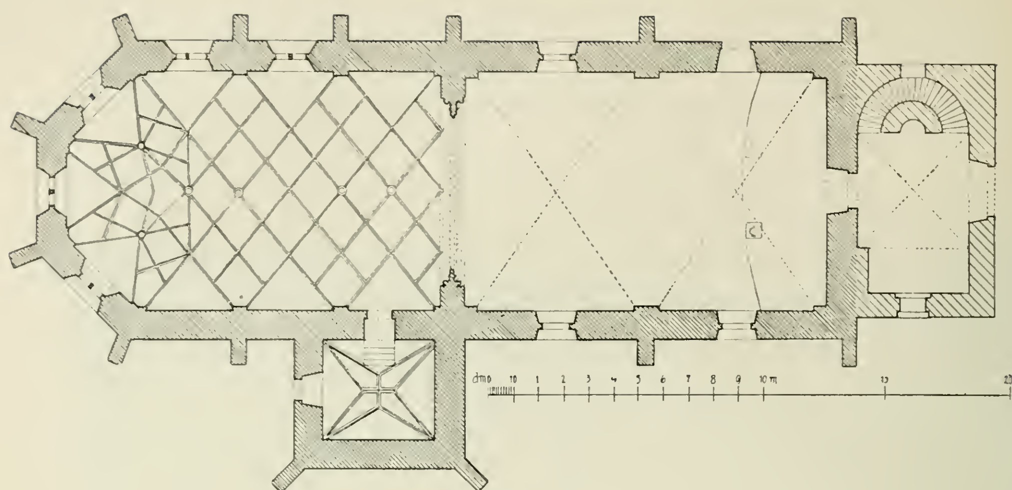
V sanktusníku zvonek 0·30 *m* vys. a 0·35 *m* v pr. Bez uch, u koruny: + LETA · PANIE · 176Z · DNE · 9 · MAGE · ZA · WELEBNEHO · PANA · FARAR · ZE · IANA · HOLIHO · GEST · PRZELITEG · OD · IOZEFA · PERNERA · W PIZNI. Pod tím pásek rostlinného ornamentu. Na plášti relief P. Marie a sv. Martina.

Ještě do nedávna tu byly zachovány železné obětní dary za oltářem. (Viz Lor. Mühlfried, Ein Opferbrauch im Martinikirchlein zu Wscherau. Zeitschrift f. österr. Volkskunde XIII. [1907] 32—5.)

KOSTEL SV. DUCHA (farní) byl farním již před r. 1365, ale výslovně se jím jmenuje teprve r. 1426. Asi počátkem války třicetileté fara zanikla a osada připojena k faře Bělské; teprve r. 1715 fara zase obnovena. R. 1826 sesula se polovice kruchty a v ní nalezen kalich a pixis z r. 1597.*) R. 1842 shořela střecha a věž, před tím r. 1837 nově povystavěná, a také zvony porušeny. R. 1847 upraven nynější vchod do sakristie. Poslední opravy v letech 1894 a 1906—7.

Jednolodní, pozdně gotická budova (obr. 227. a 228.), orientovaná, s věží na severní straně ke kněžišti přilehlou, krytá taškovou valbou; na věži

*) Na pixis byl nápis: R · HRADE · 1 · 5 · 9 · 7 S · IOANNES · HÆRITES WIK. PRAZ. AM.

Obr. 227. Všeruby. Kostel sv. Ducha. Půdorys.

Obr. 228. Všeruby. Kostel sv. Ducha. Pohled od jihovýchodu.

plochý stan. Kolem budovy obíhá sokl, dle terrainu nestejně vysoký, s otlučeným profilem, pod okny vine se římsa, profilovaná vlnovkou a oblomená kolem sedmi opěráků na kněžišti, z nichž jeden postaven proti triumfálnímu oblouku. Opěráky na lodi jsou barokní. Jinak stěny

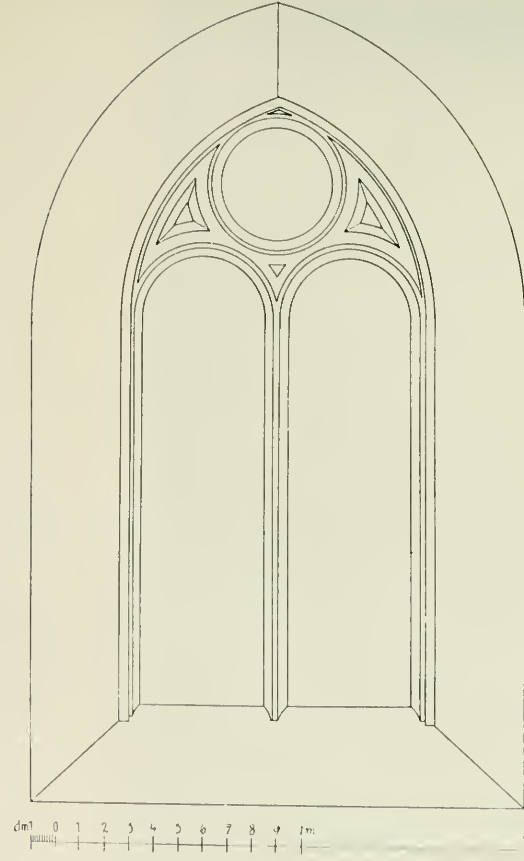

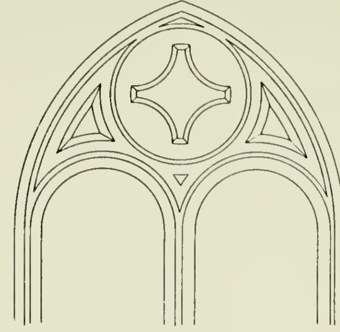
Obr. 229. Všeruby. Kostel sv. Ducha. Pohled do vnitřku.

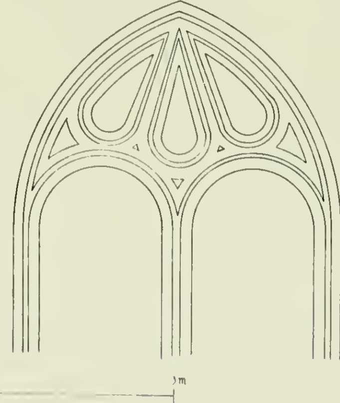
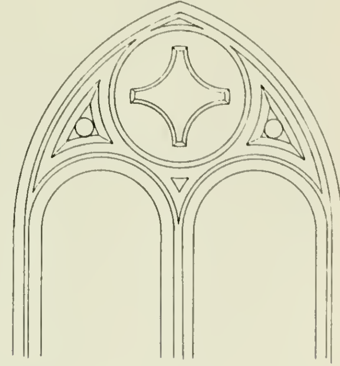
hladké, hlavní římsa s novým profilem. Věž dělena dvěma římsami, přistavěné druhé patro ustupuje ve zdivu*) a má pseudogotická, široká okna a ciferníky hodin.

Kněžiště (obr. 229.) uzavřeno pěti boky osmiúhelníka a osvětleno pěti hrotitými, dvojdílnými okny s vyžlabeným ostěním a kružbou

*) Původní zdivo z velikých kvádrů a polokruhový vchod do věže od západu lze viděti na kostelní půdě.

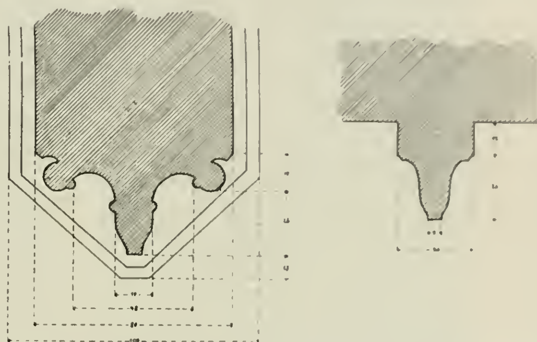

Obr. 230. Všeruby. Kostel sv. Ducha. Okenní kružby v kněžišti.

nad polokruhovými obloučky: kříž v kruhu, tři plaménky do kruhu, tři do trojúhelníku a prázdný kruh (obr. 230.). Klenba renaissanční, valená, s hlubokými výseči na úzkých římsách; na ploše klenby dekorativní žebroví se svorníčky, na nich rosetty a růžice. V jižní stěně sedile s polokruhovým obloukem a soklem, profilované plochými žlábky a pruty, 2·37 *m* vys., 1·70 *m* šir. a 0·45 *m* vys., v něm proražen novější, pravoúhlý vchod.

Na severu přiléhá ke kněžišti v přízemí věže s a k r i s t i e, r. 1847 značně zvýšená v podlaze a sedmi schody přístupná; portálek polokruhový, ploše renaissančně profilovaný. Prostor čtvercový sklenut hvězdovou klenbou; hruškovitá žebra (obr. 231.) sbíhají na konsoly s různými maskami (obr. 232.). V severní zdi výklenek sanktuární s rámem, zevně sešikmeným, uvnitř profilovaným, 0·80 × 0·65 *m*; zvýšením podlahy ocitl se výklenek nízko u země. Vchod sem vedoucí od východu nový, nad ním původní, hrotité, dvojdílné okno s polokruhovými obloučky a čtyřlistem.

Obr. 231. Všeruby. Kostel sv. Ducha. Profil oblouku triumfálního a žebra v sakristii.

O b l o u k t r i u m f á l n í je hrotitý, má profilovaný sokl a celé ostění s hlubokým výžlabem a hruškovitým článkem. (Obr. 231.)

L o ď obdélná, se dvěma páry sgotisovaných širokých oken, sklenutá dvěma kříži bez žeber na silně vystouplé římsovité pilastry. Na západě portál pravoúhlý, profilovaný, pseudogotický; před ním k bývalému volnému štítu (stopy jeho na půdě) s pilastrovou dekorací přistavěna v 2. pol. XIX. stol. valeně sklenutá předsíň s pseudogotickou úpravou. Kruchta segmentem vypjatá, s plnou poprsnicí, spočívá na dvou dřevěných, kanelovaných sloupech.

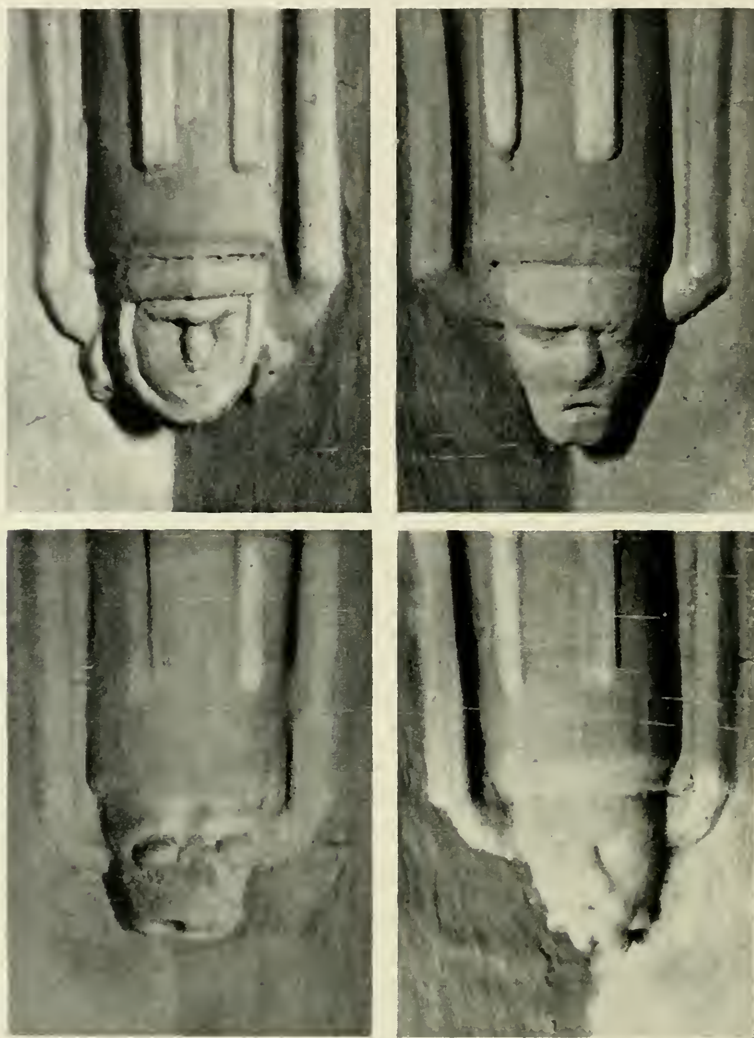
H l a v n í o l t á ř, barokní nástěnná architektura z 2. pol. XVIII. stol.; uprostřed v zasklené skříni dřevěná soška P. Marie z XVI. století. nad ní řezaná draperie a koruna, po stranách sošky sv. Kristiny, Tekly a Apollonie, v nástavci dobrý obraz: Seslání Ducha sv., po bocích sošky sv. Floriána a Šebestiána. Na postranních brankách sochy sv. Václava a Zikmunda.

V lodi na jižní straně rokokový o l t á ř sv. Josefa s novějším obrazem a soškami dvou sv. otců církevních; v nástavci socha Jana Nep. almužníka.

Naproti o l t á ř s krucifixem z r. 1856.

V a r h a n y nové.

K ř t i t e l n i c e pískovcová, barokní, z 2. pol. XVII. století (obr. 233.). Spodek je asi profilovaný kvádr z triumfálního oblouku nebo okna, na něm deska se 3 maskami zvířecími, mísa polokulovitá, 0·94 *m* v pr., s vysoko plastickou ozdobou ovocných festonů na volutách a an-

Obr. 232. Všeruby. Kostel sv. Ducha. Konsoly v sakristii.

dílků jako karyatid. Uvnitř cínový kotlík s víkem, na němž vyryto IHS a 1793.

M o n s t r a n c e z poč. XVIII. stol., 0·55 *m* vys. Zlacená měď. Noha oválná, čtyřlaločná, s nasazenými a stříbřenými rozvilinami z akanthů a dvojznakem s písmeny: M : G · S = G · S · (polovice druhá uražena); nodus kulovitý, na paprscích rámeček z pásků, rozvilin akanthových

a hlav andílčích, kolem oválného středu pás z obláčku. Na lunule hlava anděla. (Obr. 234.)

K a l i c h z pol. XVI. stol., 0·20 *m* vys., s patenou 0·15 *m* v pr. měřící. Noha šestikruhová, s prolamovaným podvalem; na horní ploše její relief P. Marie na půlměsíci stojící; stvol šestiboký, zdobený rytbou pozdně

Obr. 233. Všeruby. Kostel sv. Ducha. Křtitelnice.

gotické kružby, pod ním visuté lilie; nodus prolamovaný z plaménkové kružby a s nasazenými hrozníčky; na kupě anthemion z lilií. Na pateně vyryta ruka Boží na kříži. (Obr. 235.)

Bronzové s v í c n y kroužené, dvojího druhu článku, ze XVII. stol.

O b r a z y: Kristus na kříži, dobrá malba z konce XVIII. stol.; Madonna z XVIII. století; P. Maria s Ježíškem a sv. Janem Křt.; mučedlnice (dole znak: červený buben v černožlutém poli) z XVIII. stol.

Zvony: 1. Vys. 1·20 *m*, v pr. 1·24 *m*. Na uchách masky satyrů, u koruny pás stojatých lístků vavřínových, pod tím: (letící andílek) *Gegossen von Heinrich Pietschmann bürgrl. Frey- Stück & Glockengiesser in Kommotau im Iahre Christi 1855*. Pod tím široké ornamenty z růží

Obr. 234. Všeruby. Kostel sv. Ducha. Monstrance.

a révy, mezi nimi festony. Na plášti Kalvarie a sv. Trojice s lat. citátem a Nanebevzetí P. Marie v oválném věnci bobkovém a s orlem ve vrcholu, pak dlouhé věnování (přelit nákl. JUDra Jos. Theumera a choti Ludmily, roz. Kalinové z Jaethensteinu, majitelů panství Kuňovického atd.).

2. Vys. 0·93 *m*, v pr. 0·97 *m*. Na uchách mužské masky; u koruny stejný pás a nápis. Na plášti krucifix, sv. Vavřinec, Antonín a lat. devisa ve věnci s orlem.

3. Bez nápisu, z 2. pol. XIX. stol.

Náhrobky: 1. Za oltářem hlavním. Pískovec, 1·87 × 0·83 *m*. Dole dvojznak pod korunou, nahoře: HIC IACET | ANNA KFELLERI-

Obr. 235. Všeruby. Kostel sv. Ducha. Kalich.

ANA | NATA STEINBACHIANA | CVI | LVCEAT LVX ÆTERNA | AMEN .... MAŸ (= 1731).

2. U vchodu před kostelem v zemi, pískovec, 1·17 × 0·65 *m*, s otřelým opisem a znakem Zádubských ze Schönthalu. XVII. stol.

Na východním konci obce KAPLE Jana Nepom., vystavěná r. 1765. Čtyřboká, zděná a omítnutá, šindelovým sedlem krytá. Na nárožích pi-

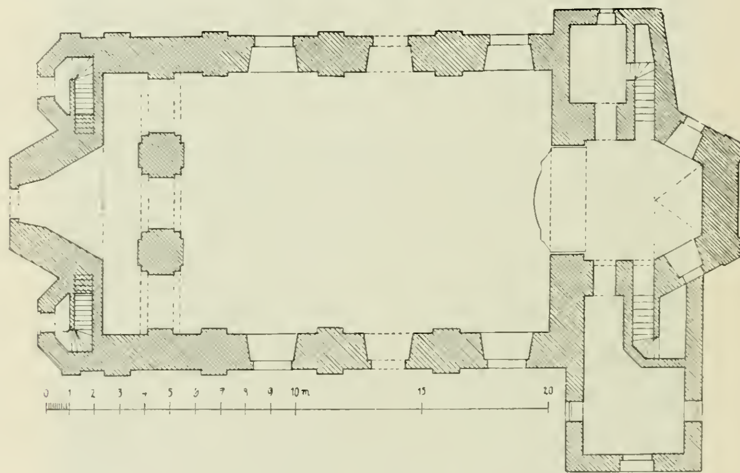
lastry, ve středu pravoúhlý portál s pískovcovým opažením, nad ním kruhové okno s římsou polokruhem vypjatou. Nástavec štítový s pilastry a prohnutým kládím, na vrcholu plechové Boží oko, koule a na bocích vásy. Klenba valená. Oltářík se sochou, kolem ní rámec z páskoví, akanthů a mřížek, se vsazenými obrázky Jana Nep. (umučení) a sv. Trojice.

Na náměstí pískovcová SOCHA Jana Nep. na hranolovém soklu, s nápisem: STATUA .... HONORE | OBLATA DIVI IOAN | NIS NEPOMVCENI | A IOANNE PAULO KPO (= 1736).

Záchlumí. (Einsenhüttel.)

Schaller IX., 11; Sommer VI., 287; Čechy IX., 96; G. Schmidt v Mitt. Ver. G. D. in Böhmen XLII., 485.

KOSTEL NAROZENÍ P. Marie (filiální do Hor. Kozolup) připomíná se již r. 1377. Býval kdysi poutní, když jej v letech 1699—1701 přestavěla a bohatě nadala hrab. Zuzana Ant. z Vrtby. Věž přistavěna po r. 1838. Oprava provedena r. 1869.

Obr 236. Záchlumí. Kostel P. Marie. Půdorys.

Jednolodní, orientovaná budova (obr. 236. a 237.) barokní, s věží nad západním průčelím, omítnutá, krytá břidlicovou valbou; na věži cibule s lucernou a báň s křížem. Na stěnách profilovaný sokl a široké liseny, kolem oken chambrany a cviklové bossáže.

Kněžiště zakončeno třemi boky a osvětleno dvěma oválnými okny po stranách; v závěrovém zazděném je štukový relief: anděl zachycuje do kalichu krev tekoucí z ran Kristových. Po stranách přiléhají čtyřboké přístavky přízemní s pravoúhlými okny a vchodem, sakristie a Boží hrob. Obdélná loď má čtyři páry oválných oken a dva portály s pravo-

úhlým rámem. Nad ní i nad kněžištěm vyzděny vysoké trojúhelné štíty. K lodi přiléhá v ě ž, kolem níž se oblamuje okapní římsa budovy; přechod k užší věži upraven volutovými vyzdívkami po stranách. V základě šestiboká vystupuje věž třemi stranami ze západního průčelí a po levé straně přistavěno k ní schodiště hranolové, se skosenými rohy, sáhající až k okapu, s malými oválnými okny a plochou stříškou. V přízemí věže na západě

Obr. 237. Záchlumí. Kostel P. Marie. Pohled od severozápadu.

portál s pravoúhlým pískovcovým rámem a nástavcem římsovitým s úseky; mezi nimiž na konsole pod korunou spočívá znak hrabat z Vrtby a z Haissensteinů v kartuši z listoví; nad tím oválné okno. V druhém patře v průčelních stranách niky, v třetím patře na všech stranách oválná okna.

V k n ě ž i š t i pětiboká koncha; po stranách pravoúhlé vchody do sakristie a Božího hrobu a schody nad ně do oratoří, vyhloubených ve zdivu. Sakristie kryta ploše, v Božím hrobě valená klenba; na dveřích řezané výplně s monogramy IHS, MRA, IOS, S · ANA a rosettami. (XVII. stol.) O b l o u k triumfální polokruhový, hladký, sokl profilovaný.

Loď s plochým stropem; okna v hlubokých výklencích; kruchta spočívá na dvou sdružených pilastrech a třech obloucích a je podklenuta valeně. Předsíň pod věží má též valenou klenbu.

Hlavní oltář, z konce XVII. stol., má rakvovitou tumbu pozdější, novou predellu a původní tabernakl s řezbou geometrickou a bossážemi; nad ním skříň se soškou P. Marie, výše oválná koruna, po stranách andělé. Osm rokokových svícnů.

Postranní oltáře sv. Barbory a P. Marie, pendanty, rámce z akanthových rozvilin, nahoře v laurových věncích menší obrázky a znak, u vrcholu kříž; na levém obrázek Všech svatých a po stranách sošky sv. Frant. z Assisi a Aloise, na pravém obrázek sv. Starosty a sošky Jana Nep. a sv. Václava.

Kazatelna šestiboká, pokrytá akanthy; dole hrozen, na výplních v rámcích obrazy Spasitele, sv. Jana Ev. a Matouše, na schodišti Lukáše a Marka. Stříška vybíhá v slunečnici; původní soška sv. Jiří, na vrcholu stávavší, leží nyní v sakristii.

Varhany nové. Zábradlí před oltářem balustrové, v půdorysu zprohýbané.

V sakristii skříň barokní z pol. XVIII. stol., se soškou P. Marie.

Barokní sošky Jana Nep. ve výklenku a sv. Anny samé třetí; v Božím hrobě korpus barokní.

Obrazy: 1. P. Marie z poč. XVIII. stol., v řezaném rámci akanthovém, s podpisem: IN GREMIO MATRIS SEDET SAPIENTIA PATRIS. 2. Ve výklenku v lodi v pěkném akanthovém rámu bezcenný obraz sv. Karla Borrom. z XVIII. stol. 3. Madonna od *J. Schmiedta* z Bělé z r. 1862.

Zvony: 1. Vys. 0·72 *m*, v pr. 0·75 *m*. Na uchách torus, u koruny: ♁ od narozyeni ⁝ cyna ⁝ bozihо ⁝ leta ⁝ m° ⁝ ccccc° ⁝ iiii° ⁝ mistr ⁝ bartos ⁝ w prazie ⁝ w nowem ⁝ miestie ♁. Na plášti relief sv. Jakuba st. a po straně dokončení legendy: ⁝ lil ▯ gei ⁝. (Obr. 238.)

2. Lila r. 1883 firma *A. Pistorius* Söhne v Chebu.

Obr. 238. Záchlumí. Kostel P. Marie. Otisk nápisu na zvoně čís. 1.

Zálezly. (Salesl.)

G. Schmidt, Grabplatten l. c. 1904, č. 655.

V čís. 3. v chodníku na dvoře dva pískovcové NÁHROBKY, (původně ležely ve Skapcích nebo dle jiných v Nedražicích [str. 164] v kostele), se značně otřelými nápisy:

1. 1·62 × 0·88 *m*; nápis:

ANNO 1715 (3?) DEN 13 IVN
NY IST DIE WOHLGE
BAHRNE FRAV (M)AR(IA)
ANNA FREYF(RAV) . . . . .
DEVEND C . . . .
MERKLIN . . . . . . IN
MERKLIN . . . . IHRES AL
TERS 23 (IAHRE) . . .
SEELIG . . . .

2. 1·62 × 0·85 *m*; nápis:

M . . . . .
L . . . . . .
ANNA BARBARA
MKYN RE . . . . .
HOWA . . . .
. . . EM . . . . .

Záluží. (Salluschen.)

Schaller IX., 107 Sommer VI., 116.

R. 1711 dal tu opat Chotěšovský Dom. Peterka vystavěti při dvoře zámeček s kaplí, jejž Schaller ještě (1789) připomíná; nyní je jenom prostá budova při dvoře.

Zhoř. (Weshorsch.)

KAPLE P. Marie na návsí, šestiboká, krytá komolým jehlanem s lucernou a šindelovou bání. Nad polokruhovým portálem, pískovcem orámovaným, nápis: A 17 — 14. Okna široká, segmentová. Uvnitř plochý strop. Oltář sloupový, z poč. XVIII. stol., s přemalovaným obrazem Madonny, nad ním římsa s úseky a nástavec s reliefem korunování P. Marie, po stranách sochy sv. Václava a Vojtěcha. Zvonek z r. 1756, s reliefem Ukřižování.

Žďár.

Sedláček XIII., 112.

TVRZ tu stávavší zašla asi v XV. století.

SEZNAM MÍST.

SEZNAM UMĚLCŮ A ŘEMESLNÍKŮ.*)

*) V závorce uvedené letopočty vyskytují se v knize při popisovaných nebo jen vzpomenutých pracích, při nedatovaných udána přibližně doba vzniku. Kde bylo možno, uveden místo ojedinělého letopočtu rok narození a úmrtí umělcova.

PŘÍLOHY.

OPRAVY A DOPLŇKY.

Str. 12., ř. 17. shora. Místo (GEGOSSEN?) čti WENZEL.
Str. 14., ř. 5. shora. Místo 1658 čti 1758.
Str. 14. Na obraze čís. 5 nedopatřením posunuta (při hotovení štočku) věž blíže ke kostelu, takže poměr neodpovídá skutečnosti, což lze dobře zjistiti z pohledu na obr. čís. 6.
Str. 19., ř. 3. shora. Místo: na západní straně čti: zadní.
Str. 72., ř. 1. shora. K předmětům, prodaným po zrušení kláštera, doplň. V pokladě chrámovém u sv. Víta na Hradčanech jest nádherný parament (2 kasule, 2 dalmatiky, pluviál a gremiále) s monogramem CSAC (= Christoforus Schmidl abbas Chot. † 1761). (Ed. Šittler a Dr. A. Podlaha, Poklad Svatovítský, str. 178, č. 274 a pozn. na str. 199.)
Str. 90., ř. 17. shora. Místo V. Perner čti Jan Perner.
Str. 149., ř. 7. shora. Místo J. Perner čti A. Rob. Perner.
Str. 182. a 207. Paginace opomenutím vynechána.
Str. 224. V podpisu obr. čís. 147 místo 1851 čti 1581.
Str. 233., ř. 4. zdola. Místo Pro Basille čti G : ro Basille.
Str. 246. ř. 4. shora. Jméno zvonaře Rosenn . . . . doplň v Rosennlecher.
Str. 287. ř. 6. shora. Místo Gabriel Max čti Emanuel.

GETTY CENTER LINRARY
3 3125 00672 2942